శ్రీరస్తు

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

ఉ.వే.ప్ర. శ్రీమద్భిః
కిడాంబి గోపాలకృష్ణమాచార్యస్వామి చరణైః
అనుగృహీతమ్

శ్రీ శోభనాద్రీశ వైభవమ్

ఉభయవేదాన్తసభా

నరసాపురం 534 275.

సెల్: 94408 25631

శ్రీరస్తు

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః శ్రీమద్వరవరమునయే నమః

శ్రీనూజివీడు సంస్థానాస్థాన విద్వత్తల్లజైః
శ్రీమదుభయవేదాన్తపారావారపారీణైః
శ్రీమన్నారాయణచరణకమల వినిస్సరన్మరన్దధారాయిత
మధురకవితాప్రవాహోపనిబద్ధ రసవత్తరనైకప్రబంధైః
ఉ.వే.ప్ర. శ్రీమద్భిః **కిడాంబి గోపాలకృష్ణమాచార్యస్వామిచరణైః**
అనుగృహీతమ్

శ్రీశోభనాద్రీశ వైభవమ్

సంపాదకః

ఉ.వే.శ్రీమాన్ ఎన్.వి.ఎల్.ఎన్.రామానుజాచార్యః

ప్రకాశకాః
ఉభయవేదాన్తసభా
నరసాపురం. 534 275

2016

శ్రీరస్తు

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః   శ్రీమద్వరవరమునయే నమః

శ్రీనూజివీడు సంస్థానాస్థాన విద్వత్తల్లజైః
శ్రీమదుభయవేదాన్తపారావారపారీణైః
శ్రీమన్నారాయణచరణకమల వినిస్సరన్మరన్దధారాయిత
మధురకవితాప్రవాహోపనిబద్ధ రసవత్తరనైకప్రబంధైః
ఉ.వే.ప్ర. శ్రీమద్భిః కిడాంబి గోపాలకృష్ణమాచార్యస్వామిచరణైః
అనుగృహీతమ్

శ్రీశోభనాద్రీశ వైభవమ్

సంపాదకః

ఉ.వే.శ్రీమాన్ ఎన్.వి.ఎల్.ఎన్.రామానుజాచార్యః

ప్రకాశకాః
ఉభయవేదాన్తసభా
నరసాపురం. 534 275

2016

శ్రీశోభనాద్రీశ వైభవాఖ్య మహాకావ్యమ్

ఉ.వే.శ్రీమాన్ కిడాంబిగోపాలకృష్ణమాచార్యవిదుషా అనుగృహీతమ్

హక్కులు : ఉభయవేదాన్త సభవి.

ప్రథమ ముద్రణ 1913
ద్వితీయముద్రణ 2016

ప్రతులు: 300

ప్రాప్తిస్థానము:-

ఉభయవేదాంతసభా
3-7-13/4,శ్రీకృష్ణసదనమ్
వైష్ణవవీథి, నరసాపురం.
పిన్: 534 275, సెల్: 94408 25631
ఫోను: **08814-273676**

శ్రీరస్తు
శ్రీహయగ్రీవాయయ నమః
శ్రీశోభనాద్రీశాయ నమః
శ్రీవమతే రామానుజాయ నమః   శ్రీమద్వరవరమునయే నమః

శ్రీమచ్ఛ్రుతిస్మృతీతాహాస పురాణ శ్రీపాంచరాత్రరూప ప్రమాణమూర్ధన్య
నిర్ధారిత శ్రీమన్నారాయణపరత్వ తదీయ భవ్యావతార దివ్యలీలా
ప్రతిపాదనపరః
శ్రీశోభనాద్రి శిఖరివిహారి శ్రీమద్వ్యాఘ్రనృసింహ దివ్యచరిత్రాలంకృతః

శ్రీశోభనాద్రీశవైభవాఖ్యోఽయం

చంపూప్రబంధః

శ్రీమత్కృష్ణాగోదావరీమధ్యమండల మండనాయమాన శ్రీనూజావీడునగర
రాష్ట్రాధిప శ్రీమద్వేంకటరంగాప్పారాయనృపాలాస్థాన విదుషా
శ్రీమదాత్రేయగోత్రతిలక శ్రీమద్రామానుజాచార్యసూనునా

గోపాలకృష్ణార్యేణ

విద్వజ్జనప్రమోదాయ విరచితః పరిశోధితశ్చ సావధానతః

నందిరాజు చలపతారాయనామ
ఏలూరునగర స్థాపితాయాం మంజువాణీ ముద్రాక్షరశాలాయాం
కల్యాది చతుర్దశోత్తర పంచసహస్ర (5014) సంఖ్యాకే
ప్రమాదీచ సంవత్సరే జ్యేష్ఠశుక్ల పూర్ణిమాయాం బుధవాసరే సంముద్రితా
విజయతాం తరామ్
1913
(ప్రథమముద్రణ ముఖపత్రమ్)

విషయసూచికా

1	విన్నపమ్	*5*
2	సజ్జ్రిహచరితం- వైభవశ్చ	12
3	చిత్రములు	13
4	ప్రథమస్సర్గే	
	మంగళాచరణమ్	1
	గ్రంథకర్త్రాచార్య ప్రార్థనా	6
	గ్రంథకర్తృ వంశానుక్రమః	*6*
	శ్రీశోభనాద్రీశవైభవమ్	13
	సృష్ట్యారమ్భః	30
	బ్రహ్మశిరః ఖణ్డనమ్	33
	మార్కణ్డేయ చరితమ్	38
	పితృవంశం	47
	అగ్నివంశప్రారమ్భ	48
	అధర్మసన్తతిః	50
	స్వాయమ్భువమను సన్తతిః	51
5	ద్వితీయ స్సర్గః	
	ప్రియవ్రతచరితమ్	54
	గజేంద్రమోక్షప్రారంభః	60
	ధ్రువచరితమ్	65
	అఙ్గచరితమ్	75
	పృథుచరితమ్	81
6	తృతీయ స్సర్గః.	
	దక్షచరితం	100
	విశ్వకర్మచరితం	116

7	చతుర్థ స్సర్గః.	
	ప్రాచేతస వంశమ్	122
	కద్రూసంతతిః	122
	గరుడవృత్తాంతమ్	124
	నారద చరితమ్	144.
8	పంచమస్సర్గః	
	దితివంశ ప్రారంభః	152
	వరాహావతారః	154
	హిరణ్యాక్షచరిత్ర	158
	హిరణ్యకశిపుచరితమ్	161
	సున్దోపసున్దోపాఖ్యానం	178
	వాతాపి ఇల్వల చరితమ్	180
	ప్రహ్లాద వృత్తాంతమ్	181
	అంధకాసురవృత్తాంతమ్	186
	విరోచనచరితమ్	187
9	షష్ఠస్సర్గః	
	బలి చరిత్ర	189
	వజ్రాంగోత్పత్తి	*196*
	తారక సుత్రామాదియుద్ధం	198
	పార్వతీజననం	200
	కుమారోత్పత్తిః	204
	తారకసంహారః	205
10.	సప్తమసర్గః	
	త్రిపురాసుర చరిత్రం	207

11	అష్టమ స్సర్గః	
	అదితివంశవిస్తారః	220
	వృత్రాసురసంహారః	231
	జయంత చరిత్రమ్	237
	క్షీరసాగరమథనమ్	240
	వామనావతారవృత్తాంతః	258
	కుజోత్పత్తిః	271
12.	నవమస్సర్గః	
	మత్స్యావతారకథనం	273
	వైవస్వతవంశః	278
	అంబరీషచరితమ్,	284
	నాభాగచరితమ్	289
	విధూరథవృత్తాంతమ్	294
	ఖనిత్ర చరితమ్	297
	అవీక్షితవృత్తాంతమ్	300
	మరుత్తరాట్చరితమ్	303
13.	దశమస్సర్గః	
	ఇక్ష్వాకువంశకథనం	312
	నిమిచరితం	317
	సౌభరివృత్తాంతం	325
	త్రిశంకుచరితమ్	327
	హరిశ్చంద్ర	328
	సగర వృత్తాంతం	341

	భగీరథ వృత్తాంతం	344
	కల్మాషపాదచరితం	345
14	ఏకాదశస్సర్గః	
	దిలీపచరితమ్	*349*
	అష్టాక్షరీమంత్ర ప్రభావః	360
	విష్ణుభక్తిప్రభావః	364
	పరత్వవర్ణనమ్.	374
	వ్యూహనిరూపణమ్	382
	ఏకాదశీవైభవ	393
15	ద్వాదశస్సర్గః	
	పాషండలక్షణం	397
	పురాణవిభాగః	403
	భృగు పరీక్ష	406
	రఘుమహారాజ చరితమ్	412
	అజమహారాజ చరితమ్	414
	ఇందుమతీవృత్తాంతమ్	421
	దశరథరాజచరితమ్	424

శ్రీశోభనాచలస్వామినే నమః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమద్వరవరమునయే నమః

శ్రీమద్గోపాలకృష్ణ మహాగురవే నమః

విన్నపమ్

శ్రీమతేఽవాప్తకామాయ కళ్యాణగుణసింధవే
బన్ధవే సర్వలోకానాం కేశవాయ నమోనమః॥
రామానుజ పదామ్భోజ సురభీకృతమానసమ్
శ్రీమద్గోపాలకృష్ణార్యం పరమాచార్య మాశ్రయే.

శ్రీశోభనాద్రీశవైభవమ్‌అను ఈ రసవత్తర కావ్యమును అనుగ్రహించిన వారు మా పితామహులు ఉ వే **శ్రీమాన్ కిడాంబి గోపాలకృష్ణమాచార్యస్వామి** వారు.

భగవద్రామానుజులవారి శ్రీపాదములను ఆశ్రయించిన ప్రధాను లలో కిడాంబి ఆచ్చాన్ ఒకరు. వీరు స్వామి ఎంబెరుమానారులు ఏర్పరచిన డెబ్బది నాలుగు సింహాసనాధిపతులలోఒకరు. వీరికి ప్రణతార్తిహరాచార్యులని పేరు వీరు భగవద్రామానుజార్యులయందు అమితమైన ప్రీతిగలవారు. దీనిని గమనించిన తిరుక్కోట్టియూర్‌నంబిగారు శ్రీరామానుజుల వారికి తళియ కైంకర్యమును చేయవలసినదిగా వీరిని నియమించినారు. శ్రీరామానుజసహస్రనామములో **ప్రణతార్తిహరాచార్య దత్తభిక్షైక భోజనః** అను తిరునామము ఈ విషయమును ధృవపరచుచున్నది. భగవద్రామానుజులవారు వీరిని వేదాంతోదయనాచార్యులు అను బిరుదముతో సత్కరించిరి.

భగవద్రామానుజులవారు అనుగ్రహించిన శ్రీభాష్యమును శారదాపీఠమునకు తీసికొనిపోయి విజయమును సాధించినవారును కిడాంబిఆచ్చాన్ మహనీయులే. వీరి జ్ఞానవైభవమును గమనించిన శ్రీరామానుజులవారు వీరిని శ్రీభాష్యభగవద్విషయ (ఉభయ) సింహాసనాధిపతులుగా నియమించిరి.

స్వామి మళవాళమహామునులకు శ్రీభాష్యమును అనుగ్రహించిన శ్రీకృష్ణ మాచార్యులవారును, అట్లే శ్రీమద్వేదాన్తదేశికులవారికి మేనమామయు, ఆచార్యులును అయిన కిడాంబిఅప్పుళ్ళార్ అనువారును ఈవంశమందు అవతరించిన మహనీయులే.

వీరిది ఆత్రేయ వంశము. ఈవంశములో ఎందరో మహనీయులు అవత రించిరి. అట్టివారిలో **లోకాచార్యులవార**ను మహనీయులు ఉభయ వేదాంతము లందును న్యాయ వ్యాకరణాది శాస్త్రములందును ప్రజ్ఞావంతులు. వీరు చంద్రగిరి సంస్థానమున (నాటి విజయనగర సంస్థానము) కాశీనుండి వచ్చిన మాయావాది యగు పండితుని జయించి వాదిగజేంద్రకేసరి అనుబిరుదమును మంగళంబాడు మున్నగు ఐదు అగ్రహారములను పొందినారు. ఈ మంగళంబాడు నేటి నెల్లూరుజిల్లా సూళ్ళూరుపేటకు సమీపమున శ్రీవేణుగోపాల క్షేత్రమై వినాజిల్లుచున్నది.

ఇప్పటికి సుమారు 250 సంవత్సరములకు పూర్వము ఈవంశమందు అవతరించిన **ఉ.వే.శ్రీమాన్ గోపాలకృష్ణమాచార్యులవారు** శ్రీరామరాయలను నూజివీడుప్రభువుల ఆహ్వానముపై అక్కడకు వేంచేసి ఆస్థానపండితపదవి నలంకరించిరి.. వీరు వేదవేదాన్తవిద్యాపారంగతులు. వీరికి **ఉ.వే.శ్రీమాన్ అళగశింగరాచార్యులవారు, ఉ.వే.శ్రీమాన్ వీరరాఘవాచార్యులవారు**అను ఇద్దరు కుమారులు. వీరి బాల్యముననే తండ్రిగారు పరమపదించుటచే మేనమామగారైన ఉ.వే. **శ్రీమాన్ నడాదూరు నరసింహాచార్యస్వామివారు** వీరికి ఉపనయనాది సంస్కారములను, సామాన్యశాస్త్రమును అనుగ్రహించిరి. పిమ్మట **ఉ.వే.శ్రీమాన్** వీరరాఘవాచార్య స్వామి తమిళనాడులో నేటి తిరువళ్ళూరు క్షేత్రమునకు సమీపమునగల తిన్ననూర్ దివ్యదేశములో వేంచేసియున్న **ఉ.వే.శ్రీమాన్ కౌండిన్య భక్తవత్సలం** స్వామివారి వద్ద విశేషశాస్త్రమును, ఉభయవేదాన్తములను అధికరించిరి.

ఈసోదరులలో ఉ.వే.శ్రీమాన్ అళహసింగరాచార్యస్వామివారికి ఇరువురు కుమారులు. పెద్దవారు **ఉ.వే.శ్రీమాన్ వేంకటాచార్యస్వామివారు.** రెండవవారు **ఉ.వే.శ్రీమాన్ రామానుజాచార్యస్వామివారు.** వీరిలో శ్రీరామానుజా

చార్యస్వామి వారు తమ పినతండ్రిగారైన శ్రీవీరరాఘవాచార్యస్వామివారి సంపూర్ణ కటాక్షము నకు పాత్రులై ఉభయవేదాన్తములను, విశేషశాస్త్రములను అధికరించి పండిత ప్రకాం డులై అపర శ్రీరామానుజులవలె ప్రఖ్యాతిగాంచిరి. వీరి ధర్మపత్ని **శ్రీమతి చూడమ్మగారు.**

శ్రీమాన్ రామానుజాచార్యస్వామి చూడమ్మ దంపతులకు రుధిరోద్గారి సంవత్సరమున (1863) శ్రీమణవాళమహామునులు అవతరించిన తులామాస మూలా నక్షత్రమున ఒక కుమారులు అవతరించిరి. మామునుల అవతారదిన మందు అవతరించుటచే వీరికి సుందర **గోపాల కృష్ణమాచార్యులని** తిరునామ ము. అది కాలక్రమమున **గోపాలకృష్ణమాచార్యులుగా** ప్రసిద్ధమైనది.

వీరు తమ తండ్రిగారి సన్నిధిలోనే సామాన్య విశేషశాస్త్రములను ఉభయ వేదాన్తములను అధికరించిరి. శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య **శ్రీవానమా మలై** చిన్నకలియన్‌స్వామివారివద్ద శ్రుతప్రకాశికను సేవించిరి. బ్రహ్మశ్రీ కందర్ప బ్రహ్మావధానులవారివద్దను ఉ.వే.శ్రీమాన్ తి.ప నరసింహాచార్యస్వామివారివద్దను క్రమాంతస్వాధ్యాయమును పూర్తిచేసిరి. వీరికి తెలియని శాస్త్రవిషయముగాని వైదికవిద్యగానిలేదు. వీటితోపాటు అనర్గళమైన కవితాధార వీరిని వరించినది.

వీరు తమ తండ్రిగారి తరువాత నూజివీడుసంస్థాన విద్వాంసులుగా గౌరవమర్యాదలను పొంది అనేకులకు ఉభయవేదాన్తములను అనుగ్రహించిరి. ఆనాడు అనగా1920-32 మధ్యకాలమున పశ్చిమగోదావరిజిల్లా పెంటపాడు గ్రామములో జరుగు ఉభయ వేదాన్తసభలలో పాల్గొని అనేక వేదాన్త విషయము లను అత్యంత సులభశైలిలో ఉపన్యసించెడివారు. వారి ఈఉపన్యాసములు కొన్ని **ఆధ్యాత్మికవ్యాసమాల** ద్వారా వెలువడినవి.

సంతానము

ఉ.వే.శ్రీమాన్ గోపాలకృష్ణమాచార్యస్వామి వారికి ప్రథమ కళత్రము సీతమ్మగారివలన కలిగిన సంతానము **ఉ.వే.శ్రీమాన్ వేంకట రంగరామానుజా చార్యులవారు.** ద్వితీయకళత్రము పేరుకూడ శ్రీమతి సీతమ్మగారే. వీరివలన

1.ఉ.వే.శ్రీమాన్ **వేంకట నరసింహాచార్య స్వామివారు**

2.ఉ.వే.శ్రీమాన్ రామానుజాచార్య స్వామివారు,
3.ఉ.వే.శ్రీమాన్ వేంకట వరద కృష్ణమాచార్య స్వామివారు,
4.ఉ.వే.శ్రీమాన్ వేంకటరంగ శఠకోప రామానుజాచార్యస్వామివారు
అను కుమారులు శ్రీమతి శేషమ్మ అను కుమార్తె కలిగిరి.

శ్రీస్వామివారి సన్నిధిలో కాలక్షేపములను సేవించిన మహనీయులు

విశాఖజిల్లా పద్మనాభక్షేత్ర నివాసులు
ఉ.వే.శ్రీమాన్ తిరుమల పెద్దింటి జనార్దనాచార్య స్వామివారు
కృష్ణాజిల్లా నూజివీడు సమీపమునగల గొల్లపల్లి గ్రామవాసులు
ఉ.వే.శ్రీమాన్ తిరుమల పల్లేర్లమూడి రామానుజాచార్య స్వామివారు
నూజివీడు పట్టణవాసులు
ఉ.వే.శ్రీమాన్ వానమామలై వెంకటాచార్య స్వామివారు
స్వామివారి ప్రథమపుత్రులు
ఉ.వే.శ్రీమాన్ కిడాంబి వెంకట రంగరామానుజాచార్యస్వామివారు
నరసాపురపట్టణవాసులు
ఉ.వే.శ్రీమాన్ తె. కం పెదనారాయణాచార్య స్వామివారు
నరసాపుర పట్టణవాసులు
ఉ.వే.శ్రీమాన్ తె. కం. నారాయణాచార్య స్వామివారు
స్వామివారి తిరుక్కుమారులు
ఉ.వే.శ్రీమాన్ కిడాంబి వేంకట నరసింహాచార్య స్వామివారు
ఉ.వే.శ్రీమాన్ కిడాంబి రామానుజాచార్య స్వామివారు (ఉడయవర్ స్వామివారు)
ఉ.వే.శ్రీమాన్ నడాదూరు వేంకట వరద కృష్ణమాచార్యస్వామివారు
అంతర్వేదిపాలెం గ్రామవాసులు స్వామివారి జామాత
ఉ.వే.శ్రీమాన్ ఈయుణ్ణి శేషశింగరాచార్యస్వామివారు

శ్రీస్వామివారి రచనలు

నూజివీడుకు సమీపమునగల ఆకిరిపల్లియను క్షేత్రమున వేంచేసియున్న శ్రీశోభనాచల వ్యాఘ్రనరసింహస్వామివారి విషయమై 25వేలగద్యపద్యములతో

శ్రీశోభనాద్రీశవైభవ చంపూగ్రంథమును,
అభినవభూతపురిగా ప్రసిద్ధిచెందిన నరసాపురనగరమున వేంచేసియున్న శ్రీఆది కేశవప్పెరుమాళ్ భగవద్రామానుజులవారి ఉత్సవవిషయముగా
శ్రీఅభినవ భూతపురీమాహాత్మ్యమును,
దివ్యదేశవైభవప్రకాశికా విష్ణుచిత్తవిజయము, పీఠికాపురీవిజయము,
ఏకాదశీనిర్ణయము, భ్రమర సందేశము, విష్ణుశ్శేషీ శ్లోకవ్యాఖ్యానము,
పశ్యాపశ్య శబ్దవిచారము, దివ్యప్రబంధ వేదత్వ సమర్థనము,
ఊర్ధ్వపుండ్రవిజయము మున్నగు గ్రంథములను అనుగ్రహించియున్నారు.

వీనిలో శ్రీఅభినవభూతపురీమాహాత్మ్యమను ఆదికేశవబ్రహ్మోత్సవ వర్ణకావ్యమును, భగవద్రామానుజ దివ్యావతారమహోత్సవ వర్ణనకావ్యమును ఆధ్యాత్మికవ్యాసమాలయు, దివ్యదేశవైశవప్రకాశిక మన ఉభయవేదాంతసభ ద్వారా ముద్రింపబడినవి.

వీనిలో దివ్యదేశవైభవప్రకాశిక శ్రీమాన్ ఎన్ వి ఎల్ ఎన్ . రామానుజా చార్యులవారి విపులమైన వివరణతో రెండుపర్యాయములు ముద్రింపబడి భక్త జనుల హృదయములను చూరగొన్నది.

శ్రీస్వామివారి రచనలలో ప్రధానమైనది శ్రీశోభనాద్రీశవైభవచంపువు. ఈ కావ్యమును వీరు అనాయాసముగా అనుగ్రహించిరి. ఇది ఇతఃపూర్వము నూరుసంవత్సరముల క్రిందట ముద్రిత మైనది. ఇపుడు ఆప్రతులు లభించుటలేదు. దీనిని తిరిగి ముద్రింవలెనని తలచి ఆ విషయమును దాసుని కాలక్షేప ఆచార్యు లు అన్నగారునైన ఉభయవేదాన్త వాచస్పతులు ఉ.వే.శ్రీమాన్ కె.ఎస్.రామాను జాచార్యస్వామివారి సన్నిధిలో విజ్ఞాపన చేసితిని. వారి మంగళాశాసనములతో నాకు లభించిన జీర్ణప్రతి ఆధారముగా డిటిపి చేయించితిని. ఈ ప్రతిని నాకు అందించినవారు మా పినతండ్రిగారి కుమారులు ఉ వేశ్రీమాన్ కిడాంబి శ్రీనివాస గోపాలకృష్ణమాచార్యులవారు. డిటిపితోనే ఆప్రతి శిథిలమైనది. తిరిగి సరిచూచు టకు మరొక ప్రతి లభించలేదు. దానికై అనేక ప్రయత్నించగా మా పెదతండ్రిగిరి కుమారులైన ఉవేశ్రీమాన్ కె టి రామానుజాచార్యులవారు తమవద్దగల

మరొకప్రతిని అనగ్రహించారు. దాని సహాయమున సరిచూచుట జరిగినది.

ఐనను అనవధానతవల్లను మరియొకరు ప్రూఫు చూచువారు లభించని కారణముచేత అచ్చుటచ్చుట మరికొన్ని అక్షరదోషములు ఉండవచ్చును. విజ్ఞులు వానిని తెలియ జేసిన మలిముద్రణ భాగ్యము కలిగిననాడు సవరించుకొందును.

ఇంతవరకు ఈకావ్యము మొదటిభాగము మాత్రము ముద్రణకు సిద్ధమైనది. ఈభాగమున ౦**బహుపురాణసముచ్చయ** మని చెప్పవచ్చును. ద్వితీయభాగము శ్రీరామాయణము. తృతీయభాగము మహాభారతము. చతుర్థభాగము కలియుగ రాజచరితమ్.

ఈ కావ్యముద్రణకై తమ సహకారమునందించినవారు సత్సంప్రదాయాభిమానులు ఉవేశ్రీమాన్ **ఉరుప్పట్టూర్ చక్రవర్తుల శ్రీనివాసాచార్యులు శ్రీమతి ల.సౌ. రాజ్యలక్ష్మీ దంపతులు**. శ్రియఃపతి వీరికి వీరి కుటుంబమునకు ఆయురారోగ్యఐశ్వర్యములు ప్రసాదించి ఇట్టి సత్కార్యములను మరెన్నిం టినో చేయించుగాక! యని ఆశించుచున్నాడను.

1963వ సం॥రంలో మాతండ్రిగారు ఉ వే శ్రీమాన్ **నడాదూరు వేంకట వరదకృష్ణమాచార్యస్వామివారు** తమ జనక తండ్రిగారైన గోపాలకృష్ణమాచార్యస్వామివారి రచనలను అందరికి అందించాలని సంకల్పించి ముందుగా భగవద్రామానుజ దివ్యావతార మహోత్సవ వర్ణన కావ్యంలో కొంతభాగం ప్రకటించారు. ఆ తరువాత ఆ ఉద్యమాన్ని కొనసాగించే ఆరోగ్యం అవకాశం వారికి లభించ లేదు. వారి మంగళాశాసనబలంతోనే వారి సంకల్పం ఈనాడు ఇంతవరకు నెరవేరింది. శ్రీతాతాస్వామివారి రచనలలో ఉత్సవవర్ణన కావ్యాలు, దివ్యదేశవైభవ ప్రకాశిక, వారి ఉపన్యాసాలసంపుటి ఆధ్యాత్మికవ్యాసమాల ఇంతకుముందే వెలువడిన సంగతి తెలిసినదేగదా! ఇపుడీ బృహత్తరకావ్యం ప్రచురణ ప్రరంభమైనది. త్వరలోనే తక్కిన భాగాలుకూడ వెలువడగలవని ఆశించుచున్నాను.

2003వ సంవత్సరంలో ఈ కావ్యముద్రణ విషయం విన్నవించినపుడు తమమంగళాశాసనాలను అందించి ప్రోత్సహించినవారు పరమపదవాసులు మా అన్నగారు **కె ఎస్ రామానుజాచార్యస్వామివారు**. వారి మంగళాశాసనమే మార్గదర్శకము.

ఇక మొదటినుండి ఉభయవేదాంతసభకు, వ్యక్తిగతంగా నాకు అనేక విధాల తమ సహాయసహకారముల నందించుచు ఈ కావ్యములో కిడాంబి గోపాల కృష్ణమాచార్యస్వామినాం సంగ్రహచరితం వైభవశ్చఅను వ్యాసాన్ని ప్రసాదించిన మాబావగారు ఉవేశ్రీమాన్ కందాళం వేంకట రామ నరసింహాచార్యుల వారి సన్నిధిలో ప్రణామపూర్వక కృతజ్ఞతలను ప్రకటించుకొనుచున్నాడను.

అట్లే ప్రూపురీడింగ్ విషంలో నాకు సహకరించిన ఉ వే శ్రీమాన్ కె వి రామకృష్ణమాచార్యులవారికి (వైస్‌ఛాన్సలర్) వారికి, మా సోదరులు ఉ వే శ్రీమాన్ కె.ఎస్ గోపాలకృష్ణమాచార్యులవారికి కృతజ్ఞతాపూర్వక ప్రణామములు. ఉ వే శ్రీమాన్ చి.ఎన్ గోవిందరాజన్ గారికి మంగళాశాసనములు శుద్ధప్రతిని అందిచిన సోదరులు కె టి రామానుజాచార్యులవారికి ప్రణామసహస్రములు.

ఈకావ్యముద్రణలో అనుక్షణము తన పూర్తి సహాయ సహకారములను అందించిన నా శ్రీమతి చి.ల..సౌ హేమాబ్జవల్లికి నా ఆశీస్సులు.

తమ విషయంలో ఈ విధమైన కైంకర్యంచేసికొనే అదృష్టాన్ని ప్రసాదించిన మా పితామహపాదులకు వారి సంకల్పాన్ని నెరవేర్చిన రాజ్యలక్ష్మీ సమేతుడైన శోభనాద్రీశ్వరునకు కృజ్ఞతాపూర్వక అంజలి ఘటించుచున్నాడను.

ఈ గ్రంథమును డిటిపి చేసిన శ్రీమతి చి.సౌ గాదేపల్లి కామేశ్వరికి (పెంటపాడు) అనేక ఆశీస్సులు.

ఈ కావ్యమును ముద్రణానుకూలముగా సిద్ధము చేయునపుడు మా యింటనుండి తళియకైంకర్యమునుచేసి మిక్కిలి సహకరించిన శ్రీమాన్ మొలుగు రాధాకృష్ణమాచార్యస్వామి (ముగ్గళ్ళ) వారికి అనేకానేక మంగళాశాసనములు. ఎందరో మహానుభావులు అందరికీ వందనములు.

సర్వేజనా స్సుఖినో భవన్తు సమస్త సన్మంగళాని సన్తు

ఇట్లు

భాగవత విధేయుడు

ఎన్ వి ఎల్ ఎన్ . రామానుజాచార్యులు

శ్రీరస్తు
శ్రీమతే రామానుజాయనమః
శ్రీగోపాలకృష్ణ మహాగురవేనమః
శ్రీశోభనాద్రీశ్వరవైభవచమ్పూః భగవద్రామానుజార్య
దివ్యావతారోత్సవవర్ణనమిత్యాది బహుగ్రంథకర్తౄణాం
నూజివీడు సంస్థానాస్థానవిదుషాం ఉభయవేదాన్తపారగానాం శ్రీమతాం
కిడామ్బి గోపాలకృష్ణమాచార్య మహోదయానాం
సఙ్గ్రహచరితం- వైభవశ్చ.

రామానుజ పదామ్భోజ సురభీకృతమానసమ్
శ్రీమద్గోపాలకృష్ణార్యం పరమాచార్యమాశ్రయే

శ్రీమద్భిః భగవద్రామానుజాచార్యైః నియమితేషు చతుస్సప్తతి సింహాసనాధిపతిషు ముఖ్యతయా విరాజమానాః "ప్రణతార్తిహరాచార్య" అపరనామధేయాః శ్రీమన్తః కిడామ్బిఆచ్చాన్ మహోదయాః అత్రిమునీన్ద్ర వంశజలధి రాకాశశాంకానాం ఏతేషాం భగవద్రామానుజవిషయే పరాం భక్తింజ్ఞాతవన్తః శ్రీమన్తః తిరుక్కోట్టియూర్‌నమ్బి మహోదయాః తానేతాన్ భగవద్రామానుజ మహానసాధ్యక్షాన్ చక్రుః. భగవద్రామానుజ వైభవఖ్యాపకేషు విశిష్టనామధేయేషు ప్రణతార్తిహరాచార్య దత్తభిక్షైకభోజనఃఇతి హి ఏకంనామ.శ్రీమద్భిః వేదాన్తదేశికైశ్చ యో మహానసికో మహాన్ యతిపతేః ఇత్యాదినా ప్రశంసితా.

ఏతే ఆచ్చాన్ మహోదయాః వేదవేదాన్తాదిశాస్త్రేషు నిష్ణాతా. భగవద్రామానుజయతివరైః వేదాన్తోదయనార్యఃఇతి బిరుదేన సత్కృతాః. భగవద్రామానుజ విరచితం శ్రీభాష్యం కాశ్మీరదేశే శారదాపీఠం నీత్వా తత్ర విజయం ప్రాప్తాశ్చ ఏతే.

ఏతాదృశ మహామహిమాన్వితాపి ఏతే భగవద్రామానుజవిషయే అత్యన్తం వినీతాః భక్తియుక్తాశ్చ కైఙ్కర్యాదికం కుర్వన్తిస్మ.

ఏతేషాం అవతారేణ ధన్యతాం ప్రాప్తే ఆత్రేయవంశే ఏతాదృశ ప్రభావయుక్తాః అనేకే మహాత్మానః అవాతరన్. తేషు కృష్ణమాచార్యనామ్నా ప్రసిద్ధాఃపణ్డితవరాః శ్రీమతాం వరవరమునీంద్రాణామపి శ్రీభాష్యం అను గృహీతవన్తః స్వీయంపుత్రం తేషాం మునీంద్రాణాం సేవాయై వినియుజ్య కృతకృత్యా శ్చాభవన్.

అస్మిన్ వంశే అవతీర్ణాః"లోకాచార్యమహోదయాః వేదవేదాఙ్గేషు తర్కవ్యాకరణాదిషు శాస్త్రేషు ఉభయేష్వపి నిష్ణాతాస్సన్తః చంద్రగిరి రాజాస్థానే విద్వజ్జయాయ కాశ్యాఃఆగతం మాయావాదినం`పణ్డితవర్యం స్వీయ అప్రతిమాన పాండిత్యప్రకర్షయాజిత్వా తేన చంద్రగిరి మహా రాజేన వాదిగజేంద్రకేసరీఇతి బిరుదం ప్రాప్తవన్తః. తస్మిన్ సమయే ఏవ తేన రాజ్ఞాదత్తాన్ మంగళంబాడి ప్రముఖాన్ పంచఅగ్రహారానపి లబ్ధ్వా శ్రీరుక్మిణీ సత్యభామా కోమలవల్లీ సమేత శ్రీవేణుగోపా లాధిష్ఠితే నెల్లూరు మణ్డలస్థితే "మఙ్గళమ్బాడి"అగ్రహారే సుఖమవసన్.

అస్మిన్నేవవంశే అవతీర్ణాః వేదవేదాఙ్గాదీనాం పారంగతాః శ్రీగోపాలకృష్ణాఖ్యయా ప్రసిద్ధాః పణ్డితప్రకాణ్డాః ప్రాయశః ద్విశతాధికవర్షాత్ పూర్వం కృష్ణామణ్డలస్థ నూజివీడు' సంస్థానాధీశానాం ఆహ్వానేన భ్రాతృగణ సహితాస్సన్తః తత్ర గత్వా తదాతన ప్రభుణా శ్రీరామ రాయ మహోదయేన సత్కృతాః తత్రైవ'ఆస్థానపణ్డిత పదవీ మలఙ్కృత్య కాలం నయన్తిస్మ.

గోపాలకృష్ణమాచార్య మహోదయానాం 'అళహసింగరాచార్య" "వీరరాఘవాచార్య"నామ్నా పుత్రరత్నద్వయం సంజాతమ్. బాల్యేఏవ పితృవియోగ మనుభూతవన్తే ఏతౌ ద్వావపి స్వీయమాతుల వర్యాణాం శ్రీమతాం నడాదూరు శ్రీనివాసాచార్యస్వామినాం కటాక్షేణ ఉపన యనాదీన్ సంస్కారాన్ సమధిగతవన్తౌ. తదానీం నూజివీడు పట్టణే ఉభయవేదాన్తా ధ్యయనాయ అవకాశః నాస్తి. అతఏవ తయో ర్ద్వితీయాః శ్రీవీరరాఘవ స్వామినః అత్యన్తశ్రమయా తమిళదేశేస్థిత తిన్ననూర్ పట్టణంగత్వా తత్రసంస్థితానాం కౌణ్డిన్యాన్వయభూషణానాం శ్రీమతాం భక్తవత్సలాచార్య వర్యాణాం`సవిధే సకలానిశాస్త్రాణి అభ్యస్య ఉభయవేదాన్తేషుచ పారంగతాః నూజివీడు పట్టణ మాగత్యతత్ర అపరభగీరథఏవ ఉభయవేదాన్తధురీం

ప్రవాహయిత్వా సమాశ్రితాన్ సర్వానపి సర్వశాస్త్రేషు ఉభయవేదాన్తేషుచ పారఙ్గతాన్ చక్రుః.

ఏతేషాం అగ్రజానాం శ్రీమతాం అళహసింగరాచార్య మహోదయానామపి శ్రీవేఙ్కటాచార్య, శ్రీరామానుజాచార్య నామ్నా పుత్రరత్న ద్వయం సంజాతమ్.తత్ర శ్రీమన్తః రామానుజాచార్యస్వామినః స్వపితృవ్యచరణానాం శ్రీమతాం వీరరాఘవాచార్యస్వామినాం పరిపూర్ణేన కటాక్షేణ శాస్త్రచతుష్టయం వేదాన్తద్వయంచ సమ్యగభ్యస్య తేషు సునిష్ణాతాః "ఉభయవేదాన్త బోధనే అనుపమఆచార్యః ఇతి ప్రథాం గతవన్తః.

"అనిశం శ్రీభాష్యమంత్రార్థదం"ఇతి హి తేషాం విషయే శ్రీసూక్తిః. తేషాం శ్రీసూక్తయః సర్వైః శిరోధార్యాః అభవన్. తేషాం వర్తనంచ సర్వైరపి ఆచరణీయతాంగతమ్. అధీతిబోధాచరణ ప్రచారణైః విద్యా నాం చతుర్దశానామపి చతుర్దశత్వం కృతవాన్"ఇతి శ్రీహర్షస్యసూక్తిః ఏషాం విషయే అన్వర్థా అభవత్.

1. సూను స్తస్య గుణాకరో విజయతే రామానుజార్యోగురుః
శాస్త్రేశబ్దమయే పతఞ్జలిరివ శ్లాఘ్య స్సదా కోవిదైః
న్యాయేగౌతమ జైమినీయ సమయే పూర్వేచ తన్త్రేపరే
పారాశర్య యథా యతిపతిః శ్రీభాష్యకారోయథా".

2. శ్రీమద్ద్రావిడవేదభాష్యవివృతౌ శ్రీకృష్ణపాదోఽపరో
వైరాగ్యేణ జిగాయ యో గురువరో భీష్మాంజనేయానపి
భక్త్యా మాధవపాదపద్మయుగళే ప్రహ్లాద విధ్యాత్మజౌ
స శ్రీమా నధునా విరాజతి మహాన్ రామానుజార్యోగురుః.

ఇత్యేతాని స్వీయవంశావళీవర్ణన సందర్భే స్వపితృపాదాన్ ఉద్దిశ్య శ్రీగోపాలకృష్ణమహోదయానాం ప్రకృతేవర్ణ్యమానానాం శ్రీశోభ నాద్రీశ్వర వైభవ చమ్పూప్రబన్ధే పరిచయ ప్రశంసావాక్యాని ఏతేషాం శ్రీరామానుజాచార్య మహోదయానాం పాణ్డితీప్రకర్షం ఖ్యాపయన్తి.

ఏతాదృశ పణ్డితప్రకాణ్డానాం శ్రీమద్రామానుజాచార్యవర్యాణాం శ్రీచూడామ్బానామధేయవతీ సహధర్మచారిణీ ధర్మపత్నీ బభూవ. తయోః

పుణ్యదమ్పత్యోః రుదిరోద్గారినామ సంవత్సరే తులాశుక్ల చతుర్థ్యాం స్థిర వాసరే జగదభ్యుదయైకమూలే మూలానక్షత్రే (1863 సంవ త్సరే)ప్రకృతే వర్ధ్యమానాః శ్రీమన్తః గోపాలకృష్ణార్యమహోదయాః ఆవిరాసన్.

సఏవ దివసః శ్రీమతాం వరవరమునీంద్రాణాం జగుదభ్యుదయై కమూల భూతః తిరునక్షత్రోత్సవదివసః ఇతిమహాన్ విశేషః

తతఃకారణాత్ అస్మత్ స్వామినః స్వపితృచరణైః సున్దర గోపాల కృష్ణమాచార్య' ఇతినామ్నా అనుగృహీతాః క్రమేణ ఏతేషాం గోపాలకృష్ణమా చార్య''ఇత్యేవ వ్యవహారః రూఢో అభవత్. బాల్యేఏవ మాతృ వియోగం అనుభూతా ఏతే స్వపితృచరణైః అవిజ్ఞాత మాతృవియోగాః అత్యధిక ప్రేమ్ణా ప్రవర్ధితా ఆసన్. యథాకాలం ఉపనయనాదికం సంస్కారంకృత్వా తత్పితృచరణాః శ్రీరామానుజాచార్యాః స్వీయఅగ్రజానాం శ్రీమతాం వేఙ్కటాచార్యవర్యాణాం సవిధే పంచసంస్కారాన్ యథాశాస్త్రం కారితవన్తః. అనన్తరం వేదాధ్యయనాయ స్వపితృచరణైః ప్రోత్సాహితాఉభయవేదాన్త ప్రవీణానాం శ్రీమతాం తిరుమల పల్లేర్లమూడి నరసింహాచార్యవర్యాణాం కటాక్షేణ తథా బ్రహ్మశ్రీ కన్దర్ప బ్రహ్మావ ధానినాం అనుగ్రహేణచ క్రమాన్తం స్వాధ్యాయం సమాపితవన్తః.

ఏవం బాల్యేఏవ సమ్యగభ్యస్తా సా వేదవిద్యా తేషాం అవతార సమాప్తి పర్యన్తం సతత జిహ్వాగ్రవర్తినీ అభవత్. ప్రధానతయా ఏకాదశీదినే ప్రాతరారభ్య ఆసాయం గభీరేణకణ్ఠనినాదేన ఏభిఃఉచ్చార్య మాణా సా వేదవిద్యా శ్రోతౄన్ అత్యన్తం ముగ్ధాన్ కుర్వన్తీ ఆసీదితి తదానీంతనే అనుభూతానాం విజ్ఞానినాం వచనమ్.

తాదృశేన వేదాధ్యయనేనసాకం ఏతే గోపాలకృష్ణార్యాః బాల్యేఏవ స్వ పితృచరణానాం సకాశాత్ కావ్యనాటకాదీన్సాహిత్యగ్రన్థాన్ తథా సామాన్య విశేషశాస్త్రాణి ఏవం ఉభయవేదాన్తనిష్ఠం ప్రబన్ధజాతంచ అధికృత వన్తః.శ్రీమతాం పరమహంసపరివ్రాజికేత్యాది బిరుదాఙ్కితానాం వానమా మలై 'చిన్నకలియన్ స్వామినాం సకాశే శ్రుతప్రకాశికాఅపి అధీతా. వ్యాకర ణాదిశాస్త్రేషు ద్రావిడవేదరహస్యే వేదాన్తద్వయేచ ఏతేషాం ప్రతిభాపాటవం

నాన్యతోదర్శనీయ మభవత్. ఏతత్ సహకారి తయా "హేమ్నఃపరమా‒మోద" ఇతివత్ సూక్తిమాధుర్యం శ్రావ్య కణ్ఠస్వరః సున్దరకవితా రచనాశక్తిశ్చ ఏషాంవరప్రసాదః. ఏషాంశ్రీసూక్తయః సర్వజన రంజకాః ఆసన్ "ప్రపేదిరే ప్రాక్తనజన్మవిద్యాః" ఇతికాళిదాససూక్తిః ఏషాం విషయే అన్వర్థా అభవత్.

ఏతేషాం పితృచరణాః శ్రీమన్తఃరామానుజాచార్యాః స్వాశ్రితానాం అన్తేవాసినాం స్వగేహేకాలక్షేపాదికంఆరభ్య తత్ర స్వపుత్రాణాం ఏతేషాం ప్రతిభయా అతిముగ్ధాస్సన్తః ఏతైరేవ కాలక్షేపం కారయిత్వా అత్యన్తం ఆనన్దం అనుభూయమానా అవర్తన్తఇత్యేషవిషయఏవ ఏషాం ప్రతి భాయాః ప్రబలం నిదర్శనమ్.

ఏవం వింశత్యబ్దప్రాయే వయస్యేవ ఏతే స్వపితృచరణ సకాశాత్ అవాప్త సమస్తవిద్యాః భూత్వా, "వింశత్యబ్దే విశ్రుత నానావిధవిద్యః' త్రింశ ద్వారం శ్రావిత మిమాంసాభాష్యః" ఇతి సూక్తిద్వయస్య స్వస్మిన్ అన్వర్థతాం ప్రకటితవన్తః.తస్మిన్నేవ వయసి ఏతే పశ్చిమగోదావరీ మణ్డలస్థ పాలకొల్లు నరసాపురం ఇత్యాదిషు ప్రదేశేషు స్థితస్య శిష్యభక్తవర్గస్య ద్రావిడదవేద రహస్యగ్రన్థాని అనుగృహీతవన్తః. తదానీం పెంటపాడుగ్రామే తథా ఇతర త్రాపి ప్రచాల్యమానాసు ఉభయవేదాన్తసభాసు అతిరస్యాన్ ఉపన్యాసాన్ కృత్వా ఏతే స్వామినః సభ్యాన్ అత్యాశ్చర్యయుక్తాన్ కృతవన్తః.
విశేషతః పశ్యాపశ్య శబ్దవిచారచర్చా శ్రీమతాం శేముషీవైభవస్య విజయచిహ్నమ్.

తదా పెంటపాడు గ్రామాత్ ప్రచాల్యమానా వైష్ణవపత్రికా ఏతేషాం ఉపన్యాసాన్ సంస్కృతశ్లోకాన్ అన్ధ్రపద్యసముదాయాంశ్చ యథాతథం ప్రకటితవతీ. తత్ర పద్యద్యయమ్.

1. ఆత్రేయాన్వయ దుగ్ధసిన్ధు శశినో గోపాలకృష్ణాహ్వయాః
శ్రావ్యం సమ్యగశేష సభ్యహృదయావర్జం హ్యుపన్యస్య ని
ర్వేలామాత్మసమర్థతాం సునిపుణాం లోకస్య ప్రాచీకటన్ ఇతి
2. పరగ కిడామ్బి గోపాలకృష్ణార్యులు
కడుపడినెడుమార్కడిమయనెడు

తిరువాయిమొళికర్థము రహిమీర
జెప్పె సూరిమనోజ్ఞ సంచార మలర. ఇత్యాది-చ-

తథైవ కాంచీపుర శ్రీజగదాచార్య సింహాసనాధీశాః శ్రీమన్తః ప్రతివాది భయంకరం అణ్ణంగరాచార్య మహోదయా అపి ఏతేషాం శేముషీ వైభవఖ్యాపకాన్ కతిచన శ్లోకాన్ అనుగృహీతవన్తః

1. శ్రీరామానుజయోగివర్య కరుణాస్రోతః పరీవాహజ
శ్రీభాష్యామృతపూరవర్షణపటుః విద్యానిషద్యాత్మకః.

2. శఠారిదృష్టసామవేదభాష్యసూక్తిరాశయో
యదీయ వక్త్రమణ్డలే నిరన్తరం విరాజిరే.

3. శాస్త్రపాణిని శిక్షితేక్షతతమం ప్రావీణ్యమన్యాస్వపి
ప్రఖ్యాతాసు కలాసు యస్య సమభూత్ ప్రావీణ్య మన్యాదృశమ్.
ప్రజ్ఞాతర్జిత నిర్జరేశ్వరగురుః సోయం సతామగ్రణీః

4. శఠవైరి కలివైరి ముఖసూరి ముఖజా
స్వమితాసు మహితాసు సుహి తాసు కృతిషు
పటుతాచ పరమాస్య జగతీషు విదితా.

5. శ్రీమల్లోకగురుప్రసాద జనితాః రస్యాః రహస్యాః కృతీః
కోవా బోధయితా ముముక్షుజనతాపేక్షా మపేక్ష్య క్షితౌ
శ్రీగోపాలక కృష్ణపణ్డితమణౌ యాతే పదం వైష్ణవం ఇత్యాదినా.

శ్రీమతాం స్వామినాం సవిధే ఉభయవేదాన్తాదికం కాలక్షేపరూపేణ అధిగతవన్తః కేచన సుప్రసిద్ధ మహాపణ్డితాః..

1. విశాఖమణ్డలస్థ పద్మనాభక్షేత్ర నివాసినః
శ్రీమన్తః తిరుమల పెద్దింటి జనార్ధన నరసింహాచార్య స్వామినః.

2. కృష్ణామణ్డలే నూజివీడు సమీపేస్థిత గొల్లపల్లి గ్రామవాసినః
శ్రీమన్తః తిరుమల పల్లేర్లమూడి రామానుజాచార్య స్వామినః.

3. నూజివీడుపట్టణస్థాః
శ్రీమన్తః వానమామలై వేఙ్కటాచార్య స్వామినః.

4. స్వామినాం పుత్రాః
 శ్రీమన్తః కిడామ్బి రఙ్గరామానుజాచార్య స్వామినః

5. నరసాపురపట్టణస్థాః
 శ్రీమన్తః తె.కం.పెదనారాయణాచార్యస్వామినః.

6. నరసాపుర పట్టణస్థాః
 శ్రీమన్తః తె.కం నారాయణాచార్య స్వామినః.

7. నెల్లూరు పట్టణస్థాః స్వామినాం ద్వితీయాః పుత్రాః
 శ్రీమన్తః కిడామ్బి వేఙ్కటనరసింహాచార్య స్వామినః

8. స్వామినాం తృతీయాఃపుత్రాః
 శ్రీమన్తః కిడామ్బి రామానుజాచార్యాః (ఉడయవర్‌స్వామినః)

9. స్వామినాం పుత్రాః శ్రీవత్సవంశస్య దత్తాః
 శ్రీమన్తః నడాదూరు వేంకట వరదకృష్ణమాచార్యాః

10. అన్తర్వేదిపాలేంగ్రామవాసినః స్వామినాం జామాతరః
 శ్రీమన్తః ఈయుణ్ణి శేషశిఙ్గరాచార్యస్వామినః ఇత్యాదయః.

గోపాలకృష్ణమాచార్యస్వామినః స్వపితృచరణానాం అనన్తరం నూజివీడుసంస్థానే ఆస్థానపణ్డితపదవీం అలఙ్కృత్య ప్రతిదినం రాజసత్కారపురస్సరం ఆస్థానంగత్వా ఉభయవేదాన్తాదిషు కాలక్షేపాన్ కృతవన్తః. తథా కావ్యనాటకాదిపాఠైః శాస్త్రచర్చాభిః ధర్మశాస్త్రగోష్ఠీభిః షోడశకర్మగ్రన్థపరిష్కారాదిభిశ్చ శ్రీమతాం స్వామినాం గృహం అత్యాశ్చర్యజనకంసత్ ఏకం మహాగురుకులమివ వ్యరాజత.

అథ శ్రీమతాం స్వామినాం రచనావిశేషాః

1. శ్రీశోభనాద్రీశ్వర వైభవచమ్పూ ఏష ప్రబన్ధః ముద్రితః.
అస్మిన్ ప్రాయశః పంచవింశతిసహస్రమితం గద్యపద్యసముదాయం వర్తతే.

2. శ్రీవిష్ణుచిత్తవిజయః 3. పీఠికాపురవిజయః. 4. ఏకాదశీనిర్ణయః

5 . నరసాపుర భగవద్రామానుజ దివ్యావతార మహోత్సవ వర్ణనమ్

6 అభినవభూతపురీమాహాత్మ్యవర్ణనమ్‌నామ ఆదికేశవస్వామినాం బ్రహ్మోత్సవ వర్ణనమ్.

7పశ్యాపశ్యశబ్దవిచారః 8. దివ్యప్రబన్ధవేదత్వ సమర్థనమ్ 9. విష్ణుశ్శేషీశ్లోక వాఖ్యానమ్ (ఉపన్యాసః)10. దివ్యదేశవైభవప్రకాశికా

అపిచ సంస్కృతే ఆన్ధ్రభాషాయాంచ అనేకే ఉపన్యాసవ్యాసాః పెంటపాడు గ్రామస్థ వైష్ణవ పత్రికాసు ప్రకటితాః విరాజన్తే.

శ్రీమతాం గోపాలకృష్ణమాచార్యస్వామినాం కవితావైభవః

ఏతేషు గ్రన్థేషు శోభనాద్రీశ్వరవైభవ చమ్పూప్రబన్ధః స్వామినాం బహుముఖ ప్రజ్ఞాయాః నికషోపలః. శ్రీమద్భిః చత్వారింశత్‌తమేవయసి అనుగృహీతః ఏష ప్రబన్ధః. తత్ర ధారాశుద్ధిః అర్థగామ్భీర్యం విభిన్నవృత్త స్వీకరణం ఇత్యాదయోవిషయాః అత్యన్తం ప్రశంసార్హాః. అస్యకావ్యస్య పఠనే ఏతేషాం సాక్షాత్ ప్రాచేతసావతారత్వమేవ స్పష్ట మ్భవతి.

కృష్ణామణ్డలే నూజివీడుపట్టణస్య సమిపే ఆగిరిపల్లి'నామ్ని గ్రామే శోభనాచలనామ్నః పర్వతశిఖరే శ్రీరాజ్యలక్ష్మీసమేతఃశ్రీనారసింహః విరాజతే. తత్సన్నిధౌ మాఘమాసేప్రచలిష్యమాణ అధ్యయనోత్సవ కల్యాణోత్సవాది సన్దర్భే నూజివీడుపురాధీశానాం శ్రీమతాం రాజావేఙ్కట రఙ్గప్పారావు మహోదయానాం ప్రార్థనయా రచితః ఏషఃగ్రన్థః.అత్ర ఆరమ్భే శోభనాచలవర్ణన పరిశీలనే ఏతేషాం గద్యరచనాపాట వం సువ్యక్త మ్భవతి. తదిదం గద్యం.

1. అస్తికిల నిస్తుల కుసుమ సంచయ సంచితానన్తపూగపున్నాగ తరుషణ్డ మణ్డితానేకసానుః శ్రీమదనన్తశయన చరణసరసిజధ్యాన విధూతకలుషా-ఖిల మునిజనమణ్డితాశ్రమపదః కృష్ణాతరఙ్గిణీ వామతీర విరాజమానః శోభనా చలోనామ కశ్చిద్గిరివరః.

2. ఏవమేవ భగవద్రామానుజ వైభవప్రదర్శకం అన్యత్ గద్యం (రామానుజ దివ్యావతారోత్సవ వర్ణన కావ్యే) (ముద్రితమేతత్)

"శ్రీరఙ్గాధీశదివ్యాజ్ఞావశాత్ ఉభయకావేరీ మధ్యమధ్యాసీనః శ్రీరమాధీశ దివ్యపదామ్భోజపరిచర్యానిర్వాహిత సకలావసరః పరవాది దుర్వాద దుర్వారగర్వానల ప్రమోషణచణః శ్రుత్యన్తసీమన్తినీ దివ్యమఙ్గళ సూత్ర నిరపాయ సంశ్లేష సంస్థాపకం బ్రహ్మసూత్ర వ్యాఖ్యానభూతం శ్రీభాష్యశాస్త్రం నిర్మాయ శ్రీమద్విశిష్టాద్వైతసిద్ధాన్త పదవీం విశుద్ధాం నిష్కణ్టకాం పరివర్ధయన్" ఇత్యాదినా

ఏత ద్గద్యద్వయం బాణభట్టకృతం కాదమ్బరీ మహాగద్యకావ్యం స్మార యతి. తథా పద్యరచనా అపి ప్రౌఢాగమ్భీరాచ. శ్రీశోభనాచలేశ ప్రబోధన వర్ణనారూపం దశావతారస్తోత్రం స్మారయతి ఏవం భారవి మాఘాది కవికృతేషు మహాకావ్యేషు యా విచిత్రాశైలీ యాయావర్ణనాః తత్సదృశాః తదతిశయితాశ్చ వర్ణనాదయః అత్రదృశ్యన్తే. తథా రామాయణ భారత భాగవత శ్రీవిష్ణుపురాణ హరివంశాదిషు వర్ణితాః కథాశ్చ అత్ర సమ్యగనువర్ణితాః యథాసన్దర్భ ముదాహృతాశ్చ. తథా భవిష్య కలియుగ రాజవంశావళిశ్చ అత్ర సమగ్రం వర్ణితా.అస్మిన్గ్రన్థే తత్ర ద్విత్రాణ్యుదాహరణాని.

1. జమ్బీరనారవరజీరణశృఙ్గబేర
శుణ్ఠీకదమ్బకవితున్నక రామఠాద్యైః
సమ్మేళితం నిపుణ వైష్ణవ పాచకేన
ప్రాబోధికం స బుభుజే వరదాధికాన్నమ్.
దశావతారస్తోత్రంలో ఒక శ్లోకం

రూఢో యద్వారాహరూపః పటుతరపృథుల స్వీయదంష్ట్రాగ్రకోట్యా
మగ్నశ్చైకార్ణవాన్త ర్భువ మతికలుషా ముజ్జహారాణ్డభిత్తే
లక్ష్మీవక్షోజగుచ్ఛచ్ఛపలనయనయుక్ సమ్పదం సన్దధాన
స్సంప్రాప్త శ్శోభనాద్రిం మదవనవిధయే సుప్రభాతం ప్రబోధ!

3. ప్రవిశతి నరనాథే పౌరసీమన్తినీనాం
కరవిమలవిముక్తైః మౌక్తికైః పుష్పలాజైః

ఉడుగణపరిక్లప్త వ్యోమతుల్యావభాసాః
శుభగిరి పురవీధ్య స్సాధుసేవ్యా విరేజుః. ఇతి

అత్ర ప్రథమశ్లోకే శోభనాద్రీశ ప్రాబోధిక భోగ్యభూత దధ్యోదన వర్ణనమ్ ద్వితీయశ్లోకే-అవతారవర్ణనమ్. తృతీయశ్లోకే నూజివీడుపురాధీశస్య శోభనాద్రిపుర పుణ్యాంగనానాం స్వాగతసత్కారాది వర్ణనమ్.
అస్మిన్ శ్లోకే అవాకిరన్ వయోవృద్ధాః తం లాజైః పౌరయోషితంఇతి కాళిదాస శ్లోకచ్ఛాయా దృశ్యతే. తథాపి తస్మాదధికతయా మౌక్తికాదీనామపి వర్ణనం అలఙ్కారాది నిబన్ధనంచ విశేషః.

ఏవం కథాప్రధానోపి అనేక సామ్ప్రదాయికార్థ సుశోభితః ఏషః మహాప్రబన్ధః మాజివీడు సంస్థానాధీశైః రామాయణకథా భారతకథా భాగవతకథా కలియుగ రాజవంశావళీకథా ఇతి భాగచతుష్టయాత్మనా 1912-1913 మధ్యకాలే ఏవ ముద్రాపితః.

ఏతేషాం రచనాసు నరసాపురస్థ భగవద్రామానుజదివ్యావతారోత్సవ వైభవవర్ణనపరంకావ్యం అన్తిమ్. ఏతే స్వామినః నరసాపురం గత్వా తత్ర ఏతదుత్సవవైభవ మనుభూయ తత్సర్వమపి గ్రన్థస్థం కృతవన్తః ఉత్సవసేవార్థినాం భాగవతోత్తమానాం భక్తవరాణామపి తదీయారాధన కార్యక్రమం శతవర్షాత్ప్రాక్ 1903సంవత్సరే ఆరబ్ధవన్తః. సఏష కార్యక్రమః శుభేన మనసా ధ్యాతంఇతివత్ అద్యాపి తేషాం మఙ్గళాశాసనబలాత్ నిర్విరామం ప్రచలతి. ఏతత్తదీయారాధన సౌష్ఠవం అత్ర అనుభవితుం శక్యతే.

1. అథ మహోదనమాదృత సత్కృతం
మధుపయోఘృత సూప సమన్వితమ్
సరసపక్వసుశాక ఫలం ముదా
హ్యనుబభూవ యతీన్ద్ర రుదారధీః.

2. మధురపాయస మాఢక సూపయుక్
చణకలడ్డుక భక్ష్యపరిష్కృతమ్
అనుబభూవ మహౌదన మాదరాత్
మధుజితానుగృహీతమపాఙ్గకైః. ఇతి

తథా శ్రీరామానుజాచార్య సుప్రభాతశ్లోకేషు ఏకః

"జయ జయ యతిరాజ శ్రీశపాదాబ్జయుగ్మ
క్షరదమృతమరన్దా స్వాదభృఙ్గాన్తరఙ్గ!
భవదవతరతారా భవ్య దివ్యోత్సవోఽయం
సముపగత ఇహ త్వం జాగృతాత్ సుప్రభాతమ్ ఇత్యాది

అస్మిన్గ్రన్థే అల్పభాగః నరసాపురస్థైః శ్రీమద్భిః నడాదూరు వేఙ్కట వరద కృష్ణమాచార్య స్వామివర్యైః ముద్రాపితం. ఏతే స్వామినాం కుమారాః శ్రీవత్సవంశస్యదత్తాశ్చ (రచనాయాం సమ్పూర్ణోపి ఏషగ్రన్థః ఏవం భాగశః ఏవముద్రితః) తదను ఏషగ్రన్థః శ్రీమద్భిః వేఙ్కటవరద కృష్ణమాచార్య స్వామినాం కుమారైః వేంకట లక్ష్మీ నరసింహరాఘవ రామానుజాచార్య స్వామివర్యైః నందననామసంవత్సరే (2012)శ్రీభగవద్రామానుజస్వామినాం దివ్యావతారమహోత్సవ సమయే సంపూర్ణతయా ముద్రాపితం.

ఏవం సమ్పూర్ణతయా ముద్రితాః శోభనాద్రీశవైభవచమ్పూ ప్రబన్ధః అద్య నైవోపలభ్యతే. భగవద్రామానుజార్య దివ్యావతారోత్సవ వైభవవర్ధ నమ్ అభినవభూతపురీ మాహాత్మ్యవర్ణనంనామ శ్రీఆదికేశవ బ్రహ్మోత్సవ వర్ణనం **దివ్యదేశవైభవప్రకాశికా చ** అద్యలభ్యన్తే. శ్రీవైష్ణవపత్రికాదిషు ప్రచురితాః ఏతేషాం సంస్కృతాన్ధ్రోపన్యాసాస్తు ఆధ్యాత్మికవ్యాసమాలా రూపేణ 1992సంవత్సరే పెంటపాడు ఉభయవేదాన్తసభా ద్వారా ఏకత్రీ కృత్య పునః ప్రచురితా అభవన్. ఇతఃపూర్వం సమ్పూర్ణతయా ముద్రితోఽపి అయంశ్రీశోభనాద్రీశ్వరవైభవ చమ్పూప్రబన్ధః కాలవశాత్ జీర్ణతాం ప్రాప్నోతి. ఏతాదృశస్య అపూర్వగ్రన్థస్య పునర్ముద్రణార్థం సత్సంప్రదాయ సారార్థ వేదినా మంగళంబాడువాసినా శ్రీమాన్ ఉరుప్పట్టూర్ చక్రవర్తుల శ్రీనివాసా చార్యస్వామి మహోదయేన హార్దిక ఆర్థిక సహాయోదత్తః, ఏతదర్థం మంగళా శాసనపూర్వక కృతజ్ఞతాం సమర్ప యామః.

1. తోషితాఖిలభక్తాయ తులామూలోద్భవాయచ
   గోపాలకృష్ణగురవే పుణ్యశ్లోకాయ మఙ్గళమ్.

2. అత్రేయరామావరజ దేశికేన్ద్రసుతాయచ
గోపాలకృష్ణగురవే మమ నాథాయమఙ్గలమ్.

ఇత్థం విజ్ఞాపయితా
కందాళ వేంకట రామ నరసింహాచార్యః

(నెల్లూరుపట్టణవాసినాం వాచస్పతీత్యాది బిరుదాఙ్కితానాం శ్రీమతాం కిడామ్బి శ్రీనివాస రామానుజాచార్యవర్యాణాం షష్ట్యబ్దిపూర్తి మహోత్సవకార్యక్రమే1989 సంవత్సరే ప్రచురితాయాం వాఙ్మయపుష్పాంజలినామక తిరునక్షత్రోత్సవ సంచికాయాం "అస్మత్ పితామహపాదాః"ఇతి ఆన్ధ్రభాషాయాం శ్రీమద్భిః కిడామ్బివేఙ్కటాచార్యవర్యైః అనుగృహీతః వ్యాసః యథావసరం సఙ్గృహ్య యథామతి అనూదితా అత్ర ఇతి సప్రశ్రయం విజ్ఞాప్యతే.)

ఉ.వే.శ్రీమాన్ గోపాలకృష్ణమాచార్యస్వామివారు

ఉ.వే.శ్రీమాన్ గోపాలకృష్ణమాచార్యస్వామివారు
వారి ప్రథమపుత్రులు ఉ.వే.శ్రీమాన్ వేంకటరంగరామానుజాచార్యస్వామివారు

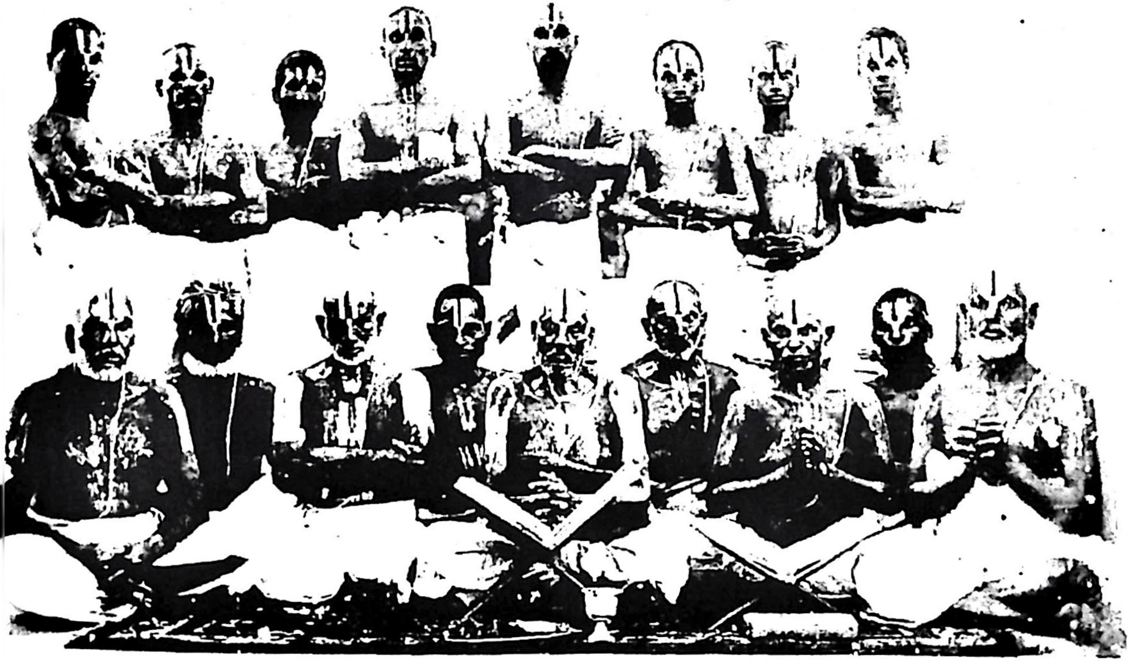

ఉ.వే. శ్రీమాన్ గోపాలకృష్ణమాచార్యస్వామివారి కాలక్షేపగోష్ఠి

ఆనాటి పండిత గోష్ఠిలో
ఉ.వే.శ్రీమాన్ గోపాలకృష్ణమాచార్యస్వామివారు

పెంటపాడు పండిత సభలలో
ఉ.వే.శ్రీమాన్ గోపాలకృష్ణమాచార్యస్వామివారు

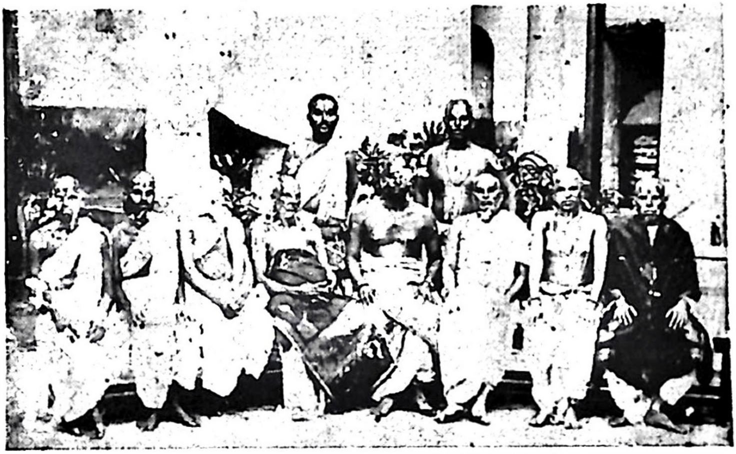

పెంటపాడు పండిత సభలలో
ఉ.వే.శ్రీమాన్ గోపాలకృష్ణమాచార్యస్వామివారు

ఆనాటి పండిత గోష్ఠిలో
ఉ.వే.శ్రీమాన్ గోపాలకృష్ణమాచార్యస్వామివారు

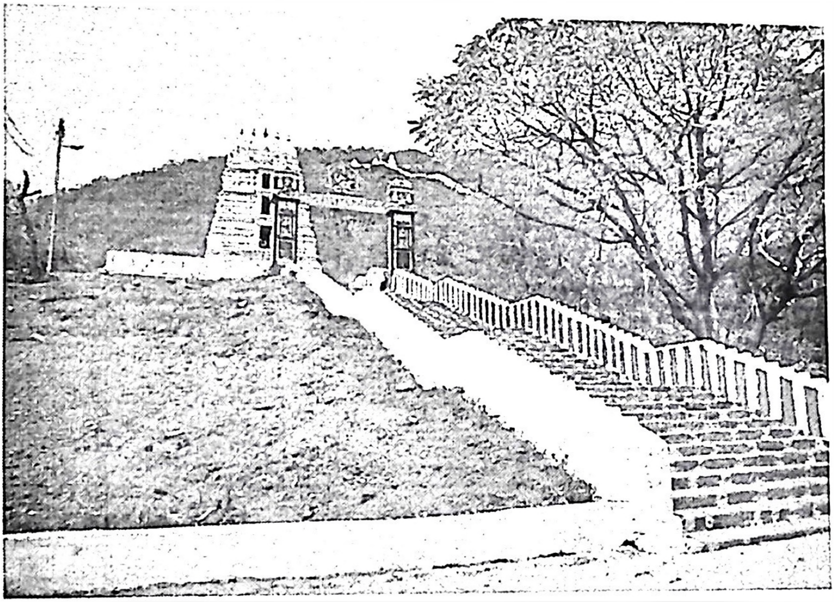

శ్రీ శోభనాద్రీశ్వరస్వామివారి ఆలయదృశ్యం ఆకిరిపల్లి

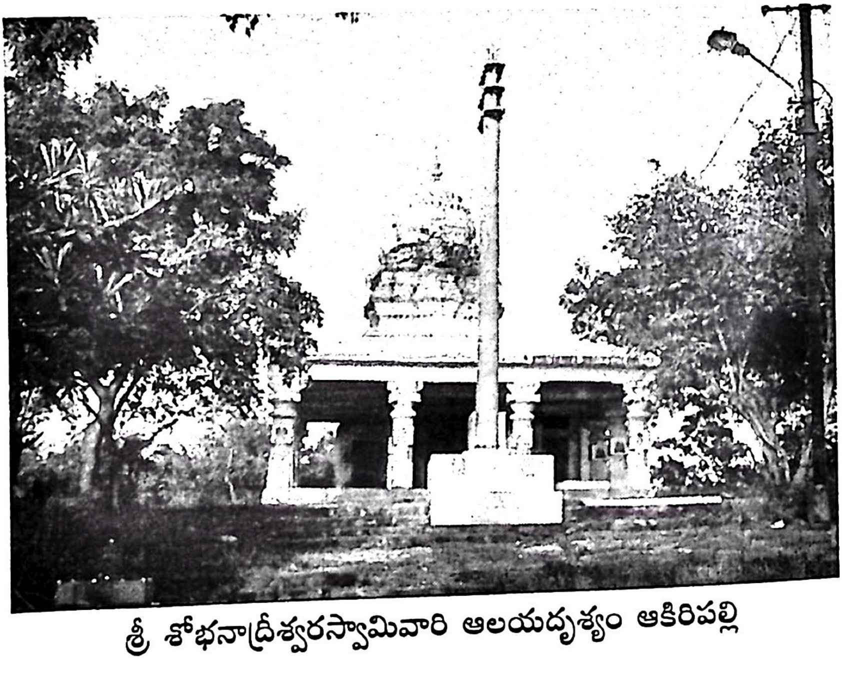

శ్రీ శోభనాద్రీశ్వరస్వామివారి ఆలయదృశ్యం ఆకిరిపల్లి

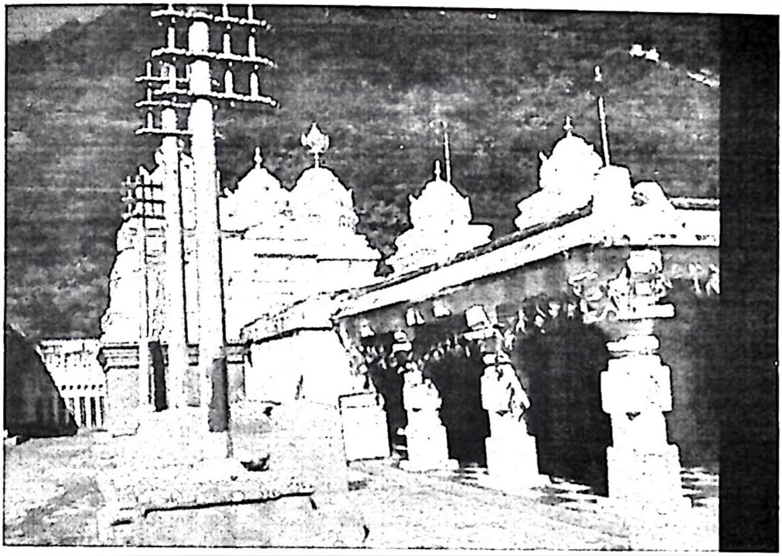

శ్రీ శోభనాద్రీశ్వరస్వామివారి ఆలయదృశ్యం ఆకిరిపల్లి

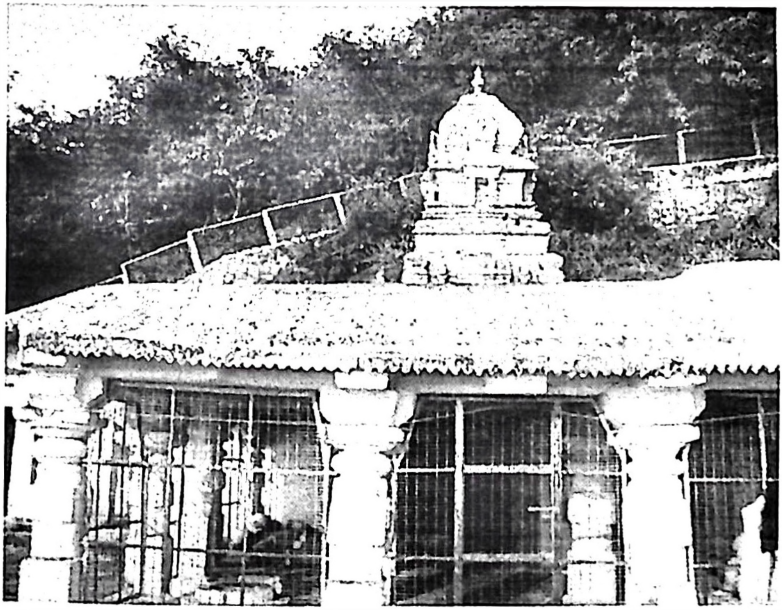

శ్రీ శోభనాద్రీశ్వరస్వామివారి ముఖమండపం ఆకిరిపల్లి

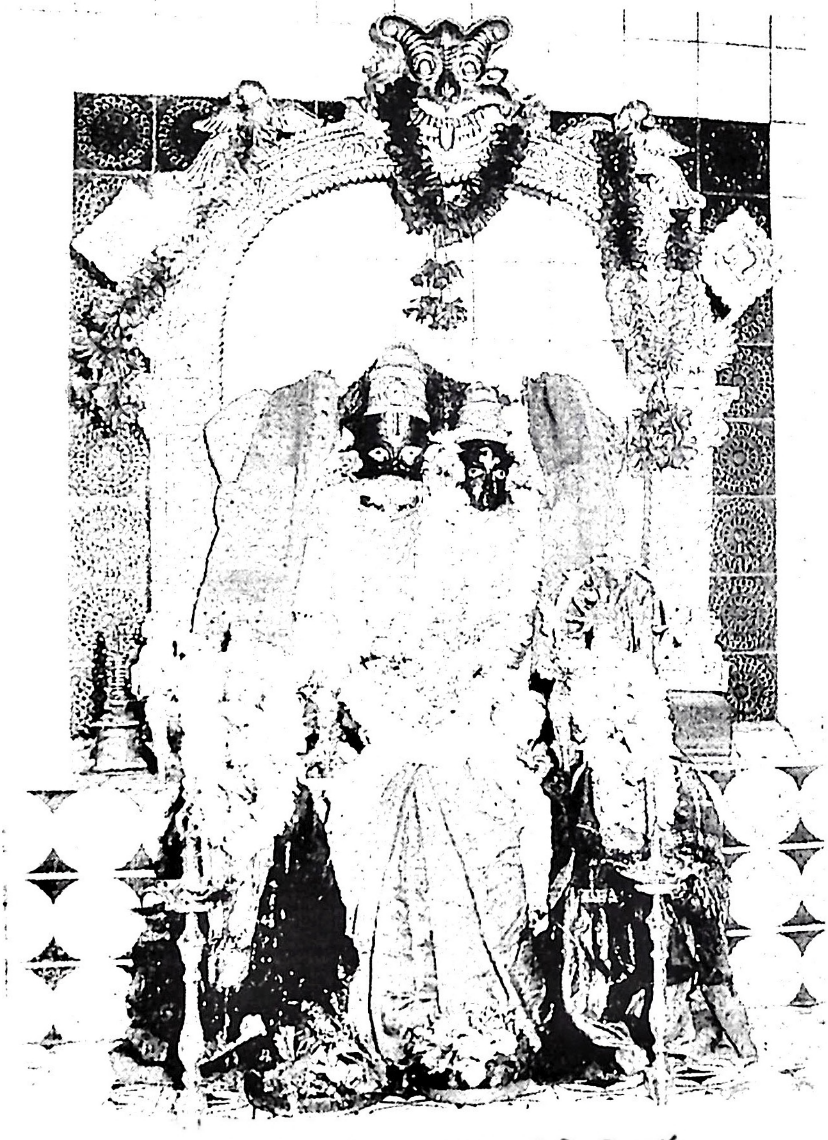

రాజ్యలక్ష్మీసమేత శ్రీవ్యాఘ్రనరసింహస్వామివారు

శ్రీరస్తు

శ్రీశోభనాద్రీశాయ నమః

శ్రీవమతే రామానుజాయ నమః   శ్రీమద్వరవరమునయే నమః

శ్రీశోభనాద్రి శిఖరివిహారి శ్రీమద్వ్యాఘ్రనృసింహ
దివ్యచరిత్రాలంకృతః

శ్రీశోభనాద్రీశవైభవాఖ్యోఽయం

చంపూప్రబంధః

శ్రీరస్తు
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమద్వరవరమునయే నమః
శ్రీమద్గోపాలకృష్ణమహాగురవే నమః

శ్రీశోభనాద్రీశ వైభవమహాకావ్యే పూర్వభాగే ప్రథమస్సర్గః

మఙ్గళాచరణ ప్రారంభః

శ్రియఃపతిం లబ్ధ సమస్తకామం
సమస్తకల్యాణగుణాలవాలమ్
సమాశ్రితేష్టప్రద మాదిదేవం
వన్దేరవిన్దాక్ష మజేశసేవ్యమ్ . 1.

లక్ష్మీ రక్షతు దక్షిణా ఉఽశ్రితజనాభీష్టప్రదానే సదా
దేవస్యోరసి దక్షిణే ఉఽనవరతం సంవాసమాతన్వతీ.
కుర్వాణా స్వకటాక్షత స్తృణమపి బ్రహ్మేన్ద్ర రుద్రార్చితం
పత్యు స్సారనిభా విభాసురతను కారుణ్యరూపా హరేః . 2

నమామి ధరణీ మహం హరిపదాబ్జ సంసేవినాం
శమాదిగుణబోధనా త్సపది రక్షితా మీశితుః
జగచ్ఛుభ నిరీక్షయా యదభియాచిత స్సాదరం
ప్రభూత కరుణావశా దుపదిదేశ ధర్మాన్ హరిః. 3

దివ్యశ్రీతులసీ సుమస్రజరతిం శ్రీశస్య వీక్ష్యాతులాం
మూలం శ్రీతులసీతరో ఖనితరి శ్రీవిష్ణుచిత్తే మునౌ
యా భూమ్యంశ ముపేత్య తస్య నయనాతిథ్యం సమాసేదుషీ
దేవీ ప్రాదురభూ దఘాని సతతం గోదా హరే న్నో విభుః 4

విన్యస్త సర్వ జగతీభర మీశ్వరేణ
శ్రీశఙ్ఖచక్ర పరిశోభిత పాదయుగ్మమ్
విజ్ఞానసన్నిధి ముదూఢ సువేత్రదణ్డం
సేనేశ మేమి శరణం కరుణాలవాలమ్. 5

(విభుః గోదా నః అఘాని సతతం హరేత్ ఇత్యన్వయః. విభుః స్త్రీలిఙ్గేపి)

విష్వక్సేన మహం సేవే సూత్రవత్యాఃపతిం ప్రియమ్
యస్యానుస్మరణం పూర్వం క్రియతే సకలే విధౌ. 6

శయ్యాసనాద్యై స్సకలోపచారై
స్సద్యోపకుర్వన్త మశేష పుంసః
తేనైవ శేషాఖ్య మశేషదోష
విదూర మీడే పురుషం వరేణ్యమ్. 7

అనన్తశయనస్వాంగ మనన్తం ప్రణమామ్యహమ్
యత్ఫూత్కార విషజ్వాలా దగ్ధా మధ్వాదయోసురాః. 8

రుద్రాసుకీర్తిపరిశోభిత పార్శ్వయుగ్మం
విద్రావణం పరిషదాం యుధిచాసురీణామ్
దాసధ్వజాదితనుభేదకృతోపచారం
దేవస్య వేదవపుషం గరుడం నమామి. 9

శ్రీమత్కరేషు వియతస్థితి భాసురాంగాః
నిత్యన్తదీయ పరిపంథి నిబర్హణార్థాః
వందే నిశం వరసుదర్శన పాంచజన్య
కౌమోదకీరుచిరనందకశార్ ఙ్గ నామ్నః. 10

భ్రూభంగతో రదనదర్శనతశ్చ వైరి
భీతిప్రదాన్ స్మిత సువక్త్రి వితుష్ట భక్తాన్
చండప్రచండజయభద్రవిధాతృధాతృ
ముఖ్యా న్నమామి భగవతః ప్రతిహారపాలాన్ 11

రక్షావిధానచతురాన్ పరమస్యపుంస
స్స్వేశ శాసన సమర్థిత సర్వకార్యాన్
శ్రీశంకుకర్ణ కుముదేక్షణ పుండరీక
శ్రీవామనాదిమ గణాధిపతీన్ నమామి. 12

వందే శ్రీకురుకాపురే సముదితం శ్రీమచ్ఛఠారిం మునిం
నందాపత్య విలాసచేష్టితపరాధీనం సుధీవల్లభమ్

జీమూతోదరనిర్గతాబ్ధిజలవ త్సర్వోపభోగాయ వై
యస్మా ద్ద్రావిడరూపిణీ సముదభూ త్త్రయ్యంత పంక్తిర్వరా. 13

తామ్రపర్ణీనదీతీర తింత్రిణీమూలభాసురమ్
ప్రపత్తివిద్యానిర్వాహ దీక్షం వందే పరాంకుశమ్. 14

శ్రీమద్రూపవపుర్గుణాద్యనుభవ ప్రోద్యత్ప్రభాభాసురా
లోకోజ్జీవనకాంక్షయా విదధతో దివ్యప్రబంధా మునీన్
కాసారాఖ్య కలిఘ్న భార్గవ మహాభట్టార్య భూతాహ్వయా
శ్రీపాణం కులశేఖరార్య భగవద్భక్తాంఘ్రిరేణూన్ భజే. 15

శ్రీమచ్ఛఠారిమునివర్యపదాబ్జనిర్య
ద్దివ్యన్మరందపరిభోగకృతాత్మశిక్షా
అక్లిష్టభక్తిబలవంచిత హేయభోగా
నాథంమునిం చ మధురంకవి మాశ్రయామి. 17

నాథార్యకరుణావర్ష పుష్టవిజ్ఞాన సంపదమ్
తత్పాదాబ్జపరాధీనం పుండరీకాక్షమాశ్రయే. 18

శ్రీమత్పంకజనేత్రార్య కటాక్షోదిత సంవిదమ్
గీతార్థసారవేత్తారం శ్రీరామం మునిమాశ్రయే. 19

శ్రీరామమిశ్రకరుణారసలబ్ధగీతా
సారార్థత పరివిధూతసమస్తహేయమ్
వేదాంతవేద్య పరమార్థవిచారదక్షం
శ్రీయామునం మునివరం ప్రణమామి నిత్యమ్. 20

శ్రీమద్యామున దేశికాదధిగత శ్రుత్యంతయుగ్మాశయం
లోకాచార్యయతీంద్ర దేశిక పదస్థానాభిషిక్తం తతః.
శ్రీమత్పూర్వశిఖాహ్వయాన్వయమపఃపాథోధిరాకావిధుం
నిధ్యాత స్వగురూత్తమాంఘ్రియుగళం పూర్ణమహాన్తం భజే. 21

మిథ్యావివాదకలుషే సకలే చ లోకే
తథ్యార్థ దర్శనకృతే త్రిజగత్యుదారమ్

శేషాంశత స్సముదితం పరహంసవేషం
శ్రీలక్ష్మణార్యమునివర్య మహం ప్రపద్యే. 22

రామానుజమునిం వందే కామాదిగుణదూరగమ్
శ్రీమాధవపదధ్యానభూమా సంచిత సంవిదమ్. 23

శ్రీరామానుజపాదాబ్జసంతతధ్యానసంపదా
నివృత్తేతరభోగాశం శ్రీగోవిందమునిం భజే. 24

యతీంద్రనిర్హేతుకృపాప్రవాహ
పాత్రం తదంఘ్ర్యంబుజ భక్తినిష్ఠమ్
శ్రీభాష్యనిర్మాణసహాయభూతం
శ్రీవత్సచిహ్నం మునిమాశ్రయామి. 25

శ్రీరంగనాథపరిపూర్ణ కృపాప్రవాహాత్
శ్రీవత్సచిహ్నయమిన స్సుతభావమాప్తమ్
నిర్ధూతసర్వవిమతం నమతామధీనం
భట్టారకం గురువరం శరణం ప్రపద్యే. 26

భట్టార్యదేశికకటాక్షవశాత్సముద్య
ద్విజ్ఞానభక్తిజలధిం శఠవైరిసూరే
దివ్యప్రబంధపరిశీలన బద్ధదీక్షం
వేదాంతినం మునివరం గురుమాశ్రయామి. 27

శ్రీవేదాంతిగురూత్తమా దుపగతశ్రీశంఖచక్రాంకణం
తస్మాత్ప్రాప్త సమస్త శాస్త్రహృదయం కారుణ్యపూర్ణాశయమ్
శ్రీమద్ద్రావిడ వేదభాష్యరచనాచాతుర్యతుష్యద్బుధం
వందే లోకగురుం కలిఘ్న మునిరాట్ దివ్యావతారం పరమ్. 28

లోకార్యచరణద్వంద్వ ప్రావణ్య ప్రథితాశయమ్
శ్రీమదుత్తరవీథీశకృష్ణనాథగురుం భజే. 29

కృష్ణపాదపదద్వంద్వ మాశ్రయే భక్తవత్సలమ్
యశ్చక్రే సర్వసూక్తీనాం ద్రావిడీనాం ప్రకాశనమ్. 30

శ్రీమచ్ఛఠారియతిరాజనిరూపితేర్థే
కౌతుస్కుతై ర్విలులితే విపరీతరూపే
తత్వార్థదర్శనవిధానకృతేవతీర్ణం
వందేయ లోకగురువర్య ముదారబోధమ్. 31

లోకార్యవర్యా ద్విదితాఖిలార్థం
శఠారికైంకర్యనివిష్టచిత్తమ్
సహస్రగాథార్థవిచారశీలం
శ్రీశైలనాథార్యగురుంభజామి. 32

యో భూత్వా రఘునాథసోదరవర శ్శేషత్వమాస్థాపయత్
భూత్వా చాప్యవధీ దమిత్రనివహాన్ కృష్ణాగ్రజన్మా పునః
యో రామానుజరూపభా గశమయ ద్దుర్వాదిగర్వానలం
సోఽయం సౌమ్యవరాహ్వయో మునివరః కల్యాణదో నో భవేత్. 33

శ్రీమద్రమ్యోపయంతు శ్చరణసరసిజ ధ్యానధూతారివర్గం
శ్రీమత్తోత్రాద్రిభర్తు పదపరిచరణైకాంతసుస్నిగ్ధభక్తిమ్.
వేదాంతద్వంద్వతత్త్వ ప్రవచననిరత ధ్యేయపాదారవిందం
వందే వానాద్రిరామానుజముని మనిశం మద్గురుం సద్గుణాఢ్యమ్. 34

వానాద్రినాథ చరణాంబుజభక్తినిష్ఠం
శ్రీమత్పరాంకుశమునీంద్ర పదాబ్జభక్తం
రాజాధిరాజపరిసేవ్యపదారవిందం
శ్రీవిష్ణుచిత్తయతిరాజమునిం నమామి. 35

యో భూ చ్ఛ్రీమాన్ వటదళశయన శ్రీశపారమ్యసంస్థాం
కర్తుం ధన్వాభిధపురవరే విష్ణుచిత్తాభిధేయః
దాస్యం కర్తుం పున రవికలం భూతపుర్యాదిదేశే
ష్వావిర్భూతో గగనగిరిరాట్ సంయమీ విష్ణుచిత్తః 36

య శ్శ్రీభాష్యార్ణవాబ్ధిం కరబదరసమం ప్రాదిశత్ స్వాశ్రితానా
మర్థోపన్యాసశాలీ శఠరిపువచసాం మంత్రరత్నార్థనిష్ఠః

శాస్త్రే సర్వత్రకూలంకషమతి వితతాశేషదేశప్రసిద్ధ
స్తం వందే వానశైలప్రవరమునివరం శ్రీశఠారిం యతీంద్రమ్. 37

వానాద్రినాథ పదకింకరతాధురీణం
శ్రీమచ్ఛఠారిమునిపాదసరోజభృంగమ్
తస్మాదుపాత్తనిగమాంచల యుగ్మతత్త్వం
శ్రీభట్టనాథగగనాద్రిమునిం ప్రపద్యే. 38

గ్రంథకర్త్రాచార్య ప్రార్థనా శ్లోకాః

శ్రీరంగేశరమా చమూపరిబృఢాన్ శ్రీమచ్ఛఠారింమునిం
నాథాబ్జేక్షణ రామ యామున మహాపూర్ణార్య రామానుజాన్
ఆత్రేయం ప్రణతార్తి హృద్గురువరం సింహాసనాధిష్ఠితం
శ్రీరామానుజ పద్మనాభ గురురాట్ రామానుజార్యాన్ భజే. 39

శ్రీరంగాధిప కృష్ణదేశికవరౌ రామానుజార్యంగురుం
గోపీనాయక రంగరాట్ గురువరౌ శ్రీధర్మపుర్యాహ్వయం
శిష్యం తస్య చ సోదరం నరహరిం శ్రీధర్మపూరీశ్వరం
శ్రీమల్లోకపతిం చ వేంకటగురుం ధర్మార్యవర్యాన్ భజే. 40

వాత్స్యం శ్రీనరసింహదేశికవరం ధర్మార్యపాదాశ్రితం
స్వాత్రేయాన్వయ వీరరాఘవగురుం శ్రీవేంకటార్యంగురుమ్
శ్రీరామానుజదేశికం యతిపతే స్సిద్ధాంతపారంగతం
తత్పాదప్రవణాత్మనోఽనవరతం శ్రీవైష్ణవా నాశ్రయే. 41

గ్రంథకర్తృ వంశానుక్రమః

శ్రీరామానుజయోగివర్యచరణద్వంద్వారవిందాశ్రితః
శ్రీమత్సప్తపునశ్చతుర్గణిత సత్సింహాసనైకాధిరాట్
శ్రీమత్యత్రిమునీంద్రవంశజలధౌ రాకాశశాంకాయితో
జేజీయాత్ ప్రణతార్తిహారి గురురాడస్మద్గురు సర్వథా. 42

శ్రీమద్రంగపతే ర్నిదేశవశతో రంగాధికారేస్థిత
శ్శ్రీరంగార్చన విధ్యతిక్రమవశాత్ సంశిక్షితై ర్వైష్ణవైః

విద్వేషాత్ ద్విజపుంగవై రమృతయు గ్భిక్షాన్నసందాపవాత్
శ్రీమల్లక్ష్మణయోగిపుంగవగురు ర్విక్షోభితాత్మా హ్యభూత్. 43

తస్మిం స్తత్ప్రభృతి వ్యపేత చరణే భిక్షార్థ మాకర్ణ్యత
ద్గోష్ఠిపూర్ణగురు స్త మీక్షితుమనా గోష్ఠిపురాన్నిర్గతః
ఆగత్యాఽపి చ రంగరాజనగరం సంసేవ్యరంగాధిపం
మధ్యాహ్నేతు మరుద్వృధా ముపగతం శుశ్రావ రామానుజమ్. 44

దృష్ట్వా తత్ర చ వైష్ణవోత్తమవృతం కాషాయయుగ్మాంచితం
సచ్ఛిద్ర త్రినవావదాతసుమృదా దివ్యోర్ధ్వపుండ్రాంకితమ్
ఈక్షామాస శిఖాత్రిదండలసితం సద్బ్రహ్మసూత్రోరసం
గోష్ఠిపూర్ణగురు స్తదా యతిపతిం సంధ్యోపసేవాపరమ్. 45

స్వాచార్యం చరమార్థదం యతిపతి స్సంసేవ్య తం దూరత
స్సాంతేవాసిగణోఽంజలిం విరచయన్ ప్రద్యుద్గతస్సాదరమ్
సాష్టాంగం ప్రణనామ సైకతతలే సూర్యాంశు తప్తే భృశం
గోష్ఠిపూర్ణ గురు స్సమీక్ష్య చ తదా నోత్థాపయామాస తమ్. 46

కించి న్నాపి తు వీక్ష్య తత్ర వదతి శ్రీవైష్ణవానాంగణే
నోత్తిష్ఠతి చ తం బ్రువత్యపి గురౌ గోష్ఠిపురాధిష్ఠితే
ఆత్రేయ ప్రణతార్తిహారిగురురా డాచ్చానభిఖ్య స్తదా
బాహుభ్యాం యతిశేఖరం క్షితితలాత్ ప్రోత్థాపయామాస తమ్. 47

తద్వీక్ష్యాఖిల శిష్యవైష్ణవగణాత్ ప్రేమాధికం లక్ష్మణా
చార్యే తస్య తదా ప్రహర్షితమనా గోష్ఠిపురేశో గురు
శ్రీరామానుజ పాకకర్మణి తదా ద్యాదిశ్య దీక్షావహం
తేనాంగీకృతశాసనో నిజపురీం ప్రాయాత్ యతీంద్రార్చిత 48

కస్మింశ్చి త్సమయేఽథ లక్ష్మణగురౌ శ్రీయాదవాద్రింగతే
యాత స్తేన నతార్తిహారిగురురా డాత్రేయవంశాగ్రణీ
యద్వాద్రీశ్వర సన్నిధౌ ప్రణిపత న్నైచ్యానుసంధానత
ప్రత్తం తేన ముదా జగామ మహితం కృష్ణార్య ఇత్యాహ్వయమ్. 49

శ్రుత్యంతాంబుధి గాఢమగ్నహృదయం శాస్త్రాబ్ధిపారంగతం
శిష్యాగ్రణ్య ముదీక్ష్య తం యతివర స్తస్మై దిదేశాపరమ్
వేదాంతోదయనార్యనామ మహిత స్తస్యాఽవిరాసీ త్సుతో
మేషేమాసి హిమాంశుభే శుభదినే రామానుజార్యోగురుః. 50

సోఽయం లబ్ధ మనుత్రయ స్స్వగురుతో లబ్ధాగమాంతద్వయో
దారా న్ప్రాప్య కులోచితాన్ గురువర స్తస్యా మసూతాత్మజమ్
నక్షత్రేఽదితి దైవతే చ వృషభేమాసే చ మీనేగృహే
చక్రే తస్య పితా ప్రహృష్టహృదయ శ్శ్రీపద్మనాభాహ్వయమ్. 51

స శ్రీరంగపతే ర్నిదేశవశత శ్శ్రీరంగరాజాహ్వయ
స్సంస్కారా న్సమవాప్య పంచ పితృత శ్శాస్త్రాణి భాష్యం ముదా
పుత్రీం కాంచి దసూతరూపమహితాం తోతాఖ్యరమ్యాభిధాం
యస్యా మాచిరభూ దపారమహిమా వేదాంతవర్యోగురుః 52

పుత్రశ్చాఽప్యుదభూ త్తత కతిపయేకాలే గురో స్తస్యవై
పూష్ణ్యాప్తే మకరం మఘర్ క్షసహితే వారే భృగో ర్భాసురే
శ్రీరామానుజనామధేయ మతులం తస్యాఽఽదిశ ద్రంగరాట్
స శ్రీమాన్ దశవార్షికోప్యధిగతాశేషాగ్ర్యశాస్త్రాంబుధిః. 53.

స్వీయాదేవగురో రుపాత్తమనురాట్ తాతేథ వైకుంఠగే
శ్రీరంగేశకృపానిదేశవశతో వాత్స్యస్య విద్యానిధేః
శ్రీరామానుజభాగినేయగురురాట్ పౌత్రస్యపాదాశ్రితో
భాష్యార్థం వరదార్యనామకగురో ర్జగ్రాహ నిస్సంశయమ్. 54.

స శ్రీమానవధీర్య కంచన జగన్మిథ్యాత్వవాదిద్విపమ్
వేదాంతార్థ నిరూపణార్థ నిపుణవ్యాహార తీక్ష్ణాంకుశైః
తస్మై ప్రీతిముపేయుషా ఽనవధికాం శ్రీవాదిహంసాంబుదా
చార్యాఖ్యాం సమవాప రంగపతినా దత్తం గురూణాం పురః. 55.

శ్రీమద్ద్రావిడవేదసాగర మహాగూఢార్థ మప్యాదరాత్
తస్మై ప్రాప్య గురో ర్నిజాంఘ్రి వినతాన్ విశ్రావ్య తద్వైష్ణవాన్

సేవార్థం తు కదాచిదేత్య నగరీం కర్యద్రివర్యేశితు
స్తస్యాజ్ఞా మనుసృత్య తత్ర నియతంవాసం వ్యధా త్సానుగః 56.

కాలే తత్ర పురే గతే కతిపయే శ్రీవాదిహంసాబుదా
చార్యో మేషముపాగతే దినకరే హ్యాక్షేదితే శ్శోభనే
ప్రాసూతా ఽత్మజనిం గుణాఢ్య మమలం శ్రీరంగరాజాహ్వాయం
సోఽప్యాపత్పితు రేపసన్మనువరం శ్రుత్యంతయుగ్మాశయమ్. 57.

తస్యాఽసీ త్తనయో ఽరుణే స్థితిమితే యుగ్మే విశాఖాభిధే
నక్షత్రే కులభూషణస్వమహిమా శ్రీకృష్ణవర్యోగురుః
సంస్కారానపి పంచవేదశిఖర ద్వంద్వం పితు ప్రాప్తవాన్
స శ్రీమద్రుచిరోపయంత్ర్యయమినే శ్రీభాష్యశాస్త్రార్థద . 58.

మీనేమాసి తు తస్య సద్గుణనిధి శ్చిత్రర్ క్ష యుక్తేహని
శ్రీమానావిరభూ త్కులద్యుతికరో రామానుజార్యోగురుః
వేదానంగగణానధీత్య చ పితు శ్రీభాష్యమప్యాదరా
ల్లేభే ద్రావిడవేదభాష్యమమలం రమ్యోపయన్తుర్మునేః . 59.

లోకాచార్య రహస్యజాత మఖిలం తస్మాదధీత్యార్థత
శ్శ్రీమత్సౌమ్యవరాష్టదిగ్గజవరాచార్యాఽవతంసో గురు
శ్రీరామావరజో వృషేతు మహితే మిత్రర్ క్షయుక్తేదినే
గోపినాథ మసూత పుత్రమతులం ప్రజ్ఞానిధిం సద్గుణమ్. 60.

సంప్రాప్య స్వపితు కళా స్సవివిధా మంత్రోత్తమం చాంకణం
శ్రీరజ్గార్య మసూత సోఽపి పితృత శ్చక్రాంకణా ద్యాప్తవాస్
క్షిప్రం దివ్యపదం గతే పితరి తు శ్రుత్యన్తయుగ్మాశయాత్
వాధూలాన్వయ వేంకటార్యగురుతో జగ్రాహ మోదాన్వితః. 61.

సోయం శిష్యసతీవృతో గురువరః కాలే కదాచి న్ముదా
తీర్థక్షేత్ర దిదృక్షయా ప్రతిశుభక్షేత్రాణి గచ్ఛన్నదీః
శ్రీమద్ధర్మపురీం గతశ్చ నృహరిం సంసేవ్య తత్రేష్టదం
వర్షానష్ట సతీవృతో వ్యరచయ ద్వాసం పురే తత్రవై. 62.

పత్నీ తస్య గురో రపత్యరహితా సంప్రార్థ్య పుత్రార్థినీ
పుత్రో మే యది జాయతే నరహరే త్వన్నామ తస్యాదధే
ఇత్యేవం నృహరిం ప్రసన్నమనసా స్వప్నే చ తేనోదితా
సోఽహం తే తనయో భవేయ ముదరే దేవీతి తుష్టాభవత్. 63.

ధృత్వాగర్భమథ ప్రసన్నహృదయా దేవీ చిరాదుత్సుకా
పుత్రం దివ్యవపుర్గుణోజ్జ్వలతనుం ప్రాసూత మిత్రద్యుతిం
శ్రీమద్ధర్మపురాధిపస్య నృహరే స్సంస్థాప్య తస్యాగ్రత
శ్శ్రీమద్ధర్మపురీశదేశికవరాఖ్యానం తు తస్యాకరోత్. 64.

పశ్చాత్పుత్రకళత్రమిత్రసహిత శ్రీరఙ్గరాజోగురుః
శ్రీమద్వేంకటశైల మభ్యుపగత శ్రీశ్రీనివాసాలయమ్
వర్షేషు త్రిషు యాపితేష్వథ గురో స్తత్రైవ తస్యోదభూత్
పుత్రోన్య స్సచకార తస్యహి జగన్నాథాభిధానం పితా. 65.

పశ్చా ద్వర్షయుగేగతే సముదభూ త్పుత్ర స్తృతీయోగురో
శ్రీరంగేశితు రస్యచాపి విదధే శ్రీమన్నృసింహాహ్వయమ్
జ్యేష్ఠో ధర్మపురీశదేశికవర శ్చక్రాంకణాదీన్ పితుః
సంప్రాప్తశ్చ వధూల వేంకట గురో ర్లబ్ధాగమాన్తద్వయః. 66.

శ్రీమాన్ లోకగురు ర్నృకేసరిగురు శ్చక్రాంకణాదీన్ ముదా
భ్రాతుః ప్రాప్య వధూల వేంకట గురో శ్రుత్యన్తపారఙ్గతౌ
శ్రీరఙ్గార్యసుతా స్త్రయోపి శఠజిద్యోగీన్ద్రరామానుజః
శ్రీమత్సౌమ్యవరోపమా వవృధిరే శుక్లే యథేన్దో కళా 67.

తర్కేవ్యాకరణే చ పూర్వసమయే శారీరకే చోత్తరే
నానాశాస్త్రపయోనిధౌ విగతభీ స్సంక్షుణ్ణపన్థా మహాన్
శ్రీమాన్ లోకగురూత్తమః పురవరే శ్రీశ్రీనివాసప్రభో
స్తిష్ఠన్ శిష్యగణావృతోత్రిమునిరాడ్వంశాబ్ధిచన్ద్రో బభౌ. 68.

తత్రా నేహసి రామరాయనృపతి కాశీపురా దీయుషా
మాయావాదనతత్పరేణ విదుషా విప్రేణ సంచోదితః

భిక్షాన్దేహి మమేతి తర్కసమయే శ్రీలోకనాథంగురుం
చానేతుం సహసోదరం స్వపురుషం సంప్రాహిణో త్త్వత్వరమ్. 69.

శ్రుత్వా తద్వచనం జగద్గురువర శ్రీరామరాయాన్తికం
గత్వా తత్ర చతుర్దినావధి జయంకృత్వాపి తేనార్చితమ్
మాయావాదివరేణ శాస్త్రనికరే కుర్వన్ ప్రసఙ్గం ముదా
తుర్యే తం హ్యజయ ద్దినే ధురిసతాం వైదుష్యవీక్షార్థినామ్. 70.

శ్రీమల్లోకగురుం తతో నరపతి శ్రీరామరాయోముదా
బాహుభ్యాం పరిరంభ్య తత్పదరజో మూర్ధ్నా దధ త్సానుగః
శ్రీమద్వాదిగజేన్ద్రకేసరి మహచ్చిహ్నంచ తస్యాదిశత్
సోయం లోకగురు స్సదా విజయతా మత్యన్వవాయాగ్రణీ 71.

శ్రీశైలాన్వయ తాత దేశికవరే గ్నిష్టోమ మాతన్వతి
శ్రీమాన్ లోకగురు స్సవేఙ్కటగిరే ర్నాథస్య దివ్యాజ్ఞయా
పూజా స్థుర్యుపలభ్య తేన గురుణా ప్రత్తాం ముదా తత్పురే
వాత్సీత్ శిష్యజనాం శ్చిరాయ సకలానర్థాన్ పరిగ్రాహయన్. 72.

తస్య జ్యేష్ఠతనూజని స్సముదభూత్ శ్రీరంగరాజాహ్వయో
లేభే ప ంచ హి సోగ్రహారనగరీ శ్శ్రీరామరాయప్రభో
తాస్వాద్యా పృథునాచ మఙ్గళపదాఖ్యానా సముద్భ్రాజతే
యస్యాం రాజతి సంశ్రితామరతను శ్శ్రీవేణుగోపప్రభుః . 73.

తత్పుత్రోజని వీరరాఘువగురు శ్శ్రీవేఙ్కటార్య స్తతో
జాత స్తస్య సుత ప్రగీతమహిమా గోపాలకృష్ణాహ్వయః
సూను స్తస్య నృసింహదేశికవరో గోపాలకృష్ణాహ్వయః
పుత్ర స్తస్య తతో నృసింహగురురా డావిర్బభూవామలః . 74.

సోయం భ్రాతృగణావృతో గురువర శ్శ్రీమంగళమ్రాడితః
ప్రాప్త స్సర్వకళానిధి స్సురుచిరం శ్రీనూజవీట్పట్టణమ్
అప్పారాయనృపాలవంశసుమణే శ్శ్రీరామచన్ద్రప్రభో
స్సమ్మానేన తదాది వాసమకరో దత్రైవ పుర్యాం ముదా. 75.

సూను స్తస్య గుణాకరో విజయతే రామానుజార్యోగురుః
శ్శాస్త్రే శబ్దమయే పతంజలిరివ శ్లాఘ్య స్సదా కోవిదైః
న్యాయే గౌతమ జైమినీయసమయే పూర్వే చ తంత్రేஉపరే
పారాశర్యమునిర్యథా యతిపతి శ్శ్రీభాష్యకారో యథా. 76.

శ్రీమద్ద్రావిడవేదభాష్యవివృతౌ శ్రీకృష్ణపాదోపరో
వైరాగ్యేణ జిగాయ యో గురువరో భీష్మాంజనేయావపి
భక్త్యా మాధవపాదపద్మయుగళే ప్రహ్లాదవిధ్యాత్మజౌ
స శ్రీమానధునాపి రాజతి మహాన్ రామానుజార్యోగురుః . 77.

సోయం నారయభూభృతాపి చ పురాஉప్పారాయవంశేన్దునా
సత్కృత్యాదరత కృతో బహువిధం స్వాస్థానవిద్వద్వరః
శ్రీరజ్గేశ్వరభూభృతా మతిమతా హృద్యావృతోభీక్ష్ణశః
శ్రీమానత్ర విరాజతే గురువర శ్శ్రీనూజవీడ్పట్టణే. 78.

తస్యైక స్తనయోజనిష్ట సుమతి ర్గోపాలకృష్ణాహ్వయః
పిత్రాలంబిత వేదశీర్షయుగళీ తత్త్వోల్ల సచ్చేతనః
శ్రీమద్వేఙ్కటరఙ్గభూపతివరాస్థానాస్థితోద్యాదృత
స్స శ్రీశోభనగిర్యధీశవిభవం సంవిస్తృణీతే ముదా. 79.

ప్రణమ్య రామానుజదేశికేన్ద్ర
మాత్రేయవంశాబ్ధిసుధామయూఖమ్
తస్యాత్మజోஉహం విభవం వదామి
గోపాలకృష్ణ శ్శుభశైలభర్తుః. 80

శ్రీమతేరామానుజాయనమః

శ్రీశోభనాద్రీశ వైభవమ్

గద్యం: అస్తికిల నిస్తుల కుసుమసంచయ సంచితానన్త పూగ పున్నాగ కేసర వకుళపనస చూతప్రముఖ తరుషణ్డమణ్డితానేకసానుః, నిరన్తరామో దభరభరిత మాలతీమల్లికాజాతీ కున్దముఖ సుమనఃకమనీయ పరిమళ మిళదనిలవేగ విధూత పరాగపాళి పాటలిత కన్దరోదర సరస విహార తత్పర సురనరకిన్నర ప్రముఖ కాముకగణానురాగ సంవాది కేళీశుక సమవాయముఖరిత సకలదేశః, శ్రీమదనన్తశయన చరణసరసిజధ్యాన విధూత కలుషాఖిల మునిజన మణ్డితా శ్రమపదః కృష్ణాతరఙ్గణీవామతీరవిరాజమాన శ్శోభనాచలోనామ కశ్చిద్గివరః.1

యస్యోదంచ చ్ఛిఖర విలస ద్రమ్యచాంపేయరాజిః
నిత్యం కర్ణాభరణభరణమమరీ సంచయ స్సన్తనోతి
కుంజక్రీడ త్తురగవదన క్రీడితాయాసశాన్తిం
లోలై ర్వ్యాలై రనుపదమహో కుర్వతే య చ్చమర్యః . 2.

తత్ర శ్రీమాన్ కలిబలజిత స్వాన్తచైతన్యభాజాం
రూపం నైజం పరమకృపయా దర్శయన్ సూరిభోగ్యమ్
నిత్యం సత్యప్రపదనపరా రాధితాంఘ్ర్యబ్జయుగ్మో
లక్ష్మ్యాసాకం విహరతి విభు ర్నారసింహస్వరూపః. 3.

తస్య శోభనగిరీశితు ర్విభోః
పౌషకృష్ణహరివాసరాదిమః
శ్రీమదధ్యయనసన్మహోమహాన్
వర్తతేనుశరదం సురార్చితః. 4.

శ్రీశోభనాచలకుబేరదిశావిభూషా
శ్రీనూజివీడునగరీ గరిమాణమాప్తా
రాకాశశాంకధవళద్యుతిభి ర్విమానై
పాకారిపట్టణవరస్య చకాస్తి కాచిత్ . 5.

తత్రాధిరాజ్య మకరో దతనుప్రకాశ
శ్రీశోభనాద్రినరసింహపదాబ్జభక్తః
శ్రీశోభనాద్రినరపాలవర పురేప్పా-
రాయాన్వయాబ్ధి శశభృ ద్వశవర్తిలోకః . 6

తస్యాం ను తత్తనుజని ర్జనితాగుణానాం
నారయ్య భూధరమణి ప్రశశాస రాజ్యమ్
తత్సూనవ స్తదనుపాలిత నైజభాగాః
శ్రీరఙ్గనాథనరపాలముఖా విభాన్తి. 7.

యత్కీర్తిః పరిగీయతేనవరత గ్గోష్ఠీషు వాస్తోష్పతే
ర్యద్వాణీ సరణీ విధూతవిభవా భోజాదిభూపాలకాః
యద్భక్తి ప్రథిమాపరాజితతమా వ్యాసామ్బరీషాదయః
స్సస్వ భ్రాతృగణప్రసాధన మభూ చ్ఛ్రీవేఙ్కటాద్రిప్రభుః . 8.

యన్మేధా ప్రతిభామతిస్మృతిజితో వాచస్పతి ర్మౌనితాం
యద్గమ్భీరతయా సుఫేనిలవపుః పాణ్డుత్వ మబ్ధిర్గతః
యద్ధైర్యేణహిమాలయ స్తుహినత ప్రచ్ఛన్నమూర్తిర్జితః
స్స శ్రీమా నవనౌ వ్యరాజత సదా శ్రీవేఙ్కటాద్రిప్రభుః . 9.

తస్యాత్మజో జయతి వేఙ్కటరఙ్గనామా
వైదుష్యపుష్యదభిరామగుణాకరశ్రీ
యత్సమ్పదాఖ్యసురభి ర్యదుపాశ్రితానాం
సూతేనిశ స్తదభివాఞ్ఛిత కామభోగాన్. 10.

సోయం వేఙ్కటరఙ్గభూపతివరో విద్యానిషద్యానవో
రాజ్యం పక్ష నితి మాజివీడునగరే దివ్యే వసన్ పాలయన్
శ్రీమచ్ఛోభనశైలరాజకరుణా సంవర్ధితాత్మోన్నతి
స్సత్కైఙ్కర్య ధురంధరో విజయతే కారుణ్యపణ్యాపణ . 11.

కల్పే శ్వేతవరాహనామ్ని మహితే మన్వన్తరే సప్తమే
తిష్యాఖ్యే చ యుగేష్టవిధ్యజ చతుస్సఙ్ఖ్యాబ్దవర్గేగతే (4998)

ప్రాప్తాయా మథ హేవలమ్బిశరది శ్రీశోభనాద్రిప్రభోః
మాఘేమాసి మహోత్సవ స్సముదభూ త్సర్వోపభోగోచితః. 12.

తస్మిన్ మహేమహతి వేఙ్కటరఙ్గభూపః
శ్రీనూజివీడు నగరాదభి నిర్గతస్సన్
హస్త్యశ్వచక్రిముఖసర్వబలోపగూఢ
సమ్ప్రావిశత్ శుభగిరీన్ద్ర పురమ్ప్రహృష్టః. 13.

ప్రవిశతి నరనాథే పౌరసీమన్తినీనాం
కరకమలవిముక్తై ర్మౌక్తికై పుష్పలాజైః
ఉడుగణపరిక్లుప్త వ్యోమతుల్యావభాసా
శ్శుభగిరిపురవీథ్య స్సాధుసేవ్యా విరేజుః . 14.

ప్రవిశ్య భవనం నృపో హిమధరాధరేన్ద్రప్రభం
శుభాచలపతే ర్మహామహవిధానరీతీ స్స్మరన్
ఉపోష్య రజనీం శివా ముషసి బోధితో మాగధై
శ్చకార విధివత్క్రియా భగవదర్చనారూపిణీ . 15.

పౌషాసితైకాదశ వాసరాదౌ
మాఘావదాతచ్ఛద పఞ్చమాన్తే
వృత్తే క్షణే చాధ్యయనోత్సవాఖ్యే
షష్ఠ్యా నిశాయాం స మహోత్సవోఽభూత్ . 16.

మాఘస్య శుక్లవర పఞ్చమ వాసరేతు
శాన్తిం సమేయుషిశఠారిమునే ప్రబన్ధే
రాత్రౌ భుజఙ్గపతి వాహవరాధిరూఢ
సమ్ప్రావిశ త్స మహమణ్టపత స్స్వహర్మ్యమ్. 17.

తన్నిబోధయితు మబ్జవాసయా
శాయినం మృదుని పుష్పమఞ్చకే
వైణికా స్స్వరసగానదక్షిణా
ప్రాప్య సఙ్గగు రితీవ మన్దిరమ్. 18.

చంచద్వాలావఘాతా దుపరిపరిసర త్యుత్తరజ్జాన్తరజ్జం
పారావారీణవారిప్రతిహృత మభవ ద్వేదజాలంచ యస్య
రక్షోభేర్యేనవీర్యా ద్ధృతమమలగుణ స్సత్వమైశ్వర్యదాయీ
స్సమ్ప్రాప్త శ్శోభనాద్రిం మదవనవిధయే సుప్రభాతం ప్రబోధ. 19.

యః పృష్ఠేసర్వపృష్ఠః కమఠవపురహో ధారయన్ దుగ్ధవార్ధే
ర్మధ్యే మన్థాద్రి మీష ద్ధసితరుచిపరివ్యాప్త బిమ్బాధరోష్ఠః
వైకుణ్ఠోత్కణ్ఠతా మప్యనవధిమతి సంలక్ష్యభూతిప్రదాయీ
స్సమ్ప్రాప్త శ్శోభనాద్రిం మదవనవిధయే సుప్రభాతం ప్రబోధ. 20.

యో యద్వారాహరూః పటుతరపృథుల స్వీయదంష్ట్రాగ్రకోట్యా
మగ్నశ్శైకార్ణవాన్త ర్భువ మతికలుషా ముజ్జహారాణ్డభిత్తేః
లక్ష్మీవక్షోజగుచ్ఛోచ్చపలనయనయుక్ సమ్ప్రదం సన్దధానః
స్సమ్ప్రాప్త శ్శోభనాద్రిం మదవనవిధయే సుప్రభాతం ప్రబోధ. 21.

యో దేవ స్స్వర్ణరక్షోరరపృథులమహావక్షసఃపాటనార్థం
స్థూణాయాం ప్రాదురాసీ ద్ధరిమనుజవపు ర్ధారయన్ దారుణాభమ్
య త్సూచ్యుగ్రోత్సటాభి ర్గగనతల మభూ ర్దారితం సత్విదానీం
సమ్ప్రాప్త శ్శోభనాద్రిం మదవనవిధయే సుప్రభాతం ప్రబోధ. 22.

య శ్శక్ర భ్రాతృభావం బలిసురరిపురా ట్సత్ర మాగత్య లబ్ధ్వా
భ్రామయ్యాముం వచోభి ర్మృదుభి రభిజనన్ త్రీన్ క్రమా నాయయాచే
యత్కారుణ్యా దవాప త్రిదశపతి రహో నిర్గతాం రాజ్యలక్ష్మీం
స త్వం ప్రాప్త శ్శుభాద్రిం మదవనవిధయే సుప్రభాతం ప్రబోధ. 23.

య స్తాతస్యాపరాధాన్ నృపతికులజనీన్ ధారయావార్యయాన్యై
కౌఠార్యా వృత్తయా త్రి స్సమదహదఖిలాన్ సంఖ్యయా సప్తనామ్న్య
యం దృష్ట్వా చక్రవర్తీ దశరథఇతి పన్నప్తచిత్తామ్బుజోభూత్
స త్వం ప్రాప్త శ్శుభాద్రిం మదవనవిధయే సుప్రభాతం ప్రబోధ. 24.

య శ్శ్రీమాన్ దాశరథ్యం సమభజదనుజై ర్లక్ష్మణాద్యై స్సమేతో
యః పత్నీహారి రక్షఃపతి దశవదనీ ముజ్జహారామరేద్యః

తస్య స్వాపాజ్గవీక్షా నిఖిలజగదదో వర్ధయ త్యర్థనీయా
స త్వం ప్రాప్త శ్శుభాద్రిం మదవనవిధయే సుప్రభాతం ప్రబోధ. 25.

య శ్చక్రే నన్తపృథ్వీం నిజశిరసి మహద్భూషణం శేషరూపో
యత్సాహాయ్యా ద్యశోదా తనుజని రభజ త్ప్రీతి ముద్వేలలీలామ్
యద్వీర్యేణ ప్రలమ్బప్రముఖసురవరాః ప్రాపితా ధర్మలోకం
స త్వం ప్రాప్త శ్శుభాద్రిం మదవనవిధయే సుప్రభాతం ప్రబోధ. 26.

ధర్మానుష్ఠానసక్తాన్ త్రిపురనివసతీన్ రాక్షసాన్ స్వీయశక్త్యా
మోహమ్ప్రాపయ్య సర్వేష్వభిరతి రహితా నాతనోత్సాతనార్థీ
యో నష్టా ముజ్జహార శ్రుతిపదపదవీ మానృశంసేన దేవః
స త్వం ప్రాప్త శ్శుభాద్రిం మదవనవిధయే సుప్రభాతం ప్రబోధ. 27.

యః కృష్ణ కృష్ణమేఘచ్ఛవి రుచిరతను ర్నన్దసూను త్వమాప
ద్యో భూభారాయమాణా న్నిశిచరనృపతీ నావధీ త్సావధానః
య చ్చేతోధీన మాస్తే జగదుదయలయ స్థైర్య మవ్యాహతశ్రీ
స త్వం ప్రాప్త శ్శుభాద్రిం మదవనవిధయే సుప్రభాతం ప్రబోధ. 28.

ఏవం సంస్తూయమానో నిఖిల భువనరా ట్పద్మయా జాగరిత్వా
త్ప్రీతే హైమేధితస్థా నిఖిలజనమనో హ్లాదయన్ నైజకాన్త్యా
తత్ర ప్రాబోధసూక్తీ ర్మునివరరచితా పేఠు రుచ్చై ర్ద్విజేన్ద్రాః
భేర్యోహన్యన్తవాద్యా న్యహహ శుభగిరీశస్య లక్ష్మీరనన్తా. 29.

ఆరాధనాహసమయే శుభశైలభర్తు
ర్వారాజ్గనావరవిభూషణ భూషితాంగాః
నీరాజితా స్త్రిదివమన్దిర సున్దరీభిః
హారాయితా ననవధీన్ సుగుణా నగాయన్. 30.

ఆరాధయన్ విఖనసాభిజనానుయాతా
దూరీకృత ప్రమథనాథ విరోధిబాణాః
పారాయణాసనకదానముఖోపచారై
ర్నారాయణం శుభమహీంద్ర శిరోవిరాజమ్. 31.

కాచి త్తదా నవవిచిత్రసుమాభినద్ధాం
మాచిత్తవృత్తి బహుమానిత గుమ్భనాఢ్యామ్
కాలామ్బుదోపమ శుభాద్రి విభూషణాయ
మాలాం సమర్ప్య దమన్దముదాభియుక్తా. 32.

మాల్యేన తేన శుభశైలపతి స్స్వకణ్ఠ
మూల్యేన రమ్య వివిధ ప్రసవాద్భుతేన
బృన్దారకేంద్రధనుషా రుచిరేణశోభాం
సన్దానితస్య సమువాహ నవామ్బుదస్య. 33.

జమ్బీరనీర వరజీరణ శృఙ్గిబేర
శుణ్ఠీకదమ్బక వితున్నక రామఠాద్యై
సమ్మేళితం నిపుణపాచక వైష్ణవేన
ప్రాబోధికం స బుభుజే వరదాధికాన్నమ్. 34.

సాయంకాలే తదహని శుభక్ష్మాభృదీశ స్సుముక్తా
రత్న స్తంభాఢ్యయనమహసన్మణ్డపం రమ్యరూపమ్
యానారూఢ స్స్వపదనళిన ధ్యాయివర్గై స్సమేతః
కల్యాణార్థం కమలనిలయా భూసమేత స్సమాప. 35.

రాజమన్దిర సమీప సంస్థితే
తత్ర హేమమయ భాసురాసనే
ఆస్త శోభనమహీధరేశితా
నీళయాసహ రమాధరాయుతః. 36.

తత్రాసీనే శుభగిరిపతా వర్చకా స్తస్యభక్తాః
కుమ్భాన్ ముక్తామణివిఖచితాన్ నైజహస్తేషు ధృత్వా
కాసారం తం కమలనిలయం తీర్థమాదాతు మాపు
ర్వారాహాఖ్యం సవనవిధయే సర్వవాద్యత్రయుక్తాః . 37.

అపూర్వైషు ప్రమదసహితా పద్మధూళీ విమిశ్రం
తీర్థం మూర్ధ న్యమరకరిణస్స్నాతా జన్మలబ్ధుః

మాతంగస్యాద్భుత కుథముఖై ర్భూషణై ర్భూషితస్య
న్యస్యారూఢా స్స్వయమపి యయు ర్వాద్యఘోషై స్సమేతాః 38.

మాతంగ స్స్వకరేణ పద్మమనఘం సంగృహ్య పూర్వంగజ
శ్శౌరే పాదయుగార్చనం ప్రచకమే పద్మై ర్విధాతు న్త్వితి
వృత్తం జ్ఞాపయతి స్వవంశ జననః సజ్జే జనానామితి
జ్ఞాత శ్శోభనశైలరాజసవిధం సంప్రాప సర్వై స్తదా. 39.

తతోవరోప్య స్వశిరస్సు ధృత్వా
జలాభిపూర్ణా నభిషేకకుమ్భాన్
శుభాద్రినాథస్య పురప్రదేశే
సంస్థాపయామాసు రనర్ఘ్యపీఠే. 40.

బభాసిరే మౌక్తికరత్నకుమ్భాః
పురశ్శుభాద్రీశితు రబ్జబిమ్బాః
తదాననాధూతనిజప్రభావాః
స్సమాగతా స్తత్కరుణార్థినో వా. 41.

తం శుభాభిషవభూషణోజ్జ్వల
న్దేవదేవ మరవిన్దలోచనమ్
రుక్మరత్నమయపీఠికాన్తరే
స్థాపయన్ కమలినీధరాయుతమ్. 42.

ఆసాద్య ధుర్యస్య శుభాద్రిభర్తుః
పాత్రాణి రౌక్మాణి నవా ర్చకాగ్ర్యాః
అపూరయం స్తాని జలై స్సుగంధైః
ర్చబన్ధు రుచ్చై ప్రతిసీరికాంచ 43.

ఆసాదయన్తి ధురి తస్య శుభాద్రిభర్తుః
పాత్రాణి రుక్మరచితాని నవా ర్చకాగ్ర్యాః
తే షావ్రమపర్ణ తులసీదళ గన్ధసార
కర్పూర కుంకు మ సుమాదిమకారిషు స్తే. 44.

కుమ్భం మహార్ఘమణిమౌక్తిక గుమ్భితాన్తం
తన్మధ్య సంస్థిత మువాహరసాభిపూర్ణమ్
నక్షత్రమణ్డల వృతస్యరుచిం సుధాంశో
ప్రాలేయ శీతకిరణస్య తదాభిషేకే. 45.

చాక్షి యాదిమ దివ్యగన్ధకుసుమోద్భూతేన తైలేన వై
శ్రీమచ్ఛోభనశైలరాజవసతే శ్చక్రు స్తదాభ్యంజనమ్
భక్తా వేదశిరాంసి పేఠు రనఘా న్యుచ్చావచా న్యంజలీన్
కృత్వా వేణురవాన్ వితేను రపరే భేరీ న్నిజఘ్నుఃపరే. అపిచ. 46.

పీతారజోమిళత తైలరసేన భర్తు
రుద్వర్తనం విదధు రమ్బుజనీ ధరాభ్యాం
అస్నాపయం తదను శుద్ధజలేన దేవం
భక్తార్ద్రచేతన ఇతీవ తదా బభూవ. 47.

వాద్యాని దున్దుభిముఖాని సువర్ణకోణైః
ప్రవ్యాహతాని వినదన్తి తదా గభీరమ్
వారాంగనా నయనశోభన మాదధానా
ఆవర్తిషుః పికరవోపమ కణ్ఠనాదాః . 48.

కోలాహల స్సశుభశైలగుహానువిష్ట
స్సన్నాదితానత నుత ప్రదిశో దిశశ్చ
మాల్యాభినద్ధ శిరసం నయనాభిరామ
న్దేవం నవోద కలశామ్బుభి రభ్యషించన్. 49.

త స్తదా పుణ్డరీకాక్ష స్తుష్టువుః పుష్టమానసా
పూర్ణం పురుషసూక్తేన పద్మినీవల్లభం హరిమ్. 50.

మణికలశోదకేన శుభశైలపతేః
కరుణాగుణమణిసాగరస్య చరణామ్బుజభక్తజనాః
దశశతరంధ్రదృశ్యమణిపాత్రవరే-
-ణ తదా విదధు రమన్దమోదసహితా స్స్నపనం నృహరేః. 51.

అభిషేక మహావీక్షణాయత
న్మణ్టపక్ష నితి సమాగతా జనాః
వీక్షణేన సకృదేవశార్ జ్గిణ
స్తుల్యతా మనిమిషై రవాప్నువన్. 52.

జలసిక్తమార్దవయుతం సమౌద్గకం
వరసూప మత్ర గుడఖణ్డసంయుతమ్
ఉపభుజ్య శోభనమహీధరప్రభుః
పరిమణ్డనాదరయుతో బభూవ హ. అథవా. 53.

తత్రో దకార్ద్రిమృదులం నవమౌద్గసూపం
గౌడై ర్విమిశ్రితతర మ్బుభుజే సఖణ్డైః
తామ్బూల మప్యవనిసారసవాసినీభ్యా
ముక్త్వావశేష మభజన్ వరవైష్ణవాగ్ర్యాః . 54.

సాదృశ్యశూన్య పరిమణ్డన కౌశలాస్తే
సంస్థాప్య మౌక్తికమణిప్రచితే సుపీఠే
కేయూరహారకటకోత్తమకర్ణికాది-
భూషాభి రీశ్వర మమణ్డిషు రమ్బుజాక్షమ్. 55.

మాణిక్యపీఠేషు పృథక్ప్రభోశ్చ
లక్ష్మీధరణ్యోశ్చ తదీయదాసాః
శ్రీవిష్ణుచిత్తాత్మజనేశ్చ భూషాం
సంస్థాప్య చక్రు ప్రతిసీరికాన్తః 56.

శుభశైలపతే శ్శిర స్తదా
మణిముక్తాకలితం హిరణ్మయమ్
మకుటం విదధాన మాబభౌ
ఉదయాద్రిస్థిత సూర్యసన్నిభమ్. 57

మౌక్తహారపరిమణ్డితనీలాః
కున్తలాశ్శుశుభిరే శుభభర్తుః

శీతభానుకిరణావళిమిశ్ర -
శ్యామళాచలకరాఙ్కురతుల్యా. 58.

మధ్యమస్థమకరన్దతుళస్యా -
మాలయా ససుమయా పరిక్లుప్తమ్
భాతి భద్రగిరినాయకభర్తు
శ్చోత్తమాఙ్గ మతిరమ్యకిరీటమ్. 59.

కర్ణికామకరకుణ్డలయుగ్మా-
లంకృతం శ్రుతియుగంప్రచకాశే
చంద్రనీలమణిమధ్యనివిష్టం
స్వర్ణఖణ్డమివశోభనభర్తుః. 60.

శ్వేతమృద్విరచితారుణలక్ష్మి
చూర్ణరమ్యతిలక ంపరమూర్ధ్వమ్
శోభనాద్రినృపతే ర్నిజభక్తా
నుద్ధరత్యుపరి సూచయతీవ. 61.

ఆధిరాజ్యపరిసూచకరేఖే
పుష్టసున్దరగళే మసృణాభే
కణ్ఠికాదిగళభూషణబృన్దం
రాజతేస్మ శుభభూధరభర్తుః. 62.

అంగదద్వయవిభూషిత మంస -
ద్వన్ద్వ మస్య వహతి ద్యుతి ముగ్ర్యామ్
శీతభానుతరణిద్వయరూఢ -
స్యాస్త పూర్వగిరికూటయుగస్య. 63.

దివ్యరత్నతరళేన విరాజన్
మౌక్తహారలస దస్య తు వక్షః
కౌస్తుభేన దినకృచ్ఛతభాసా
రాజతే శుభమహీధరభర్తుః. 64.

బాహవ కరికరోపమాశ్శుభ -
క్ష్మాభృదీశితు రహో! బభాసిరే
శఙ్ఖచక్రముఖభూషణాంచితాః
పారిజాతవిటపావ పుష్పితాః. (విటపావ విటపాఃఇవ ఇత్యర్థః) 65.

కిఙ్కిణీఘణఘణధ్వనాదినీ
మేఖలాఽపి విధృతా తదామనా
మౌక్తికాన్తరనిబద్ధ భాసురా
శ్రీసుఖావహా నవామ్బురు డ్దృశా. 66.

పీతమమ్బర ముదారగభీర-
మ్భాసురం కనకరాజతసూత్రైః
ఆవసాన ముపసేవ్య కృతార్థా
శ్శోభనాద్రిపతి మస్య హి భక్తాః . 67.

నూపురేణకనకస్య విరాజ
త్పుణ్డరీక సదృశ మ్పదయుగ్మమ్
విద్రుమస్య ఫలకే తపనీయ
స్తమ్భయుగ్మకలితే ఇవ రమ్యే. 68.

చన్దనమ్పరిమళేనసుగన్ధై
ర్వస్తుభి ర్మిళిత మస్య సుశీతమ్
ప్రార్పయ న్నురసి బాహుషు భక్తాః
కుఙ్కుమప్రసవ పాటలవర్ణమ్. 69.

కున్తలేషు నవనీరదవేషే -
ష్వీశితు స్స్వగరు ధూపక ధూమమ్
అర్పయన్తి తులసీసుమమాలా-
భూషితస్య శుభభూధరభర్తుః . 70.

ఉద్ధృత్య సత్పటమయీ మ్ప్రతిసీరికాన్తాం
వైఖానసో భగవదంఘ్రిసరోజభక్తః

కల్యాణ మస్య కథయన్ వ్యతనో త్తదానీం
కర్పూరహార్తి మనఘేన సుభాజనేన. 71.

నిత్యానుసన్ధేయ నిబన్ధనాగ్ర్యాన్
శ్రీవిష్ణుచిత్తాదిమునిప్రణీతాన్
ఆరాధనానన్తర మస్యభక్తాః
సమ్పేఠు రానన్దపయోధిమగ్నాః. 72.

సూక్తిపూర్తి సమనన్తరమీశ
శ్శర్కరాజ్యపరిపూరితభోగ్యమ్
ముద్గసూపసహితం వరభోజ్యం
స్వీచకార రమణీసహితోఽసౌ. 73.

దేవస్యశోభనమహీధరవర్యభర్తు
ర్నీరాజనం ద్రవిడసూరివచస్సు శాన్తిమ్
కృత్వా ప్రసాదతులసీశఠగోపతీర్థా
న్యానన్తత ప్రదదు రాశ్రితసజ్జనేభ్యః . 74.

సంసేవ్య తం వేఙ్కటరఙ్గభూపః
ప్రమోదపాథోనిధిమగ్నచిత్తః
ఆనన్దబాష్పాకులనేత్రయుగ్మో
యోగీవ విష్టబ్ధతను ర్బభూవ. 75.

దేవ స్తత స్తురగవాహవరాధిరూఢ
స్త్వేకో మృగవ్యవిషయోత్కలికాసమేత
సంజాత పుష్పతరుమణ్డల మణ్డితన్త
త్పూర ంజగామ వనమద్భుతవేషరమ్యః . 76.

ఆక్రీడభూమిషు శుభాచలవర్యనాథే
క్రీడత్యమన్దమకరన్ద నగాంచితాసు
శ్రీభూమివిష్ణుహృదయాత్మభవాశ్చ కన్యా
రూప స్తదేవ వన మావివిశు ర్దధత్యః. 77.

త్రైలోక్యనిస్సదృశరూపనివేశ లక్ష్మీ-
లావణ్యవేషమృదుతాదిగుణాభిరామా
కన్యా నిరీక్ష్యశుభశైలపతి స్తదీయ
నీలోత్పలాక్షియుగళే నిగళే విలగ్నః. 78.

దారా నయం సమనుకూలయితుం స్వకీయా
న్ప్రైషయ త్తదుపకణ్ఠమమూర్ద్విజేంద్రాన్
సమ్మానితా కుసుమచన్దన సంప్రదానైః
స్తాభి స్సమూచురితి వాక్యముదారపద్యమ్. 79.

కా భవన్తి లలనా హి భవత్యః
కిమ్ప్రయోజన మిహాప్తు మటన్తి
నిశ్యభీతహృదయా భవుకం వ
స్సాథమూర్థ విహృతే రుచితాంగ్యః. 80

కన్యా ఫలప్రసవమణ్డితవృక్షషణ్డం
రన్తుం వనం వయ మిదం ప్రవిశామ రమ్యమ్
కోయ స్తురజ్గర వయానవిలాసిమూర్తి
రిత్యేవ మూచు రథతా న్వచన స్తు దేవ్యః . 81.

శ్రీమానయం తురగవాహవరాధిరూఢ
శ్శ్రీశోభనాద్రిశిఖరాధిపతి ర్నృసింహః
అఖేటనార్థ మగమ ద్వనమేతదుక్త్వా
దేవోపకణ్ఠమితి జగ్ము రిమేస్య భక్తాః 82.

తా నిశమ్య రుచిరద్యుతిభూషా
స్తద్వివాహదృఢనిశ్చితబుద్ధిః
ఆనుకూల్యసహితా అపి తా స్త
ద్రూపదివ్యతనుదర్శనముగ్ధాః . 83.

ముస్తమూలవరచన్దనచూర్ణం
చిక్షిపు స్సపది సౌరభగన్ధమ్

విష్ణుచిత్తతనయాధరణీశ్రీ
దేవసంగసమయే ద్విజవర్యాః. 84.

కల్యాణమణ్టప మనర్ఘ్య మణిప్రణద్ధం
ముక్తావితానమణిగుమ్భనచారురూపమ్
కల్యాణజాత కుతుక శ్శుభశైలనాథ
స్సమ్ప్రాపితాభి రరవిన్దవిలోచనాభిః. 85.

రమ్యైస్తమ్భై స్సరసరుచిరై ర్నారికేళప్రకాణ్డైః
రత్నస్తమ్భై రుపచితరుచౌ మణ్టపే దేవదేవః
ముక్తారత్నాకలితసుభగద్యోతిసింహాసనస్థో
రేజే శ్రీమాన్ శుభగిరిపతి ర్లోచనానన్దదాయీ. 86.

శ్రీభూనీళా శ్రుతినిగదిత స్వీయసౌన్దర్యధైర్య
స్థైర్యస్వామ్యాద్య నవధిగుణం స్వామినం వీక్షమాణాః
అగ్రేభర్తు ర్వికచలలితేన్దీవరాభై స్స్వనేత్రై
స్తస్థు పీఠే ష్వభినవకృతా ఽలంక్రియా స్తేనసాకమ్. 87.

శ్రీరఙ్గనాథవిభు వేఙ్కటనారసింహా
భిఖ్యౌనృపౌ తదను వేఙ్కటరఙ్గభూపః
శ్రీచన్ద్రభూపముఖబన్ధుజనైస్సమేతా
స్తత్ర స్థితా శ్శుభగిరీశ ముదీక్షమాణాః. 88.

శ్రీమద్వేఙ్కటరఙ్గభూప తనయ శ్శ్రీవేఙ్కటాద్యాహ్వయః
పఞ్చాబ్దశ్శిశు రాత్మనస్తు సవయోబాలై స్సమేత స్తదా
శ్రీమద్రఙ్గనృపాలపాణికమలాలంబీ స్మితోద్యన్ముఖ
శ్శ్రీమచ్ఛోభనశైలనాథనృహరిం భక్త్యా ముహు స్సేవతే. 89.

వస్త్రభూషణనవాక్షతాదిమాన్
నేతు మస్య శుభవస్తుసంచయాన్
వానశైలముని మన్దిర స్తదా
ప్రైషయ త్స గణికా మహీపతిః. 90.

సంస్తూయమాన నరసింహగుణాన్తదానీం
వారాంగనాథస్యమహోమహీయాన్
గత్వా ప్రవిశ్య మఠముజ్జ్వలరూప రమ్యం
దేవం ప్రణేము రరవిన్ద దళాయతాక్షమ్. 91

తదా భవ ద్వ్యోమమహాద్రిభర్తు
శ్శ్రీరంగనాథస్య మహోమహీయాన్
సాయన్తనారాధనకాలిక స్తత్
తన్నేత్రపాత్రం స బభూవ దేవః. 92.

సౌవర్ణరత్నమయభాజనభాసురాణి
కౌశేయతన్తుఘటితాని సుభూషణాని
పీతామ్బరాణి వరమక్షౌనూత్రముక్తా
హారాదిమా నథకరే విదధు ర్వరాజ్గ్యః . 93.

నానాభూషణభూషితై కరతలై ర్వా రాంగనానాం తదా
పాత్రా ణ్యాబభు రుద్ధృతాని రుచిరే కల్యాణదివ్యోత్సవే
సుత్రామ్ణేవ శుభాద్రిభర్తురనఘం సత్కార మాతన్వతా
తం సమ్ప్రేషిత రత్నదణ్డకలిత స్వర్ణాతపత్రాణ్యహో!. 94.

వారాఙ్గనా స్తాః పరిగృహ్య భర్తుః
కల్యాణవస్త్రాణి సభూషణాని
నానావిధై ర్వాద్యరవై స్సమేతాః
ప్రపా ముపేతా శ్శుభమణ్టపస్థామ్. 95.

తదను తదనుకూలా కల్పసూత్రాద్యభిజ్ఞాః
విఘనసకులవృద్ధా శ్శుద్ధవస్త్రా స్సుపుణ్డ్రాః
పరిణయవిధియోగ్యం మన్త్ర ముచ్చారయన్తః
స్సరసగళనినాదా కర్మ చక్రు స్తదానీమ్. 96.

స్తమ్భే ష్వద్భుత పద్మరాగమణిభి ర్జాజ్వల్యమానాశుభిః
క్లుప్తే ష్వచ్ఛవిశాలదివ్యముకురై స్సద్యోజితే ష్వన్తరే

సంక్రాన్త్యోజ్జ్వల మఙ్గళ స్వతనునా కల్యాణశాలామునా
సాహస్రాంశుసహస్రబింబకలితవ్యూమోపమా రాజతే. 97.

హారిద్రాక్షతమౌక్తికాని మకుటాలంకారసమ్భూషితే
దేవస్యాశ్రితవత్సలస్య నృహరే ర్మూర్ధ్న్యర్పయన్త స్తదా
కౌశేయప్రవరోత్తరీయ సహితం పీతామ్బరం శ్రీపతే
శ్శ్రీభూమ్యోశ్చ సమర్పయన్ కటిషు తే వైఖానసర్త్విగ్వరా . 98.

శ్రీవిష్ణుచిత్తమునిసూను రమాధరణ్యో
దేవేన ధారిత సుమఙ్గళ దివ్యసూత్రా
తత్పాణిసఙ్గపులకాఙ్కురితప్రతీకాః
స్స్వైమె రపాఙ్గలలితై రవశం వితేనుః. 99.

వ్యోమాఙ్గణే సంవదతాం సురాణాం
భద్రాణి భేరీరవపూర్వకన్తు
శుభాచలేన్ద్రస్య గుహాగభీరా
వినాదితా మఙ్గళతూర్యరావైః. 100.

అథైకపీఠే నవరత్ననిర్మితే
ప్రతప్తజామ్బూనదచిత్రితాన్తరే
రమాధరాభ్యాఞ్చ శుభాద్రినాయకం
నివేశయామాసు రతీవ హర్షితాః. 101

కిరీటకోటీర వసన్మణీనాం
ఛాయాభిరింద్రాయుధభాసమాభి
సంరంజిత స్త చ్ఛుభమణ్టపంతం
మాణిక్యపేటీవనభూషణాభః. 102.

అథోపహారా నుపనీయభర్తుః
కల్యాణదివ్యోత్సవసేవనార్థా
రాజాధిరాజా వరవైష్ణవాశ్చ
సమార్పయ న్నంశుక భూషణాదీన్. 103

స్వచరణవిసతానాం వైష్ణవానా న్తదానీం
శుభగిరివరనాథో దక్షిణా న్దాపయిత్వా
క్రముకఫలలవజ్గై ర్నాగవల్లీదళైశ్చ
ప్రమదజలధిమగ్నై ర్మంగళాశాసితస్తైః. 104

శర్కరాచణకసూపవిమిశ్ర
ద్దివ్యగన్ధఘృతపక్వమపూపమ్
పూర్ణనామశుభభూధరనాథ
స్సూరిబృన్దసహిత స్సమగృహ్ణాత్ . 105

ఏలాచూర్ణసుగన్ధిపుష్పతులసీకర్పూరసంవాసితం
తీర్థం శ్రీశఠకోప మర్ఘ్య మథ తే శ్రీవైష్ణవేభ్యోర్పకాః
తంచా పూపవరం సమర్ప్య పురత పశ్చా త్సమృద్ధం యథా
శ్రీమద్వేఙ్కటరఙ్గభూపమణయే సర్వేభ్య ఏవార్పయన్. 106

తస్మిన్ మహే మహతివెఙ్కటరఙ్గభూపో
దేవస్య దర్శన ముదా పరిపుష్టచిత్తః
స్వాస్థానపణ్డితవరం విదితాఖిలార్థం
గోపాలకృష్ణసుధియం ప్రతి సంజగాద. 107

అస్యశ్రీ శుభశైలేన్ద్రి నాయకస్య శ్రియఃపతేః
వైభవం విస్తరేణ త్వం విద్వన్! బ్రూహి మమాధునా. 108

కస్మా దత్ర వసత్యేష నారసింహతను ర్హరిః
కస్మిన్ యుగే చ కస్యాసీత్ ప్రత్యక్షః కేన హేతునా. 109

ఏత దన్యచ్చ విపులం నరసింహగుణాశ్రితం
చరితం విపులం విద్వన్! శ్రోతు మిచ్ఛామి తత్త్వతః. 110

ఏవం సంచోదితో రాజ్ఞా ధర్మజ్ఞేన సుధీవరః
ప్రత్యబ్రవీత్ నృపశ్రేష్ఠం ప్రశస్య బహుధా తదా. 111

సమ్యక్ ప్రశస్యా తవ బుద్ధిరేషా
మహీపతే! విష్ణుపదానురక్తా

యన్నారసింహస్య శుభాద్రిభర్తుః
కథానువాదే కుతుకీ త్వమాసీః. 112.

ప్రశ్నస్యైవం నృపం విష్ణో స్సంస్మరన్ పదపంకజం
చరితం శుభశైలేంద్రపతే ర్వక్తు మ్ప్రచక్రమే. 113.

సృష్ట్యారమ్భః

బ్రహ్మాది వ్యక్త సంఘాతే ప్రకృత్యాదౌ స్వ కారణే
లీనే ప్రకృత్యాం తస్యాంచ లీనాయామాత్మనాత్మని. 114

శుద్ధసత్త్వమయే నిత్యే పరమేవ్యోమ్ని సంస్థితః
శ్రీభూనీళాదిపత్నీభి శ్శేషతార్క్ష్యాదిసూరిభిః 115

ప్రణతై ర్నిత్యముక్తైశ్చ సేవితశ్చామరాదిమైః
సచాప్తకామో భగవా నాస్తే పరమయా ముదా. 116

మగ్నా న్నిరీక్ష్యాఽచితిజీవవర్గాం
స్తుల్యాన్ మధూచ్ఛిష్టసువర్ణలేశైః
పూర్ణోపభోగోఽపి స చక్రపాణి
ర్దేశాన్తరస్థాఽఽత్మజవ న్న రేమే. 117

ప్రదిశ్య కరుణానిధిః కరణదేహవర్గన్తదా
నిజాంఘ్రి సరసీరుహద్వయపరాయణా నాత్మనః
విధాతు మచిరాత్పురా ప్రకృతిమాత్మసంస్థాం తదా
చితావ్యభజదీశ్వరో వివిధచిత్రరూపోజ్జ్వలామ్. 118

గః తతో మూలప్రకృతి మక్షరరూపేణాక్షర మవ్యక్తరూపేణావ్యక్తం
మహదాత్మనాచ పర్యణమయత్. 119

అహంకార స్సముద్భూతో మహతో గుణసామ్యతః
సాత్త్వికో రాజసశ్చాపి తామసశ్చేతి స త్రిధా. 120

సత్వాహంకార కార్యాణి జ్ఞానకర్మేంద్రియాణి చ
మనశ్చ తామసా త్తస్మాత్ పంచభూతాని జజ్ఞిరే. 121

వియద్వాయ్వగ్ని వార్భూమి నామాని స గుణాని వై
శబ్ద స్పర్శశ్చ రూపఞ్చ రస గన్ధౌ చ తద్గుణాః. 122

రాజసస్తూభయో స్తత్ర వహకారీతి విశ్రుతః
భూతాని తాని భగవాన్ పంచీకృత్య విధానతః 123

తైరణ్డా నసృజ ద్దేవో జలబుద్బుదవత్సమమ్
కారణే వారిణి శ్రీశ శ్శేషపర్యంక సంస్థితః 124

యోగశక్త్యా స్వయా భూప! చిరం నిద్రా మవాప్తవాన్
ధ్యాయత స్తస్య దేవస్య నాభిత స్సమభూ త్తతః. 125

పద్మకోశశ్రియాదీప్తో జగత్సంహతి కన్దకః
తత్ర బ్రహ్మ సమభవ ద్రజోగుణమయో విభుః . 126

పద్మస్య తస్యాన్తరకర్ణి కాయా
మవస్థితో వేదమయో విధాతా
పరిభ్రమన్ లోక మవీక్షమాణ
శ్చతుర్ముఖీమాప చతుర్దిశాసు. 127

సరోజనాళస్య పథాజలాన్తః
ప్రవిశ్య తత్రైవ చిరన్తు తిష్ఠన్
న కిఞ్చి దుద్వీక్ష్య చతుర్ముఖోఽయ
మ్పున స్స్వజన్మస్థల మాప ధాతా. 128

అనేకవర్షసాహస్ర అప స్తపతి పద్మజే
నారాయణ శ్శ్రీనివాస స్తస్యాక్షివిషయోఽభవత్ . 129

స్తుతో విధాత్రా భగవాన్ రమేశ
స్తదా సదామ్నాయగణా నశేషాన్
సన్దిశ్య సృష్టిం జగత కురుష్వే
త్యువాచ భక్త్యానతకన్ధర స్తమ్. 130

సందిష్ట ఏవం జగదీశ్వరేణ
తదా తదాసాదిత సృష్టిశక్తి

నిధ్యాయ వేదార్థ ముదారబోధ
స్స్రిష్టుం విధాతా చకమే జగన్తి. 131

గః తతో బ్రహ్మణశ్చతుర్ముఖస్య మనస స్సనక సనన్దన సనత్కుమార సనాతన ఋభు నామాన పఞ్చపుత్రా భూవన్. 132.

స్రష్టుం నియుక్తా విధినా ప్రజా స్తే
నైచ్ఛన్ రమానాథపదాభిరక్తాః
తపశ్చరన్తో హృదయేఽమ్బుజాక్షం
సంస్థాప్య సఞ్చేరు రితి శ్రుతం మే. 133

గః తత స్స్రృష్టి విముఖేషు పునరపి పరమపురుష నిదేశేన సృష్ట్యు న్ముఖస్య చతుర్ముఖస్య కోపచలితాత్ భ్రూమధ్యత స్తన్మన్యురేవ సద్యో నీలలోహిత కుమారో రుదన్నేవాజాయత. 134

జాతమాత్ర కుమారోయ మరోదీ త్సస్వరం యతః
రోదనా ద్రుద్రసంజ్ఞాఽస్య నిర్మితా జనకేన వై. 135

రుదత స్తస్య నామాని ధామా న్యేకాదశాదిశత్
పునరిత్యబ్రవీ ద్రుద్ర సంజ్ఞేతిచ విధి ప్రజాః. 136

విధేర్నియమనేనాయం స్వతుల్యాకారశీలినః
సహస్రశో ఽస్రృజద్రుద్రాం స్సైర్గ్రి స్త మఖిలంజగత్. 137

సదా నిరీక్ష్యగ్రసతోజగన్తి
రుద్రాన్ సహస్రం విధిరీశ మాహ
అలం కుమారేదృశ సర్జనేన
తపోభి రారాధయ దేవదేవం. 138

చతుర్ముఖ నిదేశేన సృష్టిం త్యక్త్వా తథేతి సః
ఉక్త్వా వినిర్గత స్తప్తుం ప్రవివేశ మహద్వనమ్. 139

గః అథ పున సృష్ట్యున్ముఖస్య బ్రహ్మణో మరీచ్యత్ర్యంగిర పులస్త్య పులహ క్రతు భృగు వసిష్ఠ దక్ష నారదసంజ్ఞా దశపుత్రా జజ్ఞిరే. 140.

గః మనసో మరీచిః, అక్ ష్ణో రత్రిః; అఙ్గిరా ముఖత; కర్ణయో పులస్త్యః; నాభితః పులహః, కరాత్ క్రతుః, భృగు స్త్వచః, ప్రాణా ద్వసిష్ఠః, అఙ్గుష్ఠా ద్దక్షః, ఉత్సఙ్గా న్నారదశ్చేతి. 141

గః పునశ్చ దక్షిణస్తనా ద్ధర్మః- పృష్ఠతోఽధర్మః-హృదః కామః - భ్రువః క్రోధః- అధరాల్లోభః సరస్వతీ ముఖతః- మేఢ్రాత్ సిన్ధవః-పాయో నిరృతిః - ఛాయాయా కర్దమో దేవహూతి పతి రిత్యేవం బ్రహ్మణో మనస స్తసుత శ్చైకోన వింశతి పుత్రా బభూవుః. 142

గః అన్యే చ రుచి పఞ్చశిఖ సంకల్పారుణి వోఢు శుద్ధాది సంజ్ఞా పుత్రా స్సమభవన్. 143

గః కిఞ్చ మూర్తయఃపితరో అగ్నిశ్చ బ్రహ్మణఏవ జజ్ఞిరే. భూయోఽపి సర్గవృద్ధయే చిన్తయత శ్చతుర్ముఖస్య రూపద్వయ మాసీత్. 144.

గః తత్రైకస్మాత్ రూపా త్స్వాయమ్భువో మను రన్యస్మాచ్ఛత రూపాఖ్యా తన్మహిషీచ జజ్ఞాతే. 145

రమ్యాం నిరీక్ష్య తనయాంగిర మాత్మజాగ్రే
సమ్మోహిత స్తు చకమే గృహిణీం విధాతా
తద్వీక్షణార్థ ముదభూ దథపఞ్చమ న్త
చ్ఛీర్షం విధే స్తనుజవీక్షణ లజ్జితస్య. 146

బ్రహ్మశిరః ఖణ్డనమ్

తస్యాం విధాతు శ్చపలస్య తస్య
చిచ్ఛేద తత్పంచమ శీర్షమీశః
క్రోధారుణాక్ష స్తదను స్వయమ్భూ
శ్శశాప రుద్రం స్వశిరశ్ఛిదన్తం. 147

యస్మా దమన్తో ర్మమశీర్ష మద్య
చ్ఛేత్తాసి తస్మా చ్చిరమేవ లోకే

ఏతత్కపాలం కరఏవ ధృత్వా
హ్యాన్మ త్తవ ద్వైభక్షవిధిశ్చరేతి. 148

గః తదను గిరిశ స్స్వశాపవిమోచనోపాయం విచిన్తయన్ హిమగిరి సానుషు విరాజమానం కిఞ్చిత్ భగవద్దివ్యస్థానం సంప్రాప్య తస్య భగవతో నారాయణ స్యానుగ్రహపాత్ర మ్బభూవ. 149

గః భగవతాచ శ్రీమతా స్వనఖాగ్రవిదారిత స్వీయపార్శ్వవినిర్గత రక్త ధారాభిపూరితం రుద్రకరగతకపాలం సద్యఏవ స్ఫుటితం స్వప్నలబ్ధ ధనమివ బహుధా విచ్ఛిన్న మభూత్. 150

గః తదను రుద్ర శ్శ్రీమహావిష్ణుప్రసాదా ద్విమోచితశాపో యథాపూర్వ న్తపశ్చర్యాపరాయణో బభూవ. 151

పుత్రాన్ మరీచి ప్రముఖాన్ విధి స్సృష్టుం సమాదిశత్
తేఽపి పిత్రా సమాదిష్టా ప్రజా స్ససృజు రాదరాత్. 152

గః మరీచే కర్దమపుత్రికాయాం కలాయాం కశ్యప పూర్ణిమాస నామానౌ ద్వౌ పుత్రౌ, తుష్టి ధ్రుషి కృషి చిత్తిసంజ్ఞాశ్చతస్రో దుహితశ్చాభూవన్.

గః కశ్యపస్య తపోబలాద్వత్సరాసితనామానౌ ద్వౌపుత్రౌ బభూవతుః వత్సరస్య నైధ్రువరైభ్యౌ జజ్ఞాతే. నైధ్రువస్య చ్యవన సుతాయాం కుణ్డపాయిన పుత్రా బభూవు. రైభ్యస్య రైభ్యాః పుత్రాః.
అసితస్యైకపర్ణాయాం దేవలః, సతు శాణ్డిల్యానాం ప్రవరోఽభూత్
ఇత్యేతే నైధ్రువారైభ్యాశ్శాణ్డిల్యాః కాశ్యపాస్త్రియోపక్షా బభూవుః.154.

గః పూర్ణిమాసస్య సరస్వత్యాఖ్యాయాం భార్యాయాం విరజ విష్వజ్నా మానౌ ద్వౌపుత్రౌ, దేవకుల్యాచకన్యా సమభూత్. సైవ జన్మాన్తరే గఙ్గా సమజాయత. 155

గః విరజస్య సుధామా, సుధామ్నో గౌర్యాయాంపత్న్యాం వైరాజః, వైరాజస్య పర్వసః, పర్వసస్య పర్వసాఖ్యాయాం యజ్ఞవాహన కాశ్యప శ్చోత్పన్నః. 155

గః అత్రేస్తు కర్దమపుత్రికాయా మనసూయాయాం బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రాంశా

స్సోమ దత్తాత్రేయ దుర్వాస స్సంజ్ఞా స్త్రియ పుత్రా బభూవుః
అన్యేచ సత్యనేత్రాదయః పుత్రాః శ్రుతినామ్నీచ కన్యా జజ్ఞిరే.157.

గః అఙ్గిరసోఽపి కర్దమాత్మజాయాం శ్రద్ధాయాం కుహూ రాకా సుమతి సినీవాల్య శ్చతస్రః పుత్రికాః. పథ్యాయాం విష్ణుసంవర్తౌ,
స్వరాడాఖ్యాయా మవథ్య వామదేవౌ చ
ధ్యోశిజాయస్య విచిత్తినామానః పుత్రాశ్చ సఞ్జజ్ఞిరే. 158

గః అన్యస్యా మక్షానామ్న్యాంపత్న్యాం త్వష్టృ, పురూత్రి, శణ్ణ, మర్క, భువన, భావన, అన్య, అన్యాయత, క్రతు, శ్రవ, మూర్ధ, వ్యజయ, వ్యశృష, ప్రసవ, అజ, అధిపతి నామాన, షోడశపుత్రా బభూవుః. 159.

త్వష్టుః త్రిశిరాః, విశ్వరూపః, విశ్వకర్మా చేతి త్రయస్సుతాః జజ్ఞిరే
వరూత్రే ర్నిరంజన పృధురశ్మి విద్వాన్యః బృహద్గిరాశ్చ జజ్ఞిరే.160.

వర్షీయసో భ్రాతు రుచథ్యనామ్నః
పత్నీం యయాచే మమతాభిధానామ్
వాచస్పతి ర్గర్భవతీం విమూఢ
స్తదైన మేషా వచనం బభాషే. 161

గుర్విణ్యహం సురాచార్య స్త్వం చామోఘేన్ద్రియ కిల
తస్మా త్త్వయా సఙ్గమన్తు నేచ్ఛా మ్యర్భక భీతితః. 162

ఏవం నిషిద్ధోఽపి గురుస్సురాణాం
బలేన రేమే న నివర్త్యకామః
నిరోధతో గర్భగతస్య జన్తోః
క్రుద్ధ శ్శశాపా న్ధతమం కుమారమ్. 163

గః స తు దీర్ఘతమోభిధానః శాస్త్రవిధిం విహాయ కేవలం గోధర్మ మవ లంబ్య సంచరన్ స్వీయధర్మానుష్ఠాన తుష్టయా సురభ్యా దత్తవరో గోతమఇతి నామసమాస. గోతమా ద్గౌతమోనామ మహర్షి స్సమజని. తస్య ముద్గలరాజతనయా ఽహల్యానామపత్నీ సమభూత్

తదీయ మిదం చరితం శ్రుణు. 164

సౌన్దర్య యౌవన విమోహనదాం మునేస్తు
పత్నీం దివస్పతి రవైక్షత రన్తు సమ్యక్
సమార్థయ దముష్య మనోరథం సా
నిష్క్రాన్తవత్యుటజత స్వపతావహల్యా. 165

శక్ర స్తదా తాపసవేష మాప్త్వా
సంగమ్యపత్న్యోటజ ముజ్జిహానం
సదర్భపాణి కలశాగ్రహస్తో
దృష్ట్వా శశాప క్రుధయా మునీన్ద్రః. 166

య దకార్యం కృతం శక్ర స్త్వయా తాపసవేషిణా
తత స్త్వ మద్యప్రభృతి సదా నిర్వృషణోభవే . 167

తత్త్వేత్థం శాప మింద్రాయ తా మహల్యాంచ శప్తవాన్
దుర్మేధే యత్త్వయావద్యంకృతం తత్ప్రస్తరోభవ. 168

గః సైషాహల్యా జనకనృప క్రతువీక్షణాయ గచ్ఛతా రామచంద్రేణ విశ్వామిత్రసహాయేన మధ్యేమార్గం దృష్ట్వా తత్పాదరజసా విముక్తశాపా పునరపి భర్త్రా సమాగతేతి శ్రూయతే. 169

గః తస్యా శ్శతానన్దోనామ నిమికులపురోహితః పుత్ర స్సమజని.170.
శతానన్దస్య సత్యధృతిః, సత్యధృతేః శరద్వాన్, శరద్వత కృపాచార్యః కృపీచ పుత్రీ సమభూతాం.
కృప్యా ద్రోణాచార్య పత్న్యా అశ్వత్థామనామసూను రజాయత. 171.

సజ్జచ్ఛతో భ్రాతు రథాస్య పత్న్యా
భ్రష్టం గురో ర్వీర్య మమోఘ ముర్వ్యామ్
తత్రాఽవిరాసీ త్తపసాం నిధానం
ముని ర్భరద్వాజవరాభిధానః . 172

గః అన్యశ్చ కచోనామ బృహస్పతేః పుత్ర స్సమజని. 173
సురాసురాణాంచ పురా ప్రభూతే

మృతే సురై ర్దేవగణై ర్విపన్నైః
కచోర్థిత శ్శుక్ర ముపేత్య భక్త్యా
సంజీవినీ మాప తదీయ విద్యాం. 174

గః విష్ణో స్సుధన్వానః, సుధన్వానస్య ఋషభః పుత్ర స్సముదభూత్ సంవర్తస్య ఔదార్య ఆయు దను దక్ష దర్భ ప్రాణ హవిష్మన్త విష్ణు క్రతు సత్యనామాన పుత్రా స్సముద భూవన్. 175

గః పులస్త్యస్య కర్దమసుతాయామేవ హవిర్భువిః విశ్రవాః ప్రజాపతి రగస్త్యో మునిశ్చోభూతామ్. 176

గః విశ్రవశస్తు పుష్పోత్కటా, కాలా, కైకసీ, దేవవర్ణినీ నామ్న్య శ్చతస్రో భార్యా బభూవుః . 177

దేవవర్ణిన్యాం ఇళబిళాఖ్యాయాం కుబేరః,
కైకస్యాం రావణ కుమ్భకర్ణ విభీషణ శూర్పణకాఖ్యాః
పుష్పోత్కటాయాం మహోదర, మహాపార్శ్వ, ప్రహస్త, ఖరనామానః
పుత్రాః, కుమ్భీనసీ కుమ్భీ నామ్న్యౌ పుత్రికేచ,
కాలాయాం త్రిశిరో, దూషణ, విద్యుజ్జిహ్వాః.
సర్వేప్యేతే క్రూరతరాః పాషణ్డినః పాశుపతాగ్రేసరాః బభూవుః .178

గః పులహస్య గతినామ్న్య కర్దమసుతాయాం వరీయ, కర్మశ్రేష్ఠ, సహిష్ణు నామానః సుతాః జజ్ఞిరే. 179

గః క్రతోస్తు క్రియాయాం కర్దమతనూజాయాం షష్టిస్సహస్రాణి వాలఖిల్యాఖ్యా మునయో జజ్ఞిరే. 180

గః భృగోస్తు ఖ్యాతినామ్న్యాం కర్దమతనూజాయాం ధాతృవిధాతృకవి నామానః శ్రీశ్చపుత్రీ సమజాయన్త. 181

ధాతుస్తు మేరుపుత్ర్యా మాయత్యాంప్రాణః.
విధాతురపి మేరుపుత్రికాయాం నియత్యాం మృకణ్డు రుదభూత్ . 182

గః ప్రాణస్య వసిష్ఠసుతాయాం పుణ్డరీకాయాం ద్యుతిమాన్ సృజవానశ్చ

ద్వౌపుత్రౌ.

ద్యుతిమత స్తూత్పన్నౌ జరోనామానౌ ద్వౌపుత్రౌ వభూతాం. 183

గః మృకణ్డోస్తు మనస్విన్యాఖ్యాయాం పత్న్యాం మార్కణ్డేయో ముని
రభూత్. 184

మార్కణ్డేయ చరితమ్

మహర్షే స్తస్య మార్కణ్డేయాహ్వాయస్యాద్భుతం శుభమ్
నారాయణపదామ్భోజ భక్తస్య చరితం శృణు. 185

యదా మృకణ్డో రభవ త్సుమిత్రా
నామ్న్యాం గృహిణ్యాం మునిరేష ధీమాన్
తదా వద ద్ద్వాదశవత్సరేస్య
మృత్యుర్భవే దిత్యశరీరవాణీ. 186

జాత స్స్వకాలే విధినోపనీతః
పిత్రా గృహీతాగమముఖ్యశాస్త్రిః
జటాధరో వల్కలవస్త్రిధారీ
దణ్డోపవీతాఽజిన మేఖలాఢ్యః. 187

ప్రాతశ్చ సాయం గురువిప్రవహ్ని
ష్వభ్యర్చయన్ విష్ణుమశేషనాథమ్
కుశాక్షసూత్రం కరకంచ బిభృత్
స్వాధ్యాయసక్త స్తపసాం నిధధానమ్. 188

భైక్షం సమాహృత్య నివేద్య భక్త్యా
మృకణ్డుపుత్రో గురవే స మౌనః
తేనానుశిష్టో బుభుజే తదేవ
సద్బ్రిహ్మచర్యవ్రతనిష్ఠచిత్తః. 189

తం శుక్లపక్షే బ్జమివ స్ఫురన్తం
దుఃఖాకులౌ తత్పితరౌ వభూతామ్
జ్ఞాత్వా శరీరాం ప్రసువం సవాణీం

మాభైరితి ప్రాహ భయాకులాం తామ్. 190

గః తత స్సమాస్వస్త జనకో మార్కణ్డేయో మునివర స్సమాహిత హృదయ స్సంప్రాప్తోల్లీవటకానన స్తత్ర వసంతం మునిగణపరివృతం స్వపితా మహం భృగుమునిం సంసేవ్య తేన సంస్పృష్ట కుశల స్తస్మై స్వాగమన కారణం నివేదయామాస. 191

మృత్యు ర్మమ ద్వాదశ వత్సరేస్యా
దిత్యాహ గీ ర్మేజననీ మరూపా
తం జేతు మిచ్ఛామి మునే! మహాత్మన్!
ఉపాయమాచక్ష్వ మమాత్రసార్థమ్. 192

గః తతో భృగుర్మునివర స్తదధ్యవసాయసంతుష్టచేతా స్సాదరమిద
ముపాచ. 193

సహ్యాచలోద్యర్ఝురతుఙ్గభద్రా
నదీప్రతీ రేఞ్చిత పుష్పవృక్షే
క్షేత్రేవరే భద్రవటాభిధానే
నారాయణం శ్రీపతి మబ్జనేత్రమ్. 194

తద్ద్వాదశాక్షరమనుం సతతం జపం స్త్వ
మారాధయ ప్రవణహృ ద్విజితారివర్గః
ఏవ న్త మృత్యు మపనేష్యసి మృత్యుకాలే
త్వత్ప్రేమతుష్టహృదయాఽచ్యుత దత్తరక్షః. 195.

గః తదను మార్కణ్డేయో మునివరో మృత్యుం జేతుమనా భృగునియుక్తో భద్రవటక్షేత్ర మభిగమ్య పరమపురుషం నారాయణం తత్ర చిర మారాధయ న్నతవతస్థే. 196.

ప్రాప్తేథకాలే యమకిఙ్కరాస్తే
పాశాఙ్కు శోద్యన్నిజపఞ్చశాఖాః
సమీప మాగత్య మృకణ్డుసూనో
రపీడయం స్తమ్పరిలబ్ధయోగం. 197

తాన్ విష్ణుదూతా వినివార్య దుష్టా
నపాలయన్ యోగిన మప్రమేయం
శ్రుత్వా పృదన్తదన్తం యమకిఙ్కరేభ్యో
మృత్యు ర్జగామాన్తిక మస్యరుష్టః . 198

నిరీక్ష్య యోగీన్ద్రసమాధినిష్ఠాం
స్వ్యయశ్చ కర్తుం నశశాక తస్య
పీడా స్తతః కింకరవర్గయుక్త
స్తూష్ణీంగతో దణ్డధర స్స్వలోకం. 199

శ్రుత్వాథ కింకర కృతన్తు మృకణ్డుసూనో
ర్ఘోరమ్పరాభవ మువాచ యమ స్స్వభృత్యాన్
భోభో వచశ్శృణుత మే మనసా స్థిరేణ
వక్ష్యామి యద్రుష మపాస్య జడా మదీయాః. 200

యోవై ముకున్ద పదపంకజ భక్తిభూమా
సిద్ధాంజనేన విదితాఽఖిల వస్తుతత్వః
శ్రీమత్కృపావిధుత మోహమదాభిమానం
తం దూరత స్త్యజత సాధు ముదారబోధం. 201

యేవై హరౌ విముఖతా ముపగమ్య ఘోర
సంసారవారిధి నిమజ్జనజాతదోషాః
పాపానుయాయి హృదయా విషయేషులోలా
స్తేషామహం ప్రభురహో! నహి వైష్ణవానాం. 202

సోఽయం మృకణ్డుతనయ పరమర్షివర్యః
శ్రీశానుభావవిధుతాఽఖిలకర్మబన్ధః
తం నోపసర్పత నః పదమాశు నశ్యేత్
భక్తప్రియస్య కమలారసికన్య కోపాత్. 203

ఏవం సమారాధ్య హరిం మృకణ్డో
స్సూను ర్విజిగ్యే మరణం స్వవార్యమ్

తద్భక్తిపూరేణ హరేః పదాబ్జే
సువిస్మితాబ్రహ్మభవాదిదేవాః . 204

తస్మిన్ సమారాధయతి ప్రచణ్డ
భక్త్యా మునౌ శ్రీపతిమాదిదేవం
కాలస్తు మన్వన్తర షట్కరూపో
వ్యత్యక్రమ ర్ధ్వస్త సమస్తదుఃఖః. 205

గః తతోఽత్ర మన్వన్తరే సప్తమే మార్కణ్డేయ మునీన్ద్రస్య తపశ్చర్యా
క్రమం విజ్ఞాయ పురన్దరనామేంద్ర స్తద్విఘాతంకర్తుమనా మన్మథ
మచోదయత్ . 206

తతో వసన్త స్సమభూ త్తదాశ్రమే
సురాంగనానృత్తసువాద్యగీతకైః
ససర్జబాణం మదనప్రలోభనే
పురన్దరేణ ప్రహిత స్తపస్విని. 207

ఏవ మాద్యన్తరాయైస్తు విధూతోపి మునీశ్వరః
న చచాల హృషీకేశ పదధ్యానా న్మహీపతే!. 208

శ్రుత్వా మృకణ్డో స్తనయం సుఘోరం
తపశ్చరన్తం విజితారివర్గమ్
నిస్తేజస స్తత్ర సుమాయుధస్తు
విసిస్మయే జిష్ణు రమర్త్యనాథః. 209

ఇత్థం సమాధి మనుయుంజతి లోకనాథ
పాదాబ్జధూళిపరిమణ్డిత మూర్ధ్ని తస్మిన్
తత్రాఽవిరాస భగవాన్ త మనుప్రసన్నో
నారాయణో నరసఖ శ్శ్రిత పారిజాతః. 210

దృష్ట్వా మునీ తౌ సరసీరుహేక్షణౌ
చీనామ్బరౌ బాహుచతుష్క రమ్యౌ
దణ్డోపవీతాజిన దర్భముష్టి
పద్మాక్షమాలాసహితౌ మునీంద్రః. 211

ప్రహర్షజాశ్రు ప్రవికీర్ణనేత్ర
ప్రహృష్టరోమాభయకమ్ప్రగాత్రః
ప్రణమ్యచోత్థాయ వినమ్రమూర్ధా
పాద్యాసనార్ఘ్యాద్యుపచారవర్గైః. 212

సమర్చయిత్వా సుమధూపదీపైః
ప్రహర్షరత్నాకరమగ్నచిత్తః
తుష్టావ వేదాన్త పదానుసారాత్
స్తోత్రై ర్మృకణ్డోస్తనయ స్సురేన్ద్రౌ. 213

తస్మై నమో భగవతేఖిలకారణాయ
సంసారరోగపరిపంథిగుణోజ్జ్వలాయ
శ్రీశాయ యోగివర మానసరాజహంస
లీలాయ దివ్యవపుషే మధుసూదనాయ. 214

యస్య ప్రసాద ముపలభ్య విరిఞ్చిరుద్రౌ
సృష్టిం లయఞ్చ కురుతో జగతోస్య నిత్యమ్
రక్షార్థ మాత్మవపుషా స్వయమేవ ధత్తే
తస్మై నమ కమలినీరసికాయ తుభ్యమ్. 215

ధత్తే భవాన్ ప్రతియుగం వివిధా స్తనూస్స్వ
సాధుద్రుహాం ప్రహరణాయ జగత్యముత్ర
తస్యాంఘ్రి పఙ్కజయుగే స్తవమేతి రస్యాత్
నిత్యం విభో కరుణయా తవలోకనాథ!. 216

ఏవం స్తుత స్స మునినా హ వరం వృణీష్వే
త్యాహాచ్యుతం మునివరః ప్రణతః పదాబ్జే
స్వామిన్ దదాసి తవపాదసరోజసేవాం
సంసారసిన్ధుపతితస్య తదేవ మేలమ్. 217

అథాపి మాయాం తవ మే నిరీక్షితుం
మనోస్తి దేవేశ జగద్విమోహినీమ్

తథేతిచోక్త్వా బదరీవనం విభు
ర్జగామ తస్థౌ తు ముని ర్నిజాశ్రమే. 218

సమర్చనం తన్వతి భావపుష్పై
ర్జనార్దనస్య స్థిరభక్తినిష్ఠే
మృకణ్డుపుత్రే వరపుష్పభద్రా
తటే కదాచి ద్ధరి రప్రమేయః. 219

సన్దర్శయామాస మునీశ్వరాయ
మాయాంతు సన్ధ్యా మభివన్దమానే
వాయుర్మహాన్ ప్రాదురభూ త్పురస్తా
దధాతతా వ్యోమ్ని ఘనాస్సశబ్దాః. 220

వర్షద్భిరుగ్రై ర్మదితైశ్చ సాగరై
శ్చతుర్భిరాక్రాన్త మభూత్ క్షమాతలం
తస్మిన్ మహ త్యర్ణవసంప్లవే ముని
ర్బభ్రామ వర్షాయుతకోటికాలం. 221

పరిభ్రమన్ తత్ర జలస్థ సత్త్వై
స్సపీడితాఙ్గో భయదు ఖవశ్య
వటస్యపోతం స దదర్శ పుష్ప
ఫలాఙ్కురాఢ్యం కకుదిక్షు మాయా . 222

ప్రాగుత్తరస్యాం వటశాఖికాయా
పత్రేద్భుతే దివ్యతనుం శయానం
శ్యామం సరోజానన మబ్జకంఠం
సుభ్రూసునాసం సుకపోలనేత్రమ్. 223

ప్రభా నిరస్తాన్ధతమం సువక్త్రే
నిక్షిప్త పాదామ్బుజనిం కరాభ్యామ్
సంసేవ్య బాలం స్మయమానచేతా
ప్రష్టుం ప్రయత్నం స మునిశ్చకార. 224

తదాస్య నిశ్వాసరయేణ యోగీ
హ్యాస్త ప్రవిష్టో మశకేవ తత్ర
నిరీక్ష్య సర్వం జగదాశ్రయం స్వం
బాలం చ తం విస్మితధీ ర్మునీన్ద్రః. 225

శిశో స్సమాలిఙ్గన కామ్యయాగా
ద్యావన్మునీన్ద్రో భగవాంశ్చ తావత్
అన్తర్దధే తచ్చజలం క్షణేన
సర్వం యథాపూర్వమివావతస్థే. 226

ఇతి ప్రసన్నో భగవత్పదాబ్జం
మునిర్మృకణ్డో స్తనయో మహాత్మా
భక్తిం స్థిరాం ప్రాప తృణీకృతాన్య
పుమర్థలేశో హరిపాదపద్మే. 227

తమాశ్రమస్థం వృషవాహనేన
రుద్రోభవాన్యా సహ లోకయాయీ
దివి స్థితోపశ్య దుదారబోధం
ప్రబోధిత శ్చణ్డికయా మునీన్ద్రం. 228

తం వీక్ష్య భర్తార మువాచ గౌరీ
పశ్యేమ ముగ్రం నిభృతం తపన్తమ్
దేవ ప్రభో! సిద్ధి మముష్య విద్వాన్
భవాన్ గతి ర్నిత్య ముపాశ్రితానామ్ . 229

అయం స దేవీచ్ఛతి కామమల్పం
మోక్షంచ భక్తిం భగవత్పదాబ్జే
వినాథవాప్యేన ముపైమిచేతి
ప్రోచ్యాగమ త్తత్సవిదం త్రినేత్రః . 230

న వేద తస్యాగమనం మునీంద్రో
భక్త్యావిలాన్తఃకరుణోచ్యుతాంఘ్రౌ

తదన్తరం చాథ వివేశ రుద్ర
స్సహోమయాతద్ధృదయం వివేక్తుమ్. 231

తమాత్మనోన్తస్థిత మైక్ష్య రుద్ర
స్త్యక్త్వా సమాధి మ్ప్రణినామ భక్త్యా
స్తుతస్తుతే నాహ సుతం మృకణ్డో
స్స్వనుం వరం ప్రార్థయ చేత్యభీష్టమ్. 232

భక్తిం స్థిరా మ్భగవతి ప్రియభక్తవర్గే
భక్తేషు తస్య చ మృడం చకమే మునీంద్రః.
తా మ్భక్తిమప్యజరతా మమరత్వమేవ
త్రైకాలకీఙ్చధిషణా మదిశ త్స తస్మై. 233

దత్త్వా పురాణగురుతామపి తత్ర భావం
దేవ్యై స్వయన్తు కథయన్ స జగామ రుద్రః
సోయం మహర్షి రనఘోచ్యుత భక్తిపూర్ణో
హ్యద్యాపి జీవతి హరే ర్గుణవాదశీలః 234

గః మార్కణ్డేయస్యధూమ్రవత్యాం భార్యాయాం వేదశిరః పుత్ర స్సమభవత్. వేదశిరసః పీవరీనామపత్నీ సమభూత్. 235

గః కవేః శుక్రః, శుక్రస్య ఊర్జస్వతీనామ్న్యాం ప్రియవ్రతసుతాయాం దేవయానీ పుత్రీ సమభూత్. అన్యస్యాం అంగినామ్న్యాం పత్న్యాం 1.త్వష్టుః2.వరూత్రి3.చణ్డ 4.మర్క5.భువన 6.భావన7.అన్య 8.అన్యాయత 9.క్రతు 10.శ్రవణ 11.మూర్ధ 12. వ్యజయ 13.వ్యవృష 14.ప్రసువ 15.అజ 16.అధిపతి నామానః షోడశపుత్రా బభూవన్. 236

గః వసిష్ఠస్యారున్ధత్యాయా మూర్జాఖ్యాయాం1చిత్రకేతుః, 2 సురోచిః, 3 విరజ, 4 మిత్ర 5ఉల్బణ, 6 వసుభృత్ , 7 యాన నామానః సప్తపుత్రాః, పురూరవీనామ్నీ కన్యాచోత్పన్నా. 237

గః అన్యస్యాం అరున్ధత్యాం శక్త్యాదయ స్సముదభూవన్. శక్తేః పరాశరః, పరాశరా త్సత్యవత్యాం కృష్ణద్వైపాయనోనామ బాదరాయణో వ్యాసః.

వ్యాసస్య శుకః, 239

గ: శుకస్య 1భూరిశ్రవ, 2 ప్రభు, 3శంభు, 4కృష్ణ, 5గౌరనామానః పఞ్చపుత్రాః కీర్తిమతీతి కన్యాచ సమజాయన్త.

వసిష్ట పుత్రస్య విరజసః మార్కణ్డేయీనామ్న్యాం పత్న్యాం కేతుమాన్ పుత్ర స్సమజని. 240

గ: నారద స్త్వనపత్యో బ్రహ్మపరాయణో భగవద్ధ్యాననిరతోభూత్ .241.

ఆహూతి ర్దేవహూతిశ్చ ప్రసూతిరితి విశ్రుతాః
స్వాయమ్భువాహ్వాయమనో స్త్రిస్రః కన్యా విజజ్ఞిరే. 242

కర్దమో దేవహూతిం తు ప్రసూతిం దక్ష ఏవ చ
రుచి ర్జగ్రాహ చాహూతిం త్రిస స్వాయంభువాత్మజాః. 243

గ: దక్షస్య ప్రసూత్యా, శ్రద్ధా, మైత్రీ, దయా, శాన్తి, తుష్టి, పుష్టి, క్రియా, ఉన్నతి, బుద్ధి, మేధా, తితిక్షా, హ్రీ, మూర్తి, స్వాహా, స్వధా, సతీ, నామ్న్యః షోడశపుత్రికా స్సమభూవన్. 244

ఆద్యా స్త్రియోదశ ప్రాదాత్ ధర్మాయ బ్రహ్మజన్మనే
స్వాహా మగ్నేః పితృభ్యశ్చ స్వధాం రుద్రస్య షోడశీం. 245

శ్రద్ధా శ్రుతం, తథా మైత్రీ ప్రసాదం, త్వభయం దయా,
శాన్తి స్సుఖం, ముదం తుష్టి, స్స్మయం పుష్టి, స్తదాక్రియా. 246

యోగం, దర్పం తూన్నతిస్తు, బుద్ధి రర్థం, తథా స్మృతిం
మేధా, తితిక్షా క్షేమంతు, ప్రశ్రయం హ్రీ, రజీజనత్ . 247

మూర్తేః పుత్రౌ వితిఖ్యాతౌ నరనారాయణోవృషీ
యావాసాద్య బదర్యాఖ్యమాశ్రమం తపతస్తపః. 248

తావేవ కల్యన్త ఉదారబోధా
పుత్రత్వ మాప్తౌ వసుదేవ పాండ్వోః
భూభార నిస్తారకృతేవతీర్ణా
వితి ప్రశంసన్తి విశాలబోధాః. 249

స్వాహాపుత్రా పావకశ్చ పావమాన శ్శుచి స్త్రియ
స్వధాతు వయునాంచైవ ధారిణీఞ్చా ప్యజీజనత్. 250

తే బ్రహ్మజ్ఞే ఉభే ఖ్యాతే దక్షకన్యే ఇతిశ్రుతం
అనపత్యాసతీ క్రోధా త్త్వితు స్తత్యాజవిగ్రహం. 251

పితృవంశం

అథ వచ్మి పితౄణాంతు భేదం తత్త్వం నిశామయ
మూర్తిమన్తో హ్యమూర్తాశ్చ పితరో ద్వైధమాగతా . 252

అమూర్తయ పితృగణా త్రయో బ్రహ్మతనూద్భవాః
తేషాం ్స నస పుత్రీతు మేనేతి ప్రోచ్యతే బుధైః 253

హిమవా నుపయేమే తా మమూర్తిపితృ పుత్రికామ్
తస్యాం మైనాకనామాసీ త్పుత్ర శ్శీతనిధేర్గిరేః . 254

ఉమైకపర్ణాపర్ణాఖ్యా పుత్ర్యశ్చైవాభవన్ వరాః
ఉమా రుద్రస్య భార్యాసీ దేకపర్ణా భృగోః ప్రియా. 255

జైగిషవ్యస్య చాపర్ణా పత్నీతి కథితం పురా
మైనాకస్యసుత క్రౌంచ స్సమభూ ల్లోకవిశ్రుతః . 256

మూర్తిమన్త పితృగణా శ్చతుర్ధా పర్యవస్థితా
తేషు పుత్రీ మరీచేస్తు పూజ్యా దైవగణై స్సదా. 257

అగ్నిష్వాత్తా స్సోమపథా అచ్ఛోదా నామ పుత్రికా
సైవ జన్మాన్తరే సత్యవతీనామ్నీ పరాశరాత్. 258

కృష్ణద్వైపాయనం వ్యాసం పుత్రం లేభే సుశీలినమ్
పులస్త్య పుత్రా విభ్రాజ లోకే బర్హిషదశ్చ యే. 259

పితరో సురగన్ధర్వ దానవై ర్నిత్యపూజితా
తేషాన్తు పీవరీకన్యా శుకపత్నీతి విశ్రుతా. 260

తస్యాన్తు కృత్తి స్తనయా పాంచాలాధిపతేఃప్రియా
జననీ బ్రహ్మదత్తస్య బభూవ శుకయోగినః. 261

భూరిశ్రవ కృష్ణ గౌరా ప్రభు శ్శంభుశ్చసూనవః
వసిష్ఠపుత్రా పితరో మానసా ఇతివిశ్రుతాః. 262

విప్రైః పూజ్యైశ్చ సంపూజ్యా స్తేషాం గౌరీతి పుత్రికా
మానసీ శుక్ర పత్నీతి కథ్యతే విభుదోత్తమైః. 263

అక్షారస్తనయా రాజన్! నిత్యం క్షత్రియపూజితా
మరీచిగర్భా నామ్నాతే యశోదానామ తత్సుతా. 264

మాతా దిలీపనృపతేః భగీరథపితామహీ
స్వధాహ్వాయా వైశ్యపూజ్యా పితరః కర్దమాత్మజా 265

ఆజ్యపా పులహాజ్జాతా ఉభే యేచైకవర్గగాః
విరజానామ కన్యైషాం పత్నీ నహుషభూపతేః. 266

ఏతేభ్యోఽన్యే సోమపాశ్చ పితరో బ్రహ్మభావగాః
బ్రహ్మలోకేన సంత్యేతే తేషాం పుత్రీతు నర్మదా. 267

ఇత్యయం పితృవంశస్తు కథితో విస్తరాన్మయా
అథాగ్ని వంశవిస్తారం శ్రుణుష్వ నరసత్తమ. 268

అగ్నివంశప్రారమ్భః

అగ్నే ర్బ్రహ్మసుతస్యాసీత్ స్వాహా దక్షాత్మజాప్రియా
పావమాన మ్పావకఞ్చ శుచి న్తస్యా మజీజనత్. 269

పావకో వైద్యుతశ్చేతి స్సౌర శ్శుచి రితీర్యతే
నిర్మథ్య పావమానశ్చేత్యేవం నామత్రయం స్మృతం. 270

విద్యుత్స్థానం పావకస్య పావమానస్య చారణి
సూర్య శ్శుచేః పదం ప్రోక్తం తద్భేదాన్నామభిద్యతే. 271

పావమాని ర్హవ్యవాహ స్సహరక్షస్తు పావకః
కవ్యవాహ శ్శుచేస్సూనుః త్రయాణం సూనవ స్త్రియః . 272

హవ్యవాహో దేవపూజ్యః పితృపూజస్తు కవ్యవాట్ ,
పూజ్యో స్సురై పావకస్తు సహరక్ష ఇతీర్యతే. 273

పావకస్యైవ పుత్రోఽన్యో భరతో నామతోఽభవత్ ,
తస్య వైశ్వానర పుత్ర స్సోఽధ్వరేతి ప్రకీర్త్యతే. 274

అథర్వణో దక్షణాగ్నే ర్దధ్యఙ్ఞామ సుతోఽభవత్ ,
గార్హపత్యాహ్వయస్యాసీ త్పవమానస్య చైవహి. 275

హవ్యవాహ ప్రథమత శ్శుక్ర స్తదనుత త్సుతః
శంస్యాగ్నే ర్హవ్యవాహస్యాహవనీయస్య జజ్ఞతుః . 276

సభ్యావసద్య నామానౌ ద్వౌపుత్రౌ లోకపూజితౌ 277

గః సోఽయం హవ్యవాహఏవ షోడశ మహానదీషు కావేరీ, నర్మదా, యమునా, గోదావరీ, వితస్తా, చన్ద్రభాగా, రావతీ, విపాశా, కౌశికీ, శతద్రూ, సరయూ, సీతా, సరస్వతీ, హ్రాదినీ, పావనీనామ్నిషు ధిష్ణియా న్నామ పుత్రా నసూత. 278

గః ఏతే హవిరణీయా ఉపస్థియా ఇతి చోచ్యన్తే. 279

పావకే ధిష్ణియస్యాసీత్ హృచ్ఛయోనామ జాఠరః
మన్యుమాన్ హృచ్ఛయస్యాపి సంవర్తో మన్యుమత్సుతః . 280

సముద్రే బడబాభిఖ్య స్సదా వసతి సప్రభుః
సహరక్షస్తు సంవర్తసూను రిత్యేవ కీర్తితః. 281

క్షామోభూ త్సహరక్షస్య నృణా మాలయదాహకః
తస్య క్రవ్యాదనామాసీత్ మృతదాహక ఉచ్యతే. 282

శుచే రగ్నే రాయురాఖ్య పుత్రస్తు సమజాయత
మహిమా నాయుషః పుత్ర స్తస్యాసీ త్సవనస్సుతః . 283

సవనస్యాద్భుత పుత్రో వివిచి స్తస్యచాత్మజః
వివిచే రర్కనామాసీ త్తస్యాసం స్తనయావరాః . 284

అనీకవాన్ వాసృజవాన్ రక్షోహా పితృకృ త్తథా
ఇత్యేవ వహ్నయ ప్రోక్తాః పుత్రైః పౌత్రైశ్చ సర్వశః . 285

చత్వారింశచ్చ నవచ ఖ్యాతా విబుధసత్తమైః

అథాఽధర్మస్య విస్తారం వంశస్య శ్రుణు భూపతే. 286

అధర్మసన్తతిః

గః అధర్మస్య మృషాఖ్యాయాం భార్యాయాం దమ్భోమాయేతి
మిథునం సమభూత్ . 287

మాయాన్తు నిఋుతిః పుత్రీభావేన స పుపోష వై
మాయాయాం దమ్భజోలోభ పుత్రః పుత్రీ శఠాస్మృతా. 288

శఠాయాం లోభజ స్సూనుః క్రోధోహింసాచ కన్యకా
క్రోధస్య జజ్ఞే హింసాయాం దురుక్తిః కలిరేవచ. 289

కలే దురుక్త్యాం నరకో భయశ్చేతి సుతద్వయం
మాయేతి వేదనేత్యేతే సుతే జాతే సుమధ్యమే. 290

వేదనాయాన్తు నరకః సూను ర్దుఃఖాభిధోభవత్
మాయాయా మ్భయజ పుత్రో మృత్యురిత్యేవ విశ్రుతః . 291

వ్యాధిర్జరా శోకతృష్ణా క్రోధాఖ్యా మృత్యుసూనవః
మృత్యో రేవాన్యభార్యాయా మలక్ష్మ్యాం సప్తసప్త చ. 292

తేష్వన్త్యో దుస్సహోనామ్నా విశ్రుత స్తనయోఽభవత్ . 293

గః దుస్సహస్య కలిభార్యాయాం ఋుతుకాలే చణ్డాలదర్శనా జ్జాతాయాం నిర్మాష్టినామ్న్యాంపత్న్యా మష్టాకుమారా అష్టాకన్యాశ్చజాతాః.

గః దన్తాకృష్టి, ఉక్తి, పరివర్త, అఙ్గయుక్ , శకుని, గణ్డప్రాన్తరతి, గర్భహా, సద్యహాచేతి పురుషాణాం నామాని. 295

గః నియోజికా, విరోధినీ, స్వయంహారీ, భ్రామిణీ, ఋుతుహారిణీ, స్మృతిహారిణీ, బీజహారిణీ, విద్వేషిణీ, కన్యానాం నామాని. 296

దన్తాకృష్టే ర్విజల్పేతి కలహేత్యేవ పుత్రికే
ఉక్తే స్సూనుః కాలజిహ్వః పరివర్త సుతావుభౌ. 297

విరూపో వికృతశ్చేతి పిశునోఽఙ్గయుజ స్సుతః

కాకోలూక శ్యేన గృధ్ర కపోతా శ్శకునే స్సుతా . 298

గణ్డప్రాన్తరతే పుత్త్రా షడిత్యేవ ప్రకీర్తితాః
గర్భహన్తు ర్విఘ్ననామా పుత్త్రః పుత్త్రీచ మేహనా. 299

మేహనా సర్ప మణ్డూక కచ్ఛపాదీ నజీజనత్
సప్యహన్తు సుతశ్చాసీత్ క్షుద్రకోనామ నామతః. 300

ప్రచోదికాఖ్యా సుషువే చతుష్కన్యా నియోజికా
మోదకో గ్రాహకశ్చైవ తమ ప్రచ్ఛాదక స్తదా. 301

విరోధినీ సుతా ప్రోక్తా స్స్వయంహార్యా స్సుతాస్త్రియః
సహారీ ప్యర్థహారీచ వీర్యహారీతి విశ్రుతాః. 302

భ్రామిణ్యా కాకజఙ్ఘోఽభూత్ సుషువే చర్తుహారిణీ
కుచద్వయహరాం జాతహారిణీం కుచహారిణీమ్. 303

పుత్రోఽథ స్మృతిహారిణ్యాః ప్రచణ్డోఽభూ త్తనూజని
వాతరూపా మరూపాంచ సుషువే బీజహా రిణీ. 304

అపకర్ష ప్రకాశశ్చ విద్వేషిణ్యా స్సుతా వుభౌ
ఇతీయం భవతః ప్రోక్తా క్రూరా దుస్సహ సన్తతిః . 305

స్వాయమ్భువమను సన్తతిః

స్వాయంభువాహ్వయ మనో ర్దేవహూత్యాఖ్య పుత్త్రికాం
కర్దమః పరిగృహ్యాస్యాం సుషువే తనయా నవ. 306

కళానసూయా శ్రద్ధాచ హవిర్భూ ర్గతిరేవ చ
అరున్ధతీ క్రియా ఖ్యాతి శాన్తిరిత్యేవ విశ్రుతాః . 307

మరీచయే కళాం ప్రాదా దనసూయాత్రిమాశ్రితా
అఙ్గిరా శ్చకమే శ్రద్ధాం పులస్త్యస్తు హవిర్భువమ్. 308

పులహాయ గతిం ప్రాదాత్ క్రియాంతు క్రతు రగ్రహీత్ ,
భృగవే ఖ్యాతి మదిశత్ వసిష్ఠాయ హ్యారున్ధతీమ్. 309

అథర్వాణాయ నవమీం శాన్తినామ్నీం సుతామదాత్
అథర్వణస్య శాన్త్యాన్తు జాతశ్చాథ ధృఢవ్రతః. 310

కళాదిమా కర్దమస్య తనయా వినయాశ్రయా
దక్షప్రజాపతేః కన్యా ఇతి కేచి ద్వదంతిచ. పునశ్చ 311

శ్రీమానభూ త్తనుజనిః కపిల స్సదేవ
-హూత్యాం తు కర్దమమునే స్తపసాం విధానమ్
యేనోపదిష్ట మభవ ద్వరసాఙ్ఖ్య తన్త్రం
మాత్రే విముక్త చిదచి ద్విభు తత్త్వవేషమ్. 312

స్వాయమ్భువస్య తనయాం రుచిరుత్యుదారా
మాకూతి మాప గృహిణీం గుణశాలినీం తాం
యస్యా మభూ ద్ధరి రదభ్రగుణోజ్వలాత్మా
యజ్ఞా ఖ్యయాచ కమలాపిచ దక్షిణాఖ్యా. 313

స్వాయమ్భువస్య తనయా సుతమాదినాథం
యజ్ఞం స్వగేహ మనయ త్తుషితాన్తరజ్ఞః
పుత్రీం రుచిస్తు సుతభావనయా పుపోషే
త్యేవమ్పురాణనిపుణా ప్రవదన్తి ధీరాః. 314

తాం దక్షిణాం నిజవపుర్గుణశీలతుష్టాం
పత్నీ ముఖాహ భగవాన్ వరయజ్ఞరూపః
తస్యా మసూత తుషితాహ్వాయ దేవవర్గాన్
తోష ప్రతోష విభు శాన్తి సుదేవ దర్పాన్. 315

సన్తోష భద్రేధ్మ కవీనిడస్ప్రతిం
పుత్రాన్ ద్విషద్రోచన నామధేయం
తేచాభవన్ దేవగణాః మనోస్తు వై
స్వాయం భువాఖ్యస్య విధాతు రన్తరే. 316

స్వాయంభువస్తు పరమేష్ఠిసుతో విరక్తో
రాజ్యే నిజే భగవతి స్థిరచిత్తవృత్తిః

ఘోరం తపోచర దుదారమతి స్సునన్దా
తీరే మునిప్రవరశోభిని సద్వితీయః. 317

తపసి స్థిరచిత్తవృత్తికో
మునిరీశం పురుషం పురాతనమ్
శ్రుతిశీర్షవచోభిరాదరా
త్పరితుష్టావ విరించినన్దనః. 318

యః కారణం లోకగణస్య యేన
బ్రహ్మేన్ద్ర రుద్రముఖదేవగణాశ్చ సృష్టా
తం దోషదూర మురుమఙ్గళరూపసేవ్యం
నారాయణం శరణమేమి రమాధినాథమ్. 319

ఏవం ప్రకారై ర్నిగమాన్తవాక్యై
ర్దృష్ట్వా స్తువన్తం మను మబ్జసూనుమ్
అభ్యద్రవన్ జగ్ధు మసహ్యవేషా
దోషాకరా యాతుగణా స్తదానీమ్. 320

తేషాం నిరీక్ష్య విరుతం పురుష పురాణో
యజ్ఞాహ్వయ కరుణాయా సుహృదాశ్రితానామ్,
యామాహ్వయై స్సురగణైస్సహ తాన్నిహత్వా
సమ్యగ్రరక్ష భువనం పితరం మనుం చ. 321

ఇతి శ్రీకృష్ణా గోదావరీ మధ్యమణ్డలమణ్డనాయమాన శ్రీనూజివీడు
రాజధాన్యాధిప శ్రీమద్వేంకటరంగాప్పారాయాస్థాన విద్వన్మణినా
శ్రీమదాత్రేయ కులతిలక శ్రీమద్రామానుజార్యసూనునా
గోపాలకృష్ణార్యేణ
విరచితే శ్రీశోభనాద్రీశవైభవాఖ్యే మహాకావ్యే పూర్వభాగే స్వాచార్య
గ్రన్థకర్త్రాచార్య ప్రార్థనా, గ్రన్థారమ్భ సృష్ట్యాదివర్ణనంనామ
ప్రథమస్సర్గః

శ్రీశోభనాద్రీశవైభవ మహాకావ్యే పూర్వభాగే ద్వితీయ స్సర్గః

ప్రియవ్రతచరితమ్

శ్రీపతిం నిఖిలాధారం నారాయణ ముపాస్మహే
యత్పదాంభోజసేవాతో లభ్యా స్సర్వసమృద్ధయః. 1

స్వాయంభువాహ్వాయ మనో శ్శతరూపా కుటుమ్బినీ
ప్రియవ్రతోత్తానపాదౌ ప్రాసూత తనయా వుభౌ. 2

ప్రియవ్రతో నారదస్య పాదాంభోరుహసేవయా
విజ్ఞాత భగవత్తత్త్వో మహాభాగవతోఽభవత్ . 3

గః తతః పరమపురుషచరణారవిన్ద ధ్యానతృణీకృత సకలవిషయ ప్రియవ్రతః, పిత్రా మనునా బ్రహ్మసత్రే దీక్షితేన రాజ్యనిర్వహణాయ నియుక్తోఽపి, తద్విహాయ, నారద సన్నిధౌ, ధర్మవిశేష బుభుత్సయా మన్దరద్రోణీ ముపగమ్య, నిఖిలాన్ భాగవతాన్ ధర్మానుపశృణ్వన్ తత్రైవ చిర మవతస్థే.4

గః తతో యథావిధి పరిపూరిత సత్రేణ మనునా ఆత్మానం నేతు మాగతేన గురుణా నారదేన చ మన్దరద్రోణ్యాం తిష్ఠతి ప్రియవ్రతే భగవాన్ చతుర్ముఖ స్తస్యానుజిఘృక్షయా సత్యలోకా దవతీర్య మన్దరద్రోణీమాగత్య నారద మను ప్రియవ్రతై ర్యథావిధి సమ్పూజితః పరమకరుణారససమనుప్లావితాక్షరం ప్రియవ్రత మువాచ. 5

యదీయ చరణాబ్జయో ర్నిహిత చిత్తభృంగా వయం
సురాసురగురో ర్విభో ర్వశ ముపేయివాంస స్సదా,
త ముజ్జ్వల గుణాకరం హరి ముపాశ్రయన్ సర్వదా
తదీయ గుణకీర్తనోత్సుకహృదా స్వరాజ్యే వస. 6

గః ఏవం ప్రకారేణోపదిష్ట పరమపురుషార్థతత్త్వో భగవతా ప్రియవ్రతః ప్రణామనమ్రశిరా స్సబహుమానం సప్రశ్రయం బాఢ మి త్యేవాంగీచకార.7

గః తత స్స్వాయమ్భూరపి స్వాయమ్భువేన సాదరమభిపూజితః ప్రియవ్రత నారదయో పశ్యతోరేవ స్వలోక మవాప. 8

గః తదను మనురపి విధినిదేశ సమంగీకృత రాజ్యధురం ప్రియవ్రతం సుతం రాజ్యే నిక్షిప్య భగవత్పాదారవిన్ద మకరన్దరసపాన సమ్పరిపుష్ట చిత్తో నిరస్త నిఖిల విషయాభిలాషోఽభవత్. 9

గః ప్రియవ్రతోపి పరమపురుష చరణసరోరుహధ్యాన ముషిత సకలకలుష స్తదీయగుణపరికీర్తనతః క్షణమివ యాపితకల్పవర్గః పితృనిదేశావస్థితో మహతా మభిమానపాత్రం మహీతల మనుశశాస. 10.

ప్రియవ్రత స్సరాజర్షిః తనయాం విశ్వకర్మణః
బర్హిష్మతీతి విఖ్యాతా ముపయేమేఽనురూపిణీమ్. 11.

గః తస్యా మాగ్నీధ్ర ఇధ్మజిహ్వ యజ్ఞబాహు మహావీర హిరణ్యరేతో కృతపృష్ఠ సవన మేధాతిథి వీతిహోత్ర కవి నామ్నో దశపుత్రాన్ ఊర్జస్వతీం కన్యాం చాసూత. 12.

గః తేషు కవి సవన మహావీరాస్త్రియః పరమహంసాశ్రమ మాపన్నా బ్రహ్మవిదో బభూవుః. 13.

గః తస్యైవ ప్రియవ్రతస్యాన్యస్యాం పత్న్యా ముత్తమ తామస రైవతనామానో మన్వన్తరాధిపతయ స్త్రియ స్సూనవో జజ్ఞిరే. 14.

పుత్రేషు తేషు సుగుణేషు శమాలయేషు
దోర్దండపాలిత సమస్తజగత్సమూహః
కోటీస్సహస్రమధికం శతసంఖ్యయా స్వే
రాజ్యేఽవస త్సశరదోహరిపాదభక్తః. 15.

గః ఏవం పరిపాలయన్ ప్రియవ్రతో భగవదుపాసన సంపాదితాతి ప్రభావేన జ్యోతిర్మయేన రథేనానుసృత రవిగమన స్సప్తకృత్వో రవిమండల మను పర్యట న్నపరో రవిరివ బభాసే. 16.

తస్యాసన్ రథచక్రాంత పరిఘాతై ర్మహాబ్ధయః
సప్తసంఖ్యా స్సమభవఽన్యైస్సప్తద్వీపినీ ధరా. 17.

గః తేచ ద్వీపా జంబూ ప్లక్ష శాల్మలీ కుశ క్రౌంచ శాక పుష్కర సంజ్ఞా

ఉత్తరోత్తరం ద్విగుణిత పరిమాణా స్స్వతుల్యపరిమాణై ర్లవణేక్షు సురా ఘృత దుగ్ధ స్వాదుజలసింధుభిః పరివేష్టితా బభూవుః. 18.

గః స తు రాజా ప్రియవ్రతో బర్హిష్మతీపతి స్స్వసుతా నాగ్నీధ్రే ధ్మజిహ్వ యజ్ఞబాహు హిరణ్యరేతో కృతపృష్ఠ మేధాతిథి వీతిహోత్ర నామ్న స్సప్త ద్వీపాధిపతీన్ విదధే. 19

పుత్రీ మూర్జస్వతీనామ్నీం దదా వుశనసే నృపః
తస్యాం తు దేవయాన్యాఖ్యా సమజాయత కన్యకా. 20.

గః ఏవం ప్రియవ్రతే స్వపితరి చిరమనుగతరాజ్యే దేవర్షిసేవాసమధిగత పరమపురుషార్థాభిలాషతయా నిరన్తరధ్యాత హరిచరణ సరోరుహ మకరన్ద రసానుభవ శీతలితహృదయే దివ ముపేయుషి, జమ్బూద్వీపాధిపతి రాగ్నీధ్రః, ప్రియవ్రత తనయో నిజతపోబల సమారాధితాతిసన్తుష్ట చతుర్ముఖ నిదేశ సమాగతాయాం పూర్వచిత్తి సంజ్ఞాయా మప్సర స్త్రియాం చిరతర లలితరతిరస మనుభూయ తస్యా ముత్పన్నేభ్యో నాభి,కిమ్పురుష, హరివర్షే లావృతరమ్యక హిరణ్మయ హరిభద్రాశ్వ కేతుమాలనామభ్యో నవభ్య స్సుతేభ్యో జమ్బూద్వీపఖణ్డాన్ పుత్రసంజ్ఞితాన్విధాయాఽఽదిశత్ 21

గః తేచ పితృదత్తాన్ జమ్బూద్వీపవర్షాన్ యథాయథ మనుబభూవుః 22

గః ఆగ్నీధ్రశ్చాపర్యాప్త విషయాభిలాష స్తామేవానుదిన మనుచిన్తయన్ తత్సా లోక్యమే వాభియయౌ. 23.

గః పితరి స్వర్యాతేచ నాభ్యాదయో నవమేరుపుత్రీః మేరుదేవీ ప్రీతిరూపోగ్ర దంష్ట్రి లతా రమ్యా శ్యామా నారీ భద్రా దేవవీతి సంజ్ఞా నవకన్యా ఉపయేమిరే.

గః ఇధ్మజిహ్వః ప్లక్షద్వీపాధిపతిః శివయశస్య సుభద్ర శాన్త క్షేమామృతా భయ సంజ్ఞేభ్యో నిజపుత్రేభ్యః లక్షద్వీపం సప్తధావిభజ్యా ఽఽదిశత్ 25

గః శాల్మలిద్వీపాధిపతిః యజ్ఞబాహు సురోచన సౌమనస్య రమణక దేవబర్హ పారిబర్హాప్యాయనాభిజ్ఞాత నామభ్య స్సప్తపుత్రేభ్య స్స్వయం 7ద్వీపం పుత్రనామతఏవ సప్తధా విభజ్య ప్రాదాత్. 26

గః హిరణ్యరేతా కుశద్వీపాధిపో వసు వసుదాన దృఢరుచి నాభిగుప్త సత్యవ్రత విప్ర వామదేవనామభ్య స్స్వీయం ద్వీపం స్వసూను సంజ్ఞయా సప్తధా విభాగ మదిశత్. 27

గః క్రౌంచద్వీపాధిపతి రకృతపృష్ట స్త్వామోద మధుపహ మేఘపృష్ఠ సుదామర్షిజ్య లోహితార్ణవ సంజ్ఞేభ్య స్వసూనుభ్య స్స్వీయంద్వీపం యథాపూర్వ మేవాదిశత్. 28.

గః మేధాతిథి శ్శాకద్వీపాధిపః పురోజన మనోజన వేపమాన ధూమ్రానీక చిత్రరథ బహురూప విశ్వవారనామానః నిజద్వీపాధిపతీన్ చక్రే విభజ్య సప్తవర్షాణి శాకద్వీపమ్. 29.

గః వీతిహోత్రః పుష్కరద్వీపాధిపతి స్స్వీయం ద్వీపం ద్వేధా విభజ్య రమణక ధాతకి నామభ్యాం స్వసూనుభ్యా మదిశత్. 30.

నాభి స్త్వథాగ్నీధ్రసుతః పురాణం
పరంపుమాంసం సవనై రియాజ
అపత్యకామో భగవానథాసీ
రావిర్మ్మఖే తత్ర సమాజమధ్యే. 31.

తదను సవనచర్యా దీక్షితా విప్రవర్యాః
కటకమకుటహారై ర్భూషితాంగం రమేశమ్
విధృతజలజచక్రం పుణ్డరీకాక్ష మీశం
పరిణత శిరస స్తం తుష్టువు పుష్టచిత్తాః. 32.

స్వామిన్, భవద్దర్శన ధన్యరూపా
వయ మ్భవాన్ భక్తపరాయణోఽసి
రాజ్ఞోఽస్యనాభే రసుతస్య మేరు
దేవ్యాం సుతం త్వత్సదృశం ప్రదేహి. 33.

గః ఏవముక్తో భగవాన్ భక్తవత్సలః పరమకారుణికః పరమపురుషః మునయో మచ్చరణారవిందపరాయణా యూయం. అహంచాశ్రిత పరాధీనఇతి సత్యమే వాహ్మశ్రుతిగణః. అథాపి మమాహమేవ సదృశో, మమాన్యకోఽపి తుల్యోనాస్తి.

తస్మా ద్భవచ్ఛాసనవశా దముష్యాం మేరుదేవ్యాం పుత్రతయాఽవతరి
ష్యామి ఇత్యువాచ. 34

అన్తర్హితే బర్హిషి తత్ర దేవే
నాభిస్సమగ్రీకృత సప్తతన్తుః
ధ్యాయన్ తమేవాదిపుమాంస మీశం
రాజ్యం శశాసాఖిల మీడ్యకీర్తిః . 35.

గః తతో భగవాన్ శ్రమణానా మూర్ధ్వరేతసాం వాతాశనానా మృషీణాం
సకలాన్ ధర్మా నుపదేష్టుం నాభిపత్న్యాం మేరుదేవ్యా మవతతార. 36.

గః సచ భగవాన్ ఋషభదేవో జన్మప్రభృత్యవగతలక్షణో బ్రహ్మచర్య మాసా
దితః, సకలనిగమగణపరిశీలనవ్యగ్రచిత్తో నిఖిలవిప్రవర్య పరిసేవితః శ్శునాసీర
ప్రదత్తాయాం జయంత్యాఖ్యాయాం భార్యాయా మాదిభరత ప్రముఖ మాత్మ
జానాం శత మజీజనత్. తదారభ్యేదం వర్షం భారతమితి వ్యపదిశన్తి. 37

గః భరతానుజా కుశావర్తేలావర్త బ్రహ్మవర్తార్యావర్త మలయకేతు భద్రసే
నేంద్రస్పృక్ విదర్భ కీకట నామానో నవరాజానః ప్రధానా బభూవుః 38.

గః కవి హరి అన్తరిక్ష ప్రబుద్ధ పిప్పలాయన అవిర్హోత్ర ద్రమిడ చమస
కరభాజన నామానో నవసుతా భాగవతధర్మాభిరతా అభవన్. 39

గః ఏకాశీతి శ్శిష్టా ఋషభసుతా స్తపోవిధూతకలుషా బ్రాహ్మణ్య మవాపుః.

గః భరతోపి భగవద్భక్తిభూమాపరిమణ్డితచిత్త స్సమనుపాలిత వసున్ధరో
విశ్వరూప దుహితరం పంచజనీ ముపయేమే. 41.

అథాయ మీజే బహుభి స్సమగ్రై
ర్యజ్ఞై రమేశం భరతోద్ధృతాత్మా
తస్యేంద్రముఖ్యామరమూర్తి భావం
విచిన్తయన్ తత్ర సమర్పితేష్టః . 42.

గః ఏవం క్రతుభి రవధూతసకలకలుషో భరతో ప్రతిదిన మేధమాన జ్ఞాన
స్స్వాత్మని సంస్థితం పరమపురుష మమలకుణ్డల కిరీటహారకేయూరనూపు
రాద్యపరిమితోదార దివ్యాభరణపరిభూషితం సుదర్శనజలజాసిశార్ జ్గగదా

ద్యనన్తదివ్యాయుధం సమభివీక్ష్య శనైశ్శనై రుపరతరాజ్య స్స్వపుత్రేభ్యో యథాయథం రాజ్యం విభజ్య స్వయం తత్రానిర్విణ్ణః పులహాశ్రమ మవిశత్. 43.

స తత్ర చక్రాఖ్యనదీ ప్రతీరే
నియుక్తచిత్తః పులహాశ్రమస్థః
తపోభిరారాధిత చక్రపాణిః
క్రమా ద్వివృద్ధాత్మవివేక ఆసీత్. 44.

గః కదాచి త్తస్మిన్ భరతే స్నాతు ముపగతవతి నదీతీరం దైవా త్తత్ర పాతుం సమాగతా గుర్విణీ హరిణీ సమీపగర్జ ద్ధరివరనినాద శ్రవణచకితమనా నిసర్గ చాపలా సాధ్వసవశా ద్వేగేన తీర మారురోహ. 45.

ఆరోహంత్యా శ్శీఘ్రమస్యా ఉదరా త్సహసా తదా
గర్భో వినిర్గత స్తోయే పపాత భయపీడితః . 46..

తీరస్థితోఽథ భరత స్త ముదీక్ష్య పోతం
కారుణ్యపూర్ణ హృదయ పరిగృహ్యవేగాత్
ప్రాపయ్య చాశ్రమపదం నిజపుత్రవ త్తం
పుష్ణన్ తదీయ మృదుచేష్టిత లోలుపోఽభూత్. 47.

గః స మహాత్మాభరతో మృగపోతకపోషణపరాయణ స్తద్విరోధితయా పరిత్యక్త యమనియమాదిక్రవ, చరమకాలేపి తమేవానుస్మరన్ పరిత్యక్త తనుః కాలం జరగిరౌ కశ్చి న్మృగపోతోఽజాయత. 48.

గః పూర్వజన్మని భరతో భగవదుపాసన సంపాదిత జాతిస్మృతి స్స్వీయ మృగజన్మకారణం స్వాపరాధమేవ నిరీక్ష్య మాతరంమృగీం పరిత్యజ్య శనై శ్శనై రుపగత పులహాశ్రమ స్తత్రైవ దేహం విజహౌ. 49.

గః పున శ్చాంగీరసమునేః పుత్రతయాజాత స్సబ్రహ్మర్షిమూర్ధన్య స్సమధిగత తత్త్వజ్ఞానతయా కాష్ఠలోష్ఠహిరణ్యాదిషు సమబుద్ధి పితరి నిర్వృత్తే స్వభ్రాతృభిః పరిభూయ కేదారపోషణ కర్మణి వినియుక్త స్తద్గ్రామాధిపతినా కేనచిత్ వృషలపతినా భద్రకాళీప్రీతికామేన నరపశు గ్రహణాయ

నియుక్తైః భృత్యైః కేదారసమీపే పరిగృహీతో యథావిధి స్నానాభ్యంజనా ద్యుపచార పూజితో బలిభావ మనయత. 50.

గః దేవీచ తం ప్రదీప్త బ్రహ్మతేజసం నిరీక్ష్య తత్తేజః పరితప్తహృదయా క్రోధమాపన్నా శీఘ్రు ముచ్చచాల. 51.

గః తత స్స్వోపద్రవమూలం వృషలగణమేవ హత్వా తద్రుధిరపాన సంజాత మదమోహపరాయణా బహుధా ననర్త. 52.

గః అథ సబ్రహ్మర్షి స్తస్మాదుపద్రవా న్నిర్ముక్తః యథాపూర్వం కేదారపోషణ నిరతః సింధుసౌవీరపతే రహూగణస్య శిబికావహనే నియుక్తోఽభూత్ .53.

గః సతు భగవాన్ బ్రహ్మర్షి స్వీయమహిమానుదర్శన ప్రణతేనావనతశిరసా రహూగణేన చరణపీడన పూర్వక మనుయాచిత స్తస్మై దేహాత్మవివేకాది తత్త్వజ్ఞానం సమ్య గుపదిశ్య మహతా కాలేన భగవత్పాద మియాయ.54

గజేంద్రమోక్షప్రారంభః

సుమతే రింద్రసేనాయాం దేవతాజిత్సుతోఽభవత్
సఏవ చేంద్రద్యుమ్నాఖ్యో భరతాన్వయభూషణమ్.
తస్యేంద్రద్యుమ్నరాజర్షేః ప్రభావం సాదరం శ్రుణు. 55

రాజ్యం ప్రశాసన్ స తు పాండ్యదేశే
రమాపతే రంఘ్రిసరోజ భక్తః
ప్రాప్తః కదాచి న్మలయాద్రివర్యం
తత్రాచ్యుతారాధన మాదధాన. 56

జటీతపోవేషసుభూషితాంగో
మౌనవ్రతం చాప్యవలంబతిస్మ
దైవాదుపాగచ్ఛదముం ప్రదేశ
మగస్త్యనామా మునిరుగ్రతేజా. 57.

తం శిష్యసంఘావృత మాత్మవంతం
నిరీక్ష్య మౌనవ్రతభంగభీతః

నచాకరో దర్హణ మాదరాత్త
శ్చక్రేథ కోపం నరదేవవర్యే. 58.

యన్మా ముపస్థిత మవీక్ష్య నిరాదరస్త్వం
తద్యాసి దుర్మతి రపోఢసదధ్వచార
స్తబ్ధో గజత్వమితి తం త్వశప న్మునీంద్రో
రాజర్షి రవ్యనుగతో గజతాం జగత్యామ్. 59.

య త్పూర్వజన్మని తపోభి రదభ్రయోగై
స్సంపూజితో హరిరుపాశ్రితదోషహారీ
తద్వైభవేన మునిశాపహతోపి లేభే
జాతిస్మరత్వ మురువిక్రమ భక్తిమూలమ్. 60.

దన్తావళ స్సమదవిస్రవలబ్ధభృంగ
ఝుంకారఘుంకృతివినాదిత దిక్ప్రకాణ్డః
సాకం కరేణునివహై ర్విహరన్ క్రమేణ
సంప్రాప దుగ్ధజలధావచలం త్రికూటమ్. 61.

పూగీప్రవేక కదళీఫల నారికేళ
చూతాది దివ్యతరుభి పరిశోభమానే
తస్మిన్ త్రికూటశిఖరే సరసం సరస్స
పద్మోత్పలాఢ్య మభవ త్సురభిప్రకీర్ణమ్. 62.

దూరాధ్వ సంచరణఖేదవినోదనాయ
రన్తుం కరేణుభి రగాహత తీర్థమస్య
హస్తీ సుహస్తపరిలమ్బిత పద్మకోశ
శ్రీశానుభావపరికాశనిదానభూత 63.

హూహూరభిఖ్యానయుతః పురా తు
గంధర్వవర్యః కిల దేవలేన
శప్త స్తనుం గ్రాహపతే ర్గృహీత్వా
తత్రాన్తరప్సు న్యవసత్సు భీమామ్. 64.

తత్రాన్తరే రన్తు మనుప్రవిష్టం
గ్రాహో గ్రహీదా గ్రహతో గజేంద్రం
తయో స్తదారభ్య బభూవ యుద్ధం
దైవేన మానేన శరత్సహస్రమ్. 65.

స్వాభీష్టసిద్ధే స్వపద ప్రభావాత్
బలాభివృద్ధి ర్మకరస్య జాతా
అభీష్టలోపా త్పరదేశవాసా
ద్బలక్షయోభూ త్కరిణ క్రమేణ. 66.

ఏవం నిపీడితపదో మకరేణ హస్తీ
తత్పీడనే స్వకృతయత్న నిరర్థకత్వాత్
జాతిస్మర శ్శరణ మాప హరిం శరణ్యం
నారాయణాఖిలగురో భగవ న్నమస్తే. 67.

ఆక్రన్దమానం హరిమప్రమేయ
మాకర్ష దన్తర్జల ముగ్రవేగ
గ్రాహస్స్వశాపక్షయమీక్షమాణః
కరేణుభి ర్దీన మవేక్ష్యమాణమ్. 68.

తుణ్డావశేషేణ నిమగ్నరూపో
మహాపదార్తః కరిణాంవరేణ్యః
వాచాప్యుపక్షీణబలో హృదా తం
సస్మార నారాయణ మాదిదేవమ్. 69.

దేవో విచిన్త్య నిజభక్తగజేంద్రఘోర
దుఃఖం కృపావిలమతి ర్హరి రావిరాస
ఆరుహ్య తార్ క్ష్యవర మాగమవేషమాత్తః
చక్రోయతో గజపతి కృపణోఽవతస్థే. 70.

మన్వన్తరే తామసనామ్ని దేవో
జాతో హరిణ్యాం హరిమేధసస్తు

హర్యాహ్వాయ సోఽయమనుగ్రహేణ
గ్రాహావగాఢం కరిణం రరక్ష. 71.

స్వారాధనాయ కరలమ్బిత పద్మకోశం
సమ్యఙ్నిరీక్ష్య హరి రన్తరపాం ప్రవిష్టః
గ్రాహంగజఞ్చ పరిగృహ్య కరద్వయేన
తీరం సమానయత పశ్యతి దేవవర్గే. 72.

చక్రేణ పాటితముఖో మకరః, పరేణ
పుంసా తదైవ పరిధూత తిరోగభావః
లోకం నిజం సమనుయాయ నిజాధికారం
సంప్రాప తత్కరుణయా పరిముక్తశాపః. 73.

గ్రాహావపాటన పరిస్రవ దస్రుపూరం
అంఘ్రిం మహదవ్రణిత మస్పృశదగ్రహస్తైః
దేవ స్తతః కరివరః పరిశాన్తదుఃఖః
తై రమ్బుజై స్త మనుపూజ్య సరోజనేత్రమ్. 74.

శాపేన లబ్ధ మపనుద్య గజాగ్ర్యజన్మ
భక్త్యా భవార్తిహరయా భగవత్యనన్తే
నిర్ధూత సర్వకలుష పరమం జగామ
విష్ణో పదం సుమతి పుత్రవరో గజేన్ద్రః. 75.

ఇంద్రద్యుమ్నస్యచాసుర్యాం దేవద్యుమ్నోభవత్సుతః
తస్యాభూ ద్ధేనుమత్యాన్తు పరమేష్ఠీ తమాజనిః 76.

సువర్చలాయాం తస్యాపి ప్రతీహ స్తనయోఽజని
స మహాత్మా జగన్నాథ సమారాధనతత్పరః. 77.

ఆత్మవిద్యాసు నిష్ణాతో బభూవ కులభూషణం
సువర్చలాయాం తస్యాపి త్రయః పుత్రాః ఉదాహృతాః. 78.

ఉద్గాతా ప్రతిహర్తా చ ప్రస్తోతా ధర్మనిష్ఠితా
ప్రతిహర్తు స్తుతిః పుత్రౌ వ్రజభూమాభిధావరౌ. 79.

లేభే భూమర్షికుల్యాయా ముద్గీథం సుషువే సుతమ్
తస్యాభూ ద్దేవకుల్యాయాం ప్రస్తారోనామభూపతిః 80.

తస్మా ద్వికుత్సాజనయ ద్విభునామాన మాత్మజమ్
రత్యా స్తస్య చ సంజజ్ఞే పృథుషేణో మహీపతిః 81

తస్యాకృత్యాంతు నక్తోభూత్ నక్తా త్కృత్యాంగయోఽజని 82.

స బ్రహ్మవిచ్చరణపంకజభక్తిభూమా
సమ్ప్రాప్త తత్త్వ పరిశీలన శుద్ధచిత్తః
విన్యస్యచిత్త మురువిక్రమ దివ్యరూపే
రాజ్యే వసన్ పరిచచార పురాణమూర్తిమ్. 83.

జయన్త్యాం తు గయస్యాభూ త్పుత్ర శ్చిత్రరథాహ్వయః
అవరోధననామా చ స్వాతిశ్చాపి తథాత్మజా. 84.

ఊర్జాయాం చిత్రరథజ స్సమ్రాట్నామ మహీపతిః
ఉత్కలాయాం తు తస్యాపి మరీచి రభవత్సుతః . 85.

మరీచే ర్బిన్దుమత్యాం తు బిన్దుమాన్ తనయోఽభవత్
సుషేణాయాం తు తస్యాపి మధుర్నామ తనూజనిః . 86.

మధోస్తు సుమనస్యాసీ ద్వీరవ్రత మహీపతిః
ప్రబోధాయాం తస్య పుత్రౌ మధు ప్రమధు సంజ్ఞితౌ. 87.

మధో స్సుత్యాం భూమనాఖ్య స్తనయ స్సమజాయత
తస్యాపి దూషణాయాం తు త్వష్టాసూను రుదాహృతః 88.

త్వష్టు ర్విరోచనాయాం తు విరజస్తు తమాజనిః
విరజస్తు రజఃపుత్రో విషూచీ రజవల్లభా. 89.

శతజిత్ప్రముఖం పుత్రశతం కన్యా మవాప వై
శతజిచ్చాపి సుషువే విష్వగ్జ్యోతిముఖాన్ సుతాన్. 90.

ధ్రువచరితమ్

ప్రియవ్రతస్యాన్వయోయం యథావదుపవర్ణితః
అథ ధ్రువస్య రాజర్షే శ్శృణు వంశస్య విస్తరమ్. 91.

స్వాయమ్భువాహ్వయే హ్యత్రి రనపత్యప్రజాపతిః
ఉత్తానపాదం జగ్రాహ పుత్రత్వేన మనో స్సుతమ్. 92.

ప్రజాపతేస్తు ధర్మస్య సునీతి స్తనయా స్మృతాః
సూనృతేతిచ తస్యాసీ న్నామాన్య న్నృపనన్దన. 93.

ఉత్తానపాదస్య మనోస్సుతస్య
పత్న్యావభూతాం సురుచి స్సునీతిః
తయోః ప్రియాసీ త్సురుచి ర్నృపస్య
తస్యా మసూతోత్తమ మాత్మజం సః . 94.

ఆయుష్మదాఖ్యం వసునామ మన్యం
పుత్రౌ స్వరాంచైవ మనస్వినీం చ
ధ్రువస్సునీతే ర్విదిత స్తనూజో
య శ్శ్రీశ కారుణ్యకటాక్షపాత్రమ్. 95.

త ముత్తమే స్వాఙ్క ముపాశ్రితే సుతే
దృష్ట్వా తదా స్వాఙ్క సమాశ్రయోత్సుకమ్
ధ్రువం నిరీక్ష్యాపి విహాయ సౌహృదం
నైచ్ఛత్పితా తస్య నిజాఙ్క సేవనమ్. 96.

తదా సగర్వం సురుచి ర్బభాషే
బాలం నృపే శృణ్వతి సేర్ష్యవాచమ్
యతో నజాతో మమ వత్స గర్భే
తతో నచార్హ పితురఙ్క సేవామ్. 97.

తపోభి రారాధ్య హరిం తదీయా
దనుగ్రహా న్మజ్జఠరే భవేచ్చేత్

తదార్హసి త్వం క్షితిపాలపీఠ
మిత్యేవ మాకర్ణ్య రురోద బాలః. 98.

సపత్న్యా దుస్సహం మాతు ర్వచ శ్శ్రుత్వార్భకో ధ్రువః
రుదన్ విహాయ జనకం సునీతే స్సదనంగతః. 99.

తన్నిశ్వస త్స్ఫురిత రక్తతరాధరోష్ఠం
బాలం సునీతి రుపవేశ్య నిజాఙ్కమధ్యే
పృష్ట్వా నిశమ్య తనయా ద్వచనం సపత్న్యా
క్రూరం విలుప్త లతికేవ పపాత భూమ్యామ్. 100

చిరం విలప్య సురుచేః స్మరన్తీ క్రూరభాషితం
పుత్ర మాహ సునీతి స్తం శోకశోషితలోచనా. 101

రుదసి కిం తనయోత్తమవత్సలా
యదిద మాహ వచ స్సురుచిః ప్రియా
తదృతమేవ భవాన్ మమ చోదరే
య దజనిష్ట తత స్సుత మా రుదః. (కిఞ్చ) 102

పత్నీతి మాం మంతు మపి క్షితీశః
సంలజ్జతే తాదృశ దుర్భగాయాః
గర్భే మమాస్య ద్యతత స్తదీయ
సింహాసనం నార్హసి సత్యమేవ. 103

తస్మా ద్విసృజ్య మనసిస్థిత మన్యుశల్యం
కృత్వా మహోపకరణం సురుచే ర్వచ స్తత్
ఆరాధ్య పఙ్కజవిలోచన మిన్దిరేశం
భ్రాతా తవేవ పద ముత్తమ మాశ్రితస్స్యాః . 104

యస్యాంఘ్రిపఙ్కజరజోంజననిర్మలాక్షాః
పశ్యన్తి నారదముఖా అపి యోగివర్యాః
తం విశ్వలోకభవసంస్థితినాశహేతుం
నారాయణం భజసిచే త్పద ముత్తమం స్యాత్. 105

ఏవం జనన్యా వచనం నిశమ్య
ధ్రువ స్తదా కర్తు మశక్య మన్యైః
తప స్తదైవ ప్రగృహీతచిత్తః
పితుః పురాన్నిర్గతవా నపక్షః . 106

పట్టణోపవనమాశ్రితో ధ్రువః
స్తత్రపూర్వ మభిసంగతా నృషీన్
నారదం ముని ముదీక్ష్య తత్కృపా
వీక్షణస్య పద ముత్తమన్త్వభూత్ . 107

శీతలైః కరసరోరుహై స్తదా
సంస్పృశన్తఇతి తే త మబ్రువన్
కుత్ర గచ్ఛసి కుమారకాధునా
త్యక్తసమ్పదభివృద్ధమన్దిరః. 108

పృష్టశ్చైవం ధ్రువో బాల స్సప్తర్షి ప్రవరై స్తథా
సురుచే రవమానేన జాతం దుఃఖం న్యవేదయత్ . 109

నిశమ్య ధ్రువవాక్యం తు ఛిన్నస్త చ్చిత్త సంస్థితమ్
జ్ఞాత్వేత్థం నారదః ప్రాహ వీణాపాణి రనుగ్రహాత్ . 110

క్వ పంచహాయనోబాలః క్వారణ్యం ముని సేవితం
క్రీడత స్తవ కిం మాన మవమానంచ కీదృశమ్. 111

యోగిభిశ్చ దురారాధ్యో భగవాన్ హరి రవ్యయః
సన్తోషయిష్యత్యేనం వై కథం బాలతయా ధ్రువః . 112

యద్వా జనన్యా వచఏవ నూనం
నిశ్రేయసం తే దదతా త్కుమార
తద్గచ్ఛ పుణ్యాం యమునాతటస్థం
రమ్యం వనం యోగిగణాభిసేవ్యమ్. 113

మధోర్నివాసా దసురస్యపూర్వం
మధ్వాహ్వయం తద్ధి వనం బభూవ

తత్ర స్థితో నిత్యమతన్ద్రి చిత్తః
కాళిన్దికానీరపరిప్లుతాఙ్గః
వాతామ్బుపర్ణాశనతృప్తచేతాః
పరంపుమాంసం ప్రణిధేహి చిత్తే. 114

ద్వాదశాక్షర మంత్రేణ ధ్యాయన్ నారాయణం విభుం
లభస్వేష్టం కుమారేతి ప్రోక్త్వా మునివరా యయుః . 115

ఉత్తానపాద స్త్వథ నారదాత్ స్వం
పుత్రం ప్రయాతం తపసే వనాన్తమ్
శ్రుత్వా భృశం తప్తమనా స్తమేవ
సంచింతయ న్నాస్త విముక్తరాజ్యః. 116

ఉక్త్వేత్థం ప్రతియాతేషు సప్తర్షిషు కుమారకః
తదేవ వన మాగచ్ఛ ద్యత్సదా సన్నిధి ర్హరేః . 117

సమాసాన్ పంచ పర్ణామ్బు ఫలవాయు తృణాశనః
ఉగ్రం తపోవలంబ్యేశం సందధ్యౌ కమలాపతిమ్. 118

సమీప్సద్య చైకేన పదా ధరిత్రీం
యదా ధ్రువ స్తిష్ఠతి నిశ్చలాత్మా
తదైన ముద్వీక్ష్య భయా ద్విమూఢాః
స్తపోవిఘాతం విదధు స్సురేంద్రాః. 119

అసురా వివిధాయుధాన్ తదా
ససృజు స్తత్ర నరేన్ద్ర బాలకే
బహుధా పరిపీడిత స్సురై
ర్నసశాంతిం తపసోఽధిగచ్ఛతి. 120

ధృవ తపోబలభీతి ముపాగతాన్
దివిషద శ్శరణం స్వముపాశ్రితాన్
హరి రుదీక్ష్య తదీయ భయానలం
వ్యశమయ త్స్వవచోమృతబిందుభిః. 121

ఆశ్వాస్య దేవాన్ హరి రిన్దిరేశః
ధ్రువేతి కారుణ్యపరిప్లుతాత్మా
సంప్రాప తీరం యమునాతటిన్యాః
మధ్వాహ్వయం పుణ్యవనం మురారిః. 122

యమనియమవిధూతాశేషదోషస్వచిత్తే
సపది సమవతీర్ణం యోగివర్యం పురాణమ్
పురుష మభినిషేవ్య త్రస్తచిత్త కుమారః
విదళిత నయన స్త మ్బాహ్యతో వీక్షమాణః . 123

సమవనతశరీరః పాదయో స్తస్య నత్వా
నవజలదసమానం శ్రీసఖం దేవదేవమ్
పరమపురుష మీశం స్తోతు మాశా ముపేత
స్తుతివచన మజానన్ చిన్తయాక్రాన్త చేతాః . 124

హరి ర్విదిత్వాస్య మనస్థితేష్టం
కృత్వా దయాం తత్ర నరేన్ద్రబాలే
శ్రీపాఞ్చజన్యేన కపోలదేశే
పస్పర్శ తం సాంజలి మమ్బుజాక్షః . 125

శ్రీశంఖస్పర్శసంలబ్ధ విజ్ఞానో రాజబాలక :
కృతాంజలిః ప్రణమ్యైనం తుష్టావ మధుసూదనమ్. 126

భగవన్! భవతః పదామ్బుజం
భవసిన్ధో స్తరణే పరాయణం
హృదయామ్బుజవాసి యోగినాం
శరణం యామి శరణ్యసత్తమ!. 127

స్వామిన్! భవాన్! నిఖిలభూతశరీరవర్తీ
త త్పుణ్యపాప మనుసృత్య శుభాశుభాని
నిత్యం దదన్ స్వపదపంకజ సంశ్రితానాం
వశ్యః కరోతి జగతా మవనం రమేశ!. 128

యం నానుజానన్తి విరించిరుద్ర
సుత్రామముఖ్యా స్త్రిదశా మదాంధాః
వివిక్తచిత్తైక నిషేవ్యరూపం
పశ్యామి తేఽనుగ్రహతో భవన్తమ్. 129.

రూపం తవేదం చతురబ్జహస్తం
శంఖారిశార్ఙ్గాది వరాయుధాఢ్యం
రమోపగూఢాన్తర మమ్బుజాక్షం
సదాఽభిపశ్యేయ మనుగ్రహా త్తే. 130.

ఏవం స్తుతో నృపసుతేన హరి పరాత్మా
కారుణ్యశీతలతమై స్స్వకటాక్షపాతైః
తప్తం విమాతృవచనేషుభి రాభివర్షన్
సంప్రాహ వత్సమివ ధేను రుదారరూపః. 131.

జానామి తే వత్స! మనస్యవస్థితం
సుదుర్లభంచాపి దదామి సంప్రతి
భద్రం భజా న్యై రనధిష్ఠితం పురా
స్థానం చిరస్థాయి సురర్షిసేవితమ్. 132.

మామేవ నిత్యం హృది చిన్తయం స్త్వం
పురస్థితోరణ్యా మనుప్రయాతే
తాతే తు దత్వా భవతే ధరిత్రీం
షడ్వింశతీనాం శరదాంసహస్రమ్. 133.

స్వమ్పాలయన్ రాజ్య మనుగ్రహేణ
సమ్పూజ్య మామ ప్యనఘై స్స్వయజ్ఞైః
భుక్త్వాథ భోగా న్నిఖిలా నిహాన్తే
సప్తర్షిమూర్ధన్య పదమ్భజేథాః . 134.

ఇత్యుక్త్వా నృపవత్సం తం భగవాన్ పురుషోత్తమః
స్వధామా గమదవ్యగ్ర తస్యైవ పరిపశ్యతః . 135

గః ఏవ మన్తర్హితే భగవతి తచ్చరణారవిన్దయుగళసేవా విప్రయోగకలుష తమనాకుమారః సురుచి వచన బాణవిదీర్ణ హృదయతయా స్వల్పమేవైశ్వర్య మభియాచితారం విముక్తమోక్షాభిలాష మాత్మానం పరికుత్సయన్ స్వాగమన శ్రవణకుతికినో త్తానపాదేనానుశిష్టై పౌరజనైః సమలంకృత వీధీకం కదలీ నారికేళప్రకాణ్డమణ్డితం రాజపథమవలోకయన్ స్వాభిముఖ మాగతేన స్వభ్రా త్రా పిత్రాఽభినన్దిత స్సోప్యుత్సఙ్గ మారోపిత స్తదాఽనన్దబాష్పాభి షిక్తశిరా తేనసాకం రథమధిరూఢః పురంప్రవిశ్య మాతర మతిహర్ష ప్రస్నుత పయోధరా మభివన్ద్య తయాచాశాసిత పితృశుశ్రూషణ పరాయణోఽవర్తత.136.

పరమపురుషసేవాధూతసర్వైనసం తం
సుతరిపుగణతుల్యామ్భావ మారూఢ మైక్ష్య
ప్రవయసమపి వీక్ష్యోత్తానపాద స్వరాజ్యే
ధ్రువ మధిపతిమైచ్ఛన్ పౌరవర్గా స్స్వహృద్యమ్. 137

దత్త్వా రాజ్యం స్వపుత్రాయ జీర్ణంచాత్మాన మైక్ష్య వై
ఉత్తానపాదనృపతి స్తపసే ఽరణ్య మాయయౌ. 138

వనం ప్రయాతే పితరి స్వరాజ్యం
సమ్పాలయన్ ధర్మమవేక్షమాణః
భక్తిం వహ న్నుత్తమ పూరుషాంఘ్రౌ
రేజే చిరం భాగవతప్రధానః. 139

స శింశుమారస్య సుతాం విధాతు
పత్నీం భ్రమిం సమ్పరిగృహ్య, తస్యాం
అజీజన ద్వత్సర కల్పసంజ్ఞౌ
పుత్రౌ గుణాఢ్యౌ నృపవర్యసూనుః. 140

వాయోః పుత్రీ మిడానామ్నీం పత్నీ ముద్గృహ్య స ధ్రువః
తస్యా ముత్కలనామానం పుత్రం కన్యా మజీజనత్. 141

గః ఉత్తమ స్త్వకృతదారఏవ మృగయార్థం విపిన మనుప్రవిష్ట స్తత్రస్థైః
పుణ్య జనాభిధై ర్యక్షగణై రభిహత స్తత్రైవ మమార. 142

నిశమ్య సురుచిః పుత్రం హతం యక్షై ర్వనాన్తరే
తదీయాధ్వ ప్రవిష్టా సా తత్యాజాఙ్గం శుచాకులా. 143

శ్రుత్వా భ్రాతృవధం ధ్రువో రథమధిష్ఠాయేన్ద్రచాపోపమం
గృహ్ణన్ ధన్వ శరై స్సుపూర్ణమిషుధి ద్వన్ద్వం భుజాభ్యాం వహన్
గత్వా యక్షపురం హిమాద్రి కుహరే యుధ్వా చ తై స్సాయుధైః
ధ్యాయన్ విష్ణుపదం వినాశమనయత్ తార్ క్ష్యో యథా పన్నగాన్.144

నారాయణాస్త్రేణ హతేషు తేషు
ధ్రువేణ యక్షేషు పితామహోస్య
మను స్స్వయమ్భూః తనయో మునీంద్రైః
సమాగత పౌత్రమిదం బభాషే. 145

గః వత్స కిం నిరపరాధ వధేనైతేన, భవాదృశానాం భగవద్భక్తి పరాయణానాం సాధూనా మసదృశోఽయ మాచారః. 146

య శ్శత్రుమిత్రసమభావ ముపేత్య రక్షే
ద్రాజ్యం నృప స్సతు రమాపతినేత్రపాత్రం
త్వంచ ప్రసాద్య గరుడధ్వజ మాదినాథం
అన్యై ర్దురాపమగమోసి పదం వరేణ్యమ్. 147

సర్వే స్వకర్మపరిగృహ్య చరన్తి లోకే
కోవాపి కశ్చన నహన్తి సనాతనోఽయం
ఆత్మా వపుః ప్రకృతిభేద విభిన్నమేతత్
పశ్యన్తి నిర్మలధియో భగవత్కటాక్షాత్. 148

స త్వం విహాయ పదవీ మసురై ర్నిషేవ్యాం
సంగృహ్య సాధుసరణిం గుణవత్సలస్య
విష్ణోః పదస్మరణ నిర్మలచిత్తవృత్తిః
పుత్రాన్ పితేవ పరిపాలయ నైజరాజ్యమ్. 149

ఇత్యేవ మనుశిష్టస్సన్ మనునా నృపనన్దనః
నివృత్త స్స్వపురం మధ్యేమార్గం ధనద మైక్షత. 150

గః తదేత్థం ధనదో ధ్రువ మువాచ సాదరమ్. 151

సాధు సాధుకృతం రాజన్! య త్పితామహబోధనాత్.
నివృత్తో యక్షహననాత్ త్వమద్య భగవత్ప్రియ!. 152.

బ్రహ్మాదికం సతృణమేత దశేషభర్తుః
విష్ణోర్వశే జగదుపస్థిత మస్వతన్త్రం
కర్మానుగం చరతి కర్మకృతంచ భుంక్తే
తస్మా త్సహోదరవధా న్న విధేహి మన్యుమ్. 153.

త్వం త్వబ్జనాథపదపఙ్కజ భక్తవర్య
స్తస్యానుభావపరిశోషితపాపపంకః
నిత్య న్తమేవ భవబన్ధవిమోచనాయ
దేవం శరణ్య ముపయాహి గతిం వరేణ్యామ్. 154.

కామం వృణీష్వ మనసిస్థిత మద్య దాస్యా
మ్యుత్తానపాదతనయోజ్వలపుణ్యరాశే!
నూనం భవాదృశ మనోరథపూరణేన
హ్యస్మజ్జని స్సఫలతా మనుయాతిలోకే. 155.

ఏవం కుబేర వచనం స నిశమ్యరాజా
తుష్ట స్ససాధ్వస కృతాంజలి రేవమాహ
భక్తి స్సదా మధునిషూదన పాదయుగ్మే
భూయాత్ స్థిరా మయి కృపా యది తే ధనేశ. 156.

గః తదను ధనదోఽపి ధ్రువప్రార్థితం భగవద్భక్తి భూమాన మనుజానన్ పశ్యతఏవ తస్యా న్తర్దధే. 157.

గః తతః పురమాగతో ధ్రువః పితేవపుత్రాన్ షడ్వింశచ్ఛరత్సహస్రం పరిపాలయన్ సకలాఃప్రజాః నిఖిలమహీపతికిరీట కోటీర లసన్మణి కిరణ పాటలితచరణ కరుణావరుణాలయస్య శ్రీమత శ్చరణామ్బుజ మనుధ్యాయన్ సమీహిత సకలసవనపరిముషిత సకలకలుషేణ మనసా విశుద్ధేన నిధ్యాత మురహరరూప తచ్ఛిన్తనభూమావివాసిత సకల విషయః,భగవద్గుణకీర్తన శ్రవణస్మరణ ధ్యాన

భూమా పుళకిత సర్వాఙ్గః, సానన్దబాష్పాక్షియుగళో దివ్యపదారోహణాయ త్వరమాణోఽవతస్థే. 158.

గః ఏవ మవస్థితే ధ్రువే కదాచిత్ దివస్స్థలా దవతీర్ణం మహీతలే దివ్యవిమానం

తత్రారవిన్దాక్ష సుపార్షదాగ్ర్యౌ
సునన్దనన్దా వమలాక్షియుగ్మౌ
చతుర్భుజౌ శంఖరథాంగ దీప్తౌ
దృష్ట్వా ధ్రువో విస్మయమాప ధీరః . 160.

ప్రణమ్య శిరసా తాభ్యాం ప్రశ్రయావనతో ధ్రువః
సాంజలి ర్భగవన్నామ గృహ్ణన్ తత్పార్శ్వత స్థ్సితః. 161.

త మూచతుః పార్షదౌ తౌ ధ్రువం కృష్ణాంఘ్రిపంకజే
నిక్షిప్త హృదయం భక్త్యా తస్య విస్మితమానసౌ. 162.

త్వాం నేతు మాగతౌ రాజన్! ఆవాం విష్ణునిదేశతః
పార్షదౌ లోకనాథస్య ప్రయాహి నృపసత్తమ!. 163.

బాలిశ్యేకిల యద్విష్ణుం తపసారాధి యో హరిం
తస్యైద మ్ఫలమాసన్నం యాహ్యాశు నృపసత్తమ!. 164.

విమాన మధిరోహైత త్వాప్తిం విష్ణో ర్నిదేశతః
ఇత్యుక్తః పార్షదాగ్ర్యాభ్యాం విమానం సముదీక్ష్య వై. 165.

ప్రణమ్య శిరసా తస్మై పార్షదాభ్యాంచ భక్తితః
ఆరుహ్య తం ప్రతియయౌ లోకపాలాభిపూజితః. 166.

సోఽతిక్రమ్య సువర్లోక ముఖ్యాన్ లోకాన్ నృపోత్తమః
సప్తర్షిభ్యః పరంస్థానం ప్రాప విష్ణుపదాహ్వయమ్. 167.

గః ధ్రువా దనన్తర ముత్కలో ధ్రువసూను రాజన్మసిద్ధ భగవద్భక్తి భూమా పరిత్యక్తరాజ్యః శ్రీమన్తం నారాయణమేవానుధ్యాయన్ తదీయ గుణగణ కీర్తనపరాయణోఽవతస్థే. 168

ధ్రువసూను ర్వత్సరాఖ్య శ్శశాస ధరణీమిమామ్

సర్వర్థినామ్నీ తస్యాసీ త్పత్నీ తస్యాం షడాత్మజాః . 169

పుష్పార్ణ స్తిగ్మకేతుశ్చ వసూర్జేషుజయాభిధా .
ప్రభా దోషాऽభిదే భార్యే పుష్పార్ణస్య బభూవతుః. 170

ప్రాత ర్మధ్యన్దినం సాయ మిత్యేతాన్ సుషువే ప్రభా
వ్యుష్టిం ప్రదోషం దోషాఖ్యా నిశీథం సమజీజనత్. 171

వ్యుష్టే పత్నీ పుష్కరిణీ సర్వతేజస నామకమ్
అసూత సూను మాకుల్యాం చాక్షుషం సోప్యజీజనత్. 172

సోభూ ర్మను ర్మనోపత్నీऽనడ్వలా జనయత్సుతాన్. 173

గః తేచ పురుకుత్స త్రితద్యుమ్న సత్యరథ ధ్రుతి వ్రతాగ్నిష్టోమాతిరాత్ర ప్రద్యుమ్న శిజ్యుల్ముకనామనౌ బభూవుః. తేషూల్ముకః పుష్కరిణ్యాఖ్యాయాం పత్న్యామంగ సుమనః స్వాతి క్రత్వఙ్గిరో గయనామ్నః షట్పుత్రానసూత. 174

తేష్వంగ నామా నృపతి స్సునీథాం
మృత్యో స్తనూజాం గృహిణీం చకార
వేనస్తదైన ప్రచుర స్తనూజ
స్తస్యా మభూ దంగధరాధరస్య. 175

ఏవం వదన్తం స్వసుధీవరం విభుః
ప్రత్యబ్రవీ ద్వేంకటరంగభూపతిః
అంగోనృపో ధర్మరతః కథంను వై
స్వచైనసాం వేన మసూత భాజనమ్. 176

శ్రుత్వా వేంకటరంగాఖ్య నృపవర్యస్య భాషితమ్
గోపాలకృష్ణవిబుధః ప్రత్యాహ నరసత్తమమ్. 177

అఙ్గచరితమ్

శ్రుణు రాజన్! యథా ధర్మరతస్యా ప్యంగభూపతే
వేనాభిధ స్సుతో జాత శ్శపు ర్యంబ్రహ్మవాదినః . 178

మృత్యో స్తనూజా తు సునీథనామ్నీ
సౌన్దర్యలావణ్యసముజ్జ్వలాంగీ
సాకం సఖీభి ర్వన మత్యుదారం
ప్రవిశ్య చిక్రీడ విలాసభేదైః . 179

సా తత్ర గంధర్వసుతస్య గీత
కోలాహలాఖ్యస్య తనూజరత్నం
సుశంఖనామాన ముదారరూపం
తపశ్చరన్తం నియమా దపశ్యత్. 180

దృష్ట్వా సౌన్దర్యలావణ్యారూపయౌవనసమ్పదం
చకార తపస స్తస్య విఘ్నం తాడనపూర్వకమ్. 181

బహుప్రకారైః పరిచోదితైషా
న్యవర్తతా స్మా న్న యదాన్తరాయాత్
తదావశః క్రోధవశంప్రయాతః
శశాప గంధర్వసుత స్సునీథామ్. 182

యతోఽనాగసి దుర్మేధే! మయి ప్రత్యూహమాచరః
తత స్తవోదరేసూనుః పాపాచారరతో భవేత్. 183

గంధర్వపుత్ర వచన శ్రవణేన జాత
దుఃఖాన్తకస్య దుహితా పితృగేహ మాప్తా
తస్మై శశంస నిఖిలం చరితం తత స్స
శ్రుత్వా బ్రవీ త్తనుజనిం పరితప్తచేతా. 184

బాలే!ఽకరోః కథ మఘం తపసి స్థితస్య
గంధర్వరాజతనయస్య నిరాగస స్త్వమ్.
ఆయు ర్యశ శ్శ్రియ ముపోపహర త్యదభ్రం
సద్ద్రోహఏవ తనయే! కి మహం కరోమి. 185

ఏవం స్థితేఽంగాఖ్య నృపోఽత్రివంశ్యః
కదాచి దింద్రోపవనం జగామ

తత్రా ప్సరోభిః రమమాణ మింద్రం
స చాప్యపశ్య ద్వివిధై ర్విలాసైః . 186

దృష్ట్వా శునాసీర మనేనతుల్యా
పుత్రం కథం స్యాదితి చిన్తయన్ సః
అత్రే ర్మహర్షే స్సవిధం సమేత్య
వ్యజిజ్ఞపత్ స్వీయ మనోరథం తమ్. 187

పురా ద్విజ స్సువ్రత నామధేయః
కశ్చి త్తపోభిః పరితోష్య కృష్ణమ్
ఇన్ద్రత్వ మాప త్వ మహీశ్వరం త
మారాధ్య జిష్ణోస్సమ మేహి సూనుమ్. 188

శ్రుత్వా త్వత్రిమునేర్వచః కులపతే రజ్గాహ్వయో భూమిపః
గత్వా మేరుగిరిం తదీయ వచనా ద్విష్ణోః కృపాయై తపన్
దైవా త్తత్ర సమాగతాన్ విదళయన్ విఘ్నాన్ తపోవైభవా
దావిర్భూత ముదీక్ష్య తత్ర పురుషం తుష్టావ నారాయణమ్.189

సంప్రార్థ్య జిష్ణో స్సదృశం సుతన్తం
తేనానుశిష్టో నృపతి స్తథేతి
తదాజ్ఞయా పుణ్యనృపస్య పుత్రీం
పత్న్యర్థమాస్తే పరివీక్షమాణః. 190

స శంఖ శప్తా సుగణా సునీథా
సురై ర్విముక్తా కులలోపశంకైః
రమ్భాద్యుపేతా పతి మీప్సమానా
చచార సర్వత్ర సురూపదృప్తా. 191

సుమేరుకూలోపవనే వసన్త
మఙ్గం నిరీక్ష్యోత్తమ రాజసూనుం
రమ్భోపదేశేన సమేత్య తేన
విమోహయామాస వపు ర్విలాసైః. 192

దృష్ట్వాచ తా మజ్గ నృప స్స్వరూప
లావణ్యపూర్ణాం గృహిణీం సునీధా
మాలోచ్య గాన్ధర్వ వివాహత స్తాం
జగ్రాహ సత్స్వ్రత మపేక్షమాణః. 193

తయాసహ స్వం నగరం ప్రవిష్టః
ధర్మేణ రాజ్యం పరిపాలయన్ సః
తురజ్గమేధం క్రతు మాజహార
దేవాహ్యగృహ్ణాన్ న హవి స్తదీయమ్. 194

దుఃఖాకులోంగనృపతి స్తదను ద్విజేంద్రైః
సంచోదిత పరమపూరుషతోషకాంక్షః
పుత్రేష్టి మారభత తత్ర పుమాన్ ప్రగృహ్ణాన్
పాత్రేణ పాయస ముదైత్ జ్వలనస్య మధ్యాత్. 195

తత్పాయసం భగవతోఽథ నిదేశ సిద్ధం
సంగృహ్య సాంజలి రమన్ద ముదాభియుక్తః
ఆఘ్రాయ చ స్వయ మదాత్ నృపతి ర్గృహిణ్యై
సా ప్రాశ్య గర్భ మదధ త్సుభగం సునీధా. 196

ప్రసూతికాలేఽథ సమాగతే సా
వేనాభిధం సూను మసూత రాజ్ఞీ
సబాల్య మారభ్య సుదుష్టవృత్తిః
మాతామహం మృత్యు మనుప్రయాతః. 197

అధర్మనిష్ఠో జగతాం నిపీడాం
చకార వశ్యో న పితు ర్ద్విజానాం
యదా తు సోంగ స్స్వసుతం సుదుష్టం
శక్తో నియన్తుం న తదాఽతిదుఃఖాత్ 198

నిద్రాశనోపేక్షమనా నిశీథే
వనం ప్రవిష్టోనుపలక్షితోన్యైః. 198

అన్విష్య తం ద్విజవరా నృపతిం ప్రణష్టం
తస్మి న్నదృష్ట వపుషి ప్రతియాత ఖేదాః
భూయో విచార్య నృపవంశ గతిం సునీథా
వాక్యేన వేన మభిషిచ్య కృతార్థతాప్తా. 199

వేనో బ్రహ్మవిదాం వచోభి రమలై ర్మాతుశ్చ ధర్మాన్వితైః
లుప్తగ్రామ్యమతౌ సుధర్మనిరతే రక్షారతే నావృతామ్
పాషణ్డీం సముపేత్య కశ్చన మహాధర్మిష్టలింగాన్వితః
ముండో వేన మసద్వచోభి రసతాం సంప్రాప య త్పద్ధతిమ్. 200

వేనః పాషణ్డముణ్డ ప్రబలవచనతో లుప్తవేదార్థబుద్ధిః
ధర్మాన్ నిన్దన్ శ్రుతిస్థాన్ కుమతి మనుసరన్ నాదదే బ్రహ్మవాచః
యజ్ఞాదీన్ లుప్తచారాన్ విధద దమరసమ్పూజనంచైవ నిన్దన్
పూజాం తాథాగతానాం విదధతి నియతం నాస్తిక శ్శాస్తి పృథ్వీమ్. 201

యదా త్వయబ్రహ్మ వచాంసి నిన్దన్
నివర్తనే దుష్టతమాః బభూవ
తదారుషా బ్రహ్మవిదో మునీన్ద్రాః
వేనం త మఘ్నన్ నిజహుంనినాదైః. 202

వేనే త్వపుత్రే నిహతే తదానీ
మరాజకే తద్విషయేఽతిపాతాన్
నానావిధాన్ వీక్ష్య విచార్య విప్రా
హ్యూరుం న్యమన్థ న్నృపసవ్య మస్య. 203

తస్యానురూపో వికట స్సునీలో
జాత స్తదూరోః పురుషోఽపసవ్యాత్
కిం కిం కరోమీతి వదన్త మేనం
నిషీదచాత్రే త్యవదన్ ద్విజేంద్రాః. 204

తస్మా న్నిషాదత్వ ముపాగతోభూ
త్సబాహుజ స్తత్కులజా నిషాదాః

అటవ్యహార్యేషు విహారశీలాః
క్రీడన్తి దుర్వృత్తిభి రాత్తజీవాః. 205

త్యక్త్వా నిషాదం త మముష్యబాహు
ద్వయ న్యమన్థన్ పునరేవ విప్రాః
తస్మా త్సుజాతం మథితా దనన్త
రమాంశ మాసీ న్మిథునం సుతేజః. 206

నిరీక్ష్య గోవిన్దరమాంశజాతం
యుగ్మం మునీన్ద్రాః పరిపుష్టచిత్తాః
పృథుం పుమాంసం ప్రథతే యశోస్మాత్
ఇత్యర్చిరాఖ్యాం యువతించ చక్రుః. 207

భగవాన్ హరి రప్యగ్రో యత్ర యత్రాభిజాయతే
సర్వత్ర తత్ర కమలాదేవీ చానుప్రజాయతే. 208

ఉత్పన్నే మిధునే వేన పునర్జీవన మాశ్రితః
తృణబిన్ద్వాశ్రమే రేవాతీరే తేపే జనార్దనమ్ 209

వర్షాణాన్తు శతం వేనే తప స్తపతి మాధవః
ప్రత్యక్షతా మాగతోస్య స్తుతః ప్రాదా ద్వరం ముదా. 210

త్వం వేన మద్దర్శన ధూతపాపః
ధర్మానుసారీ సవనై రనర్ఘ్యైః
సమ్పూజ్య మా ముత్తమ లోకమేత
చ్ఛరీరయుక్తోభిలషస్వ రాజన్!. 211

ప్రణమ్య తం విష్ణు ముదారరూపం
అన్తర్హి తే దేవవరే ఽథ వేనః
తుష్టోఽనుయాత స్తనుజోపకంఠం
ఇయాజ యజ్ఞైః పురుషం పురాణమ్. 212

భూయోభిః సవనై రిష్ట్వా దత్వా దానాని సర్వశః
లోకముత్తమ మాగచ్ఛ ద్వేనో విష్ణుప్రసాదతః 213

పృథుచరితమ్

తతః పృథు శ్శ్రీశకలానుషక్తః
నృపాసనే బ్రహ్మవరాభిషిక్తః
పత్న్యార్చిరాఖ్యాయుతయా విరేజే
శరత్తుషారాంశురివ స్వకాన్త్యా. 214

తస్యాభిషేకసమయే ధనద స్స్వవర్ణ
సింహాసనం తు, వరుణో దిశ దాతపత్రమ్,
వాయుశ్చ చామరయుగం, మకుటం మరుత్వాన్
దణ్డం యమః, కవచ మబ్జభవో జయాయ. 215

వాణీచ హార మదిశత్ , భగవాన్ స్వచక్రం,
లక్ష్మీ శ్రియం, త్వసియుగం గిరిజాచ రుద్రః ,
త్వష్టా రథం, హయవరాన్ విధు, రగ్నిరాదాత్
చాపం, రవి స్త్విషుగణాన్, ధరణీతు పాదూ, 216

శఙ్ఖం దదౌ జలనిధి, ర్మరుతో వియత్ స్థా
పుష్పై ర్వవర్షు, రపరే జగు రస్య కీర్తిం
ఏవం పృథు ర్మునివరై స్స తదాభిషిక్త
స్సమ్య గ్గరక్ష ధరణీం తరుణార్కతేజః. 217

ఏవం పృథు ర్న్నరపతి పరిరక్షిత క్ష్మః
క్షుత్ క్షామ పీడితజనై రభియాచ్యమానః
నష్టే ధనే సకలజీవనహేతుభూతే
ధన్వీవ గాం ప్రతియయౌ కుపితః పురారిః. 218

తాత్కాలికబ్రహ్మమఖేతు సుత్యా
దివోద్భవౌ తత్ర పృథో స్సమీపం
ప్రాప్తావృషీణాం వచనేన సూత
సుమాగధాఖ్యౌ ప్రశశంసతు స్తమ్. 219

స్తోత్రం తదీయం స నిశమ్య రాజా
లజ్జావనమ్రః పృథు రబ్రవీత్తాన్
అద్యైవ జాతోఽహ ముదారబోధాః
న ఖ్యాపితా మే సుగుణా ధరణ్యామ్. 220

త్యక్త్వా సుమఙ్గళగుణం హరిమేన మఙ్గమ్
కిం మానుకీర్తయథ వన్దివరా స్సుబోధాః
ఇత్యేవ నమ్రమతినా పృథునాఽనుశిష్టాః
ప్రత్యస్తువన్ నృపవరం బహుభిర్గుణౌఘైః . 221

త్వం వై మహారాజ పరావరేశః
దివ్యాంశతోఽస్మత్పరిరక్షణాయ
జాతోఽవనౌ దివ్యగుణాలవాలః
కో వా భవత్తత్ స్తుతిపాత్ర మత్ర. 222

త్వమిన్ద్రి వహ్న్యన్తక నైరృతానా
మబ్ధీశ వాతేశసఖేశ్వరాణాం
అంశైః పృథివ్యా ముపలబ్ధరూపః
రక్షిష్యసీమా ప్రకృతీ ర్నరేంద్ర. 223

దోగ్ధా భువం సర్వరసౌషధీనాం
పదం ధనుష్కోటి నిపాతనేన
గిరీన్ రసాంచాపి సమాన్ విధాయ
తుభ్యం హరిష్యన్తి బలిం జనేంద్రాః 224

ధనుః ప్రగృహ్యాజగవాఖ్యమస్యాం
శత్రూన్ మృగాన్ ధక్ష్యసి కేసరీవ
శతాశ్వమేధార్చిత దేవరాజో
విజిత్య పుత్రేణ విభో మహాత్మన్! 225

ఏవం స్తుత పృథురుదారగుణో రమేశమ్
యజ్ఞై రియాజ బహుభిః పరిపూర్ణవిత్తైః

పుత్రాన్ పితేవ వసుధాం స పుపోషకామైః
దుర్భిక్ష దస్యురహితా విషయా విరేజుః . 226

నాసీ ద్దరిద్ర స్తృషితో నకామీ
క్షుద్రో నృశంసోఽపి నచాబుధోఽభూత్
కాలేచ వర్షీ మఘవా నశేష
సస్యాన్వితా భూమి రభూ త్తదానీమ్. 227

అవతి పృథు మహీశే మేదినీసాధితారా
జనపద నగరస్థాః క్షుత్తృషా పీడ్యమానాః
ప్రతిహత రససారే భూతలే భీతచిత్తాః
శరణముపగతా స్తా స్స్వవనే జాగరూకమ్. 228

నిశమ్య దీనం వచనం ప్రజానాం
పృథు ర్మహాత్మా సునివిష్టచిత్తః
హన్తు న్ధరాం చాపధరః పురారిః
క్రుద్ధః పురా త్స్వాదివ నిర్గతోఽభూత్ . 229

తం వీక్ష్య హన్తుం పృథు ముద్యతాయుధం
భీతా ధరా గోస్తను మాస్థితా తదా
వ్యాధానుయాతా మృగకన్యకేవ
దుద్రావ శోకావిలలోచనద్వయా. 230

అన్వధావదపిరాజసత్తమః
తాం ధరామరుణలోచనః క్రుధా
సర్వతః పరిచచార మేదినీ
కుత్రచాపి శరణం న విన్దతి. 231

శరణం పృథు మాప్య మేదినీ
మహతీం దుఃఖదశాముపస్థితా
అవద న్నృప కిం నిరాగసం
త్వ దధీనాం నిహనిష్యసీతి మాం. 232

మాం నిహత్య కథ మీశ భోక్ష్యసే
పాలయిష్యసి నిజాఃప్రజాః కథమ్
ఇత్యుపాత్త వచనాం ధరాం నృపః
ప్రత్యువాచ నిదహన్నివ క్రుధా. 233

త్వాం నిహన్మి మహి మన్నియోగతో
భేద మాచరసి మద్వశాసతీ
పూజ్యసే చ సవనే స్వభాగతః
నో దదాసి వసుధే యతో వసు. 234

త్వద్గతాని నిఖిలౌషధాని వై
ప్రాక్స్వయమ్భు రచితాని మేదిని
తాని నో వితరసి త్వ మద్య మాం
గర్వితాఽతిపరిలంఘ్య దుర్మతి. 235

క్రుద్ధమేవ ముపధాయ మేదినీ
వేపమానతను రస్తువ న్నృపమ్
యేన సర్వభువనం ప్రపాలితం
తత్పదామ్బుజయుగం నమామ్యహమ్. 236

యస్త్వదృశ్య వపు రన్తరేవ స
త్యాత్మనాం స పరమః పుమాన్ హరిః
మాదృశాశ్రిత జనావనే పృథో
ర్వేషమాప్య భువనే హ్యవాతరత్. 237

దేవ హంసి యది మా స్త్వమేవ వై
కోవదావతి కృపాళురీశ్వర
సంజహి క్రుధ మపాఙ్గ వీక్షణై
శ్శీతలైః కురుదయాం విలోకయ. 238

చోరజాతి బహుళేత్ర విష్టపే
త్వాదృశేషు కృతవత్స్వనాదరమ్

ఆత్మసంస్థితవరౌషధీగణం
చాగ్రసం సవనవృద్ధయే హ్యహమ్. 239

లీనతా ముపగతా స్సవీరుధో
భూయసా తు సమయేన శోషితా
యోగశక్తి మవలమ్బ్యతా గతా
హ్యదదాతు భగవన్ భవాన్ ప్రభో. 240

వత్సకం చ పరికల్పయాధునా
దోహకం మదనురూప మర్పయ
యద్యపేచ్ఛసి రసం మదీయకం
సన్దిశామి తవ సర్వమీప్సితమ్. 241

సన్నిశమ్య వచనం భువః పృథుః
వత్సకం మనుమజాంగ సమ్భవం
సంవిధాయ స దుదోహ చ స్వయం
పాణిపాత్ర మవలమ్బ్య సద్రసాన్. 242

ఇన్ద్రియేషు మునయో దుహన్ పయో
మాంగిరస మాప్య నైగమం
వత్స మింద్ర ముపధాయ నిర్జరా
స్సోమమేవ కనకస్య భాజనే. 243

దానవాః దితిసుతాః కయాధుజం
వత్సమాప్య దుదుహు స్తథా పయః
భాజనేయసి సురామయం తథా
పార్థివస్య పరశాసనే స్థితాః. 244

విశ్వావసుం వత్సముపేత్య పద్మ
మయే సుపాత్రే ప్సరస స్తదానీమ్
గన్ధర్వవర్యాః దుదుహు స్సుదుగ్ధం
గాన్ధర్వరూపం పృథుశాసనేన. 245

వత్సి మర్యమ సమాహ్వయం తథా
సంవిధాయ పితరో హ్యధుక్షత
ఆమ మృణ్మయ సుభాజనే పయః
కవ్యరూప మధిరాజ శాసనాత్. 246

విద్యాధరా స్సిద్ధగణాశ్చ తుష్టాః
వత్సం మునీన్ద్రం కపిలం విధాయ
విద్యాంచ సిద్ధీ రణిమాదిరూపాః
నభస్సుపాత్రే దుదుహు స్తదానీమ్. 247

మాయావినః కిమ్పురుషాదయశ్చ
మయం తు వత్సం పరిగృహ్య తుష్టాః
అన్తర్ధిరూపాం దుదుహు స్స్వమాయాం
ఆశ్చర్యశక్తిం చ జగత్యనన్యామ్. 248

భూతాశ్చ రక్షాంసి పిశాచ యక్షాః
వత్సం గిరీశం పరికల్ప్య పాత్రే
కపాలరూపేక్షతజాసవాఖ్యం
పయోదుహన్ రాజవరస్యవశ్యాః. 249

అహీశ్వరా స్తక్షక వత్సయుక్తాః
బిలేతు పాత్రే విషమేవ దుగ్ధం
గావోపి వత్సజ్గిరిశస్య వాహం
కృత్వా తృణక్షీర మరణ్యపాత్రే. 250

వ్యాఘ్రాదయః కేసరివత్సయుక్తాః
స్వాంగే దుహన్ క్రవ్యమయం తు దుగ్ధమ్
తార్ క్ష్యేణ వత్సేన విహంగవర్గాః
ఫలాదిరూపం దుదుహు స్సుదుగ్ధమ్. 251

వటేన వత్సేన వనస్పతీశాః
పయోరసాఖ్యం దుదుహు స్తదానీమ్

హిమాద్రి వత్సాః గిరయశ్చ నానా
ధాతూన్ స్వసానుష్వదుహన్ సుదుగ్ధమ్. 252

పృథ్వాదయోఽమీ పృథివీం స్వధర్త్రీం
వత్సాదిభేదా ద్దుదుహు స్సుతుష్టాః. 253

సన్దుహ్య పృథ్వీం ధరణీధరేన్ద్రాః
గోరూపమాప్తాం తనయా మకార్షుః
స్వచాపకోట్యా సమతాం నినాయ
సంచూర్ణయ న్నద్రిగణాన్ ధరిత్రీమ్. 254

జనపదనగరాణి క్ష్మాతలే తత్ర తత్ర
క్షితిపతి రుపయుఞ్జన్ ఘోష దుర్గాన్ ప్రజాంశ్చ
పృథు రభయ మమీషా మాదధాన స్స్వశక్త్యా
జలతృణఫలసత్త్వైః పాలయ న్నావస త్తామ్. 255

గః ఏవం పరిపాలయన్ పృథుః పృథులతమకీర్తిః పురా స్వాయమ్భువమను నాఽధిష్ఠితే బ్రహ్మవర్తాఖ్యే క్షేత్రే సరస్వతీతీర మాస్థితో హయమేధాన్ శత మాజహార. 256

సమృద్ధిం తస్య దృష్ట్వేన్ద్రో నక్షామ్యన్ దుర్మతి స్తదా
చక్రేఽన్తరాయం బహుధా స్వపద భ్రంశ శఙ్కితః. 257

మహోత్సవే తత్ర తురఙ్గమేధే
సాక్షాదభూ ద్విష్ణు రుదారరూపః
తమన్వయు బ్రహ్మశివౌ సురేంద్రౌ
స్సునన్ద నన్దాదిమ పార్షదాగ్ర్యైః . 258

వీణాపాణి ర్నారద స్తుమ్బురుశ్చ
గాతుం తౌ తం చాన్వయాతాం రమేశం
ఏకస్త్విన్ద్రో నాగతో మర్షయుక్తః
స్సోఽభూద్యజ్ఞో లోకసన్తోషహేతుః . 259

నద్య స్సర్వరసాన్ ఘృతం దధి పయః పుష్పం ఫలం చాగమాః
ముక్తారత్నగణా నుపాయన మథాజహ్రు స్సరిద్వల్లభాః
అన్నం శైలవరా శ్చతుర్విధ మదు ర్లోకేశ్వరా స్స్వాశ్రయా
నానోపాయన మాహరన్తి నృపతే ర్యజ్ఞే మహావైభవే. 260

దృష్ట్వాసహిష్ణుః పృథు యజ్ఞశోభాం
జిష్ణుః ప్రతీఘాతవిధానబుద్ధి
ఆలక్షితోశ్వం చరమేశ్వమేధే
జహార తచ్ఛక్తి మచిన్త్య మూఢః . 261

హరన్త మశ్వ న్త్వరమాణ మమ్బరే
గచ్ఛన్త మత్రి ర్భగవాన్ దదర్శ తం
అజ్ఞాపిత స్తేన పృథో స్సుతాగ్రజః
హన్తుం యయా వింద్ర ముదారవిక్రమః. 262

భస్మరూషిత తనుం జటాధరం
వీక్ష్య ధర్మమివ మూర్తిమాస్థితం
రాజసూను రమరేశ్వరం తదా
నావధీ త్పరమధర్మశఙ్కితః . 263

వధా న్నివృత్తం పృథుపుత్ర మత్త్రిః
హంతుం పున స్తం త్వరయాం చకార
జహీంద్ర మస్మ న్మఘునాశహేతుం
యదీచ్ఛసి త్వం క్రతు సద్గుణత్వమ్. 264

ఏవ మత్రివచనం పృథోస్సుత
స్సంనిశమ్య మఘవన్త మమ్బరే
విద్రవన్త మనుధావతిస్మవై
వారణేంద్ర మివ కేసరీవరః . 265

ప్రథావితస్తేన పురందరోశ్వం
త్యక్త్వా ఉమ్బరే ఉన్తర్హితమూర్తి రాసీత్

తతోఽశ్వమాదాయ పృథోస్తనూజః
ప్రహృష్ట చిత్త స్స్వవనం జగామ. 266

సముదీక్ష్య మహర్షయ స్తదా
పృథుపుత్రస్య సువీర్య మద్భుతమ్
విజితాశ్వఇతీవచాభిధాం
ప్రదదు స్తస్య మఖస్య సంసది. 267

పున రప్యనుగత్య యూపతో
హరి రశ్వం ప్రజహారచావృతః
పున రప్యనుచోదితోఽత్రిణా
విజితాశ్వః ప్రయయా వరిమ్ప్రితి. 268

స విహాయ తనుంచ తాదృశీం
తురగం చాన్తరథా త్తదామ్బరే
పరిగృహ్య తురంగమం పితు
ర్విజితాశ్వ స్సమియాయ సక్రతుమ్. 269

స నిరీక్ష్య కపాలధారిణం
నముమోచాశుగమేన మీశ్వరః
మునినా పునరేవ చోదితో
రుషితోధన్వని సన్దధే శరమ్. 270

యా న్యాహర ద్వాజి జిహీర్షయేంద్రో
రూపాణి వేదాధ్వ విదూషితాని
తాన్యేవ పాషణ్డగణాస్థితాని
న తేషు కుర్యా ద్విబుధోనురాగమ్. 271

విజ్ఞాయ శక్ర చరితం పృథు రుగ్రతేజాః
క్రుద్ధ శ్శరం సమదధ త్సమధిజ్య ధన్వా
తత్రాభివీక్ష్య పురుహూత వధాయ యత్తం
ఋత్త్విగ్గణా నరపతిం సమవారయన్ తమ్. 272

విద్వాన్ మఘే న ప్రశస్తః పశో రన్యస్య హింసనమ్
అస్మాభిరేవ చాహూతం హోష్యామోగ్నౌ పురన్దరమ్. 273

విజ్ఞాప్యైవం నరపతిం జుహ్వతో వీక్ష్యచర్త్విజః
నివారయామాస తదా స్వయమ్బ్రా ర్భగవానితి. 274

యజ్ఞశ్చ దేవాశ్చ తథాయమింద్రో
మూర్తిః స్మృతా యూాయ మహంచ తస్య
విష్ణోః పరేశస్య యదీచ్ఛధేదం
వధ్యో నచేన్ద్రో భవతాం మునీంద్రాః . 275

పృథుకీర్తి రయం జనాధిపః
పృథురేకోన శతక్రతు ర్భవేత్
సవనైః కిమలం పృథో భవాన్
నను మోక్షాధిగమేనురాగవాన్. 276

న రోషమాహారయ దేవరాజే
యతో జయస్త్వం విషయాన్ హి రాజన్!
భవాన్ మహేన్ద్రశ్చ మహానుభావౌ
మూర్తీ హరే రద్భుత కర్మకర్తుః. 277

వేనాపమృష్టాన్ పునరప్యుదీర్ణాన్
ధర్మాన్ విధాతుం సమవాతర స్త్వం
విమృశ్య స త్వం కుశలం ధరణ్యాః
కురుష్వ పాషణ్డ నివారణేన. 278

ఏవం నియుక్తో విధినా నరేంద్ర
స్సఖ్యం మఘోనా విదధే క్రతుంచ
సమ్పూరయిత్వాఽవభృథాప్లుతశ్చ
దదా వృషిణా మ్బహుళం ప్రదేయమ్. 279

తత్రాగతై స్సురగణై ర్వరజాతమాప్య
లబ్ధ్వాశిష ప్రముదిత ద్విజవర్య దత్తాః

సమ్పూజ్య యజ్ఞసదనాగత దేవవిప్రాన్
లేభే ప్రహర్ష మతులం పృథురింద్రతేజః. 280

ఏవం వరైః క్రతుగణైః పృథునా రమేశః
సమ్పూజిత శ్శతమఖోనయుత స్తమాహ
రాజన్! క్రుధాపరవశ స్సవనస్య భంగం
చక్రే క్షమస్వ తమిమం విదితాత్మబోధ!. 281

రాజన్! భవాదృశ మనీషిగణాః పురస్తా
త్కుర్వన్త మప్యపకృతిం న హి పీడయన్తి
యేత్వాత్మనే హ పరిశీలన మూఢచిత్తాః
తేషా మియం పరనిపీడన వృత్తిరిష్టా. 282

ఆత్మా నిత్య శ్చేతనో ఽణుస్వరూపః
శేషో రాజన్! మూర్తి రీశస్య విష్ణోః
దేహ స్థూలః ప్రాకృతో జ్ఞానహీనః
తే నాస్యైక్యం కోవిజానాతి ధీరః . 283

జీవా దన్యా మూర్తి రుక్తా యథైవం
తస్మాద్భేదం పణ్డాతా హ్యీశ్వరస్య
పశ్యన్త స్తత్త చ్ఛరీరత్వరూపం
న ద్రుహ్యన్తి స్మేతరేభ్యః కవీంద్రాః 284

త్వం చాజన్మప్రాప్త విజ్ఞానతత్త్వః
పుష్టాత్మాఽసి బ్రహ్మబృన్దై ర్నితాన్తం
త్వంచే దేవం మన్యువశ్యత్వ మీయా
వ్యర్థ శ్శాస్త్రజ్ఞాన మార్యాభిసేవా. 285

తస్మా ద్దృష్ట్వా సర్వలోకేశితు ర్మే
సర్వస్థానం మూర్తిభావం మమైషాం
ఆత్మౌపమ్యం సర్వభూతేషు పశ్యన్
మావేవాన్త స్సంస్థితం ధ్యాతుమర్హః . 286

ఏవం రాజా లోకనాథేన దిష్ట
స్సానందాస్రుః హృష్టమూర్తిః పరేశం
పక్షీంద్రాంసన్యస్తహస్తం భువిష్ఠః
సమ్ప్రాహైవం భక్తినమ్రోత్తమాంగః. 287

స్వామి న్నమస్తే పురుషాయ కుర్వే
యచ్ఛాసనాధీన మిదం సమస్తం
సదా త్వదీయాంఘ్రిసరోజసేవా
విధూతభోగో భజతే భవన్తమ్. 288

నేచ్ఛామి యుష్మ త్పదపద్మసేవా
బహిర్భవం భోగ ముదారరూప
క్షన్తుం మమాగో భగవ న్నమస్తే
హన్తుం యదిన్ద్రం త్వయతే విమూఢః. 289

వివేకినో యోగ విశుద్ధ సత్త్వాః
విమూఢభావా అపి తే ప్రకృత్యా
అహం కిము స్వజ్ఞతమః పరాత్మన్!
ప్రసీద పుత్రేతు పితేవ దేవ!. 290

ఏవం త్వ భిష్టుతో రాజ్ఞా పృథునా భగవాన్ హరిః
శీతలైః కరుణాపాంగైః పశ్యన్ ధామ స్వకం యయౌ. 291

ధ్యాయన్ తమేవ దేవేశం పృథుర ప్యురువిక్రమః
వివేశ నగరం శ్రీమద్భూషితం మక్షౌరవైః . 292

గః అథా ఉయ మధిష్ఠితరాజశాసనః పృథుః పృథులకీర్తి ర్యథావిధి పరిపాలిత రాజ్యపరిభుక్తసకలభోగః పరిచిన్తిత భగవచ్చరణా రవిన్దయుగళః గంగా యము నా ఉన్తరక్షేత్ర మధ్యాసీనః కదాచిత్సత్రయాగ దీక్షితానాం బ్రహ్మర్షీణాం దేవర్షీణాం దేవానాంచ సమాజమనుప్రాప్య తాన్ స్వయమభిపూజ్య తై రను మోదిత సంసన్మాధ్యా దుత్థితో మూర్తిమానివ హవ్యవా డిద మువాచ. 293

గః సదస్యా మహాన్తో భవన్త శ్శృణ్వన్తు మదీయం వచనం. 294.

అహం బ్రహ్మర్షిభీ రాజ్యే చాభిషిక్తః ప్రజాగణాః
పాలయామి యథాయోగ్యం తత్తద్వర్ణాశ్రమోచితం. 295

సంగృహ్య యో నరపతి ర్జగతో బలిన్త
ద్ధర్మే నచారయతి తస్య మహాన్హి దోషః
తస్మా ద్భజన్తు భగవన్త మనుగ్రహైక
శీలం విముక్తవిషయా భవదన్తరస్థమ్. 296

దేవాద్యశేషజగతో హరి రీశ్వరోస్య
నేశోస్య కశ్చన పురాతన వాక్చయస్య
భూమా నిమిత్తమితి వక్తు మశక్తి రాసీ
త్సర్వే ప్రణమ్య కృతినో భవతామ్బుజాక్షమ్. 297

గః ఇత్యేవ ముక్తవన్తం పృథుం సదస్యాస్సర్వేపి బహుశ ప్రశశంసుః

కిన్నామ రాజన్! భవతో గుణౌఘాః
శక్యాః ప్రవక్తుం భువనైశ్చ సర్వైః
య స్త్వం పితుః బ్రహ్మహతస్య వేన
స్యాసీ స్త్రమస్తారణహేతుభూతః. 299

ద్వేషీ హిరణ్యకశిపు స్సుత భక్తిభూమ్నా
బ్రహ్మణ్యరూజ్వలగుణే నిరగా ద్గతిం స్వాం
ఏవ న్త్వమ ప్యపరిమేయగుణానుభావో
వేనస్య సద్గతి ముపార్జితవాన్ ధరణ్యామ్. 300

ఏవం సంకీర్త్య మానేతు పృథౌ బ్రహ్మర్షి సత్తమైః
తత్రావిరాసు శ్చత్వారో మునయో నిర్మలాశయాః . 301

సనత్కుమార స్సనక స్సనన్దన సనాతనా
వ్యామ్నౌఽవరూఢా స్సదసి ప్రభాభూషితదిక్తటాః . 302

ప్రత్యర్చితా సభ్యగణానుశిష్ట
పృథు స్స్వవర్ణాసన సంస్థితాన్ సః
ప్రణామ ప్రణామ నమ్రాజ్ఞశిరాః ప్రహృష్ట
ప్రోవాచ సుస్వాగతవాక్యపూర్వమ్. 303

ధన్యోఽహమాస మ్భవతా మ్పదాబ్జ
సంసేవనా న్మంగళ రూపభాజాం
యుష్మాదృశాం మాధవదాస్యభాజాం
సంసేవనం పుణ్యముశన్తి సన్తః . 304

యుష్మత్పరిచారో భువనే ష్వమీషాం
క్షేమాయ హేతు ర్జగతాం కవీంద్రాః
తన్మే శివం శంసథ యేనవాఽహం
ప్రాప్స్యామి విక్షీణతమా పుమర్థమ్. 305

శ్రుత్వైవం వచనం రాజ్ఞః ప్రభావిత జగత్థితః
సనత్కుమారః ప్రోవాచ ప్రహసన్ ప్రీతమానసః. 306

సాధు సాధు పృథో! రాజన్! యదిదం మాన్తు పృచ్ఛసి
సాధవో హ్యేదృశా లోకే యేషా న్ధర్మేమతిస్థిరా. 307

ధన్యో భవతి సాధూనాం సిద్ధిరేవ సమాగమః
సాధు ర్భవాన్ యస్య విష్ణౌ నిష్ఠితామతి రీదృశీ. 308

రాజన్! గుణానుస్మృతిరేవ విష్ణోః
హరే హరత్యేవ తమోజనానాం
రతి స్తదీయాంఘ్రియుగే విదధ్యా
దజస్ర మాత్యన్తిక మోదమత్ర. 309

నిగృహ్య శబ్దాదిషు ధావమానం
హృషీకజాలం మనసా సితేన
సంస్థాప్య తచ్చాపి పరేన్తరస్థే
ధ్యాయీత నారాయణ మాత్మనాథమ్. 310

విశుద్ధరూపాత్మని భోగ్యబుద్ధిం
నివర్త్య తస్మిన్ పురుషే పురాణే
ఆస్వాద్యతాం వీక్ష్య తదాప్తినిష్ఠ
ప్రత్యక్షరూపం విదధీత దేవమ్. 311

ఇత్యేవ మాదిష్ట పుమర్థయోగ
సనత్కుమారేణ పృథుః కృతార్థః
సంపూజ్య సంస్తుత్య మునీ న్నితాన్తం
ప్రణామ నమ్రః పున రిత్యువాచ. 312

అహో! భవన్తో మయి వత్సలత్వాత్
యద్బ్రూథ ధన్య స్తదనుశ్రవేణ
సాధూత్తమానాం చరణాబ్జరేణూన్
వహా మ్యహం మస్తకతో మునీంద్రాః. 313

యథా తు తుష్యే న్మయి లోకనాథో
హరి స్తథానుగ్రహ మాచరేత
యూయం విదధ్యాం కిము యుష్మదీక్షా
ప్రతిక్రియా మద్య వరాం యథార్థామ్. 314

ఏవం ప్రస్తూయమానా స్తే మునయ స్సనకాదయః
ద్యాంచై వారురుహు ర్దీప్త్యా భాసయన్త ఇవాగ్నయః. 315

ఏవం పృథు స్తై రుపదిష్ట తత్త్వః
స్మరన్ తమేవాన్తరదభ్రమర్థం
పురం ప్రవిశ్యానుశశాస రాజ్య
మనిష్ఠితాశో విషయేషు రాజా. 316

గ ఏవ మధ్యాత్మయోగపరిచిత మానసస్య పృథో రర్చినామ్న్యాం పత్న్యాం విజితాశ్వ ధన్వకేశ హర్యక్ష ద్రవిణ వృకనామానః పంచపుత్రా జజ్ఞిరే.317

పుత్రం యువానం ప్రసమీక్ష్య రాజా
స్వంచాపి జీర్ణం సుత మాధిపత్యే

నిక్షిప్య పత్న్యాస్సహ కన్దమూల
ఫలాశనోఽరణ్య ముపేత్య తేపే. 318

తపో మహిమ్నా పరిభూత దుఃఖః
వాయ్వమ్బుపర్ణైః కృతదేహతృప్తిః
గ్రీష్మేతు పంచానలమధ్యసంస్థో
వర్షేష్వరే నావృతఏవ తిష్ఠన్. ప్రతీతిశేషః 319

ఆకణ్ఠ నీరస్థ తను ర్హిమస్య
కాలే సహిష్ణు ర్హిమవాయురశ్మీన్
విధ్వస్త పాప స్తపసా ప్రశాన్త
స్సమ్ప్రాప దాద్యమ్పురుషం నరేంద్రః. 320

చిత్తం నివేశ్యామ్బుజపత్రనేత్రే
పరే చ్యుతే ధూతశరీరబన్ధః
సుషుమ్నయోర్ధ్వం పరిగత్య చార్చి
రాద్యధ్వనా విష్ణుపదం వివేశ. 321

దృష్ట్వా పృథుం బ్రహ్మపదం సమాప్తం
తను స్తదీయా ముపసేవ్య భక్త్యా
కించిద్విలప్యాపి చితాధిరోహం
చకార పత్న్యర్చి రుదారబోధా. 322

సమాప్య తత్కర్మ పృథో స్సతీసా
స్వయం సమిద్ధే హ్యవిశ ద్ధుతాశే
దృష్ట్వా విశన్తీ మనలం నరేంద్ర
పత్నీం శశంసు ర్బహుధా దివిస్థాః. 323

ఏవం ప్రభావః పృథు రబ్జనాభ
కళావతారో జగతాం శివాని
కర్మాణి కృత్వా విజితారివంశో
జగామ విష్ణోఃపద మవ్యయం తత్. 324

శాపా ద్వసిష్ఠస్య పురాగ్న యస్త్రియః
శుచిశ్చ జాతా పవమాన పావకౌ
శిఖణ్డినీతి ప్రథమా సధర్మిణీ
లేభే సుతాన్ తాన్ విజితాశ్వ భూపతిః 325

సో న్తర్ధిశ క్తిం గమితో బిడౌజసా
తస్యాస్య పత్నీ సమభూ న్నభస్వతీ
తస్యాం హవిర్ధాన మసూత నన్దనం
పృథో స్తనూజో విజితాశ్వభూపతిః . 326

వృత్తిం కరాదానముఖాం నృపాణాం
ఘోరాం విదిత్వా స వితానదీక్షః
ఆరాధ్య తైరేవ పరమ్పుమాంసం
సమాధినిష్ఠో లభతాత్మలోకమ్. 327

హవిర్ధానీ హవిర్ధానపత్నీ లేభే షడాత్మజాన్
గయ బర్హిషదౌ శుక్రకృష్ణౌ సత్యం జితవ్రతం. 328

యేనా స్తృతానన్త మఘేషు భూమి
ప్రాగగ్రదర్భైః నిఖిలా తతో ఽయం
ప్రాచీనబర్హ్యాహ్వయ మాదధాన
శతద్రుతిం సిన్ధుసుతా మువాహ. 329

యద్రూపలావణ్య విమోహితోఽగ్నిః
చక్రేతు వాంఛా ముపయామ కాలే
శతద్రుతి స్స్వయ మసూత భర్తుః
ప్రచేతసోనామ దశాత్మజాగ్ర్యాన్. 330

ప్రచేతస స్తే జనకేన జన్తు
సర్గే నియుక్తా స్తదుపేక్ష్య సర్వే
శర్వ ప్రసాదా ద్విదితాత్మబోధా
బహూని వర్షాణి తపో వితేనుః. 331

తే రుద్రనిర్దిష్ట పథాన్తరబ్ధౌ
తత్ స్తోత్రపారాయణజాగరూకాః
అతోషయన్ వర్షసహస్రకాణాం
దశాచ్యుతం యోగనిషేవ్యరూపమ్. 332

అన్తే వ్రతస్యావిరభూ త్పరేశః
నారాయణ స్తార్ క్ష్యవరాధిరూఢః
లక్ష్మీసమాలింగిత మూర్తి రీషత్
స్మితాభి రాజద్దశనాంశుకాన్తః. 333

కిరీటకేయూర లసల్లలాటికా
విరాజదంగో జలదోపమచ్ఛవిః
ప్రాచీనబర్హి స్తనుజాన్ నిరీక్ష్య
తాన్ ప్రాహానుకమ్పారసపూరితో హరిః . 334

భో! భో! శ్శివం వో నృపవర్యపుత్రాః
వరం వృణీధ్వం యదపేక్షితం వః
పుత్రో భవిష్య త్యమలో యదీయం
యశోనుగాయ న్త్యఖిలాజగత్యాః . 335

తపశ్చరతి కణ్వాఖ్యే మునౌ దేవైః ప్రచోదితాః
మోహయామాస తం కండుం ప్రమ్లోచాప్సరసాం వరా. 336

తపో విహాయ మోహేన చిరం సహవసన్ తయా
తదా తు మారిషానామ జజ్ఞే కన్యా సులోచనా. 337

ఉద్వాహ్య కన్యాం యూయం వై తయానుష్ఠితవైదికాః
భుక్త్వాచ భోగా నమలాన్ అన్తే ప్రాప్స్యథ మత్పదమ్. 338

ఇత్యేవముక్తా హరిణా ప్రచేతసః
స్తుత్వా తమీశం వచనై పురాతనైః
సంప్రార్థ్య తత్పాదసరోజసేవనం
ప్రణమ్య హృష్టా ముహు రాదిపూరుషమ్. 339

గః తతః ప్రచేతసో భగవత్యంతర్హితే తద్విశ్లేష మసహమానా శ్చిరం వ్యాకుల మనస స్సలిలాదుత్థాయ సర్వత స్తరుభి రభిచ్ఛన్నాం పృథివీ మ్పశ్యన్తః కుపితాః ప్రళయాగ్నిసమతేజస స్స్వముఖేభ్య స్సృష్టాభ్యా మాగ్నిమారుతాభ్యాం పృథివీం సన్దహ్యా నిర్వీరుధం చక్రుః. 340

నిరీక్ష్య భస్మీకృత వృక్షషణ్డాన్
పితామహ స్తాన్ శమయాం చకార
తతో నివృత్తా ద్రుహిణాజ్ఞయా తే
శిష్టాస్తు యేవై తరవ స్తదానీమ్. 341

ప్రమ్లోచికా సూను మథ స్వపుష్టాం
తేభ్యో దదు బ్రహ్మనిదేశవశ్యా
తాం మారిషాఖ్యా ముపయేమిరే తే
విష్ణోర్నిదేశేన నరేంద్రపుత్రాః. 342

పూర్వం భవస్యావమతే సుదోషా
ద్దక్షోవిధి ర్యత్తనయో బభూవ
సచాక్షుషాఖ్యస్య మనోస్తు కాలే
ప్రజా స్ససర్జా నుమతో హి ధాత్రా. 343

గద్య

ఇతి శ్రీకృష్ణాగోదావరీమధ్య భూమణ్డల మణ్డనాయమాన శ్రీనూజివీడు రాజధాన్యధిప శ్రీమద్వేంకటరంగాప్పారాయాస్థాన విద్వన్మణినా
శ్రీమదాత్రేయకులతిలక శ్రీమద్రామానుజాచార్యసూనునా
గోపాలకృష్ణార్యేణ
విరచితే శ్రీశోభనాద్రీశ వైభవాఖ్యేమహాకావ్యే పూర్వభాగే ప్రియవ్రత
చరిత గజేన్ద్రమోక్ష ధ్రువ అఙ్గ పృథు చరిత్రాది వర్ణనంనామ
ద్వితీయస్సర్గః

శ్రీమతే రామానుజాయనమః

శ్రీశోభనాద్రీశవైభవే మహాకావ్యే పూర్వభాగే

తృతీయస్సర్గప్రారమ్భః

ఇత్యేవం వచనం రాజా సుధీవర్యేణభాషితమ్
ప్రత్యువాచ విదాంశ్రేష్ఠం శ్రీశానుభవలిప్సయా.

దక్షచరిత్రమ్

అఙ్గుష్ఠతో దక్షిణతో విరించే -
ర్దక్షః పురాభూదితి విశ్రుతం మే
స తు ప్రచేతస్తనయః కథంస్యాత్
తద్బ్రూహి విద్వన్ తముదన్త మేతమ్. 1

శ్రుత్వా నృపస్య వచనం ససుధీవరస్తం
ప్రత్యాహ దక్షచరితం విదితం జగత్యాం
దక్షస్యజన్మ విధితో ఉభవదాదిమం తు
ప్రాచేతసమ్భవ ముశన్తి పరం మునీంద్రాః. 2.

పూర్వేభవే దక్షతనూభవాసు
సత్యాహ్వయా యా త్రిపురారిపత్నీ
పితుస్తుకోపా జ్జగతాం వరిష్ఠే
ప్రియావమానేన జహౌ స్వదేహమ్. 3.

పురా మరీచిప్రముఖామహర్షయః
ప్రారేభిరే సత్ర మనర్ఘ్య మద్భుతమ్
తత్రాగతా దేవగణా స్సచారణాః
విరించి శర్వౌచ దిశాంచ పాలకాః. 4.

తత్రావిశన్తం రవితేజసం తం
దక్షం నిరీక్ష్యాసన ముజ్జిహానా
సర్వే ప్రణేము ర్విధిశర్వవర్జ
మర్ఘ్యం సమాజహ్రు రతీవ హృష్టాః 5.

దక్ష స్త్వజం లోకగురుం ప్రణమ్య
తేనానుశిష్టో నిషసాదపీఠే
దృష్ట్వా భవం ప్రాగుపవిష్టమేవ
దక్షః క్రుధోవాచ సదస్యవర్యాన్ 6.

భో భో శృణుధ్వం వచనం సదస్యాః
మదీయశాపం సుమనో ౽నుకూలం
అయం పతిర్మే దుహితు స్తు తస్మా
చ్ఛిష్యో౽భయానన్దయశోపహారీ. 7

అనుష్ఠితా సద్భి రనేన దూషితా
నిమూఢచిత్తేన మదేన పద్ధతిః
యదాత్మపూజ్యే మయి చాగతే స్వయం
నోత్తిష్ఠతిస్మార్య సమక్షమున్మదః 8.

ఏషో౽శుచిః ప్రేతపిశాచభూతైః
శ్మశానవాసీ ప్రవికీర్ణకేశః
దిగమ్బరః ప్రేతశిరో౽స్థిభూషః
శుత్రితే ర్విరిద్ధాధ్వపర శ్శివాఖ్యః. 9.

అజానతా స్మై దుహితా మదీయా
దత్తా మయా లోకవిదూషితాయ
ఇత్యేవ సన్దిశ్య మృడంతు దక్షః
క్రుద్ధో౽శప ద్బ్రహ్మవిదాం సమక్షం. 10.

అయం దురాచారరతో గిరీశో
యజ్ఞేషుభాగం లభతాం నదేవైః
నిషిధ్యమానో౽పి సదస్యవర్యైః
శప్త్వా శివం నైజగృహం వివేశ . 11.

దక్షస్య శాపం హరకింకరాగ్ర్యః
శ్రుత్వాతు నన్దీచ పున శ్శశాప

దక్షం తథా త ద్వచనానుమంత్యాన్
క్రుధాఽవిలాక్షః పురతో మునీనామ్. 12.

యోఽయం హరే భగవతి ప్రియసర్వలోకే
ద్రోహం కరోతి సతుభిన్నమతి ర్దురాత్మా
స్త్రీలోలుపోఽజవదనో భవితాశు దక్ష
స్సోఽయం విరుద్ధపురుషార్థ విలుప్తబుద్ధిః. 13.

యే చానుజానన్తి హరద్రుహ స్తే
వేదార్థవాదార్థ విమూఢచిత్తాః
కామార్థసంచారరతా నితాన్తం
వృత్త్యర్థవిద్యాధిగమా భవేయుః. 14.

గః ఏవ మతికోప సముదితం నన్దివచనం నిశమ్య వేదవైదికదూషణ మసహమానో భృగుర్మహర్షిః ప్రతిశాపం దదౌ. 15.

యే చావలమ్బన్తి భవవ్రతాని
యేచానుసారేణ చరన్తి తేషాం
పాషణ్డిన స్తే విదితా భవేయు
స్సచ్ఛాస్త్రదూరాః పరిలుప్తశౌచాః . 16

భస్మాస్థిమాలాజటిలాప్రవిష్ట
శైవాగమాః పూజ్యసురాసవాద్యాః
భవన్తు యద్బ్రహ్మ తదీయనిందాం
సఞ్చక్ర పాషణ్డపదం సమాప్తాః. 17.

మహర్షయః పూర్వతరే య మాపు
ర్యత్ర ప్రమాణం భగవాన్ రమేశః
తద్బ్రహ్మచిన్తాపరిమూఢచిత్తా
భూతేశమార్గం సహసా విశేత. 18.

ఏవం భృగౌ వదతి కుంచిత సర్వగాత్రో
భూతేశ్వరస్సహగణై ర్నిరగా త్ససత్రాత్

సత్రం సమాప్య మునయోఽవభృథామ్బుశుద్ధాః
ధామ స్వమాపు రభిపూజ్య పరంపుమాంసం. 19.

సదైవ ముద్వేషవిరుద్ధచిత్తయోః
ర్దక్షేశయో ర్వ్యత్యగమన్ బహూని వై
శరత్సమూహాని కదాచిదప్యయం
కృత్వాచ యజ్ఞం వరవాజపేయకమ్. 20.

బ్రహ్మిష్ఠమూర్ధన్యపదో బృహస్పతే
స్సవాభిధం ప్రారభతాఽయ మధ్వరమ్
తత్రాగతా సర్వసురర్షిసత్తమాః
దక్షాత్మజా స్సప్రియకాశ్చ సర్వశః. 21.

శ్రుత్వా పితు ర్యజ్ఞమహోత్సవం ఖే
సంజల్పతాం ఖేచరపూరుషాణాం
యానాధిరూఢా స్సుపటా స్సుభూషా
స్సురస్త్రియో వీక్ష్య సతీ వ్రజన్తీః. 22.

దక్షక్రతో ర్దర్శన మీప్సమానా
స్వాగార సాన్నిధ్యప థాథ దేవం
భర్తార మౌత్సుక్యవశా దువాచ
పితుస్తు పశ్యామి మఖం మహాన్తం. 23.

స్వామిన్! గిరీశ! శ్వశురస్య దక్ష
ప్రజాపతే స్తే భవితా సుయజ్ఞః
ద్రష్టుం మమేచ్ఛా భవతాఽధ్వరన్తం
తా శ్చాగమిష్యన్తి మదగ్రజాతాః . 24.

ప్రియైశ్చ సాకం జననీ స్వసౄర్మే
పశ్యామి తత్రేత్యభికామయేఽహం
కానామ కుర్యా న్న పితుస్తు గేహా
కల్యాణవీక్షారుచి మాత్మనాథ!. 25.

సర్వేఽనుపశ్యాభి సరన్తి యజ్ఞ
వరం పితుర్మే దివి సిద్ధసంఘాః
ప్రసీద కృత్వా కరుణాం మయీశ!
యతో ధర త్యర్థతనౌ మదఙ్గమ్. 26.

గః ఏవం సంప్రార్థిత స్సత్యా భగవాన్ భవః ప్రహసన్ పురా దక్షభృగు కథితాని కువచనజాలా న్యనుస్మరన్ పత్నీమిద మువాచ. 27

సత్యం యదుక్తం సతి యద్భవత్యా
హ్యాకారణావర్జ మనుప్రయాన్తి
బన్ధ్వాలయా నిత్యపి యే తు తేషు
కుర్వన్తి పూజాం స్వగృహేపగేషు. 28.

త్వం దక్షపుత్రీ పితు రప్యభీష్టా
సత్యం తథా ప్యద్య న గౌరవం త్వమ్
పితు ర్నచాప్నోషి మదఙ్గసఙ్గా
ద్యతో విరోధన్త్వకరోత్పితా మే. 29.

అతో న గన్తవ్య ముపేక్ష్యతా మయం
భావః పితు ర్యజ్ఞనిరీక్షణాదరః
యతో దురుక్తీ ర్మయి తే పితాఽకరో
త్సమక్ష మృత్విగ్వర సత్రసంసది. 30.

వచో యమదీయ న్తు విలఙ్ఘ్య యజ్ఞం
ద్రష్టుం పితుర్యాసి తతః ప్రియే త్వం
భజస్యవశ్యం పరిభూతి మీశా
న్మద్వ్యగ్రజానా మ్బహుమానితానామ్. 31.

ఏవం నిషిద్ధాఽపి సతీ భవేన
భర్త్రాి తదుత్కాలముదా మఘ న్తం
ద్రష్టుం పితు స్తం ప్రవిహాయ దేవం
గన్తుం ప్రతస్థే కుపితా విమూఢా. 32.

ఏకాం పితుర్గేహ మభివ్రజన్తీం
దృష్ట్వా సతీం త్ర్యంబక భృత్యవర్గాః
అనుప్రయాతా వృషభేఽవరోప్య
ఛత్రధ్వజస్రక్ శుకకన్తుమానై (మానం దర్పణం.) 33.

అలఙ్కృతం సృక్ స్రువ భాణ్డదర్భకై
రధిష్ఠితం వేదవిదగ్రజన్మభిః
వివేశ యజ్ఞాయతన మ్పితు స్సతీ
ద్యుతి ర్హిమాంశో రివ మేఘమణ్డలమ్. 34.

దృష్ట్వా పితా తాం తనుజాం యశస్వినీం
నచాబభాషే నచకార గౌరవమ్
తామాలిలిఙ్గు ర్జననీచ సోదరాః
ప్రేమ్ణా సతీం లోకశివోద్భవాయనామ్. 35.

మాత్రా చ మాతృష్వసృ సోదరీభి
స్సమ్పూజితా ప్యాసన పాద్యదానైః
పిత్రా ప్రమోదేన విమానితా సా
తుష్టిం నలేభే విదితా సదస్యైః. 36.

నిరీక్ష్య యజ్ఞం త మరుద్ర పూజ్యం
భర్తృద్రుహం తం చ నిరీక్ష్య దక్షం
సంహారిణీమూర్తి రివేశ్వరస్య
జజ్వాల కోపేన సతీ తదానీమ్. 37.

నినిన్ద తాతం శివవైరిణం తం
సంశృణ్వత స్సర్వజనస్య దేవీ
విమూఢకోపా జగత స్సమర్చ్య
పాదామ్బుజం ద్వేష్టి భవత్పరో న. 38.

యజ్ఞల్పిత మ్భర్తరి మే భవాయ
శ్మశానచర్యాఽస్థి జటాజినానామ్

సన్ధారణ న్ధూష్యమి తీవ యత్విత
స్తదీయ మాహాత్మ్య నవేదనేన తత్. 39.

నాథేన లోకస్య జనార్దనేన
సంచోదిత స్తామస మోహనాయ
ఏతాదృశం వేష ముపాదదానో
నదోషణార్హో భవతో గిరీశః . 40.

యజ్జిహ్వికా గాయతి రామనామ
లోకావన మ్పావన మాశ్రితానామ్
యచ్ఛీర్షసంస్థం హ్యురువిక్రమస్య
పాదాబ్జ సంక్షాళన తీర్థతోయమ్. 41.

య దీశ్వరాత్ జ్ఞాన ముపార్జనీయ
మిత్యస్య విద్వత్ప్రభుతాం వ్యనక్తి
తం ద్రుహ్యసి త్త్వం సకలార్చనీయం
భవం మ్భవాన్ధీకృత నేత్రబుద్ధిః. 42.

సర్వే సురా స్తస్య వపూంషిచేతి
పుంస శ్శ్రియఃపత్యు రుశన్తి సన్తః
తత్రాప్యయం సర్వసురోత్తమోఽస్మిన్
విమానితే సోఽప్యవమానిత స్స్యాత్. 43.

త్వం త్వేవ మజ్ఞాయ విమూఢభావః
కామక్రుధాధ్య స్తనుమానవశ్యః
హరం హరం సర్వరుజాం వినిన్దన్
పతిష్యసి హ్యక్రమతోఽన్ధకారే. 44.

విబోధితా త్వ ద్ధృదయాభివేదినా
భర్త్రాఽపి సన్త్యజ్య పతిం గతిం మమ
దేహానుబన్ధావిలహృత్సమాగతా
సమ్యక్త్వయా సత్కృతి మాపితాఽధునా. 45.

ఇతీవ సమ్యగ్వినివిద్ద దేవీ
దక్షం క్రుధాభి జ్వలసర్వగాత్రా
యోగేన సన్త్యక్తతను ర్భవాంఘ్రి
నిధ్యానధూతాఖిల కల్మషాఽభూత్. 46.

దృష్ట్వా తదాశ్చర్య తమం వ్యనిన్దన్
దక్షం తదావిప్రసురర్షి సజ్ఘాః
హన్తుఇచ్ఛ దక్షం శివభక్తసఙ్ఘాః
క్రుధోదతిష్ఠన్ వివిధాయుధాఢ్యా. 47

నిరీక్ష్య తద్భూతగణాభియానం
భృగుర్మహర్షిః కిల దక్షిణాగ్నౌ
యజ్ఞఘ్న మన్త్రేణ జుహావ హవ్యం
తదాహ్యభూవన్ రుభవో హ్యసంఖ్యాః. 48.

అలాతహస్తై ర్ర్భుదేవసంఘైః
ప్రమర్దితా భృత్యగణా హరస్య
సన్దహ్యమానా పరమర్షిభి స్తైః
పలాయితా నశ్వరతా ముపేతాః . 49.

నిశమ్య సత్యామరణ జ్గిరీశో
దక్షావమానా త్పరితప్తమూర్తేః
సైన్యం చ సంభాధిత మాత్మనీనం
చుకోప కాలానలదీప్తదేహః. 50.

సముజ్వలాం స్వీయజటాం విపాట్య
చిక్షేప భూమౌ నినదన్ గభీరమ్
హర స్తత ప్రాదురభూ త్పురారిః
భక్తాగ్రణీః కశ్చన వీరభద్రః. 51.

దివిస్పృగంగో రవితుల్యనేత్రః
కరాళదంష్ట్రి స్సముదీర్ణకోపః

దృష్ట్వా హర స్తం సవనం చ దక్షం
జహీతి బద్ధాఞ్జలి మాహవీరమ్. 52.

గః ఏవం హరాజ్ఞాపితో వీరభద్రో రుద్రపారిషదై రనుగతో మహావేగసము
ద్భూతరజసా వ్యాప్తదిశామణ్డలో దక్షయజ్ఞాయతనం ప్రతస్థే. 53.

దృష్ట్వా రజస్తూత్తర దిక్సముత్థం
కింకిం భవిష్యత్యభిజాతకమ్నా
భృగ్వాదయ స్సంసది తత్ర మూఢాః
వాతా న ధున్వన్తి రజః కిమేతత్. 54.

ఆహోస్వి దద్య ప్రళయో భవేత్కిం
కిం వా భయం నో గిరిశద్రుహాం స్యాత్
య స్త్వన్తకాలే జగదేత దత్తి
సకోపితోస్మాభి రభూత్పినాకీ. 55.

ఇతీవ తేషు ప్రభవత్సు సద్యః
ప్రాదుర్బభూవుః కునిమిత్తవర్గాః
తథైవ చోద్ధాయుధ భృత్యయుక్తో
యజ్ఞాలయం ప్రాప స వీరభద్రః. 56

అగ్నీ నషించన్ సలిలేన కేచిత్
స్రుచో బభఞ్జు ర్బిభిదుశ్చ శాలాః
బబాధిరే న్యే పరమర్షి పత్నీ
రన్యే మునీం శ్చాభినుదన్తి తీక్ష్ణమ్. 57.

బద్ధో భృగు ర్మణిమతా తు భగన్తు నన్దీ
జగ్రాహ పూషణ ముదాహర దమ్బికేశః
దక్ష మ్బబన్ధ మహసా ఖలు వీరభద్రః
స్సర్వే ఉద్రవన్ భయవశా త్పరిపీడితా స్తైః. 58.

శ్మశ్రూణి చిచ్ఛేద భృగో ర్భవాగ్రణీః
అపాతయ ద్దృష్టియుగ మ్భగస్య చ

పూష్ణశ్చ దన్తా నభిపాత్య మస్తకం
దక్షస్య ఖడ్గేన శితేన సోఽచ్ఛినత్. 59.

విధ్వంసయిత్త్వైవ ముదారవీర్యో
దక్షాధ్వరం భూతగణానుయూతః
హుత్వానలే దక్షశిరః ప్రతస్థే
స వీరభద్రో గిరిశస్య వాసమ్. 60.

తత స్సురేన్ద్రాః హరభృత్యభగ్నా
న్యవేదయన్ తం విధయే హ్యుదన్తమ్
యత స్స్వయమ్భూ ర్భగవాన్ రమేశో
నాగచ్ఛతాం తత్ర పురైవ వీక్ష్య. 61.

వచో నిశమ్య దేవానా మవద ల్లోకపూర్వజః
మహతా మవమానం హి కస్య తేజో న ధక్ష్యతి. 62

యతోఽనాగస మీశాన మభాగ ఞ్చక్రుథాఽమరాః
తతః క్రుద్ధో భవానీశః భవద్భిహ్యవమానితః 63

దక్షస్య దుర్మాన్ద్య కుశల్యవిద్ధం
పత్నీవియోగేన చ తామ్యమానమ్
ప్రసాద్య చిత్తం గిరిశస్య యూయం
క్షమాపణాత్ స్వస్థహృదో భవేత. 64.

ఇత్యేవ మాదిశ్య సురాన్ సురేశః
తైస్సాక మాయా ద్రజతాద్రిశృఙ్గమ్
భస్మాస్థిదణ్డాజినధారిణన్తం
జటాధర స్తత్ర దదర్శ రుద్రమ్. 65.

సనన్దనాద్యై రుపసేవితం తం
వీరాసనస్థో జగతోఽభివన్ద్యం
విజ్ఞాయ తత్రాగత మబ్జయోని
ముత్థాయ శీఘ్ర స్తవన మత్పురారిః. 66.

అన్యే చ యే ఽనుద్రుహిణం సమాప్తా
స్తేచ ప్రణేము ర్గిరిశం వరేణ్యమ్
తత ప్రహాసామల లోచన స్తం
బ్రహ్మా స్తువత్ కోపశమాయ తస్య. 67.

కురుష్వ పూర్తిం సవనస్య దక్ష
శ్శిరో లభేతేతిచ యాచ్యమానః
అజాననత్వం భవితేతి తస్య
ప్రోవాచ రుద్రః ప్రతిపన్నబుద్ధిః. 68

ఏవం శివాజ్ఞా మనుసృత్య దేవా
స్సత్రం సమాగత్య శివేన ధాత్రా
మహర్షిభి స్సాక మజస్య యజ్ఞ
పశో శ్శిరో దక్షవపు ష్యబధ్నన్. 69.

దక్ష స్తదోత్థాయ మృతాఽభివీక్షితః
ప్రసన్నచిత్త పరిధూతకల్మషః
సుతాం స్మరన్ యోగవిపన్నదేహినీం
సబాష్పనేత్ర ప్రియతావిమోహితః. 70.

సంస్తభ్య ధైర్యేణ మనో గిరీశం
స్తుత్వా క్షమాప్య స్వకృతాపరాధం
భృగ్వాదిభిః పూరిత యజ్ఞకర్మా
బభూవ రుద్రాజని దేశవశ్యః. దక్షఇతి శేషః 71.

తే వీరభద్రాగమదోషశాన్త్యై
భృగ్వాదయో వైష్ణవ మానిరూపుః
భక్త్యా పురోడాశ మథా విరాసీత్
విష్ణు శ్శ్రియాద్యోతిత బాహుమధ్యః . 72.

సమూహ్యమానం గరుడేన వేద
మయేన చక్రాబ్జగదాసిశార్ఙ్గైః
లసత్కరం సుస్మితసున్దరాస్యం
సువర్ణచేలావృతమధ్య మీశమ్. 73.

పార్శ్వ ద్వయావీజితచారుచామరం
శ్వేతాతపత్రావృత రమ్యమస్తకమ్
నారాయణం తం పరివీక్ష్య నిర్జరా
స్సాకం మునీంద్రైః వ్యదధు ర్నమస్క్రియాః. 74.

సర్వే ధృతాంజలిపుటా స్స్వశిరోభి రీశం
దృష్ట్వా స్తువన్ సురగణా స్సవిరించి రుద్రాః
దక్షోఽర్ఘ్యణం సమనయ న్మునిభి ర్నిదిష్ట
స్తుష్టావ సాంజలి రదభ్ర ముదా ప్రణమ్య. 75.

ఋత్విక్సదస్య గిరిశాజసురేశ్వర ర్త్వి
క్పత్నీ మహర్షిగణసిద్ధసుదక్షదారైః
లోకేశయోగిపతివేదకృశానుదేవైః
గన్ధర్వచారణగణద్విజవర్యసంఘైః. 76.

సమ్యక్క్రమేణ పరిసంస్తుత దివ్యరూపః
ప్రేమప్రసన్న హృదయ పరిలబ్ధభాగః
శ్రీమా నువాచ యజమానముదీర్ణ తోషం
స్నిగ్ధం గభీర మధురం కరుణారుణాక్షః. 77.

సృష్టౌ రజ స్తమ ఇతి ప్రళయే స్థితౌ చ
సత్వ స్త్వితీవ గుణభేద ముపాశ్రితోఽహం
సృష్టిస్థితిప్రళయ మాదధ దబ్జజేశౌ
స్వాంశై స్త్రిమూర్తి రితి కథ్య అహం త్రిలోక్యామ్. 78.

మచ్ఛక్తిసంచితబలౌ కమలాసనేశౌ
సృష్టిం లయంచ కురుతో మమ మూర్తిభూతౌ
తత్రాన్యతో జగతి చాహమచిన్త్యశక్తి
స్తిష్ఠామి చాన్తర ఉదీరిత సర్వశక్తిః . 79.

ఏతన్మదాత్మభువనం మదభిన్న మేవ
భేదం యదత్ర కురుతే త దబుద్ధిమూలమ్

సర్వత్ర బుద్ధి ముపయన్ మయిదేవ భక్త్యా
మామేవచార్చయ తతో భవితా శివం తే. 80.

సంచోదితో భగవతైవ ముదారబోధో
దక్ష స్సమాప్య మఘమావభృధాప్పుపూతః
సర్వానుపార్చయ దభీష్టఫలప్రదానై
స్సర్వేఽగమన్ స్వభువనాని గృహం చ దక్షః. 81.

సోఽయం రుద్రావమానేన త్యక్త్వా తత్తనుమాత్మనః
దక్షః ప్రచేతసాం పత్న్యాం మారిషాయా మభూత్పునః. 82.

గః సోఽయం సృష్ట్యున్ముఖః ప్రథమం మనసాభిసృష్ట దేవాసురమనుష్యాది సర్గః తమప్రవృద్ధ మాలోక్య సమ్ప్రాప్త విన్ధ్యపాద స్తత్రత్యాఘమర్షణాఖ్య పుణ్యతీర్థస్నాననిరతః హంసగుహ్యాకాఖ్య స్తోత్రాభిష్టుత హరిచరణః తప స్తుష్టేన భగవతా సముపదిష్ట సకలతత్త్వార్థః తన్నిదేశేనైవ పంచజనాఖ్యస్య ప్రజాపతే ర్దుహితర మసిక్నీ ముపయేమే. 83.

దక్షస్య పాంచజన్యాం వై హర్యశ్వాఖ్యా శ్శతం స్సుతాః
పిత్రా సృష్ట్యర్థ మాదిష్టా జగ్ముస్తే పశ్చిమాన్దిశమ్. 84.

దేశే సిన్ధ్వబ్ధిసంయోగే నారాయణసరోజలే
స్నానా త్తే శుద్ధమనసా వైరాగ్యాయ సమాశ్రితాః. 85.

పితు ర్నిదేశా త్తే సర్వే సృష్ట్యర్థం తేపిరే తపః
నారద స్తత్ర చాగత్య తపత స్తా నుదైక్షత. 86.

తత్త్వోపదేశభూమ్నా తే నారద స్యాత్తచేతసః
దాక్షాయణా మోక్షమార్గ మవలమ్బ్యాపు రీశ్వరమ్. 87.

నిశమ్య దక్షాన్ తనయాన్ దక్షః పాంచజనీపతిః
సహస్రం శబళాఖ్యాకా నసూత ద్రుహిణాజ్ఞయా. 88.

ఆదిష్టా స్తేపి సృష్ట్యర్థం పిత్రా నారాయణాహ్వయమ్
సరస్సమ్ప్రాప్య తత్తీర్థ సంస్పర్శా చ్ఛుద్ధమానసాః. 89.

అష్టాక్షరమహామన్త్ర్య జపేనారాధయన్ హరిమ్
తత్రాపి నారదోఽభ్యేత్య తత్త్వం సూపదిశన్మునిః. 90.

విముఖా నకరోత్సృష్టే ర్వైరాగ్యపరిభూషితాన్
తే చాప్యగ్రజపన్థాన మనుయాతా స్సహస్రిణః . 91.

దక్షోఽథ నాశ మ్పుత్రాణాం శ్రుత్వా నారదమూలకమ్
క్రుధాకులః పుత్రశోకా దశప త్సురతాపసమ్. 92.

యదస్మ త్తనయా న్నష్టా నకరో త్స్వాధులిఙ్గక
తస్మా త్తవ పదం కించి న్నస్యా జ్జగతి సంస్థితమ్. 93.

పునరప్యనునీతోఽయ మసిక్న్యాం విధినా విధిః
షష్టిం ప్రాసూత పుత్రాణాం యదీయై ర్జగ దాతతమ్. 94.

దశాఽభవన్ ధర్మపత్న్యః కశ్యపస్య త్రయోదశ
కృశాశ్వరుద్రాంగిరసాన్ ద్వేద్వే చన్ద్రస్య వింశతిః. 95.

సప్తచాథావశిష్టాస్తు తార్ క్ష్య స్యైవ ప్రియాస్స్మృతాః
కశ్యపస్యైవనామాన్యః త్తార్ క్ష్యఇత్యాతతం భువి. (తాసు) 96.

భాను ర్లమ్బా కకుబ్జామి ర్విశ్వా సాధ్యా మరుద్వతీ
వసు ర్ముహూర్తా సఙ్కల్పా దశధర్మప్రియా స్స్మృతాః. 97.

వేదర్షభముఖా భానో భానవానామ జజ్ఞిరే
బుషభా దిన్ద్రసేనాఖ్య స్సుతోజాతో మహీపతే. 98.

లమ్బాతు ధర్మగృహణీ విద్యోతఇతి విశ్రుతమ్
పుత్ర మ్ప్రాసూత తస్యాసీ త్స్తనయిత్నవ సంజ్ఞికః. 99.

తౌ విద్యుద్వారివాహనా మభిమానితయా శ్రుతౌ
కకుభో ధర్మపత్న్యాస్తు కీకట స్తస్య సఙ్కటః. 100

జామే రభూవన్ భూదుర్గ దేవతాస్తనయావరాః .
స్వర్గోనన్దిశ్చ పుత్రౌ ద్వౌ జామేయేభ్యో బభూవతుః. 101

విశ్వాఖ్యాయా ధర్మపత్న్య విశ్వేదేవాస్తనూభవాః

క్రతు ర్దక్షః శ్రవ స్సత్యః కాలః కామో ధుని స్తథా 102

కుర్వత్ప్రభావా శ్చ తథా రోచమానఇతి శ్రుతాః
విశ్వేదేవా ఇమేరాజ న్నప్రజాఇతి విశ్రుతాః. 103

సాధ్యాయా ధర్మపత్న్యాస్తు మనః ప్రాణో హయో నయః
నరోఽనుమన్తా యానశ్చ చిత్తి ర్నారాయణో విభుః . 104

హంసశ్చ ప్రభవశ్చైవ సాధ్యాః పుత్రాః విజజ్ఞిరే
అర్థసిధ్యాహ్వాయ స్తేషాం తనయో విశ్రుతః ప్రభో. 105

గః సాధ్యదేవవిషయ మేత ముదన్త ముదాహరన్తి. 106

పూర్వం చతుర్ముఖముఖా జ్జయనామధేయాః
జాతాస్సుతాః ద్విష డువాచ విధి స్సుతాన్ తాన్
బహ్వీః ప్రజా జనయతేతి వచ స్తదీయం
నో శుశ్రువు ర్హితపరస్య పితు స్తనూజాః. 107

గః తాన్ చ దర్శపూర్ణమాస బృహద్రథన్తర చిత్తి విచిత్తి కూత్యాకూతి విజ్ఞాతృ విజ్ఞాత మనోయజ్ఞాభిధానాన్ స్వశాసనాదర పరాఙ్ముఖాన్ వైరాగ్య మవలమ్బమానాన్ నిరీక్ష్య క్రోధాకులో విధి రశపత్ . 108

యద్వృద్ధి మిచ్ఛ న్న హమద్య సృష్టేః
యుష్మన్ముఖేన ప్రతిబద్ధకామః
తస్మా న్నమాగో బలవంచితాశా
యూయం జనీ ర్లప్స్యథ సప్తకృత్వః. 109

విజ్ఞాయ రుష్టం విధిమాత్మయోనిం
ప్రసాదయామాసు రతీవపుత్రాః
కించి త్ప్రసన్న స్తనయా నువాచ
విధి స్స్వకామ ప్రతిరోధరుష్టః. 110

మదుక్తమేత ద్వితథం కదాఽపి
నస్యా ద్భవన్తశ్చ కృతాపరాధాః
స్వాయమ్భువాద్యన్తర సప్తకే తు
దేవేషుజాతా అభవిష్యతేతి. 111

తతో మదీయ మ్భువనం సమాప్తా
మయాసహ ప్రాపస్యథ లోకమగ్ర్యమ్

ఇత్యేవ ముక్తా విధినా జయా స్తే
తథైవ జన్మాపు రమర్త్యలోకే. 112

స్వాయమ్భువేతరే నామ్నా అజితాఇతి విశ్రుతాః
స్వారోచిషేతు తుషితా ఉత్తమే సత్యనామకాః . 113

తామసే హరయోనామ వైకుంతా రైవతే స్మృతాః
చాక్షుషే త్వన్తరే సాధ్యా నామ్నా ధర్మస్య సూనవః. 114

వైవస్వతే ఉదితేః పుత్రాః ద్వాదశాదిత్యసంజ్ఞికాః
తేషాం నామాని వంశం చ పశ్చా ద్వక్ష్యామి భూపతే. 115

మరుద్వత్యాం ధర్మపత్న్యాం మరుత్వా నభువ త్సుతః
తథాఽభవ జ్జయన్తశ్చ పుత్ర స్తౌ చాప్రజౌస్మృతౌ. 116

ముహూర్తాయాస్తు వక్ష్యామి పుత్రాన్ శ్రుణు మహీపతే
రౌద్రసార్పౌ మైత్రపిత్ర్యౌ వాసవశ్చాద్య ఏవ చ. 117

వైశ్వదేవ స్తథాబ్రాహ్మః ప్రాజాపత్యాహ్వయ స్తథా
ఐంద్రాగ్నైంద్రౌ నైఋతిశ్చ వారుణశ్చార్యమా భగః . 118

అజైకపాదహిర్బుధ్న్యః పూషాహి యామ్యఏవ చ
ఆగ్నేయ నామకశ్చైవ ప్రాజాపత్యాభిధ స్తథా. 119

బ్రాహ్మసౌమ్యౌ తథాఽదిత్యో బార్హస్పత్యశ్చ వైష్ణవః
సావిత్ర త్వష్ట్ర వాయవ్యా ముహూర్తాయా స్సుతా ఇమే. 120

దివారాత్రి ముహూర్తానా మభిమానితయా శ్రుతాః
సఙ్కల్పాయాస్తు సఙ్కల్ప స్తస్యకామ స్సుతోఽభవత్ 121

వసో స్తు తనయా హ్యష్టౌ వసవో విశ్రుతా విభో.
ద్రోణః ప్రాణో ధ్రువ శ్చార్క స్తోషోఽగ్ని ర్వసురేవ చ 122

విభావసురితి హ్యేషాం నామాన్యాసన్ మహీపతే.

అభిమత్యాఖ్య భార్యాయాం హర్ష శోకభయాదయః 123

ద్రోణస్య తనయా రాజన్ జజ్ఞిరే లోకవిశ్రుతాః
ఊర్జస్వత్యా ప్రాణపత్న్యా నవపుత్రా విజజ్ఞిరే. 124

ఆయుః పురోజవశ్చాపి కల్మాన్షస్థ స్తథా శివః
దవో మనోహరశ్చైవ ప్రాణో రమణ ఏవ చ
శిశిరశ్చేతి తేషా న్తు నామాని కథితాని వై. 125

మనోజవాభిధః పుత్రః శివస్య పరికీర్తితః
ధ్రువస్య తు వసో ర్భార్యా ధరణిః పురదేవతా. 126

కాలాదీన్ వివిధాన్ పుత్రా నసూత బలవత్తరాన్
అర్కస్య త్వశనాపత్నీ తర్షం ద్రవిణమేవ చ. 127

హవ్యవాహాదికాంశ్చైవ ప్రాసూత తనయా వరాన్
అగ్నేః పత్నీ వసోర్ధారా స్కన్ధం ద్రవిణకాదిమాన్. 128

పుత్రా నసూత స్కన్దస్య విశాఖో నైగమేయకః
స్వయమ్భువాదయః పుత్రా విశ్రుతా స్కన్దరూపిణః. 129

దోషస్య శర్వరీపత్నీ శింశుమార మజీజనత్
విభావసో రుషాఽసూత రోచిం వ్యుష్ట స్తథా తపమ్. 130

వసో స్త్వాఙ్గిరసీ పత్నీ విశ్వకర్మాహ్వయం సుతమ్
అసూత శిల్పిప్రవరం తస్యేదం చరితం శ్రుణు. 131

విశ్వకర్మచరితమ్

స విశ్వకర్మాప్సరసో ఘృతాచీం
గన్తుం ప్రయాతో భవన స్తదీయమ్
నిశమ్య రమ్భావచనం స్మరస్య
గేహం గతా సేతి పునర్నివృత్తః. 132

క్షేత్రేవరే పుష్కరనామ్నిరూప
సౌన్దర్యలావణ్య విభూషితాఙ్గామ్

దృష్ట్వా ఘృతాచీం స్మరముగ్ధచేతాః
భోగం యయాచే మదనార్థవేషామ్. 133

అహం స్మరస్యానుభవార్థ మస్య
గృహ న్తు గచ్ఛామి న భోక్తు మర్హా
గురోస్తు పత్నీ భవతో యత స్త్వం
తత్ప్రాప్తివిద్య స్త్వితి సా న్యరున్ధత్. 134

స్వాభీష్టనిర్బన్ధవివృద్ధమన్యు
స్సవిశ్వకర్మాపి శశాప వేశ్యామ్
శూద్రీంజనిం ప్రాప్స్యసిచేతి సాపి
శశాప తం జన్మ భవే త్తథేతి. 135

క్షేత్రే ప్రయాగే మదనాహ్వయస్య
గోపస్య కన్యాజని సాప్సరస్త్రీ
జజ్ఞే స శిల్పి ర్భువి శిల్పయోన్యాం
శిల్పేషు కౌశల్యయుతో బభూవ. 136

శూద్రీ ఘృతాచీ పతికామశూన్యా
తీరేఽథ గాఙ్గే తపసి స్థితాఽభూత్
సౌన్దర్యలావణ్యనిధి స్స శిల్పీ
శిల్పార్థమాయా ద్ద్యునదీ ప్రతీరమ్. 137

కృత్వా ప్రయాగాధిపరాజ శిల్పం
స్నానాయ గఙ్గా మగమ త్సశిల్పీ
దృష్ట్వాఽబలా న్తాపసవేషభూషాం
కామోపగూఢ శ్చకమే విహారమ్. 138

జాతిస్మరత్వా త్స తయేతిచోక్తో
ధునాతు గోపీచ తదాన్యభార్యా
అహ న్త్విదం విష్ణుపదీప్రతీరం
తపస్వినీ పుణ్యమితీవ శూద్రాీ. 139

ఏవం నిషిద్ధ స్స తదా త్వదృశ్యో
జహారతాం మన్దరకన్దరాన్తమ్
తత్రావిరాసీ న్మదనానుకూలం
పికప్రణాదాది నిమిత్తజాలమ్. 140

ఉత్కణ్ఠితాం తా ముపభుజ్యశిల్పి
జాతిస్మర శ్శాప విముక్తిమాప్తః
సాపి స్వలోకే నిజరూప మాప్తా
జగామ శూద్రీ తమను ప్రతోష్య. 141

సా విశ్వకర్మాహిత గర్భకోశాత్
ప్రాసూత పాతిత్యయుతాన్ మనుష్యాన్
సువర్ణకారంచ కువిన్ద కుమ్భ
మాలాకరాన్ చిత్రకరం చ శూద్రీ. 142

ససూత్రకారంచ సశఙ్ఖకర్మ
కారౌచ కాంస్యక్రియమేవ చేతి
నవాత్మజాన్ స్వస్వసదృక్షవృత్తౌ
సంస్థాప్య తౌ జగ్మతు రాత్మలోకమ్. 143

సహాయతః కస్యచి దూరుజస్య
సువర్ణకారో ఽగ్రజ రుక్మహారీ
బభూవ పాతిత్య మనుప్రయాతో
విప్రేన్ద్ర శాపాదభిభూతవేషః. 144

చిత్రవ్యతిక్రాన్తికృతే స విప్రై
శ్శప్తోఽపత చ్చిత్రకరోఽపిలోకే
ససూత్రకారోఽపి పపాతయజ్ఞ
పాత్రాప్రదానా ద్ద్విజవర్యశప్తః. 145

చిత్రకారస్య కస్యాంచి జ్జారిణ్యాం శూద్రయోషితి
అట్టాలికాకారసంజ్ఞః పతితః కశ్చనాజని. 146

కుమ్భకారస్త్రియా మట్టాలికాకారస్య యోషితి
కోటకోనామ సమభూ ద్గృహకారో మహీపతే. 147

కుమ్భకారస్య బీజేన కోటకస్య స్త్రియాం నృప
తైలకార స్సమభవ త్పతితో నిజకృత్యతః. 148

కస్యచి ద్రాజవర్యస్య క్షత్రస్త్రీసహవాసతః
జారధర్మేణ సఞ్జాతః పతిత స్తీవరాహ్వయః. 149

బీజేన తీవరస్యాపి తైలకారస్త్రియా మభూత్
దస్యు ర్లేటాహ్వయః కశ్చి ల్లేటస్యాపి చ షట్సుతాః . 150

కన్యాయా స్తీవరస్యాస న్మల్లో మన్త్రిశ్చ మాతరః
భణ్డః కలన్దరః కోల ఇత్యేతే దస్యు వంశజాః . 151

చణ్డాలోనామ పతితో జాత శ్శూద్రస్య వీర్యతః
విప్రస్త్రియా, స్తీవరస్య చణ్డాల్యాం చర్మకారకః. 152

చణ్డాల్యాం చర్మకారస్య మాంసచ్ఛేద స్సుతో ऽభవత్
కోంచకోనామ సమభూత్ మాంసచ్ఛేద్యాన్తు తీవరాత్. 153

వేశ్యాయాం క్షత్రవీర్యేణ కైవర్త స్సమభూ త్సుతః
కోంచకస్య స్త్రియాఞ్జాతః కైవర్తా త్కర్తృసంజ్ఞికః . 154

చణ్డాల్యాం లేటవీర్యేణ జాతౌ హడ్డిడమాహ్వయౌ
హడ్డిస్త్రియాన్తు చణ్డాలా జ్జాతాః పంచ వనేచరాః. 155

తీవరస్య చ కన్యాయాం లేటస్యాభూ త్సుతోऽపరః
గఙ్గాతీరేऽభిజాతత్వా ద్గఙ్గాపుత్ర ఇతి శ్రుతః. 156

సూత్రకారస్య వీర్యేణ గఙ్గాపుత్రస్య యోషితి
జాతో యుఙ్గీతి విఖ్యాతో వేశధారాహ్వయ స్సుతః. 157

తీవరస్య స్త్రియాం వైశ్యా చ్ఛుణ్డీనామ సుతోऽభవత్
వైశ్యస్య శుణ్డీకన్యాయా మ్పౌణ్డ్రికో నామతోऽభవత్. 158

శూద్రాయాం వైశ్యవీర్యేణ జాతః కరణసంజ్ఞికః
కరణస్య స్త్రియాం క్షత్రా ద్రాజపుత్రాహ్వయో ఽభవత్. 159

కరణాద్రాజపుత్ర్యాన్తు సమభూ దాగరీతి వై
తీవరస్య చ సంసర్గా త్పతితో ధీవరోఽపి చ. 160

ధీవరా త్తీవరస్యాపి కన్యాయాం రజకాహ్వయః
రజకస్యాప్య భూత్పుత్రః కోయాలీ తీవరస్త్రియామ్. 161

వైశ్యాయా మ్బ్రాహ్మణస్యాభూ త్సుతో నాపిత సంజ్ఞికః
గోపస్త్రియాం నాపితస్య సర్వస్వీనామ పుత్రకః. 162

క్షత్రా త్సర్వస్వీకన్యాయాం వ్యాధో మృగవధాదరః
శుణ్డిస్త్రియా న్తీవరస్య జాతా స్సప్తసుతాః కలౌ. 163

హడ్డే స్సంసర్గదోషేణ దస్యవ స్తే ప్రకీర్తితాః
బ్రాహ్మస్త్రియాన్తు కస్యాఞ్చి దృషే కస్యాఽభవ త్సుతః . 164

ప్రథమర్తుదినేజాతః కూదరః పరికీర్తితః.
స తు కోటకస్సంసర్గా త్పతితాధమతా మగాత్. 165

వీర్యేణ క్షత్రియస్యాపి స్త్రియాం వైశ్యస్య వాసరే
ఋతోరాద్యే మహోదస్యు ర్వ్యాగతీతాహ్వయోఽభవత్. 166

శూద్రీ సమ్పర్కదోషేణ క్షత్రియస్యాఽభవన్ సుతాః
అవిద్ధకర్ణా మ్లేచ్ఛాఖ్యా దురాచారరతా స్సదా. 167

కువిన్ద యోషితి మ్లేచ్ఛా ద్భోళాఖ్యా జాతి రుద్బభౌ
భోళా దభూ చ్ఛరాకాఖ్యో జాతః కాళిన్దయోషితి. 168

ఇత్యేతే వర్ణ సాంకర్యా త్సమ్ప్రాప్తా నీచజాతితామ్
అవైదికా విశ్వకర్మ ఘృతాచీ వంశజా స్మృతాః . 169

తస్యాసీ ద్విశ్వకర్మాఖ్య శిల్పివర్యస్య చక్షుషః
మను స్సమభవ త్పుత్రో మన్వన్తరనిరూపకః. 170

ఇతి శ్రీకృష్ణాగోదావరీమధ్య భూమణ్డల మణ్డనాయమాన శ్రీనూజివీడు
రాజధాన్యధిప శ్రీమద్వేంకటరంగాప్పారాయాస్థాన విద్వన్మణినా
శ్రీమదాత్రేయకులతిలక శ్రీమద్రామానుజాచార్యసూనునా
గోపాలకృష్ణార్యేణ
విరచితే శ్రీశోభనాద్రీశ వైభవాఖ్యేమహాకావ్యే పూర్వభాగే
దక్షచరితం విశ్వకర్మ చరితాదికథనంనామ
తృతీయ స్సర్గః.

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీశోభనాద్రీశ వైభవాఖ్యే మహాకావ్యే పూర్వభాగే
చతుర్థస్సర్గప్రారమ్భః

కృత్తికాద్యా భరణ్యన్తాః ప్రాచేతస తనూభవాః
సప్తవింశతి సంఖ్యాకా నిశాకర ముపాశ్రితాః. 1.

తా స్స్వయం రోహిణీ మేకాం బహు మేనే కళానిధిః
అన్యాపత్న్యు రుపేక్షాతో దుఃఖితాః పితు రాలయమ్. 2.

ప్రాప్తా స్తా శ్చానుగతవాన్ ఇన్దురీర్ష్యా భయాన్వితః
అయాచతా మూ శ్వశురం స తా హ్యాదిశ దిన్దవే. 3.

సామ్యేన వృత్తి ర్భవితా మే ప్రియా స్వఖిలా స్వితి
శపథాచరణేనాఽయ మనయ త్తా స్స్వ మాలయమ్. 4.

పున ర్యథా పూర్వమేవ రోహిణీ ముపసేవతే
అప్రీత్యా భర్తు రాగమ్య తాః పితు స్సన్నిధిం పునః. 5.

న్యవేదయన్ యథావృత్తం పిత్రే సర్వం కుమారికాః
పునరప్యనుయాతిస్మ చంద్రో దక్షభయార్దితః 6.

శపథోల్లంఘినం పక్షపాతినం పాపినం విధుం
ప్రాచేతసోఽశప త్క్రుద్ధః పుత్రీ రన్వీక్ష్య దుఃఖితాః 7.

య త్సర్వదారే ష్వరతి ర్భవతో రోహిణీం వినా
ఉల్లంఘితశ్చ శపథో యత్త్వయా పాపశీలినా. 8.

తద్రాజయక్ష్మణా సోమ! కళానాశం ప్రయాస్యసి
పీడితశ్చాఽనపత్యశ్చ దారేషు త్వ మ్భవిష్యసి. 9.

క్రుద్ధేనైవం నిశానాథ శ్శప్తో దక్షేణ తం పునః
ప్రసాద్య లేభే సకలాః కళాఏవ న సన్తతిమ్. 10.

ప్రాచేతసస్య తనయా తు తత స్సురూపా
పత్నీ శివస్య సమసూత మృడాన్ సహస్రమ్ 10.

అన్యా శివస్య గృహిణీ శివపార్షదాగ్ర్యాన్
ప్రేతా న్వినాయకగణాన్ సుషువే సుఘోరాన్. సురూపేతినామ.11.

గః తేషు రుద్రేష్వనన్తేషు రేవత అజ భవ భీమ వామ ఉగ్ర వృషాకపి అజైకపాద అహిర్బుధ్న్య బహురూప మహదభిధానా ఏకాదశ ప్రధాన గణనాయకా బభూవుః. 12.

స్వధా సత్యా వఙ్గిరసః పత్న్యౌ ప్రాచేతసాత్మజే
స్వధా పుత్రాస్తు పితర స్సత్యాః పుత్రస్తు వేదపః . 13.

అధర్వాఙ్గిరసో నామ్నా విశ్రుత స్సమభూ న్మునేః
అర్చిః కృశాశ్వపత్నీ తు ధూమ్రకేశం సుత స్తథా. 14.

భీషణాఽన్యా వేదశిరం దేవలం వయునం మనుం. అసూతేతిశేషః
చతస్రో దక్షతనయాః పత్న్య స్తార్ క్ష్యస్య విశ్రుతాః. 15.

సుపర్ణాఖ్యా చ వినతా కద్రూశ్చైవ పతఙ్గికా
యామినీచేతి తా స్వాద్యా గరుడం విష్ణువాహనమ్. 16.

అనూరుంచ సుతం లేభే సుతాం సౌదామినీ మితి
సంపాతిశ్చ జటాయుశ్చాఽనూరోః పుత్రావితి శ్రుతౌ. 17.

సమ్పాతే రభవన్ భభ్రు స్సుపార్శ్వ శ్శీఘ్రగ స్తథా
సుతౌ జటాయుషశ్చాపి కర్ణికార స్తతోపరః. 18.

శీతగామీ చ పుత్రౌ ద్వా వభూతాం లోకవిశ్రుతౌ
సుపార్శ్వస్య సుతః కుమ్భి స్తస్యచాసీత్ ప్రలోలుపః 19.

కఙ్కకన్దరనామానౌ ప్రలోలుప సుతా వుభౌ
కఙ్కేహతే మహాయుద్ధే విద్యుద్రూపేణ రక్షసా. 20.

కన్దరః కుపితో రక్షో జఘాన భ్రాతృనాశకమ్
హతే తస్మిన్ కన్దరస్తు తత్పత్నీం మేనకా సుతామ్. 21.

భార్యాం ప్రగృహ్య తస్యాం వై తార్ క్ష్మీ మలభ తాత్మజామ్
వపురాఖ్యాఽప్సరోయోషా మునిశాపా ద్ధరాజని. 22.

కామగా కామరూపా చ కన్దరస్యాత్మజా హ్యభూత్
అరుణస్యోరురాహిత్య హేతు స్తస్మా దనూరుతామ్
అమృతాహరణంచైవ గరుడస్య శృణు ప్రభో!. 23.

దక్షస్య పుత్రీ వినతాభిధానా
పురాదరా త్కశ్యప దత్తగర్భా
అణ్డద్వయం న్యక్షిప దాత్మ కుక్షే
ర్దాస్య స్తదీయాః పుపుషు ర్వ్యగన్తత్. 24.

కాలే త్వనాగచ్ఛతి సూతియోగ్యే
పుత్రేక్షణేచ్ఛా వివశా సుపర్ణా
అపూర్ణ మణ్డన్తు బిభేద తస్మా
దనూరు రాసీ త్తనయోఽథరుష్టః. 25.

ప్రాహాఽరుణో మాతర మార్త రూపాం
య న్మా మసమ్పూర్ణ ముదాహర స్త్వం
దాసీత్వ మీయా శ్శరదాం శతాని
పశ్చాఽథపుత్రోఽయ ముదాహరే త్త్వామ్. 26.

యది హ్యసమ్పూర్ణతను స్సుతోఽయం
త్వయా న దృశ్యోఽహమివేతి తస్మాత్
కద్ర్వా సపత్న్యా వితతాన దాస్యం
ప్రతీక్షమాణా తనయస్య జన్మ. 27.

శప్తా చ వినతా కద్రూ దాసీభావ ముపాగతా
తతః కాలే సముద్భూతే గరుడోణ్డ మ్బిభేద హ. 28.

గః తత స్త మతిమహఃప్రరోహ సంక్షిప్త రవితేజసం ప్రళయానలమివ సకల భువనవ్యాప్త దీప్తి మన్తరిక్షచారిణం పక్షవాతవినిర్ధూత మహావాతం గరుడ మభివీక్ష్య భీతివేగకమ్పిత తనవ స్సురవరాః విభావసురేవ లోకదహనకారి రూప ముపగత ఇతి భ్రాన్తా స్తమేవ శరణ మగమన్. 29.

తుష్టువుశ్చైవం. 30.

తేజ స్త్వదీయం విపులం దురాసదం
భీతా వయం కిం జగతీ ర్దిధక్ష్యసి
నమో నమస్తే భువనస్య రక్షిణే
ప్రసీద మా మన్యు రలం విభావసో. 30.

అనునీత స్సురైరేవం భీతై ర్దేవో విభావసుః
అవద త్త్రిదశాన్ నో భీ ర్భవితా భవతా మితః 31.

వినతా తనయ స్త్వేష గరుడ శ్చండవిక్రమః
దీప్త్యాతిశేతే తరణిం యుష్మద్ధిత కరోహి సః. 32.

శ్రుత్వా వచోఽగ్నే స్త్రిదశా స్సుపర్ణాః
సుత స్త్వభిష్టూయ ముదం సమాపుః
స్తుత స్సురై స్తా నవద త్కృపార్ద్రి
విలోచనో విష్ణురథోఽతితేజాః. 33.

యద్భీతా మమ రూపస్య దర్శనా త్సర్వజన్తవః
తస్మా త్సంక్షిప్య తేజ స్స్వం చరిష్యామి న భీ ర్భవేత్. 34.

విధాయ భీతే శ్శమనం సురాణాం
స్వతేజస స్సంహరణా ద్గరుత్మాన్
నిక్షిప్య పృష్ఠేఽరుణ మర్కలోకం
గత్వా రథే తస్య నివేశ్య తం చ. 35.

తోజోభిరాపూరిత సర్వలోకః
పునశ్చ మాతు స్సవిధం జగామ
అనూరు రప్యర్క రథాధిరూఢః
శ్చకార సారథ్య మజానుశిష్టః. 36.

దాస్యం చరన్తీం వినతాం స్వకీయం
సమక్ష మూచే గరుడస్య కద్రూ
సముద్రగర్భే భుజగాలయం మాం
నయస్వ మే త్వ మ్పణితేన వశ్యా. 37.

వచోఽహి మాతు ర్వినతా నిశమ్య
కద్రూ మువాహాఽహిగణాన్ గరుత్మాన్
సుతాన్ గృహీత్వాఽభిముఖన్తు పూష్ణో
గతే గరుత్మ త్యరుణార్కతప్తాన్. 38.

మూడా న్నిరీక్ష్యాత్మసుతాన్మ హేన్ద్రం
తుష్టావ కద్రూ కరుణం రుదన్తీ
కద్రూ స్తుతేనానుమతా మఘోనా
తదాభ్యవర్షన్ జలదా నికామమ్. 39.

నష్టార్క రశ్మ్యమ్బర మాస్తభూయ
ధారా ప్లుతాభూ ర్ధరణీ ర్వియచ్చ
శీతేన మార్గేణ గరుత్మ దూఢా
స్సలీల మాగమ్య యథేష్టదేశమ్. 40.

నష్టార్కతాపా వ్యహర న్నహీంద్రా
స్సమాతర స్సాగరగర్భదేశే
చిరం విహారం తు విధాయ తత్ర
పున స్సమూచు ర్గరుడం ఫణీంద్రాః 41.

అన్య న్నయ ద్వీపమితీవ పశ్చా
దూచే గరుత్మాన్ జననీం తదానీం
మాతః! కిమర్థ మ్ఫణివశ్యతా తే
పునశ్చ కర్తవ్య మహీంద్రవాక్యమ్. 42

అథాఽబ్రవీత్సూను మదీనచిత్తా
దాసీత్వ మాత్తం స్వకృతాపరాధాత్
మాతు స్సపత్న్యా నిజమాతృదాస్యా
ద్దుఃఖం వహన్ తస్య నివృత్తి మిచ్ఛన్. 43.

ఉవాచ సర్పాన్ గరుడః కృతా స్యాత్
దాస్యా ద్విముక్తి ర్భవతాం తు కేన. 44.

యద్యాహరిష్యసి సుధాం త్రిదశాలయస్థాం
దాస్యా ద్భవిష్యతి విముక్తి రితీవ తేషాం
శ్రుత్వా వచోఽమృతసమాహరణాయ గచ్ఛన్
భక్ష్యం సమైచ్ఛ దథ తాం వినతాం గరుత్మాన్. 45

సముద్రగర్భస్థ నిషాదవర్గం
భుక్త్వాఽమృతం చాహర శక్తియుక్తః
న బ్రాహ్మణ స్తత్ర భవేత్తు భక్ష్య
ఇతీవ మాత్రాఽనుమతో జగామ. 46

హత్వా నిషాదాన్ జలధే రథాఽన్త
ర్భుక్త్వా చ తృప్తో వినతాతనూజః
యదృచ్ఛయా కణ్ఠగతం సభార్యం
ద్విజోత్తమం చావమ దగ్నికల్పం. 47.

అభిష్టుతో విప్రవరేణ తేన
పున ర్జగా మామ్బర మధ్యచారీ
నిరీక్ష్య తార్ క్ష్యః పితరం గరుత్మాన్
తేనాఽనుశిష్టః కుశలం స యూచే. 48.

స్వశ్రేయసం మే మమ మాతురేవ
భ్రాతుశ్చ కించి త్ప్రవదామి వాక్యమ్
న హి ప్రభూతం మమ భోజనం హి
ప్రదేహి మే భూరితమం సుభోజ్యమ్. 49.

గచ్ఛా మ్యహం సర్పనిదేశవశ్యః
సుధాం సమాహర్తు మమర్త్యలోకమ్
మాతు ర్నిదేశా దచరం నిషాదాన్
అథాఽపి మే క్షుద్విలయం నయాతి. 50.

ఇత్యుక్తవన్త మవద త్పునరేవ తాతః
కించి త్సరోఽస్తి భువిదేవవరైశ్చ గీతం

కూర్మో గజశ్చ వసతోఽత్ర మహాప్రమాణౌ
తౌ భక్షయాఽఽశు బలపూర్తిరతో భవే త్తే. 51.

పితుర్ని దేశా త్సరసం సర స్స
గత్వా నఖాభ్యాం గజ కచ్ఛపౌ ద్వౌ
ప్రగృహ్య కస్యాఽపి మహావటస్య
నిక్షిప్య శాఖా స్వనుభోక్తు మైచ్ఛత్. ప్రశాఖాపేక్షయా బహువచనమ్
భారేణ భగ్నాం గరుడస్య పద్భ్యాం
శాఖాం నిరీక్ష్యాత్ర తపస్విసంఘాన్ . 52.

విలమ్బమానా నవలోక్య తేషాం
రక్షార్థమాస్యేన విగృహ్యశాఖామ్.
స సంచరన్ సర్వత ఏవ పర్వతం.
జగామ తార్ క్ష్యో వరగన్ధమాదనమ్. 53.

సర్వత స్సంచరన్ తార్ క్ష్యః గన్ధమాదన మాగతః
తత్ర స్థితః కశ్యప స్తం గరుడం గజ కచ్ఛపౌ.
శాఖాస్థితాన్ వాలఖిల్యా నపశ్య త్తపసాం నిధీన్. 54

ప్రసాదితా స్తే మునయ స్సుతస్య
క్షేమాయ తార్ క్ష్యేణ గతా యథేచ్ఛమ్
పితు ర్నిదేశాచ్చ విహాయ శాఖాం
గిరౌ తదా నిష్పురుషాహ్వయే సః. 55.

సమ్భక్ష్య కూర్మం గజమేవచాయం
బలీ గరుత్మాన్ భవనం సురాణామ్
జగామ తత్రాఽమృత హేతునాఽసీ
ద్గరుత్మతా దేవగణస్య యుద్ధమ్. 56.

యుద్ధ్వా సురై రాయుధజాలమేషాం
వ్యర్థం విధాయాఽపి చ పక్షవీర్యాత్
తత్రాఽమృతాగారనివాసి సర్పా
నాశీవిషానాశు విజిత్య దర్పాత్ . 57.

బలా దుపాదాయ సుధాంతు యంత్రా
నున్మథ్య దత్త్వా గరుడః ఫణిభ్యః
వ్యమోచయ న్మాతర మార్తరూపాం
శాపా త్స్వయం చాపి సుఖీ బభూవ. 58.

సుధాం సమాహృత్య గతే తు తార్ క్ష్యే
తదీయ సామర్థ్య బలాభితుష్టః
నారాయణ స్తస్య నిజం స్వరూపం
సన్దర్శయామాస చ వాచ మూచే. 59.

తుష్టోఽస్మి తే పక్షివరేణ్య శక్త్యా
వరం వృణీష్వాభిమతం త్వితీవ
వినాఽమృతేనాఽజరతా ముపేయా
మిత్య బ్రవీ త్తార్క్ష్య సుతో రమేశం. 60.

తథా స్త్వితి శ్రీపతినాఽనుశిష్టా
వరం చ మత్త స్తమితి ప్రగృహ్యా
ఇత్యేవ ముక్త్వా గరుడో రమేశం
తేనార్థితోఽభూ ద్ధ్వజవాహనత్వమ్. 61.

అథోరరీకృత్య సుపర్ణశాలీ
తార్ క్ష్యాత్మజ శ్శ్రీపతి మాత్మమూర్త్యా
వహన్ ధ్వజచ్ఛత్ర వితానతాది
రూపై రశేషం చ కరోతి దాస్యమ్. 62.

ఏవం గారుడ జన్మాది సుధాహరణమేవ చ
ప్రోక్తం యథావ ద్భవతే శ్రుణు కద్రూ కథాం ప్రభో!. 63.

కద్రూసన్తతిః

శేషవాసుకి కర్కోట శంఖై రావత కమ్బళాః
ధనంజయ మహానీల పద్మాశ్చైవ వలాహకః . 64.

ధృతరాష్ట్రి మహాపద్మ హేలాపుత్రశ్చ తక్షకః

శంఖపాల మహాశంఖ పుష్పదంష్ట్రి శుభాననాః 65.

శంఖరోమా చ నహుషః రమణోఽశ్వతర స్తథా
పాణినిశ్చైవ కపిలో దుర్ముఖోఽపి పతంజలిః . 66.

షడ్వింశతి స్సుతవరాః పుత్రీ కామనసాపి చ
నాగోత్తమాః కశ్యపస్య కద్రూనామ్న్యాం ప్రజజ్ఞిరే. 67.

ఆస్తీకతనయ శ్శ్రీమాన్ జరత్కారు రితి శ్రుతః
కద్రూసుతాం కామనసా ముగ్రహీ ద్దారభావతః. 68.

లక్ష్మీః కామనసారూపా జరత్కారు శ్శ్రియఃపతిః
ఇతి జోఘుష్యతే రాజన్ పురాణే భారతేఽపి చ. 69

పతంగ్యాః పతగా జాతా యామిన్యా శ్శలభా స్సుతాః
ఇత్యేవం తార్ క్ష్య పత్నీనాం సన్తతిః కథితా మయా. 70.

కశ్యపస్య గృహిణ్యో యా ప్రాచేతససుతా విభో!
తాసాం నామాని వంశస్య విస్తారం చ వదామి తే. 71.

అదితిశ్చ దితిః కాష్ఠా సురసేళా ముని స్తథా
దనుః క్రోధవశా తామ్రా సురభి స్సరమా తిమిః. 72.

అరిష్టాచేతి నామాని దారాణాం కశ్యపస్య వై
యక్షో రక్షః శశాఖ్యాయా స్సురసాయా స్సుతౌ స్మృతౌ. 73.

అన్యేచాసన్ సుతా స్తస్య లాలావిః కుధన స్తథా
భీమో మధు స్సుమాలీ చ విస్ఫూర్జిత సమాహ్వయః. 74.

విద్యుజ్జిహ్వశ్చ మాతంగో ధూమ్రిత స్సూకర స్తథా
శతదంష్ట్రి స్తుణ్డికేశో యక్షో ఽకమ్పన ఏవ చ. 75.

శిలీముఖో దుర్ముఖశ్చ రాక్షసా స్సురసాసుతాః
తథైవ పుత్రికా స్సప్త సురసాఽసూత కశ్యపాత్. 76.

ఉత్కచా చైవ చాలమ్బా కృష్ణా చ కపిలా తథా
శివాచ నిబుతాచైవ కేశినీచేతి విశ్రుతాః. 77.

ఉత్కచాత్ ఔత్కచేయాఖ్యో గణః క్రూరో వ్యజాయత
ఆలమ్బేయో గణో జజ్ఞే చాలమ్బాయా స్తథైవ చ. 78.

కార్ ష్ణేయో గణ ఉద్భూతః కృష్ణాయాశ్చ శివా సుతః
శైవేయాఖ్యో గణస్త్వేతే హ్యుత్తమా రక్షసాంగణాః. 79.

నిఋుతాయా గణేశస్య చారేణ జనితో మహాన్
నైర్ ఋత స్తస్యచోత్పన్నా నైర్ ఋతా దేవరాక్షసాః. 80.

తేషాం విరూపకో నామ్నాధిపతిః పరికీర్తితః
కపిలాయాం దైత్యరాజ్ఞా కుమ్భేన జనితా స్మృతాః. 80.

కపిలేయాహ్వయా భీమ రాక్షసాః క్రూరశీలినః
కమ్పనాఖ్యేన యక్షేణ కేశిన్యాం జనితా స్మృతాః 81.

యక్షరాక్షసనామానో మహాకాయా మహాబలాః
కేశినీ దుహితా నీలా తస్యాం నైలాహ్వయా స్మృతాః. 82.

ఆలమ్బేయేన జనితా నైకరూపా మహాబలాః
నీలాయా వికచానామ సుతా తస్యాం విరూపకః. 84.

హారకాన్ భీషకాంశ్చైవ క్రామకాన్ ప్రాశకాన్ తథా
పైశాచాన్ క్షణకాంశ్చైవ వాహకాంశ్చైవ రాక్షసాన్. 85.

భూరాక్షాసాఇతి ఖ్యాతా నసూత బలవత్తరాన్
యక్ష్యస్య సురసానూనోః పుత్రో రజతనాభకః . 86.

క్రతుస్థల్యా మప్సరస్సు జాతో గుహ్యక పూర్వజః
అనుహ్రాదస్య పుత్రీం వై భద్రా ముద్వాహ్య ధర్మతః. 87.

పుత్రం మణివరం లేభే తస్యాసీ న్మణిభద్రకః
క్రతుస్థలీ సుతే ద్వే చ వ్యగృహ్ణా న్మణిభద్రకః. 88.

నామ్నా పుణ్యజనీం చైవ తథా దేహజనీమపి
పుణ్యజన్యా స్మృతా స్త్వేతే సిద్ధార్థశ్చ సుమన్తుకః. 89.

సూర్యతేజా నన్దనశ్చ కన్యకో యవిక స్తథా

మణిదత్తో వసుశ్చైవ శంఖ స్సర్వానుభూతకః. 90.

పిఙ్గాక్ష భీరూచ తథా తథా మన్దరశోభికః
పద్మ శ్చన్ద్రప్రభశ్చైవ మఘపూర్ణ మహౌజసౌ. 91.

ప్రద్యోతశ్చ సుభద్రశ్చ ద్యుతిమాన్ కేతుమాన్ తథా
మిత్ర స్సుదర్శనో మౌళి శ్చతుర్వింశతి రీరితాః. 92.

దేవజన్యాశ్చ తనయా విఖ్యాతా శ్శృణుతాన్ ప్రభో
పుణ్యద్రుహో హేమరథో మణిమా న్నన్దివర్ధనః. 93.

కుస్తుంబురుః పిశఙ్గాభః స్థూలకర్మా మహాజయః
శ్రుతశ్చ విపులశ్చైవ పుష్పవాంశ్చ భయానకః. 94.

పద్మవర్ణ స్సునేత్రశ్చ యక్షో బాలో బక స్తథా
కుముద క్షమకశ్చైవ వర్ధమాన స్తథా దమః. 95.

పద్మనాభో వరాంగశ్చ సువీరో విజయ కృతిః
పూర్ణమాసో విరూపాక్ష స్సురూపశ్చేతి విశ్రుతాః. 96.

రక్షస స్సురసాసూనోః పత్న్యావాస్తా మ్పిశాచయోః
ఖణ్డాజయో ర్బ్రహ్మధనా స్సుతే జన్తుధనేతిచ. 97.

ఖణ్డపుత్రీ బ్రహ్మధనా పుత్రం బ్రహ్మధనాహ్వయమ్
ధనానాంచేతి తనయాం ప్రాసూత సురసాసుతాత్ . 98.

తథా జన్తుధనాజస్య పుత్రీ పుత్రం సుతామపి
మిథునం సుషువే వంశం తస్య వక్ష్యామి భూమిప. 99.

హేతిః ప్రహేతి రుగ్రస్య పౌరుషేయ వధా వుభౌ
విస్ఫూర్జితశ్చ వాతశ్చ వ్యాఘ్ర శ్చాపో మహాబలః. 100

సర్పశ్చేతి దశోద్భూతా రాక్షసాః క్రూరరూపిణః
హతే కాలభగిన్యాన్తు భయాఖ్యాయాం మహాసురః. 101

విద్యుత్కేశాభిధో జజ్ఞే మహాబలపరాక్రమః
స సన్ధ్యాతనయాం లబ్ధ్వా పత్నీం సాలకటంకటాం 102

తస్యా మజనయ త్పూనుం సుకేశం సురమర్దనమ్
స గిరీశ ప్రసాదేన జరామరణవర్జితః. 103

ఆకాశగంపురం లబ్ధ్వా పీడయామాస నిర్జరాన్
గ్రామణ్యభిఖ్యగన్ధర్వ పుత్రీం దేవవతీం శుభాం. 104

సముద్వాహ్య సుకేశోస్యాన్ త్రీన్ సుతాన్ సమజీజనత్
మాలీచైవ సుమాలీచ మాల్యవాన్నామ నామతః. 105

మేరుం గిరిం సమాసాద్య తేపుః పరమదారుణమ్
తేషాన్తు తపసా తష్టైః ప్రార్థిత స్సురపుంగవైః. 106

బ్రహ్మా ప్రసన్నహృదయో దదౌ తేభ్యో వరం ముదా
తే బ్రహ్మణా దత్తవరా హ్యజేయా స్సకలై రపి. 107

భవిష్యథ చిరంజీవా స్సౌభ్రాత్రం చాప్నుతాధికమ్
ఏవం లబ్ధ్వా వరాన్ వీర్యాత్త్రియ స్తే ఽసురసత్తమాః. 108

లంకాయాం న్యవసన్ ప్రీతా విశ్వకర్మ నిదేశతః
సున్దరీనామ గన్ధర్వ తనయా మాల్యవత్ప్రియా. 109

వజ్రముష్టి ర్విరూపాక్ష స్సుప్తఘ్న శ్చైవ దుర్ముఖః
యజ్ఞకోప స్తథోన్మత్తో మత్తశ్చేతిచ విశ్రుతాన్. 110

అనలాఖ్యాం తనూజాంచ మాల్యవాన్ సమజీజనత్
సుమలినః కేతుమతీ పత్నీ గన్ధర్వపుత్రికా. 111

జజ్ఞిరే దణ్డ ధూమ్రాక్ష వికటాకమ్పనౌ తథా
సుపార్శ్వశ్చ ప్రహస్తశ్చ కాలఃకార్ముక ఏవచ. 112

సంహ్రాదిః ప్రఘసో భాసకర్ణశ్చేతి తదాత్మజాః
కైకసీచైవ రాకాచ తథా పుష్పోత్కటాభిధా. 113

కుమ్భీనసీ చైవ పుత్ర్యో విశ్రుతాహి సుమాలినః
మాలేస్తు వసుధాపత్నీ గన్ధర్వతనయా ఽభవత్. 114

అనిలానల సమ్పాతి హరా స్త త్తనయా స్మృతాః

ఏవమ్పుత్రైశ్చ పౌత్రైశ్చ సహితా స్తే త్రయోఽసురాః.115

మాల్యవాంశ్చ సుమాలీచ మాలీచైవ బలోత్తరాః
బబాధిరే దేవవర్గాన్ వాయువేగసమా విభో. 116

ఏతై రర్దిస్సురగణా గిరీశం శరణం యయుః
తస్యైవ తు నిదేశేన విష్ణుం శరణమాశ్రితాః. 117

జ్ఞాత్వా తేషాం భయం విష్ణు స్సుకేశాత్మజసమ్భవమ్
సర్వైః పరివృతో దేవైః నిజగామ రణం ప్రతి 118

రాక్షసా స్తేఽపి తచ్ఛ్రుత్వా నిర్జరాణాం బలోద్యమమ్
రణాయ నిర్యయుః క్రుద్ధాః భీమైః పరివృతాబలైః. 119

ఆరుహ్య గరుడం విష్ణు స్సుమేరు మివ వారిదః
విససర్జ శరాసారాన్ రాక్షసారణ్యవహ్నిషు. 120

నిరీక్ష్య రక్షసాం నాశం క్రియమాణం మురారిణా
సుమాలీ సమరాయాఽభి ప్రతస్థే గరుడధ్వజమ్ 121

యుధ్యత స్తస్య గోవిన్దో యన్తు శ్చిచ్ఛేద మస్తకమ్
అథ మాలీచ సంయుధ్య భూయో దానవవైరిణా. 122

చక్రేణ తచ్ఛిరం శ్రీమచ్చిచ్ఛేద గరుడధ్వజః
సుమాలీ మాల్యవాంశ్చాథ శరై స్సంపీడితౌ భృశం. 123

కృత్వాచ సమరం ఘోరం విష్ణునా నిర్జితౌయుధి
ప్రహేతి పుత్ర స్సమభూ త్పులోమాఖ్యో మహాబలః. 124

నికుమ్భోవధపుత్రోఽభూ ద్బ్రహ్మరాక్షస ఉచ్యతే
నిరాగో వాతతనయో జమ్బుక శ్చాపజ స్స్మృతః. 125

నిరానన్దో వ్యాఘ్రపుత్ర ఏతే జన్తుధవాన్వయాః
యజ్ఞః పిరాధునిః క్షేమో బ్రహ్మపాపోఽథ యజ్ఞహా. 126

సాకోటకః కలిస్సర్ప ఏతే బ్రహ్మధనాత్మజాః 127

రక్తవర్ణా మహాజిహ్వా ఽక్షయ్యా చోపహారిణీ

చతస్రో బ్రహ్మ రాక్షస్యో జాతా బ్రహ్మధనా ద్విభో. 128

ఇళాయాః కశ్యపా జ్జాతా స్త్రిస్రః పుత్ర్యో గుణోజ్వలాః
వల్లీ లతా వీరుధా చేత్యాఖ్యాతా స్తత్సుతాస్ శ్రుణు. 129

వల్లీ గుల్మాన్ ప్రసుషువే లతా ఽసూత మహాతరూన్
అపుష్పా నఫలాంశ్చైవ సపుష్పాన్ సఫలాం స్తథా. 130

వీరుధాచాపి సుషువే తృణజాతి మనేకధా
ముని రప్సరసో ఽసూత గన్ధర్వాఖ్యాన్ సుతాన్ వరాన్. 131

అన్తరా దారవత్యాచ ప్రియముఖ్యా సురోత్తమాః
మిశ్రకేశీ తథా శాచీ పర్ణినీ చ హ్యాలమ్బుసా. 132

మారీచీ పుత్రికా చైవ విద్యుద్వర్ణా తిలోత్తమా
అద్రికా లక్షణా చైవ దేవీ రమ్భా మనోరమా. 133

సునరా చ సుబాహు శ్చ పర్ణితా సుప్రతిష్ఠితా
ఫుణ్డరీకా సుగన్ధాచ సుదన్తా సురసాతథా. 134

హేతుసారా నుతీచైవ సువృత్తా కమలా చ యా
సుభంజా హంసపాదా చే త్యాఖ్యాతా హ్యప్సర స్త్రియః. 135

చిత్రసేనోగ్రసేనౌ చ పూర్ణాయు రనఘు స్తథా
ధృతరాష్ట్రః పులోమా చ సూర్యవర్చా స్తథైవ చ. 136

తృణప ద్యుగప త్కారిః ద్యుతి శ్చిత్రరథ స్తథా
తథా భ్రమిశిరాశ్చైవ పర్జన్యః కలిరేవ చ. 137

నారదశ్చేతి గన్ధర్వా షోడశాసన్ మునే స్సుతాః
గన్ధర్వాణాం దుహితర షడాసన్ రూపసత్తమాః. 138

సుయశాశ్చైవ గన్ధర్వీ తథా విద్యావతీతి చ
వరాననా చ సుముఖీ తథా చారుముఖీతిచ. 139

సుయశా వరుణాల్లేభే యక్షాన్ పుత్రాన్ మహాబలాన్
కమ్బళో హరికేశశ్చ కపిలః కాంచన స్తథా. 140

మేఘమాలీతి విఖ్యాతాన్ తథా హ్యప్సరసో ఽపి చ
లౌహేయీం భరతాం చైవ విశాలాంచ కృశాంగికాం. 141

తా స్వప్సరసః చత్వారో జాతా యక్షగణా విభో
విశాలేన తదాఖ్యాశ్చ కథయామి మహీపతే. 142

లౌహేయో భరతేయ శ్చ కృశాంగేయ స్తథాపరః
విశాలేయ ఇతి ఖ్యాతా యక్షా గన్ధర్వసూనవః. 143

గన్ధర్వ్యాం చైవ గన్ధర్వా విక్రాన్తా జజ్ఞిరే వరాః
చిత్రాఙ్గదో మహావీర్య శ్చిత్రవర్మా తథైవ చ. 144

చిత్రకేతు స్సోమదత్త స్తథా తిస్రశ్చ కన్యకాః
అగ్నికా కమ్బళా చేతి తథా వసుమతీతి చ. 145

తాసు జాతాః కుమారస్య గన్ధర్వాణాం గణా స్త్రియః
అగ్నేయాః కమ్బళేయాశ్చ తథా వసుమతీసుతాః. 146

విద్యావత్యాంచ విక్రాన్తా జాతా విద్యాధరోత్తమాః
హిరణ్యరోమా కపిలః స్సురోమా మాగధ స్తథా. 147

చంద్రగోధశ్చ గాఙ్గశ్చ గోధ శ్చేతి చ విశ్రుతాః
విద్యాధరాణాం సోదర్యా విక్రాన్తో ఽసూతపుత్రికే. 148

శివా సుమనసాచేతి తే చ విశ్రవసోగణౌ
సేవయశ్చేతి విఖ్యాతౌ తథా సౌమనసస్య వై. 149

జజ్ఞాతే సర్వవిద్యానాం నిధీ విద్యాధరోత్తమౌ
సుముఖ్యాంచైవ విక్రాన్తాత్ కిన్నరా స్తురగాననాః. 150

జాత స్తేషాన్తు నామాని కథయామి శ్రుణుప్రభో
సముద్రశ్చ తథా సేనః కాళిన్దశ్చ మహాబలః. 151

మహానేత్రశ్చ సుగ్రీవః స్వర్ణఘోష స్తథైవచ
మహాఘోషఇతి హ్యేషాం నామాని కథితాని వై. 152

తథా వరాననా జజ్ఞే విక్రాన్త ద్దేవపుత్రకాన్

నరాననాన్ కిన్నరాం శ్చ తేషాం నామానిచ శ్రుణు. 153.

హరిషేణ స్సుషేణశ్చ వారిషేణో మహాద్రుమః
రుద్రదత్తేంద్రదత్తౌ చ బిన్దు శ్చన్ద్రి ద్రుమ స్తథా. 154.

బిన్దుసార ఇతి హ్యేషా మాఖ్యాః పౌరాణికై శ్రుతాః
లోహేయగణసమ్భూతా యక్షీరూపేణ శాలినీ. 155.

ఉపాయకేతనస్యాభూత్ సురవిన్దాహ్వయా ప్రియా
తస్యాం భూతగణాభూతాం వావేశక నివేశకా. 156.

జజ్ఞే దను ర్దానవాఖ్యాన్ కశ్యపా త్తనయాన్ వరాన్
విప్రచిత్తిముఖాన్ వీరాన్ దేవద్రోహోపజీవినః. 157.

విప్రచిత్తి ర్ద్విమూర్ధా చ శంకుకర్ణ స్తథైవ చ
శంఖుకర్ణో మహావిశ్వ స్తథా శఙ్కు నిరామయః. 158.

దుంధుభిశ్చ గవేష్ఠి చ తథా ఉజాముఖ ఏవ చ
భగవాంశ్చ శిలశ్చైవ తథా వామనసోఽపి చ. 159

అక్షోభ్య మరీచిశ్చ మహా గార్గ్యో విక్షోభ్య ఏవ చ
అఙ్గిరావృత నామా చ సుకేశశ్చ సువీర్యకః. 160

సుహృదశ్చేంద్రజి చ్చైవ విశ్వజి త్సురమర్దనః
ఏకచక్ర స్సుబాహుశ్చ తారకశ్చ మహాబలః. 161

వైశ్వానరః పులోమా చ ప్రవీణశ్చ మహాశిరాః
స్వర్భాను ర్వృషపర్వా చ మృకణ్డుశ్చ మహాసురః. 162

ధృతరాష్ట్రశ్చ సూర్యశ్చ చంద్ర శ్చేంద్రశ్చ తాపనః
సూక్ష్మ శ్చైవ నిచేన్ద్రశ్చ ఊర్ణనాభో మహాగిరిః. 163.

అసిలోమా సుకేశశ్చ సదశ్చ బలకోదశః
తథా గగనమూర్ధా చ కుమ్భనాభో మహోదరః. 164.

ప్రమోదశ్చైవ కువధః హయగ్రీవశ్చ వీర్యవాన్

మయశ్చాపి విరూపాక్ష స్స్వధోఽజో హిరణ్మయః. 165

శమ్బర శ్శతమాయశ్చ శరభ శ్శలభ స్తథా
ఏకాక్ష ఋషభోరిష్టః ప్రలమ్బనరకౌ తథా. 166

ఇన్ద్రబాధశ్చ కేశీచ మేరు శ్శమ్బశ్చ ధేనుకః
బాణశ్చ మదనశ్చైవ సూర్యాచన్ద్రమసావపి. 167

గవాక్షోఽథ గవేషశ్చ కాలకేతు స్తథైవ చ
ఏవమాద్యా దనోః పుత్రా స్తేషాం పుత్రైశ్చ పౌత్రకైః. 168

వ్యాప్తం జగ ద్దానవేంద్రైః ఘోరైః దేవప్రబాధనైః
విప్రచిత్తే స్సింహికాయాం జాతాః పుత్రా మహాబలాః 169

రాహుశ్చ శతగాలశ్చ న్యాస శ్శామ్బ స్తథైవ చ
అనులోమ శ్శుచిశ్చాపి వాతాపి శ్చ సితాంశుకః. 170

హరః కల్పః కాలనాభః భౌమశ్చ నరక స్తథా
ఇల్వలః కేతురిత్యేవ ప్రధానా విప్రచిత్తిజాః. 171

స్వర్భాను ర్నముచేఃపుత్ర్యాం సుప్రభాయా మజాయత
ప్రభానామ్నీ సుతా తస్యాం నహుషో భూన్మహీపతిః. 172

పులోమాఽసురపుత్రీ చ శచీ శక్ర ముపాశ్రితా
తస్యాం జాతో జయన్తాఖ్య స్సుతో దానవవృత్తికః. 173

మయాసురసుతాఽసూత దుష్యన్త ముపదానవీ
వృషపర్వసుతానామ శర్మిష్ఠా పూరుమాత్మజమ్. 174

వైశ్వానరాసురస్యాపి పులోమా కాలకేతి చ
సుతే తే కశ్యపో ఽగృహ్ణాత్ చతుర్ముఖ నిదేశతః. 175

పౌలోమాః కాలకేయాశ్చ నామ్నాఽసురగణావరాః
తయో ర్జాతాః కశ్యపస్య మహాబలపరాక్రమాః. 176

క్రోధహన్తా క్రుధశ్చైవ క్రథశ్చ వినతాశనః
శత్రురిత్యేవ తేషా న్తు ప్రధానాః పరికీర్తితాః. 177

మయస్య పుత్రాః ప్రోచ్యన్తే మాయావీ దున్దుభి స్తథా
మహిషశ్చ వృషశ్చైవ వజ్రకర్ణశ్చ హాలికః. 178

తథా మన్దోదరీ కన్యా మయస్యాభూ త్సురూపిణీ
కైకసీగర్భజః క్రూరో రావణ స్తా ముదగ్రహీత్. 179

తస్యా మక్షశ్చేన్ద్రజి చ్చ జాతౌ పుత్రౌ మహాబలౌ
తథా క్రోధవశాచాపి కశ్యపస్య ప్రియాసుతా. 180

పులహస్యప్రియా జజ్ఞే ద్విషట్ఛ్రుణు తదా హ్వయాన్
మృగీ చ మృగమన్దా చ హరి ర్భద్రమదా తథా. 181

శార్దూలీ చైవ మాతఙ్గీ శ్వేతాచైవ తు భామినీ
భూతాచ కపిశాచైవ సురభి శ్చర్షి రేవ చ. 182

మృగ్యసూత శశాన్యఙ్కాన్ పృషతాన్ శ్చ తథా రురూన్
శరభాన్ హరిణాం శ్చైవ తథాన్యాం శ్చ మృగానపి. 183

మృగమన్దా తథాఽసూత భల్లూకాన్ గవయాం స్తథా
దంష్ట్రిణో మహిషాంశ్చైవ వరాహానపి ఖడ్గకాన్. 184

తథా గౌరముఖాం శ్చాన్యాన్ సృమరాన్ చమరా నపి
హరే రపత్యం హరయో గోలాఙ్గూలాశ్చ వానరాః. 185

తథా కింపురుషాశ్చాపి కిన్నరాశ్చైవ జజ్ఞిరే
తథా భద్రమదాయాస్తు పుత్రీ జజ్ఞే త్విరావతీ. 186

సూర్యస్యాణ్డకపాలే ద్వే సమానీయ తు భావనః
హస్తాభ్యాం పరిగృహ్యాఽథ రథన్తర మగాయత. (రథన్తర సామ) 187

గీయమానే తథా నామ్ని సద్యోభూ ద్విరదోత్తమః
భావన స్త ముపాదాయ పుత్రత్వేన గజోత్తమమ్. 188

ఇరావత్యై తదా సోఽభూ దింద్రవాహన ముత్తమమ్
ఐరావతస్య తనయా శ్చత్వారో దిగ్గజోత్తమాః. 189

అంజన స్సుప్రతీకశ్చ పద్మో వామన ఏవ చ

గృహిణీ చాభ్రము స్తస్యా మేతే జాయన్త దిగ్గజాః. 190

శ్వేతా ప్యజనయ త్పుత్రాం శ్చత్వారో దిగ్గజోత్తమాన్
భద్రో మృగశ్చ మన్దశ్చ సంకీర్ణ ఇతి విశ్రుతాన్. 191

మాతంగ్యా జజ్ఞిరే చాష్టౌ పుత్రా గజకులోత్తమాః
కపిలః పుణ్డరీకశ్చ సుమనాభో రథన్తరః. 192

పుష్పదన్తో బృహత్సామ షడ్దన్తో దన్తపుష్పవాన్
సుమనాభా త్సముత్పన్న స్సుప్రతిష్ఠాహ్వయో గజః. 193

ప్రమర్దనో నామ గజ స్సముద్భూతో రథన్తరాత్
దన్తపుష్పవతో జజ్ఞే తామ్రపర్ణో గజోత్తమః. 194

వామనస్యాంగదా పత్నీ నీలవాన్ లక్షణోపి చ
జజ్ఞతు స్తనయౌ తస్యాం వామనస్య గజోత్తమౌ. 195

సుప్రతీకస్య తనయాః ప్రహారీ పృథురేవచ
చిత్తి సమ్పాతి రిత్యేవ విశ్రుతా శ్చ మతంగజాః. 196

అంజనాయా మంజనస్య ప్రజజ్ఞే త్వంజనావతీ
తస్యాః పుత్రౌసముద్భూతౌప్రథితాయు రజోఽపి చ. 197

తథా చన్ద్రమస స్సామ్నః పింగళా కుముదద్యుతిః
తస్యాః పత్న్యా విజజ్ఞాతే మహాపద్మోర్మిమాలినౌ. 198

శార్దూల్యాం జజ్ఞిరే వ్యాఘ్రా స్సింహాశ్చైవ తరక్షవః
ద్వీపినోఽసూత భూతా చ భూతాన్ భూతేశకింకరాన్. 199

కపిశాచైవ కూశ్మాణ్డాన్ పిశాచాఖ్యా నజీజనత్
ఛగల చ్ఛగలీచైవ వక్రో వక్రముఖీ తథా. 200

సూచి స్సూచీముఖశ్చైవ కుమ్భపాత్రశ్చ కుమ్భికా
వజ్రదంష్ట్రో దున్దుభిశ్చ హ్యుపచారోపచారికః. 201

అనర్కా చాప్యనర్కశ్చ ఉలూఖల ఉలూఖలీ
కుఖణ్డశ్చ కుఖణ్డీచ పాణిపాత్రీ తథైవ చ. 202

పాణిపాత్రః పుమాంశ్చైవ పాంశుః పాంశుమతీ తథా
నితుణ్డశ్చ నితుణ్డీ చ నిపుణా నిపుణ స్తథా. 203

ఛలాదో చ్ఛేషణాచైవ ప్రస్కన్ద స్కన్దికా తథా
పిశాచానాం షోడశాసన్ ద్వన్ద్వాన్యేవం మహీపతే. 204

ఋషే ర్దుహితరః పంచ మీనా మాతా తథైవ చ
పరివృత్తా ఉనువృత్తాచ వృత్తాచేతి సమీరితాః. 205

సహస్రదంష్ట్రి మకరాః పాఠీనా స్తామ్ర రోహితాః
మీనాయాం జజ్ఞిరే పుత్రా మాతాయా శ్చాపి మే శ్రుణు. 206

గ్రాహాశ్చానుజ్యేష్ఠకాశ్చ శింశుమారా స్తథైవచ
నిష్కాశ్చేతి చతూరూపాన్ మాతా చాఉజనయ త్సుతాన్. 207

వృత్తా కూర్మాంశ్చ సుషువే శఙ్ఖాం శ్చైవా ప్యనేకశః
అనువృత్తాఉపి మణ్డూకా నసూత, పరివృత్తికా. 208

ఐణేయాంశ్చ తథా ఉసూత శమ్బూకాన్ శుక్తికా అపి
తథా వరాటకాంశ్చాపి శంఖానపి జలూకికాః. 209

తథైవ తామ్రా సుషువే కశ్యపాత్ కన్యకా వరాః
శ్యేనీ భాసీ తథా క్రౌఞ్చీ ధృతరాష్ట్రి శుకీతి వై. 210

అరుణస్య ప్రియా శ్యేనీ సమ్పాతించ జటాయుషమ్
అసూత పుత్రౌ తు తయో రన్వయః కథితః పురా. 211

శేషా గరుడపత్న్యస్తు శుకీ తాసు వ్యజాయత
త్రిశిరం సుముఖంచైవ బలం పృష్ఠం మహాబలం. 212

త్రిశంఖనేత్రం సుముఖం సురూపం సురస మ్బలమ్
భాస్యా భాసా స్సుతాః ప్రోక్తా ఉలూకాః కాకకుక్కుటాః. 213

మయూరాః కలవిఙ్కాశ్చ కపోతాలావతిత్తిరాః
క్రౌంచీ వార్ధ్రాణసాన్ శ్యేనాన్ కురురాన్ సారసాన్ బకాన్. 214

ధృతరాష్ట్రి తు హంసాంశ్చ కలహంసా నజీజనత్

చక్రవాకాన్ తథా సర్వ ద్విజా నుదకచారిణః. 215

సురభేరపి కన్యే ద్వే గాన్ధారీ రోహిణీతి వై
రోహిణ్యా శ్చ తథా ప్రోక్తా శ్చతస్ర స్తాన్ని భోధ మే. 216

సురూపా హంసకీలా చ భద్రా కామదుఘా తథా
సురూపా కామధుక్చాపి సుషువే తనయ ద్వయం. 217

హంసకీలా నృపమృషీన్ భద్రాచాపి వ్యజాయత
గాన్ధార్యా స్తురగా జాతా ఉచ్చైశ్శ్రవముఖా స్సుతా. 218

శ్వేతాః శ్యేనాః పిశంగాశ్చ సారంగా హరితోర్జునాః
దేవోపవాహ్యా శ్చ హయా గాన్ధార్యా ఏవ జజ్ఞిరే. 219

తథా చ సురభే ర్జాతో వృషభో రుద్రవాహనః
తథైవ ద్విశఫాగావో మహిషాశ్చ సముద్గతాః. 220

తథైవ సరమా ఽసూత కశ్యపాత్ శ్వాపదాన్ బహూన్
వ్యాఘ్ర మార్జార శునక ముఖ్యాన్ భీకరరూపిణః. 221

తులాలాఘశ్చ కోలశ్చ శివాకన్యా తథైవ చ
తులాలాఘస్య తనయా శ్యామ శ్శబల ఏవ చ. 222

అర్జునో హరితశ్చైవ కృష్ణో ధూమ్రోరుణ స్తథా
తథైవ చ తిమేర్జాతాః కశ్యపాత్ జలజన్తవః. 223

మీన కచ్ఛప నక్రాద్యా స్సదా జలవిహారిణః
అథారిష్టా సుతాన్ లేభే కశ్యపా ద్భర్తురాదరాత్. 224

హంసో హాహాశ్చ హూహూశ్చ ధిషణ స్తుమ్బురు స్తథా
తథా వాచి రుచి శ్చైవ విశ్వావసు రితీవ చ. 225

కనిష్ఠోఽన్యశ్చ విఖ్యాతా గన్ధర్వగణసత్తమాః
ఇమాశ్చాప్సరసో ఽసూత హ్యరిష్టా కశ్యపప్రియా. 226

అనవద్యాన్వశాచైవ హ్యన్వతా మదనా ప్రియా

అరూపా సుభగాభాసీ చేత్యాఖ్యాతా స్సురూపిణీః. 227

మనోవతీ సుకేశీచ తుమ్బురో స్తనయే స్మృతే
మేనస్య మేనకాఖ్యాతా దివ్యాజాతా సురూపిణీ. 228

తథైవ చోర్వ్యోః జాతాఽభూ దూర్వశీ మధువైరిణః
సహజన్యా పూర్వచిత్తిః పర్ణినీ పుంజికస్థలా. 229

విశ్వాచీ చ ఘృతాచీ చ తథైవ చ ఘృతస్థలా
అనుమ్లోచా తథాఽన్యా చ ప్రమ్లోచాఖ్యా చతుర్ముఖాత్. 230

పంచచూడా హ్యప్సరసో జజ్ఞిరే దేవవల్లభాత్
గణా హ్యప్సరసాం సర్వే చతుర్దశసమాః స్మృతాః. 231

బ్రహ్మజా మానసాఖ్యాతా శ్శోభయన్త్యో మునే స్స్మృతాః
వేగదన్త్య స్త్వరిష్టాయా ఊర్జాయా శ్చాగ్నిసమ్భవాః. 232

ఆయుష్మన్త్య స్సూర్యరశ్మే ర్జాతా రూపేణభాస్వరాః
తథైవ వారిజాతాశ్చ ప్రామృతాఇతి విశ్రుతాః. 233

వాయో ర్ముదాహ్వయో జాతా భూమిజాస్తు భవాభిధాః
విద్యుతస్తు రుచా జాతా మృత్యో ర్జాతాస్తు భైరవాః. 234

బ్రహ్మాగ్నికుణ్డా దభవ ద్దేవనారీ ప్రభావతీ
తథా వేదవతీచైవ వేదీతల సముద్భవా. 235

యమస్య దుహితా హోమా ఇత్యేవాప్సరసః స్మృతాః
కాష్ఠానామ్నీ దనాయుశ్చ కశ్యపా త్సమజీజనత్. 236

అరూరు ర్బలిజమ్భౌచ విరక్షో విష ఏవ చ
పంచపుత్రాన్ మహావీర్యాన్ తేషా మపి సుతాస్త్విమే. 237

అరూరుపుత్రో దున్దు స్తు బలేః ద్వౌ తనయౌ స్మృతౌ
కుభిల శ్చక్రవర్మాచ స కర్ణః పూర్వజన్మని. 238

విరక్షస్యాపి పుత్రౌ ద్వౌ కాలకో వర ఏవ చ
విషస్య త్వభవన్ పుత్రాః చత్వారః క్రూరకారిణః. 239

శ్రాద్ధహా యజ్ఞహాచైవ బ్రహ్మహా పశుహా తథా
శ్రుత్వై తద్వచనం భూపః ప్రోవాచ ద్విజసత్తమమ్ 240

నారద చరితమ్

మునేః కశ్యపపత్న్యాం తు వంశే నారదనామకః
గన్ధర్వోఽస్తీతి భవతా కథితం వా ద్విజోత్తమ. 241

పురా విధే రంకదేశా న్నారదోఽభూదితి త్వయా
కథితం సోఽయ మన్యోసౌ నారదో బ్రూహి తత్త్వతః. 242

సంశయో మే వరీవర్తి విషయేఽస్మిన్ ద్విజోత్తమ
ఇత్యుక్తే ప్రభుణా తేన పున స్తం విబుధోఽబ్రవీత్. 243

నారదస్య ప్రవక్షామి వృత్తం జన్మ చ పార్థివ
యదా జజ్ఞే విధేర కా న్నారదో మునిసత్తమః. 244

తదా తం సృష్టికార్యేషు న్యయుజ్క్త కమలాసనః
శ్రుత్వా పితు ర్వచో ధీమా న్నారదో విష్ణుతత్పరః. 245

విహాయ విష్ణుకల్యాణగుణసంకీర్తనామృతమ్
సంసారాఖ్య మహాగర్త ప్రవేశాఖ్యం మహావిషం. 247

అనుభోక్తుం చ నేయేష తతోఽభూ త్కుపితో విధిః
కుపితాయ ముని ర్బ్రహ్మగుణాఽనుభవతత్పరః. 248

సంసారదోషానఖిలాన్ గుణా ననుభవే హరేః
సమ్యగ్విజ్ఞాపయామాస తదనుగ్రహకామ్యయా. 249

తథాపి వేధా స్వాజ్ఞాయాలఙ్ఘనా దతిమన్యుమాన్
శశాప ఘోరం కరుణాహీనో నారదయోగినం. 250

యదుల్లంఘ్య మదీయాజ్ఞాం స్వచ్ఛన్దేనైవ వర్తసే
తస్మా త్తవ భవే జ్జన్మ పున రద్యైవ పుత్రక. 251

తత్రాఽనుభూయ విషయాన్ పంచాశద్వనితాపతిః

తత్రాపి మమ శాపాశ్చ దాసీపుత్రో భవిష్యసి. 252

ఏవం స్థిత్వా చిరం కాలం తతో మే తనయో భవేః
శపత్యేవం మునివరో నిరాగస మజే కృథా. 253

పున శ్శశాప పితరం శాపదాన సుకోపితః
యత శ్శపసి మా న్దేవ వృథా నిరవరాధినం. 254

తత స్త్రైఽభ్యర్చనం లోకే జపశ్చైవ మనో స్తవ
ఏవమాది భవేన్నష్టం దేవకల్పత్రయావధి. 255

కల్పత్రయావసానేతు పూజ్యతా తే భవే త్ప్రిభో
తావ ద్యజ్ఞేషు భాగ స్తు భవాన్ లప్స్యతి పద్మజ. 256

ఇత్యు క్త్వా పితరం క్రోధా త్తతో నిరగమన్ మునిః
కశ్చి ద్గన్ధర్వరాజస్తు నిరపత్య శ్శుచాకులః. 257

అపత్యకామో గిరిశం తపసాఽరాధయ త్పురా
తపసా తేన సన్తుష్టో వరదానార్థ మాగతః. 258

తం నత్వా యాచత సుతం విష్ణుభక్తం సుతం వరం
భక్తిం చ స్వస్య కమలాభర్తుః పాదసరోరుహే. 259

తన్మానసస్య దృఢతాం జ్ఞాతుం తం గిరిశో ఽబ్రవీత్
న విష్ణుభక్తిం తద్భక్తం సుతం వా గాయకోత్తమం 260

దాతుం నేచ్ఛామి తే ఽన్యం వై వరం వరయ తద్దదే
ఏవం పరీక్షిత స్తేన గన్ధర్వః పునర బ్రవీత్. 261

నాఽన్యః ప్రార్థ్యో వరో నాథ సఏవేవ వరో మమ
అథ తస్య మనోదార్ఢ్యాత్ సన్తుష్టో గిరిజాపతిః. 262

సురూపిణం విష్ణుభక్తం సుతం తస్యాపి శార్ ఙ్గిణః
భక్తిం స్థిరాం పాదపద్మే ప్రాయచ్ఛత్ యోగిపూజితే. 263

తతో గన్ధర్వరాజస్య పత్న్యాం ప్రాదుర భూన్మునిః
నారద స్తస్య విదధే వసిష్ఠో నామ సార్థకం. 264

యతోఽధిక మయం పూజ్యో భవతి బ్రహ్మవాదినామ్
ఉపబహర్హణ నామాఽయం తతో ఽర్హతి సురోత్తమః. 265

ఏవం నామ్నో వినిర్మాణాత్ గన్ధర్వస్య తనూజనేః
వసిష్ఠేన తత శ్చాయ ముపబర్హణ నామవాన్. 266

ఉపబర్హణ గన్ధర్వో భక్తో హరిపదామ్బుజే
హరే ర్మంత్రోత్తమం లబ్ధ్వా వసిష్ఠస్యోపదేశతః . 267

గణ్డకీసరిత స్తీరే తపో దుష్కర మాచరత్
తప శ్చరన్తం రమ్యాఙ్గం సౌన్దర్యాది గుణోజ్జ్వలం. 268

ఉపబర్హణ ముద్వీక్ష్య విముగ్ధా స్తస్య దర్శనాత్
గన్ధర్వపుత్ర్యః పఞ్చాశత్ సంప్రాపు స్తం పతిం వరమ్. 269

తపస్తప్త్వాఽతిఘోరం తా స్త్యక్త దేహా స్తదాశయా
జాతా శ్చిత్రరథాఖ్యస్య పుత్ర్యః సౌన్దర్యభూషితాః. 270

లేభిరే తం పతిం రమ్య ముబర్హణ మాదరాత్
జ్యేష్ఠా తాసాం తు తస్యాఽసీత్ మాలావత్యాహ్వయా ప్రియా. 271

స ఏకదాఽగమ ద్బ్రహ్మలోకం గన్ధర్వనారదః
చక్రూ రమ్భాదిమాన్ తత్రాఽప్సరసో నృత్య ముత్తమం. 272

గత్వా స్వయంచ తత్రాయం జగౌ విష్ణుకథాం పరామ్
నృత్యన్త్యా స్తస్య రమ్భయా స్తనౌ వీక్ష్య సుసున్దరౌ. 273

రేతోఽస్య స్ఖలితం భూప చక్రు ర్హాసం తతోఽమరాః
విరించనః క్రోధవశా దశప చ్చోపబర్హణం. 274

యదకృత్యం సభామధ్యే కృతం గన్ధర్వసత్తమ
త్వయా తత స్త్వం గన్ధర్వ దాసీపుత్రో జనిష్యసి. 275

శ్రుత్వా శాపం తతో ఘోరం గన్ధర్వో నిరగా త్తతః
దేహం తత్యాజ తం దృష్ట్వా పత్నీ మాల్యవతీ ప్రియా. 276

శుచార్తా శప్తు మారేభే విష్ణుం బ్రహ్మేశ్వరాదిమాన్
శప్తుం వీక్ష్య త దుద్యోగం బ్రహ్మాద్యా స్సురసత్తమాః. 277

కర్తుం తస్య ప్రతీకార మసమర్థా స్స్వయం నృప
క్షీరామ్బుధి సమేత్యాత్ర శయానం పురుషంపరం. 278

స్తుత్వా చ వైదికై స్తోత్రై ర్వృత్తాన్తం తన్న్యవేదయన్
శ్రుత్వాచ భగవానేత ముదన్తం దేవపీడనం. 279

తత్ప్రతీకారకరణే మనస్సంకల్ప్య వత్సలః
ప్రేషయామాస తాన్ దేవాన్ ప్రతస్థే చ స్వయంహరిః. 280

దేవాశ్చ విధిరుద్రాద్యా మాలావత్యాస్త యత్ర వై
తత్కౌశికీనదీతీరం సంప్రాపు స్తా న్దిదృక్షవః. 281

మాలావతీచ దృష్ట్వా తాన్ నమస్కృత్వా ఉవద చ్ఛుచా
భర్తు స్స్వస్య మృతస్యాఽపి జీవనేచ్ఛాం పున స్సతీ. 282

తథైవ భగవాన్ విష్ణు ర్ద్విజవర్యతనుర్ధరః
ఆగత్య తత్ర త్రిదశా నపృచ్ఛ త్తత్రచాగమం. 283

దేవాశ్చ తత్రాత్మ సమావేశహేతుం ద్విజోత్తమమ్
అవద న్నథ సా చాఽపి జ్ఞాత్వా తం విష్ణు మీశ్వరం. 284

ఆయాచత పతిం భూయో జీవనం కమలాపతిమ్
తస్యై తదా విప్రవర్యలిఙ్గో దేవవరో హరిః. 285

ఉపాదిశ్య బహూన్ ధర్మాన్ భగవద్భక్తివర్ధనాన్
తత్పత్యు ర్జీవనార్థాయ న్యయుఙ్క్త కమలాసనం. 286

బ్రహ్మాఽథ భగవద్వాక్యాత్ కమండలు జలేన తమ్
ఉపబర్హణ మప్రోక్ష న్నోత్థితోఽభూ త్తథాపి చ. 287

తతో హరి సర్వశక్తి స్తత్రాధిష్ఠాన మాతనోత్
తత స్సముత్థితో రాజన్ గన్ధర్వ స్తూపబర్హణః. 288

తయా రేమే మాల్యవత్యా దివ్యభోగానుభోగతః

దేహం విసృజ్య తం భూయో దాసీపుత్రత్వ మాప్తవాన్. 289

తచ్ఛ వక్ష్యామి తే భూప సాదరం తత్కథాం శ్రుణు
కన్యాకుబ్జాఖ్య నగరే కశ్చి ద్ద్రిమిళనామకః. 390

జాతో గోపాఖ్యనగరే రాజ్యం కుర్వ న్నువాసహ
కళావతీనామ సతీ తస్యాసీత్ సున్దరాంగికా. 291

సాఽనపత్యా పుత్రకామా భర్తురాజ్ఞానుసారతః
కాశ్యపం నారదం నామ మునిం పుత్ర మయాచత. 292

స శ్రుత్వా తద్వచో దాస్యా ధర్మజ్ఞో మునిసత్తమః
దారాణాం పరవశ్యానాం స్వీకారే దోషభూరితాం. 293

ప్రావద త్సా చ తత్రస్థా శ్రుణ్వతో వచనం మునేః
తదా తేనైవ మార్గేణ మేనకా యాత్ సురాఙ్గనా. 294

తాం దృష్ట్వా నారద స్యాసీత్ రేతసః స్ఖలనం భువి
ఋతుస్నాతా సా తు దాసీ పపౌ తద్వీర్య ముత్తమం. 295

పానా త్సా రేతస స్తస్య దధే గర్భం కళావతీ
ఉపబర్హణగన్ధర్వ స్తద్గర్భ మవిశ త్తదా. 296

భర్తా చ దృష్ట్వా తాం గర్భవతీం సన్నిధి మాత్మనః
ప్రాప్తాం తేజోవతీం పత్నీ మువా చేదం ప్రహర్షితః. 297

ధన్యే బ్రహ్మర్షి తేజ స్తే గర్భ మావిశ దుత్తమమ్
అతో న మమ భోగార్హా యాహి మత్సన్నిధేః ప్రియే. 298

శుశ్రుషాం కురు విప్రస్య యస్య కస్యాపి భూతలే
ఇత్యు క్త్వా సా తదా పత్యా నైచ్ఛత్త ద్విరహం సతీ. 299

ద్రమిళోపి చ తాం త్య క్త్వా యయౌ బదరికాశ్రమమ్
తత్ర నారాయణం దేవం ధ్యాత్వా గంగాజలే శుభే. 300

స్నాత్వా చ తప్త్వా బహుళం తప స్తత్ర చిరం వసన్
దేహావసానే గతవాన్ శ్రీవిష్ణోః లోకముత్తమం. 301

కళావతీ గతే పత్యౌ తద్విశ్లేషాక్షమాసతీ
వహ్నిప్రవేశాత్ సన్త్యక్తుం ప్రాణా నుద్యోగ మాతనోత్. 302

తదా కశ్చన విప్రాగ్ర్యో దృష్ట్వా తాం కరుణానిధిః
పాలయామాస గేహం తా మనయ ద్ద్విజసత్తమః. 303

తత్రైవ ద్విజగేహే సా సుషువే పుత్ర ముత్తమమ్
జాత స్సబాల్యాత్ప్రభృతి ద్విజోత్తమ కటాక్షతః. 304

తదుచ్ఛిష్ట ప్రాశనాచ్చ మహాజ్ఞానో బభూవ హ
ఏవం తత్ర స్థితే బాలే విప్రగేహే కదాచన. 305

సనకాద్యాః బ్రహ్మపుత్రాః ఆజగ్ము ర్విప్రమన్దిరమ్
పూజయామాస విప్రేంద్ర స్తాన్ యథావిధి భక్తితః. 306

భుక్తశేషం తు తేషాం స బాలోఽపి బుభుజే ప్రియమ్
చతుర్థస్తు ముని స్తేషాం తస్మై కృష్ణమనుం దదౌ. 307

తద్రాత్రౌ శిశుమాతా సా దష్టా సర్పేణ వైష్ణవమ్
పదం ప్రాప స్మరన్తీ తం దేవం నారాయణం హరిం. 308

ప్రాత స్తై ర్మునిభిస్సాకం బాలోఽపి ప్రయయౌ ముదా
విజ్ఞానం తే దదు స్తస్మై బాలకాయ మునీశ్వరాః. 309

బాలస్తై రుపదిష్టేన ధ్యాయ న్మంత్రేణ తేషు చ
గతేషు బ్రహ్మణోలోకం గంగానద్యా ప్రరోధసి. 310

జాతిస్మరత్వ మాపన్న స్తప శ్చక్రే చిరమ్పరమ్
అశ్వత్థవృక్షమూలే తు యోగాసన మధిశ్రితః. 311

యోగేనాష్టాంగయుక్తేన సాక్షా చ్చక్రే రమాపతిమ్
శ్రీకృష్ణవిగ్రహం దేవీసహితం మురళీముఖం. 312

యోగావసానే భగవా నన్తర్ధానం యయౌ శిశోః
విశ్లేష మసహో దేవ మరోదీత్ స తు బాలకః. 313

తదా శరీరవాక్యేన భూయో యోగేన కేశవమ్

ధ్యాత్వా సమగ్రం విజహౌ దేహం బాలో ఽధమం ముదా 314

ప్రవిష్టశ్చ విధేఃకాయం కణ్ఠాత్తస్య పునర్భవమ్
సంప్రాప్య నారదోయోగీ యథాపూర్వ మవస్థితః 315

అరున్ధతీ పర్వతశ్చ జజ్ఞతు స్సహ తేన వై
అరున్ధతీసైవ మునే ర్వసిష్ఠస్య ప్రియా స్మృతా. 316

శక్తి ర్యస్యా ముదభవ త్పరాశరపితా మునిః
న్యయుజ్త తం పునరపి సృష్టిం కర్తుం చతుర్ముఖః. 317

అనంగీకృత్య తం భూయః కృష్ణకీర్తనలాలసః
ఆజ్ఞాం గృహీత్వా తు విధేః కైలాసం గతవాన్ మునిః. 318

జ్ఞానం లబ్ధ్వా మృడస్యోపదేశా దాగా న్మునీశ్వరః
బదరీ వన మత్యన్త పావనం తు తపస్వినాం. 319

తత్ర నారాయణం నత్వా భక్త్యా నరసఖం మునిమ్
తస్యోపదేశవిభవాత్ జ్ఞానం దివ్యం సమాశ్రితః. 320

గాయన్ బ్రహ్మగుణాన్ సమ్యక్ సతతం వ్యచరన్ మునిః
యదాఽయం దక్షతనయాన్ శబలాశ్వాదిమాన్ మునిః. 321

వైరాగ్యస్యోపదేశేన చక్రే సృష్టే రనున్ముఖాన్
తదా దక్షో భృశం క్రుద్ధ స్తస్య నాశాయ యోగినః. 322

శప్తు మారభతాఽయం చ శాపాద్భీతో జహౌ తనుమ్
కశ్యపస్య హృదోజాత స్సుతోమానస ఆస్త వై. 323

జ్ఞాత్వా దక్షః పున ర్జాతం శప్తుం భూయో మునిం రుషా
ఆరేభే విధి రాగత్య తదా సన్ధిం తయో ర్వ్యధాత్. 324

మహ్యం భవత్తనూజాయాం దత్తాయా మ్భవతా మునిః
జాతో భవత్వితి విధే ర్దక్షోప్యంగీచకార తత్. 325

దదౌ దక్ష స్సకన్యాం స్వాం ప్రీత స్స పరమేష్ఠినే
తస్యాం పునశ్చ సంజజ్ఞే నారదో బ్రహ్మవిత్తమః. 326

ఏత త్తే సర్వమాఖ్యాతం నారదస్య పురాతనమ్
ప్రథమం బ్రహ్మణోజన్మ నారదస్య బభూవ హ. 327

ద్వితీయంచైవ గాన్ధర్వం శూద్రజన్మ తృతీయకమ్
కణ్వాచ్చ బ్రహ్మణోజన్మ చతుర్థః పరికథ్యతే. 328

పంచమం మానసం జన్మ కశ్యపస్య ప్రకీర్తితమ్
పునశ్చ దక్షకన్యాయాం షష్ఠం జన్మ విరించనాత్. 329

అత శ్శరీర వైషమ్యా ద్భిన్నో నారద ఉచ్యతే
ఏవం శ్రుత్వా స రాజేంద్రః కథాం నారద సంశ్రయాం.
తుతోష గతసన్దేహో విస్మితో మునివైభవాత్. 330

గద్య

ఇతి శ్రీకృష్ణాగోదావరీమధ్య భూమణ్డల మణ్డనాయమాన శ్రీనూజివీడు
రాజధాన్యధిప శ్రీమద్వేంకటరంగాప్పారాయాస్థాన విద్వన్మణినా
శ్రీమదాత్రేయకులతిలక శ్రీమద్రామానుజాచార్యసూనునా
గోపాలకృష్ణార్యేణ
విరచితే శ్రీశోభనాద్రీశ వైభవాఖ్యేమహాకావ్యే పూర్వభాగే
కద్రూవంశవిస్తార నారదవృత్తాన్త కథనంనామ
చతుర్థ స్సర్గః.

శ్రీమతే రామానుజాయనమః

శ్రీశోభనాద్రీశవైభవమహాకావ్యే పూర్వభాగే

పంచమసర్గః

దితివంశ ప్రారంభః

రాజన్! దితే రభిజనం కథయా మ్యథాఽహం
యత్రోదభూ ద్భగవదంఘ్రిసరోజభక్తః
ప్రహ్లాదనామ దనుజ స్తనుమానహీనో
దాతా బలిర్ఘనయశాః ప్రశమాయనం చ. 1.

పుత్రౌ హిరణ్యకశిపుశ్చ హిరణ్యనేత్రః
ప్రాక్ జజ్ఞతు స్సకలదైత్యపతీ దితేస్తు
జమ్భాసురస్య దుహితా దనువంశజస్య
పత్నీ హిరణ్యకశిపో రభవ త్కయాధుః. 2.

తస్యాం హిరణ్యకశిపు స్సుషువే తనూజాన్
వీర్యోత్తమాన్ బలవత శ్చతురాఽసురాగ్ర్యాన్
తేషాం స్వసా చ సమజాయత సింహికాఖ్యా
సా విప్రచిత్తిదనుజస్య సతీతి గీతం. 3.

పూర్వః ప్రహ్లాదనామాభూ దనుహ్లాద స్తదుత్తరః
సంహ్లాదోభూ త్తృతీయోఽపి తుర్యోహ్లాదాహ్వయోఽభవత్. 4.

వైశ్వానరాఖ్య దనుజ తనయా ముపదానవీమ్
హిరణ్యాక్షః ప్రియాం లబ్ధ్వా తస్యాం లేభే షడాత్మజాన్. 5

అన్ధకః ప్రథమ స్తేషా ముత్కర స్తదనన్తరః
శకునిః కాలనాభశ్చ మహానాభశ్చ పంచమః. 6.

భూతసన్తాపనో నామ షష్ఠ స్తేషా ముదాహృతః
యోఽయం హిరణ్యకశిపో స్తనయ స్స దినేదినే
ప్రహ్లాదో వర్ధిత శ్శ్రీశభక్తిభూమా బభూవ హ. 7.

పురా వరాహోపఘనేన విష్ణునా
హతే నిజె భ్రాతరి కోపదీపితః
సుత స్తదీయోద్ధుణచిన్తనాదరం
హిరణ్యపూర్వః కశిపు ద్విష న్నభూత్. 8.

ఇత్యేవం కథయన్తం తం రాజా వేంకటరంగరాట్
గోపాలకృష్ణవిబుధం ప్రావాదీ దతిమోదతః. 9.

కుతోఽవదీ ద్ధిరణ్యాక్షం వరాహాంగ శ్శ్రియఃపతిః
కథం ప్రహ్లాద దైత్యస్య విష్ణుభక్తి ర్మహీయసీ. 10.

కథం మహాభాగవతే సుతే లోకార్చితే ఽసురః
హిరణ్యకశిపుద్వేష మాతనో దాత్మనాశకం. 11.

ఏతన్మే బ్రూహి భగవన్ ఉదన్త ముపజీవనమ్
సంసారవ్యాధి భీతానాం సాధూనాం సాధుశీలినామ్. 12.

శ్రుత్వా వచో ఎంకటరంగరాజ్ఞో
గోపాలకృష్ణో విబుధోఽభ్యవాదీత్
అహో! తవామ్భోరుహనేత్ర దివ్య
కథానువాదేఽభిరతి ర్నిగూఢా. 13.

అస్య శ్వేతవరాహాఖ్య కల్ప స్యాదౌ చతుర్ముఖః
స్వాయమ్భువం మనుం చైవ శతరూపాం చ తత్పతీమ్. 14.

విసృజ్య మనసా సృష్టిం కుర్విత్యాదిశ తాత్మజమ్
మను రాజ్ఞాపిత స్తేన విధినైవ ముదారధీః. 15.

సృష్టౌ ప్రయతమానోఽథ నాపశ్యత్ స్థానమాత్మనః
స సర్వత స్త్వనిలయాం మహీం మగ్నాం మహాజలే. 16.

స్వాయంభువ మనుః ప్రాహ పితరం చతురాననమ్
యా ధరాఽధారభూతాసీ దఖిలస్యాపి పద్మజ. 17.

ఏనాం ధరాం జలే మగ్నాం స్వా ముద్ధర త్వం శివాయ నః

మనో ర్నిశమ్య వచనం స్వయంభూ ర్వీక్ష్య మేదినీం
మగ్నాం మహమ్బుధౌ తస్యా శ్చోద్ధారం సమచిన్తయత్. 18.

అశక్త స్స్వయ ముద్ధర్తుం యదాపఙ్కజ సమ్భవః
తథా దధ్యౌ శ్రియోనాథం శరణం మధుహన్తృణం. 19.

వరాహావతారః.

ధ్యాయతో వేధస స్తస్య నాసారంధ్రా న్మహాద్భుతః
శిశు ర్వరాహో నిరగా దంగుష్ఠ ప్రమిత స్తదా. 20.

తం చంద్రశుభ్రైక సుదంష్ట్ర చారు
వక్త్రాంబుజోద్యత్ స్మితచన్ద్రకాన్తం
ఖస్థం క్షణేన ద్విరదేన్ద్రరూప
మాప్తం వరాహం విధి రన్వపశ్యత్. 21.

మరీచిముఖ్యై స్సనకాదిమై స్సుతై
స్స్వాయమ్భువేనాపి సమం విరించనః
విసిస్మయే వీక్ష్య వరాహబాలకం
తమద్భుతాకార పరీతవిష్టపం. 22.

కిమే తత్సౌకరం రూప మాదావంగుష్ఠ మాత్రకమ్
క్రమేణ వృద్ధి మాప్నోతి మమ నాసాన్తరోద్గతం. 23.

యద్వా హరిః భక్తపరాత్మరూప
శ్శివాయ నః ప్రాదురభూ త్కిమేషః
ఇత్యేవ సంచిన్తయతో విరించేః
పురో జగౌ చార్భకసూకరోఽయం. 24.

నిశమ్య త ద్ఘుర్ఘురశబ్ద ముగ్రం
చన్దోమయం సత్య తపోజనస్థాః
మహర్షయ స్తం ధృతకోలవేషః
పరంపుమాంసం హరి మస్తువం తే. 25.

సమభిష్టూయమానోఽథ బ్రహ్మణా మునిభి ర్హరిః
క్షేమం విధాతుం జగతాం వ్యగాహత మహజ్జలం. 26.

ఉద్ధృత్య దంష్ట్రియా క్షోణీం యథాస్థానం నివేశ్య చ
ప్రాదాత్ స్వయమ్భువే దేవో వరాహోఽద్భుత దర్శనః. 27.

స్వయ మన్తర్జలే దేవో పాతాళే న్యవస త్సుఖమ్
వరాహరూపీ భగవాన్ భావికార్యప్రతీక్షయా. 28.

సర్వేషా మవతారాణాం ద్వయమేవ హరేఃఫలమ్
సాధూనాంచ పరిత్రాణం దుష్కృతాం చ వినాశనం. 29.

అవతారేప్యత్ర దేవో వారాహం రూపమాస్థితః
ఆదిదైత్యం హిరణ్యాక్షం హతవానితి విశ్రుతం. 30

హిరణ్యాక్షవృత్తాన్త ప్రారమ్భః.

తత్ ప్రవక్ష్యామ్యశేషేణ హిరణ్యాక్ష వధం హరేః
అపదానం దానవారేః ధ్యేయం సర్వత్ర దేహిభిః. 31.

పురాసురజ్యేష్ఠసుతా స్తు మానసా
స్సనన్దనాద్యా విజితేంద్రియా హరిం
ద్రష్టుం తదీయ్యం హ్యావిశ న్ననుత్తమం
వైకుంఠలోకం నిఖిలైః ప్రపూజితం. 32.

కల్హారపద్మపరిపూర్ణ మరన్దపాన
మత్తాళిఝుఙ్కృతి మనోజ్ఞ సరోభిరామం
పుష్పప్రసూనమృదుపల్లవచారురూప
నానానగావళి విభూషిత నిష్కుటాఢ్యం. 33.

తత్రా ఽపశ్యన్ ద్వారపాలౌ గదాభ్రుకుటిభీషణౌ
జయోవిజయ ఇత్యేవ ఖ్యాతౌ రక్తేక్షణౌ హరేః.

తౌ తా న్నిరీక్ష్య చతురో వృద్ధాన్ పంచాబ్ద రూపిణః
చక్రతు ర్వేత్రపాణిభ్యాం తత్ప్రివేశనిరోధనమ్. 34.

అవిజ్ఞాయ హరేర్భావం ప్రతిషిద్ధా మునీశ్వరాః
హరేః ప్రియతమాః కృద్ధా స్సేవాయాః ప్రతిరోధనాత్ 35

ఊచు రేవం ద్వారపాలాః కోపప్రజ్వలితాననాః. 36

యస్మా ద్రజోగుణ విమోహిత శేముషీభ్యాం
సేవాహరేః ప్రతిహతాద్యహి నో యువాభ్యాం
తత్పాపినీ మసురయోని ముపేత్య లోకే
త్రిస్రోజనీ ర్భభగవతో విముఖౌ భవేతాం. 37.

శప్త్వైవ మూర్ధ్వతపసః ప్రతిహారవర్యౌ
క్రుద్ధా స్తతో నిరగమన్ పరివిఘ్నితాశా
శ్రుత్వైవ మాదిపురుషో నిజభృత్యదోషం
తానన్వగాత్ ప్రణతతంత్రతను స్సలక్ష్మీః. 38.

క్రుద్ధాన్ ప్రసాదయితు మాగత మాత్మనోబ్జ
నాభం ప్రసాదసుముఖం కరుణార్ద్రనేత్రం
సంసేవ్య తే నిగమమౌళివచోభి రగ్ర్యై
స్సన్తుష్టువుః కమలినీలలితోరసం తమ్. 39.

యోఽయం తర్హితో హృది వస త్యఖిలస్య జన్తోః
యం యోగినో విమలచేతసి సంస్మరన్తి
సోఽయం కృపావశమనాః ప్రణతానురాగాత్
యాతోఽస్మదక్షివిషయ మ్పరితోషమాప్తః. 40.

ఇత్యాది సంస్తుత గుణాన్ హరిర బ్రవీత్తాన్
ఏతౌ మమ ప్రతిహరౌ విజయో జయ శ్చ
అజ్ఞానతో వ్యదధతాం భవతా మ్మహాగ
స్తత్ క్షన్తు మర్హథ శమాయతనం హి యూయం. 41.

యద్దేవహేడనకృతే రచితోఽయ ముగ్ర
శ్శాపో భవద్భి రహ మప్యురరీ కరోమి

త్రీనుద్భవా నసురయోని ముపేత్య తత్ర
యుష్మత్ప్రితారణఫల న్త్వనుభూయ సమ్యక్. 42.

భూయో మమాన్తిక ముపేష్యత ఏవ యుష్మ
త్కారుణ్యతః కమలయాపి బహూకృతం తత్
ఇత్యర్థితా భగవతా మునయ స్తదీయం
దృష్ట్వా శ్రితప్రణయ ముజ్జ్వల మాత్మశక్త్యా. 43.

సమ్యక్ తమాదిపురుషం త్వనుభూయ తుష్టా
నిర్జగ్ము రేన మభినమ్య గతాభిమానాః
రుష్టే పురా మధురిపౌ కమలా నివేశాత్
వృద్ధాం బహిశ్చ సముపేత్య పున ర్విశన్తీం. 44.

ద్వాస్థా వమూ విగతభీ త్యభిభూయ తస్యాః
కాలుష్యతోపి చ మునీన్ద్ర పరాభవా చ్చ
లోకేఽత్ర కాశ్యప సమర్పిత గర్భవత్యా
దిత్యా సముద్భవ ముపేత్య సురారివర్యౌ
విద్వేషభావభరితౌ కమలాసహాయే
తేనాహతౌ యుధి సమాపతు రస్యదేవం. 45.

పురా కదాచి ద్దితి రుగ్రకామా
హుతాగ్నిహోత్రం తపనే ఽస్తమాప్తే.
ఆసీన మగ్న్యాయతనే మరీచేః
పుత్రం పతిం కశ్యపమేవ మాహ. 46.

స్వామిన్! సపత్న్యో మమ జాతపుత్రా
హసన్తి మాం నిశ్శిశుకాం దరిద్రాం
కామార్థితాఽహం భవతాఽభిరన్తు
మిచ్ఛామి కామం కురు దీనబన్ధో. 47.

కామార్థితాయా వచనం దితే స్త
న్నిశమ్య తా మాహ మరీచిపుత్రః

సంధ్యాऽద్య ఘోరాऽత్ర పిశాచభూతా
స్యటన్తి భూతేశ మనుప్రయాతాః. 48.

క్షణం ప్రతీక్షస్వ కరోమి కామం
ధర్మోహి గార్హస్థ్యభృతా మయం చ
ఆశ్వాసితైవం దితి రాత్మదీప్తం
కామం నిరోద్ధుం న శశాక భూయః. 49.

పతిం బలాత్కృత్య దితి ర్వికాలే
సజ్గత్య కామోపశమం చకార. 50

యద్ఘోరకాల మనపేక్ష్య దితిః స్వభర్త్రా
సంగంచకార సమయే ऽత్ర మునీశ్వరాణాం
శాపా న్నిపత్య జఠరే విశతాం దితే స్తౌ
ద్వార్ స్థౌ హరే రసురరూప ముదగ్రవేషం. 51.

హిరణ్యాక్ష హిరణ్యకశిపూత్పత్తిః.

ధృత్వా శరచ్ఛత మదావిలధీ ర్దితి స్సా
భీత్యా హరే ర్మునివరేణ్య నివిష్ట తేజః
ప్రాసూత ఖస్పృశతనూ పరిఘాభ బాహూ
దైత్యౌ జనార్దనరిపూ భయదౌ జనానాం. 52.

తయో ర్యమళభావేన జాతయో ర్దితిగర్భతః
ఆద్యో హిరణ్యకశిపు ర్హిరణ్యాక్షోऽనుజ స్తతః. 53.

హిరణ్యాక్షచరిత్ర.

గః సతు జాతమాత్రో భ్రాత్రా త్రాస విత్రాసిత సుత్రామాద్యమరగణ శ్చణ్డ కణ్డూతిభరితదోర్దణ్డః యుద్ధాభికాంక్షీ సాక్షాదన్తక ఇవ గదాపాణి ర్దివ మభీయాయ. 54.

దృష్ట్వా త మాఖణ్డలముఖ్యదేవాః
త్రాసా న్నిలిల్యు ర్నిలయేష్వ భీక్ష్ణం

భీతాః ఫణీన్ద్రా ఇవ పక్షిరాజాత్
నకోపి త ద్దృష్టిపథం జగామ. 55.

గః తతో నివృత్తో హిరణ్యాక్షో మదముదితోగజఇవ మహోదధి మగాహత.56.

అథోఽవగాహ్యాప్సు హిరణ్యనేత్ర
స్సంక్షుబ్ధ వార్యుద్గతవీచిజాలైః
జగన్తి సర్వాణి కిరన్ తదన్తః
ప్రచేతసం వీక్ష్య రణం యయాచే. 57.

గః తతో వరుణ స్తరణిమివ నిదాఘదీపితదీప్తిం గదాపాణి మసహ్య శౌర్య వీర్యాముృధిం హిరణ్యాక్ష మవలోక్య తన్నిరసనే స్వ సామర్థ్యం విజానన్నిద మువాచ. 58.

త్వం వీర్యశౌర్యాద్యుదధి ర్మహాత్మా
వయ న్త్వశక్తా స్తవ దాతు మాజిం
స తే హరి ర్దర్ప ముదగ్రవీర్యో
హరే ద్ధిరణ్యాక్ష సురారిహన్తా. 59.

గః స త్వేవం శ్రుత వరుణవచనో హిరణ్యనేత్రో విత్రస్త ఇతి త మవజ్ఞాయ నారదా దవగత హరిగతీ రసాతలం ప్రవివేశ. 60.

దంష్ట్రాగ్రకోటీవిధృతక్షితిం తం
నిరీక్ష్య పద్మారుణనేత్రయుగ్మం
హిరణ్యనేత్రోఽద్రవదాత్తకున్తో
హసన్ మృగోఽయన్త్వితి దృప్తరూపః. 61.

ఆహ చైవం. 62

ఏహ్యేహి విష్ణో ధృతసూకరాకృతే
త్వం చాసురాణాం రిపు రస్య మిత్రహన్
త్వయా రణం కర్తు మహం సమాగతో
యుధ్యస్వ ముంచ క్షితిముగ్రదంష్ట్రయా. 63.

యే త్వత్సనాథా స్త్రిదశా నిసర్గా
త్తేఽద్యాను పశ్యన్తు హతం భవన్తం
మత్తో గదా విక్షతశీర్ష నిర్య
ద్రక్తాసృగాపూరిత వార్ధినీరం. 64.

గః ఏవ మతిదుర్మదభరిత మసుర వచనం నిశమ్య భగవా నాదివరాహః ఖురాగ్రవేగ కలుషిత పయోధిః కుయోధినం తం హన్తుమనా హరిరివ మతఙ్గజ మంబుధే ర్నిరగమత్. 65.

గః అహ చైవం భగవాన్ హిరణ్యాక్షం. 66.

త్వమేవ వీర్యాదధికోఽసురాణాం
పతే వయం కాననచారిణోఽపి
అథాఽపి కిఞ్చి త్తవ దర్శయామో
బల న్తతో వీర కురుష్వ యుద్ధం. 67.

గః ఏవ మథిక్షిప్తో భగవతా హిరణ్యనేత్రోఽతిరోషభీషణవేషః గదయా త మభిజఘాన. 68.

గః స భగవాన్ తం ప్రహారం వంచయ న్నంచిత గమనః పునరపి గదాం భ్రామయన్ అసురం నిజగదయా అంసదేశే నిజఘాన. 69

ఉభౌ గదావిక్షత దేహనిర్య
దసృక్ప్రవాహౌ యుధి దుర్మదాఢ్యౌ
విచేరతు శ్చిత్ర మదభ్రవీర్యౌ
హిరణ్యనేత్రోఽపి సరోజనేత్రః. 70.

గః తదా హరిం హిరణ్యాక్ష ఏవ మువాచ. 71.

త్వ మీశ్వరేణాన్తరపా మధీశో
లోకేశితా తిష్ఠసి సన్నియుక్తః
నివారయ స్వా స్మదుదగ్ర బాహు
కణ్డూ మనీకేన మయా మహాత్మన్. 72.

ద్రష్టుం తదా హ్యాదిమసూకరస్య
దైత్యస్య చాజిం సగణో విరించి
సమాగతోఽ యాచత తస్యనాశం
శీఘ్రం త్రిలోకీ జనకణ్టకస్య. 73.

విజ్ఞాపితో విరించేన భగవా నాదిసూకరః
గదా మసురహస్తస్థా మాక్షిప త్తరసా హరిః. 74.

తత స్త్రి శిఖ ముద్యమ్య మవధీ చ్చాదిసూకరమ్
తేనాహతోఽపి బలవాన్ నాకమ్ప దమరేశ్వరః. 75.

తతో ఽసురాస్త్రి మసుర స్ససర్జా ఽతి భయఙ్కరమ్
సౌదర్శనేన సర్వాణి ప్రత్యవారీ జ్జనార్దనః. 76.

వ్యర్థేష్వస్త్రేషు సర్వేషు ముష్టి ముద్యమ్య చాసురః
హన్తు మభ్యుద్గతో దేవం మృగరాజమివ ద్విపః. 77

తదా ఽభిద్రవత స్తస్య కర్ణమూలే తు పాణినా
జఘాన భగవా నాదివరాహః కరుణాలయః. 78.

హతే సురే దైత్యపతౌ లోకా శ్శాన్తిం సమాగతాః
భగవానపి హత్వైవనం దైత్యం స్వం లోక మభ్యగాత్. 79.

నమ స్తస్మై వరాహాయ మగ్నా ముద్ధరతే మహీమ్
యోఽవధీ ద్దేవవిద్వేష దుర్మదం దితినన్దనం. 80.

హిరణ్యకశిపుచరితమ్.

ఏవం తదా భ్రాతరి కోలరూపిణా
హిరణ్యనేత్రే హరిణా నిరాకృతే
సహోదర స్తస్య రుషాకులోభృశం
జగాద మంత్రిప్రవరాన్ సుదుఃఖితః. 81.

సన్దష్ట దన్తచ్ఛదనోగ్రదంష్ట్రిః
జ్వలత్పరిభ్రామిత నేత్రయుగ్మః

శూలం సముద్యన్త మహాస్త్రముగ్రం
సంహారకో రుద్ర ఇవా న్తకాలే. 82.

హే! విప్రచిత్తే! నముచే! త్రిమూర్ధన్!
ముఖ్యాశ్చ యే మంత్రివరా మదీయాః
శృణ్వన్తు మే భాషిత మాదరేణ
పశ్చా ద్యధావ త్కురుతా స్మదుక్తం. 83.

జన్మద్విషద్భి రమరై ర్మమ బోధితేన
కృష్ణేన మే వినిహత స్సహజో యవీయాన్
తం హన్తు ముగ్రహృదయం ప్రయతేఽహమద్య
తత్రానుగా భవత మేబలవీర్యపూర్ణాః. 84.

విష్ణోః ప్రియాః ద్విజవరాః క్రతవో వ్రతాని
పుణ్యాశ్రమాశ్చ నిగమోదిత ధరచర్యాః
తాస్ పీడయన్తు తదను క్రమశ స్సురేన్ద్రాః
విష్ణుశ్చ నశ్యతి తత స్సుఖవా నహం స్యాం. 85.

గః ఏవ ముగ్రకోపదీపితేన హిరణ్యకశిపునా నిర్దిష్టాః విప్రచిత్తి పులోమ శమ్బర, త్రిమూర్ధ, త్ర్యక్ష, నముచి, పాలేల్వాల, శతబాహు, హయగ్రీవ ప్రముఖా దానవదైతేయా భర్తృశాసనమేవ శిరసా వహన్ తత్కథితమేవ కుర్వన్86.

ద్విజా నవదిషుః కేచి త్కేచి ద్గ్రామభ్యపీడయన్
విధ్వంసయ న్నాశ్రమాంశ్చ బభంజుః పుణ్యభూరుహః. 87.

యజ్ఞాయతన మగ్న్యాణాం రుధిరౌఘై రవాకిరన్
అదహన్ గ్రామనగర వ్రజోద్యాన గృహాశ్రమాన్. 88.

గః తద న్వేవం ప్రకారై ర్విప్రకారై రుపద్రుతా స్సురవరా భీతి ప్రకమ్పిత మనసో దివ ముజ్జిహానా మానుషరూప పరిగ్రహేణాసురైరలక్షితాః పృథివ్యా మేవ వ్యచరన్. 89.

గః సోఽపి హిరణ్యకశిపుః పరేతస్య భ్రాతుః ఔర్ధ్వదైహికం విధాయ పుత్ర శోక పరితప్తాం దీనాం దితిం భ్రాతృపుత్రా నప్యాశ్వాసయత్. 90.

గః తతోఽయ మసురః తపసా మహతాత్మాన మజరామరణం నిఖిలజగత
శ్చైకాధిపతిం విధాతు కామో మన్దరగిరిశిఖరే ఘోరం తప శ్చచార.91.

సమున్నతకరోద్దృష్టిం వియతి న్యస్య దానవః
పాదాఙ్గుష్ఠాశ్రితక్షోణి స్తేపే పరమదారుణమ్. 92.

గః తపత్యేవం మహాసురే దివిషదః పునరపి స్వావసథాని సమభజన్.93.

ధూమే నాసురమూర్ధరంధ్రజనుషా లోకే పరీతే తదా
దేవా స్సర్షి గణా భయం చ పృథివీ క్షోభం గతా స్తారకాః.
పేతుః ఖా దనిలో వవౌ ప్రతిభయం నద్యర్ణవాః కమ్పితాః
త్య క్త్వా తత్ర దివం సురా భయవశా లోకం విధే రాశ్రితాః. 94.

గః ఏవం చ ఊచుః బ్రహ్మాణం. 95

స్వామిన్ హిరణ్యకశిపో స్తపసోద్ధతేన
భీతా వయం చ న సహేమహి తస్య వీర్యం
తచ్ఛీఘ్రమేవ యది నావశమం ప్రయాతి
సన్ధక్ష్యతి త్రిజగతీరపి ఘోరరూపః. 96.

గః తస్యాయ మాశయో భవతాపి విదితఏవ. అథాప్యస్మాభి ర్విజ్ఞాప్యతే.

కల్పేష్వనేకేషు తప స్సుతప్త్వా
చతుర్దశానాం జగతా మ్పతిత్వమ్
ప్రాప్తో విధి స్తద్వ దహం చ తప్త్వా
స్థానం చ తస్మా దధిక మ్భజేయం. 98.

ఇత్యస్య ఘోరం పరిచిన్త్యభావం
యది హ్యనుగ్రాహ్యతమా వయ న్తే
శాన్తి విధే హ్యస్య సురాసురేన్ద్ర
న చాన్యథా స్యా ద్భవుకం జగత్యాః. 99.

గః ఏవ ముక్తం సురేంద్రవచనం నిశమ్య అబ్జయోనిః భృగుదక్షాదిభి స్సహితో
మన్దరగిరి కన్దరస్థ మసురేన్ద్రాశ్రమ ముపగతః. 100

వల్మీకవేణుతృణకీటపిపీలికాద్యైః
ప్రచ్ఛన్నకాయ మసురం తపసా తపన్తం
లోకా న్నిరీక్ష్య ఘనగర్భగతారుణేన
తుల్యం హస న్నిద మువాచ సరోజయోనిః. 101

ఉత్తిష్ఠ దైత్యేన్ద్ర తపోమహిమ్నా
తుష్టః ప్రదాతుం వరమాగతోఽహం
యస్తే హృదిస్థో వద తం త్వ మాశు
కుర్యా మహం త్వాం పరిపూర్ణకామం. 102

ఇత్యేవ ముక్త్వాఽబ్జభవః పిపీలీ
సంభక్షితాఙ్గం స తదాఽస్థిశేషం
కమణ్డలుస్థోదకతోఽభ్యవోక్షత్
తదుత్థితోఽభూ దసురో విదీప్తః. 103

ప్రణమ్య చోత్థాయ ముదా విరించిం
స్తుత్వా వరం ప్రార్థయ దాదిదైత్యః
త్వత్సృష్ట భూతై రఖిలై ర్న మే స్యాత్
మృత్యు ర్నిశాయాం చ దివా నచాస్త్రైః. 104

న చాన్తరిక్షే న రసాతలే వా
న చ క్షితౌ నాసురదైత్యదేవైః
నరైః మృగైర్వాపి చ లోకపాలై
రేతం వరం దేహి మమాబ్జయోనే. 105

గః తత స్తథేతి విధినా దత్తవరో సురవర స్తరుణార్క ఇవ దేదీప్యమాన తేజాః పూజిత విరించిః తస్మిన్ స్వధిష్ణ్య ముపగతే స్వచాశ్రమా న్నిర్గతః పితామహా నుగ్రహలబ్ధ హిరణ్మయవపుః సుపుష్కలాభప్రాయో భ్రాతృవధ మనుస్మరన్ భగవతి విద్వేషమతిం వహన్ తదీయ కృపాప్రధానాన్ సదేవ గన్ధర్వ సిద్ధచారణ విద్యాధర కిన్నర గరుడోరగాన్ సర్వాన్ లోకాన్ విజిత్య, నిష్కణ్టకం త్రిలోక్యై శ్వర్య మనుభవన్, మహేన్ద్రాసన మధిష్ఠిత స్సకలసురాభివన్ద్యచరణః ప్రతాప విత్రాసిత సకలలోకపాలానీత నానాధోపాయన సత్కృతః గన్ధర్వ విద్యాధరా

స్సరోవరాసుగీతనిజగుణో, యాయజూకైః క్రతుషు ప్రదత్తాన్ హవిర్భాభాగాన్ స్వయమేవ భుంజానః, స్వావాసనిష్కాసితసురవరో, జగదేకనాథ ఇవ సామ్రాజ్యం వితతాన. 106

గః ఏవ మతిమాత్రప్రవృద్ధ తేజసి భాజనే చ భగవదపరాథానా మసురాధిపతౌ తదుగ్రదణ్డభీతా స్సురవరా శ్శరణాగత రక్షణపరాయణం పరమపురుషం శరణ మగమన్. 107

గః నమ స్తస్మై పరమపురుషాయ నిఖిల జగదేకనాథాయ హరయే దీనబన్ధవే సంరక్షితాశ్రితక్షేమాయ సోమార్క నయనాయ. 108

గః ఏవం స్తువత్సు దేవే ష్వావిరభూ దరూపా వాణీ. 109

మా భీతి ర్భవకం వ స్స్వ్య దమరా శ్శాన్తి మాప్నుత
దురాత్మన స్తస్య భావం విజానామి సురో త్తమాః. 110

కరోమి శాన్తిం తస్యా హం కాలః కించిత్ ప్రతీక్ష్యతామ్
యస్య మయ్యస్తి విద్వేష స్సహ్యాశ్వేవ వినక్ష్యతి. 111

గః ఏవం కరుణారస సుశీతల మసురోపద్రవ దావానల నిర్వాపణం హరివచనం నిశమ్య తద్విశ్వాసజనిత మహానన్దాః హతమేవాసురం మన్యమానాః దివౌకస స్స్వథామాని ప్రతిగతాః. 112

గః ఏవ మఖిలలోకభీషణస్య హిరణ్యకశిపోరగ్రజః ప్రహ్లాదోనామ తనయో ఉజని. 113

గః స త్వాజన్మసిద్ధ భగవద్భక్తిః పరిత్యక్తక్రీడనకః పర్యటన్ భుంజాన ఆసీన శ్శయానోఽపి భగవద్గుణా నేవానుగాయన్ భూయసా ప్రయత్నేనా ప్యనివార్య భగవత్కథానురతిః, అసురపురోహితస్య శుక్రాచార్యస్య సుతాభ్యాం శణ్డామర్కాభ్యాం విద్యోపదేశాయ శిక్షితోఽభూత్. 114

గః ఏకాదా పాఠశాలాయా మాగతం కుమార మభినన్ద్య తేనాభివన్దిత చరణః హిరణ్యకశిపు స్తదధీతం కించిత్ శ్రోతుకామః పుత్రమేవ మువాచ. 115

వత్స కించి త్త్వయాధీతే యత్సాధ్వనుమతం తవ

తదుచ్యతాం ముదా తాత శ్రోతుం కౌతూహలం హి మే. 116

గః తదను పితృప్రశ్నస్మారిత భగవద్గుణగణః ప్రహ్లాద ఏవ మువాచ. 117

యో హ్యస్య జగతో బన్ధు రేకో విష్ణు స్సనాతనః.
త న్నామస్మరణం సాధు మన్యే తాత హితం మమ. 118

గః తతో హిరణ్యకశిపు రాత్మనోఽసహ్యతమం సుతవచనం నిశమ్య
ఉపరితుష్టహృదయస్స న్నిద మువాచ. 119

సమ్యక్ సంశిక్షయం త్వేనం పరపక్షసమాశ్రయం
గురుగేహే ద్విజై ర్యస్య ఖిద్యతే ధీ ర్హరిప్రియైః. 120

గః తద న్వసురేన్ద్రశాసనం శిరసావహన్తో దైత్యపురోహితాః ప్రహ్లాద మాత్మ
గృహ మానీయ మధురం ప్రప్రచ్ఛుః. 121

ప్రహ్లాదాసురనాథస్య పుత్రేయం తే మతిః కుతః
పితుః క్రోధం జనయతి నైత ద్వత్స తవ క్షమం. 122

స్వయంవాపి తవాధీనా బుద్ధిస్తే కథ మీదృశీ
శ్రోతు మిచ్ఛామహే వత్స కథ్యతా మాదరేణ నః. 123

గః తతః ప్రహ్లాదః 124

యోఽన్తః ప్రవిశ్య నిఖిలేషు చరాచరేషు
విష్ణుః ప్రవర్తయతి తాని హితాహితేషు
తం దేవదేవ మపహాయ మునీన్ద్రసేవ్యం
కోవా భినత్తి మమబుద్ధి మజేన్ద్రసేవ్యమ్. 125

గః ఏవముక్తం ప్రహ్లాదవచనం నిశమ్య త ముపాయై స్స్వయం వశీకర్తు
మక్షమో గురూ రాజసేవక మిద మువాచ. 126

స సామభి రయ మ్బాలః శృణోతి వచనం మమ
శిక్షయా మ్యహమేవైనం దణ్డేనైవ సుదుర్మతిం. 127

గః ఏవం తర్జనభర్జనై రతిభీషణాద్యుపాయై స్సుశిక్షితమతిం గ్రాహిత
నయం తం రాజసవిధ మనయత్. 128

గః రాజాచ స్వాంఘ్రిప్రణతం ప్రహ్లాద ముత్థాప్య శిరస్యాఘ్రాయ పరిష్వంగ ముపభుజ్య పరంప్రీతహృదయః పశ్చాదిద మువాచ. 129

తాత వత్స యదశిక్షయ ద్గురుః
త్వాం త్రివర్గ ఫలశాస్త్రపద్ధతిం
తత్త్వధీత మఖిలం కిమత్ర వై
బ్రూహి కించ దనుమోద్యతే మయా. 130

గః ప్రహ్లాదోఽప్యేవ మవాదీత్. 131

యత్కీర్తన శ్రవణ సంస్మరణాంఘ్రిసేవా
పుష్పార్చన ప్రణతి దాస్యముఖై రశేషైః.
అంగై రశేష కలుషౌఘ నివారిణీ శ్రీ
విష్ణో రతి ర్హితతమేతి మయానుబుద్ధం. 132

గః శ్రుత్వేద మసురవచనం అసురవరః పరయా రుషారుణితాధరః గురుపుత్ర మేత దువాచ. 133

కిమిదం మూఢబాలోఽయ మధీతే కులదూషణః
తయా ప్రచ్ఛన్నవేషేణ సురపక్షానుమోదినా
సమ్యక్ న శిక్షితో బాలో ఽప్రియం మే వక్తి యద్వచః. 134

గః తతః, 135

మయోక్త మన్యద్వచనం సుతస్య
చాన్య త్తవేదం న చ వక్తి కోఽస్య
స్వయం ప్రవృత్తా మతి రీదృశీ తే
పుత్రస్య చేత్యాహ గురు ర్హిరణ్యం. 136

గః తతః పుత్ర మువాచ హిరణ్యకశిపుః 137

గురు ర్నశిక్షయా మ్యేన మితి వక్త్యయ మర్భక
విష్ణుపక్షాశ్రితాబుద్ధి రభద్రా తే కథం హ్యభూత్. తతః ప్రహ్లాదః 138

రాజ న్నదాన్తమనసాం విషయాలసానాం

ప్రీతి ర్న సిధ్యతి హరౌ హృదిసంస్థితేఽపి
యే సాధుపాదరజసాఽరుణితో త్తమాఙ్గా
స్తేషా మతీవ సులభా హరిపాదభక్తిః. 139

శ్రుత్వైత దంగ వచనం కుపితోసురేన్ద్రి
స్స్వాత్సజ్గతో భువి నిరస్య విఘూర్ణితాక్షః
వధ్యోఽయ మాశు కులదూషకభావమాప్తో
నిష్కాస్యతాం చ సవిధాన్మమ శత్రుభూతః. 140

యో భ్రాతరం నిహతవాన్ మమాసాధు రయం సుతః
తద్దాస్యం సేవతే ద్రోహీ కులస్యాసీత్ కులాధమః. 141

యన్మాం ద్రుహ్యతి పశ్చాచ్చ బాలోఽయ మ్బాలిశో భృశం
పరోఽపి హితకృ ద్గ్రాహ్యః పుత్రోఽప్యహితకృ ద్రిపుః. 142

సర్వై రుపాయై రహితో మమాయం
హన్తవ్యఇత్యేవ స దానవేన్ద్రః
శశాస భృత్యాన్ స్వశిర స్సుబద్ధః
కరాన్ విరూపాన్ విపులాస్యనేత్రాన్. 143

తే శూలనేత్ర పరిఘాద్యఖిలాస్త్రిజాలైః
ప్రహ్లాద మచ్యుతపదామ్బుజ భక్తినిష్ఠం
ఘోరారవాన్ విదధతో ఽవధిషు స్సురారి
భృత్యా న చాయ మనుభిద్యతి యుక్తచిత్తః. 144

బ్రహ్మణ్యనాదినిధనే పురుషేపురాణే
భూమ్నారతే స్తనుజనే రఖిలేఽ స్త్రిసంఘే
ముక్తే ఽఫలే సురవరై స్స తు శంకమాన
స్తస్యా కరో దురుతరై రయనై ర్వధేచ్ఛాం. 145

దిగ్గజై రభిహతః పదై రదైః
పాతితో గిరిశిరోభ్య ఏవ చ

దష్టమూర్తిరహిభి ర్విషోజ్వలై
ర్వాయునాన్తరరతే న శోషితః. 146

దాపితో గరమరం మహార్ణవే
క్షిప్తమూర్తి రచలాభిపీడితః
ఏవమాదిభి రనేకసాధనై
ర్బాధితోఽపిచ నచాప స వ్యథాం. 147

పుత్రస్య విష్ణుపదభక్తి బలేన నైజ
హింసాయనేషు విఫలేషు సురేన్ద్రశత్రుః
కించి ద్భియా స్వమరణం సుతహేతు మాశు
సంచిన్తయన్ మనసి దైన్యమవాప భూయః. 148

పుత్రో మమాయ మసురోఽపి సురేన్ద్రనాథ
పాదారవిన్దచపలో విహితామయేమాః
పీడా న చిన్తయతి నాపకరోతి మహ్యాం
మృత్యు ర్భవేదపి నవా మమ పుత్రమూలః. 149

గః ఏవం చిన్తయన్త మసురేన్ద్రం సమాశ్వాస్య శణ్డామర్కౌ రహస్యేవ మబ్రూతామ్. 150

బధ్వైనం వారుణైః పాశై శ్శిక్షయాశు నిరన్తకం
నిధేహ్యస్మ ద్వశే పుత్రం గ్రాహయావః పరంహితం. 151

గః తతో హిరణ్యకశిపు ర్గురుసుతవచన మనుశ్రుత్య తథే త్యంగీచకార. శిక్షితశ్చాయం గురుభి స్తేషు స్వకార్యపరవశే ష్వన్తర మనుప్రాప్తః, ప్రహ్లాద స్స్వసమానవయసో సురబాలకా నుపదేశైః హరిచరణ సరోరుహ భక్తివర్ధకై స్స్వవశ మనయత్. 152

మానుషం తు భువి జన్మదుర్లభం
లబ్ధమప్యనుదినం భయావహం
తత్ర సంస్మృతి రఘౌఘహారిణీ
వాసుదేవ చరణద్వయాస్పదా. 153

పౌరుషం శతసమం తు జీవనమ్
నిద్రయాఽర్ధ ముదగాత్ క్షయం నిశి
శిష్ట మాయురపి బాల్యయౌవనై
ర్వ్యర్థమేవ జరయా చ నశ్యతి. 154

తత్ర చాన్తర ముపేత్య యే పునః
శ్రీపతిం హృది ముదా సమాశ్రితాః
తే హి సన్త ఇతి కీర్త్యతే బుధై
రాగమస్మృతి పురాణభాషితైః. 155

నారదస్య కృపయా మయా హరేః
పాదపఙ్కజరతి ర్విభావ్యతే
యూయ మప్యహమి వాచ్యుతప్రియా
యాత తచ్చరణభక్తి ముజ్జ్వలాం. 156

గః ఇత్యుపదిశన్తం ప్రహ్లాదం తదీయ మతివైశద్య విస్మితమానసాః దైత్య కుమారా ఊచుః. 157

వయ మ్భవాంశ్చ ప్రహ్లాద హ్యాత్రైవ పరిశిక్షితాః
ఉపాదిశ త్తవ కథం పఠతో నారదోఽత్ర వై. 158

గః నిశమ్య కుమారవచనం ప్రహ్లాదః పున రువాచ 159

తప్తుం ప్రయాతే జనకే పురా మే
ధరోత్తమం మన్దర మాదితేయాః
తత్పీడితాః పూర్వ ముదారవీర్యా
యుద్ధోద్యమం దైత్యవరేషు చక్రుః. 160

తదా భవ ద్దానవనిర్జరాణాం
యుద్ధం మహాభీమ మనేకశస్త్రైః
పరాజితా దేవగణైశ్చ దైత్యాః
శక్రో జహార ప్రసువం మమాపి 161

గః అథ మన్మాతరం ప్రగృహ్య నిజలోకం గచ్ఛన్ సురేన్ద్రో మధ్యేమార్గం

దేవర్షిణా సన్దృష్టశ్చైవ ముపదిష్టః. 162

సైషా దైతేయరాజస్య గుర్వీణీ గృహిణీ సతీ
గర్భే స్యావర్తతే తోజో మహ దచ్యుతసంశ్రయం. 163

నైషా గ్రాహ్యా సురేశాన త్వయైనాం ముఞ్చ దానవీం
ఇతి దేవర్షి సన్దిష్ట శ్శక్రో మన్మాతరం తదా. 164

ప్రదక్షిణీకృత్య హరే ర్భ క్త్యా ఽముంచ త్సగౌరవాత్ 165

గః నారదోఽపి శక్రముక్తాం మన్మాతరం నిజమాశ్రమమానీయ యావద్భర్తు రాగమనం తావదత్రైవ తిష్ఠేత్యు క్త్వా మహాభాగవతాన్ ధర్మానఖిలా నుప దిదేశ. 166

తన్మాత్రా మమ దైతేయబాలా స్త్రీత్వేన విస్మృతం
గర్భస్థేన మయా సర్వం సురర్షేః కృపయాశ్రుతం. 167

అనుగ్రహాదేవ తస్య స్మృతిరద్యాపి వర్తతే
యూయం చ మద్వచః పథ్యం శ్రుణుతాసుర బాలకః. 168

మధ్యన్దినే సాయమపిప్రభాతే
స్మృత శ్శుభం యచ్ఛతి యో హి శౌరిః
తదీయ పాదామ్బుజసేవయైవ
కల్యాణమాప్తుం కలయేత జన్తుః. 169

తమీశ్వరాణా మధి దైవతం వినా
గతి ర్హి కాప్యస్తి శరీరయోగినాం
యూయం విముచ్యాసురభావ మంజసా
భజధ్వ మేనం శరణం శ్రియఃపతిం. 170

గః ఏవం ప్రహ్లాదోక్తమఖిలం పథ్యతమతయా దనుజపాలకాః పర్యగృహ్ణన్.

గః తతో గురుపుత్రః ప్రహ్లాద మనుగతానా మసురబాలకనా మేకరీతిం మతి మభివీక్ష్య అతిచకితహృదయో రాజ్ఞే న్యవేదయత్. 172

గః రాజగురుసుతవచన శ్రవణజనిత క్రోధవేగ ప్రస్ఫుర ద్రదనచ్ఛదః పుత్రం

హన్తుకామ స్స్వసన్నిధి ముపాగతం ప్రణతం కుమారమిద మువాచ. 173

హే! దుర్వినీత కులనాశక మూఢచిత్త
కిం వా స భీ స్తవ దురన్తమతే మదీయాః
యస్యోగ్రదణ్డచకితా నిఖిలా సురేన్ద్రాః
మూర్ధస్వధిశ్రితకరా నమ ఆచరన్తి. 174

గః తతః ప్రహ్లాద ఏవ మబ్రవీత్ 175

యస్మాద్భయం కిల య మేత్యఖిలం జనానాం
తస్మిన్ మదీయ మధితిష్ఠతి మానసాబ్జమ్
భీతిః కథం మమ యదీయభియా సురేన్ద్రా
బిభ్యన్తి వాయు రవి వహ్ని హరేంద్రముఖ్యాః. 176

సర్వాభివన్ద్యచరణో హరి రేవ దేవో
నాన్యో వినా ఽధిపతి రస్తి చరాచరాణాం
త్వం చాసురీం మతి మతీత్య హరిం తమేవ
సేవస్వ యద్ధి విరుచిః కుశలానుషఙ్గే 177

గః తత స్సుత వచన మసహమానో హిరణ్యకశిపు రిదమువాచ.
రేరే కులఘాతక కులద్రోహిన్. 178

మదన్యః కోవాస్తి త్రిజగతి వరీయాన్ హరి రసౌ
య మేతం మచ్ఛత్రుం నియత మవలమ్బ్య ప్రలపసి
కుతోఽసౌ కుత్రత్యో హరిరితి దురాత్మా సురపతి
స్త్వవశ్య న్త్వాం మృత్యుం ప్రసభ ముపయాస్య స్యనుపదం. 179

గః ప్రహ్లాదోప్యేవ మవదత్ 180

రాజన్ జహీహి రుష మచ్యుత కీర్తనేన
శ్రీశే హరౌ నిఖిలలోకపతౌ శరణ్యే
కో వా విమూఢమతి రాత్మపరత్వభావం
త్వత్తః పరో వితనుతే దనుజాధినాథ. 181

సర్వత్రాస్తి సదాస్తి తత్ర నిఖిలం తద్వాసుదేవో హరిః
మిత్రోవాప్యహితోఽపి వాస్తి న హరే స్సఖ్యుః జగత్సంహతేః
మయ్యస్తి త్వయి చ క్షితౌ వియతి చాప్యన్తర్బహి శ్చాత్మనాం
తేనేద మ్పురుషేణపూర్ణ మఖిలం తం దెవదేవం శ్రయ. 182

గః నిశమ్యే తత్క్రోధానలజ్వాలాజాజ్వల్యమానేక్షణ స్సేర్షమీక్షమాణః పదాహతో భుజగ ఇవ నిశ్వసన్ ఆసనా త్తూర్ణ ముత్థాయ పదవేగ ఘట్టిత సభాక్షితిః పతిరసురాణా మిద మువాచ వచనం తనయం. 183

యద్య స్తి సర్వత్ర హరి ర్దురాత్మన్
స్తమ్భేత్ర సన్దర్శయ బాలిశాత్మన్
శిరోహరా మ్యేష తవా భిరక్షేత్
హరి ర్యమాశ్రిత్య వికత్థసే త్వం. 184

ఏవం దురుక్తైః పరిభత్సయన్ తం
రుషారుణాక్షో ఽసురవంశనాథః
కృపాణపాణిః ప్రజగర్జ భీమం
బభంజ చ స్తంభ మథ స్వముష్ట్యా. 185

నృసింహావిర్భావః

తతో హరి ర్భ క్తపరాయణాత్మా
ప్రహ్లాద మాత్మాంఘ్రిసరోజభక్తం
పాతుం చ సర్వత్ర నిజాస్తిభావం
సన్దర్శయ న్నావిరభూ త్తదానీం. 186

అథారవో భీమతరః ప్రజజ్ఞే
నిశమ్య యం స్వావసధానునాదం
భయంగతా ధాతృముఖా స్సురేన్ద్రా
స్సంమేనిరే స్వీయపదప్రణాశం. 187

దంష్ట్రాకరాళవదనోద్భట ఘోరదృష్టిః
క్రోధానలస్ఫురణలమ్బి మహాధరోష్ఠః

వ్యోమస్పృగంశు మకుటోజ్వల దుత్తమాంగో
రేజే తదా నరమృగేన్ద్రతనుః పరేశః. 188

దృష్ట్వా ఽసురః ప్రతిభయం నరసింహరూపం
నూచ్యగ్రకేసర విభిన్న ఘనాభ్రబృన్దం
స్తమ్భాన్తరోద్భవ మవార్య గుహానికాశ
వ్యాత్తాననం విపులబాహుశతోద్యదస్త్రం. 189

చన్ద్రాంశుగౌర రుచిరోమ విరాజమానం
చక్రాబ్జనన్దకగదాధర మద్భుతాంగం
ప్రాయో ఽయ మాదిపురుషో హరిరాత్మజస్య
భక్త్యైరితో మమ వధార్థ మభూ న్నృసింహః. 190

కింవోద్యమేన మమ చేతి విశంకమానో
ధృత్వా గదా మభినదన్ ద్విరదోవ సింహం
త త్తేజసీవ శలభోజ్వలనేన దృష్టా
హంతుం చకార యతనం గదయా హరీన్ద్రం 191

గదాధరం తం యతమాన ముగ్రం
నృసింహమూర్తి ర్విహసన్ నినాదైః
ప్రకమ్పితాశో గరుడో యథాఽహిం
ప్రగృహ్య చిక్రీడ చిరం హరీశః. 192

విక్రీడితో నరహరేః కరతోఽసురోయం
భ్రష్ట స్తమాత్మబలశంకిత మీక్షమాణః
ఖడ్గం చ చర్మ పరిగృహ్య విచిత్రమార్గైః
పశ్యన్ హరే రవసరం త్వచర త్సురారిః. 193

త మూర్ధ్వతోఽధశ్చ చరన్త మాశు
నిశామ్య దేవః కుపితారుణాక్షః
విధాయ భీమం ప్రకటాట్టహాసం
జహార వీరం భుజగో యదా ఽఖుం. 194

దేవో మహాసురమశేషమహాస్త్రజాల
మోఘీవిధానపటుకాయ మధీరవేషం
ద్వారాన్తరే తు వినిహత్య నిజోరుదేశే
భీమై ర్నఖైః విదదార హరి ర్యథేభం. 195

జిహ్వావిలీఢ రదనచ్ఛదనోద్భటాస్యో
దుష్ప్రేక్ష్యరూప ముపయ న్నసురాన్త్రమాలీ
బాహూరువేగ మథితాసుర భృత్యవర్గః
కల్పాన్తకాలరవితుల్యరుచి ర్విరేజే. 196

హత్వాఽసురం నరహరిః సమధిష్ఠితోద్య
ద్రాజాసనం కుపితభీషణవేషరూపం
కోవాపి నాన్తిక ముపైతి తదా ముదాఢ్యా
దేవాంగనా వవృషు రుత్తమసూనవృష్టిః. 197

భేర్య స్సహస్ర మనదన్ దివి దేవతానాం
గన్ధర్వగాన మతులం చ బభూవ దివ్యం
బ్రహ్మాదయ స్సురవరా హరిపార్శ్వ దాగాత్య
స్సర్వే శిరోంజలిభృతః పరితుష్టువు స్తం. 198

బ్రహ్మేశ శక్ర మునిభిః పితృసిద్ధనాగైః
విద్యాధరైశ్చ వసు కిన్నర యక్షభూతైః
గన్ధర్వ కిమ్పురుషచారణ సుప్రజేశైః
దివ్యై స్స్వపార్షదవరై స్తుతిభి ర్వరాభిః. 199

దేవం త్వరార్యరుష మైక్ష్య రమా స్వయం సా
దృష్ట్వా పురాశ్రుత మదృష్ట ముదీర్ణకోపం
నాసీత్ క్షమా శమయితుం చ తదాన్తికస్థం
ప్రహ్లాదమేవ మవద ద్భగవాన్ విరించిః . 200

వత్స! ప్రహ్లాద! భద్రం తే ప్రసాదయ హరిం ప్రభుం
య స్త్వయ్యనుగ్రహా దేన మవధీ త్పితరం రిపుం. 201

నశామ్యతి త్వత్పితృకోపవహ్ని
జ్వాలాకులో నః పరిగన్తు మీశః
శక్యో న తస్మా త్వ మిమం ప్రసాద్య
భయం సురాణాం శమయాశు తాత. 202

గః ఏవం సమ్బోధితో విధినా తథే త్యనుగృహ్ణన్ సాంజలిః ప్రణనామ భగవన్తం. 203

ఉత్థాప్య ప్రణమన్తం తం పాదయోః కరుణావశః
తన్మూర్థ్ని న్యదధ ద్దేవః కరం సరసిజారుణం. 204

తద్ధస్త సంస్పర్శ విలబ్ధ బుద్ధిః
తుష్టావ దేవం ప్రమదాశ్రుపూరైః
సించన్ నిజాంగం నయనైః పిబన్ తం
ఏకాన్త ఆసీన ముదస్తకోపం. 205

యం బ్రహ్మరుద్ర పురుహూతముఖా స్సురేన్ద్రాః
దివ్యా స్సనన్దనకుమార సనాతనానాద్యాః
అన్యే చ నేక్షితు మలం మనసాఽపి దేవం
సోఽయం మమాక్షివిషయః కృపయాఽవిరాసీత్. 206

యేహ్యమ్బుజాక్ష పదపద్మరజోజుషన్తః
తేషాం ప్రియ స్సముపదర్శయసి స్వరూపం
యేతు త్వదస్తహృదయా న తవాంఘ్రియుగ్మం
పశ్యన్తి వేదవిదుషోఽపిచ తేఽజ్ఞభూతాః. 207

ఇత్యాది సన్నుతగుణో హరి రాహ వత్సం
ప్రీతో భృశం నియతరుట్ ప్రణతం నృసింహః
వత్సా ఽస్తు తే భవుక మిష్టవరం వృణీష్వ
మత్సాదదృష్టి రనఘా న వృథా భవే త్తే. 208

గః తతః ప్రహ్లాదోఽపి హరిభక్త్యన్తరాయ మితరవరసముదాయ మవేక్ష్య భగవన్త మిదం వ్యజిజ్ఞపత్. 209

భీత స్సంసార దావాగ్నే స్త్వా మహం సముపాశ్రితః
న మాం వంచయ సర్వాత్మన్ భక్తిం మే దేహ్యనారతం. 210

య న్మేపితా సమకరో న్నిఖిలాత్మభూతే
ద్వేషం వ్యనిన్దదపి తే గుణజాత మీశ
చక్రే మయి త్వరనుథావినిచోగ్రబుద్ధిం
ముక్త స్ససర్వ వృజినా త్పరిశుద్ధి మీయాత్. 211

ఏవం జిజ్ఞాపయన్తం తం ప్రహ్లాద మవద త్ప్రభుః
వత్సైవమేవ జనక స్తవ పూతో భవిష్యతి. 212

త్రిభిర్జన్మభి రత్రాయం జనిత్వా తదనన్తరం
ముక్తః పాప్మభి రాప్నోతి మత్పదం యోగిదుర్లభం. 213

తవచాపి మయి ప్రీతి ర్నిరస్తాన్య రతిర్భవేత్
మదీయేషు చ సర్వేషు త్వం నిదర్శనతా మియాః 214

మన్వన్తరే ఽత్ర దైత్యానా మధిపో భుజ్క్ష్వ చోత్తమం
భోగం యోగేన మామేవ ధ్యాయన్ మాయా న్తరిష్యసి. 215

మత్తను స్పర్శ విధ్వస్త పాప్మనః పితు రుత్తమాం
కురుష్వ సంస్కృతిం వత్స ప్రాప్య పిత్ర్యం వరాసనం. 216

అనుజ్ఞయా నరహరే శ్చక్రే తాతస్య సంస్కృతిం
చతుర్ముఖోఽథ సుముఖం నరసింహం సమస్తువత్. 217

స్తువన్తం విధి మాహేదం ప్రసన్నో నరకేసరీ
దుష్టోఽయం త్వ త్ప్రదత్తేన వరే ణాత్యన్తదుర్మదః. 218

సన్తాప మకరో త్తీవ్రం త్రయాణాం జగతామపి
న దాతవ్యోఽసురాణాంవై త్వీదృశో భీషణో వరః. 219

కుర్యాన్న తేషాం సాధ్వే త త్ఫణినా మమృతం యథా
ఇత్యు క్త్వాఽథ విధాతార మన్తర్ధి మగమ ద్ధరిః. 220

తత స్సమర్చయ ద్బాలో విధిరుద్రాది దేవతాన్

పితామహనిదేశేన శుక్రాద్యాచార్య సత్తమైః. 221

మునిభి స్థాపితో రాజ్యే పిత్ర్యేఽభూ దసురార్భకః
తతోఽనుమాన్య ప్రహ్లాద మ్భగవద్భక్తిభూషణం. 222

బ్రహ్మాదయ స్స్వధిష్ణాన్ వై నిర్యయుః కీర్తితాగుణాః
గతేషు తేషు ప్రహ్లాదో ధ్యాయన్నేవ జనార్దనం. 223

అస్పృష్టవిషయోఽకార్షీ ద్రాజ్యం ప్రాజ్యగుణాన్వితం
సుదతింనామ గృహిణీం ప్రాప్య తస్యా మజీజనత్. 224

సుతం విరోచనాఖ్యానం తస్యాసీ త్తనయో బలిః
అన్యే ప్రహ్లాద తనయా శిబి ర్బాష్కల ఏవ చ. 225

ఆయుష్మా నితి విఖ్యాతా బభూవు రసురోత్తమాః
సంహ్లాదస్యాప్యభూ న్మత్యా సుతః పంచజనాహ్వయః. 226

హ్లాదోఽపి జనయామాస ధమన్యాం చతుర స్సుతాన్
వాతాపి మిల్వలంచాపి నిసున్దం హ్లాదమేవచ. 227

సున్దోపసున్దౌ జజ్ఞాతే నిసున్దస్యా సురోత్తమౌ
బ్రహ్మఘ్నో మూక ఇత్యేవ హ్లాదస్య తనయా వుభౌ. 228

సున్దస్య తాటకాఖ్యాయాం మారీచ స్తనయోఽజని.
సుబాహు రుపసున్దస్య తనయో ఽజని రాక్షసః. 229

సున్దోపసున్దోపాఖ్యానం విస్తృతం భారతాదిషు
వక్ష్యామి సంగ్రహేణాహం శ్రుణు రాజన్ సమాహితః. 230

సున్దోపసున్దౌ సౌభ్రాత్ర యుక్తౌ జన్మాదిభీషణౌ
శయ్యాసన విహారేషు మిథశ్చైక్యముపాగతౌ. 231

త్రైలోక్యవిజయాకాంక్షౌ విన్ధ్యాద్రిశిఖరాలయౌ
అకుర్వాతాం తపోఘోరం త్రైలోక్యపరిపీడనం. 232

తయో స్తత్తపసో విఘ్నం కర్తుకామా స్సురాధిపాః
నానోపాయై ర్న తౌ శక్తౌ బాధితౌ ఘోరమానసౌ. 233

తత స్సురేంద్ర విజ్ఞప్త తదుదన్తో విరించనః
సున్దోపసున్ద సామీప్యం గత్వా తుష్టో ఽబ్రవీ దిదం. 234

భో!భో! రాక్షసదాయాదౌ తుష్టోఽహం తపసాతు వామ్
వరం వరయతాం శీఘ్రం తపః కురుత యం ప్రతి. 235

తత స్తౌ తుష్టహృదయౌ సమూచతు రజం ప్రభుం
అమరత్వం వరం దేవ దేహి నౌ కృపయా విభో! 236

విహాయ తం వరం ఘోర మన్యం ప్రార్థయతా మితి
నిశమ్య వచనం ధాతు రూచతు స్తం సురద్విషౌ. 237

దేహ్యావధ్యత్వ మన్యోన్యం వినా ఽన్యరిపుణాఽఽవయోః
అథాజోఽపి తథా భూయా దిత్యు క్త్వా సత్య మభ్యగాత్. 238

తతః ప్రసాదతో లబ్ధగర్వౌ తౌ పరమేష్ఠినః
జిత్వా దేవాన్ సహేశానాన్ అనివార్యబలా వుభౌ. 239

త్రిలోకీ విజయఖ్యాతకీర్తీ సర్వభయంకరౌ
కృతకృత్యా వపాధ్వస్త యజ్ఞౌ పీడిత తాపసౌ. 240

విముఖీకృత విప్రేన్ద్రశాపౌ భీషణవిగ్రహైః
సింహవ్యాఘ్రగజేన్ద్రాద్యై ర్విభీషిత తపస్వినౌ. 241

దృష్ట్వా సన్తప్తహృదయా స్సుర స్సిద్ధర్షిచారణాః
ఉపగమ్య విధాతారం పీడాం సున్దోపసున్దయోః. 242

తస్మై సమూచు ర్దుఃఖార్తా స్తతః కమలసమ్భవః
విచిన్త్య పరమోపాయం విశ్వకర్మాణ మాహ్వయత్. 243

త్రిలోకసున్దరీ లక్ష్మీ రపరేవ మనోరమా
సృజ్యతాం మోహజననీ పశ్యతా మితి వేధసా. 244

నియుక్తో విశ్వకర్మా తు నిర్మమే యోషితం తదా
సర్వాభరణసంఘాతై రలంచక్రే ఽద్భుతాకృతిం. 245

తిలం తిలం సమానీయ రత్నానాం య ద్వినిర్మితా
తిలోత్తమా సా విజ్ఞాతా సర్వచక్షు ర్విమోహదా. 246

సా నమస్కృత్య ధాతారం కిం కార్యమితి చావదత్
సున్దోపసున్దయోర్మోహం కురుష్వే త్యబ్రవీ త్స తాం. 247

తతః ప్రదక్షిణం చక్రే సా సురేశ్వరమణ్డలం
తద్వీక్షణాయ రుద్రస్య చత్వార్యాసన్ ముఖానివై. 248

ఇంద్రో భవ త్సహస్రాక్ష స్తద్వీక్షణ కుతూహలాత్
సా గచ్ఛ దద్భుతాకారా పార్శ్వం సుందోపసున్దయోః. 249

విహారశీలినోః పానమత్తయోః పుష్పితే వనే
తాం దృష్ట్వా యుగపన్మోహం గత్వా భోగం యయాచతుః. 250

మమేతీయం మమేతీయ మిత్యన్యోన్యం సహోదరౌ
కలహేన మదోన్మత్తౌ క్రోధం పరముపేయతుః. 251

తన్నిమిత్తం తయో రాసీ ద్గదాయుద్ధం సుభీషణం
పరస్పరం హతావేతౌ గదాభ్యాం శోణితో క్షితౌ. 252

నిపేతతుః కృత్తమూలౌ వృక్షా వివ మహీతలే
ఏవం ప్రలోభయిత్వా తౌ వసురౌ సా తిలోత్తమా.
సదనం బ్రహ్మణో గత్వా తేనాసీ త్సత్కృతా విభో! 253

వాతాపి రిల్వలశ్చాపి పీడయన్తౌ సురానృషిన్.
చేరతుః పృథివీం సర్వా మాశ్రమాంశ్చ న్యపీడయన్ 254

ఇల్వలో బ్రాహ్మణాకారో వాతాపిం మేషరూపిణం.
పక్త్వా శ్రాద్ధేషు భుక్త్యర్థం న్యమన్త్రియ దృషీన్ వరాన్ 255

భుక్తేషు మునిషు క్రూరో వాతాపే నిష్క్రమస్వ హ.
ఇతీల్వలే ఉవదత్యగ్రో వాతాపిర్మేషవ న్నదన్ 256

భిత్వా శరీరం విప్రాణాం ముత్తిష్ఠతి స దుర్మతిః.
ఏవం వినాశయన్తౌ తా వృషివర్యా తథాశ్రమం 257

అగస్త్యస్య మునీంద్రస్య ప్రాపతు స్తస్య వంచనే.
తత్రాప్యేవం చక్రతు స్తౌ తతో వాతాపిమిల్వలః 258

నిష్క్రామస్వేత్యువాచాథ సతు నిష్క్రాన్తవా న్న హి.
భక్షిత శ్చోదరే జీర్ణః కుమ్భయోనే రితి శ్రుతం 259

అనుహ్లాదస్య సూర్మ్యాఖ్యయా మ్భాష్కలో మహిష స్సుతౌ.
మహిషోమ్బికయా దేవ్యా హతఇ త్యనుశుశ్రుమః. 260

గః ప్రహ్లాదోఽపి భగవత్పద పంకజభక్తిభారభరిత చేతసి తదితర విషయా నభిలాషిణి రాజ్యం ప్రశాసతి కదాచి త్కశ్చన ద్విజవర్య స్సమాగతోభూత్.

గః ఆగతం తం ద్విజవర్యం దేవమాయామోహితోఽయం నారాథయా మాస. 262

గః తత స్స్వానాదరణ కుపిత స్సద్విజవర్య స్తం శశాప. 263

యస్మా త్వ మసురేశాన మామనాదృతవా నసి
తత్తే భక్తి ర్భగవతి శిథిలా భూయసీ భవేత్. 264

గః ఏవం ద్విజవర్యేణ శప్తే పాతాళతలవాసిని తథైవ శిథిలితభక్తౌ ప్రహ్లాదే భృగువంశ్యః చ్యవనాభిధానః మునివర స్సమాగత స్తేన కుశల మభిపృష్ట స్తస్మై స్వాగమనకారణం నిఖిలేనావోచత్. 265

రాజన్! స్నాతుమనా నినాదిత తటాం చక్రాహ్వహంసాదిభిః
ప్రాప్త స్సారసహల్లకోత్పలముఖై ర్భాభాసురాం నర్మదాం
తత్రాహ స్త్వవతీర్య పుణ్యసలిలం శ్రీనాకులేశాహ్వయం
పాతాళం సమగాం భువన్తమపి చాద్రాక్షం భుజంగహ్రదాత్. 266

గః ప్రహ్లాదోఽపి భూలోకా దాగతం తం విజ్ఞాయ చ్యవనమునిం సాదర మిద మువాచ. 267

భగవన్ భవతాదృష్టా నిఖిలా ఖలు మేదినీ
తత్ర యత్పుణ్యతీర్థం వై తద్వదస్వ మమ ప్రభో. 268

తీర్థానా ముత్తమం తీర్థం నైమిశారణ్యసంజ్ఞికం
భువ్యస్తీత్యాహ విప్రేంద్రః ప్రహ్లాదం భగవత్ప్రియం. 269

శ్రుత్వా వచో ఽయం చ్యవనస్య సర్వై
ర్దనూద్భవై స్సాక ముపేత్య పుణ్యం
తీర్థం తదా నైమిశసంజ్ఞ మత్ర
స్నాత్వా ర్చయామాస పితౄన్ సురాం చ. 270

తత శ్చచారాఽసురనాయకో ఽసా
వాఖేటకం నైజగుణై స్సమేతః
సరస్వతీతీర మనుప్రయాత
స్సాలద్రుమం తీరరుహం దదర్శ. 271

తత్ర స్థితాన్ బాణగణా నపశ్యన్
తత్రాన్తికే తాపసవేషభాజౌ
తపస్వినా వైక్షత లోకనాథౌ
నరం చ నారాయణ మాసురేశః. 272

తతాప్యర్శ్వతో వీక్ష్య శరాసనే ద్వే
శార్ఙ్గాహ్వయం చాజగవాభిధానం
తథైవ తూణీరయుగం శరాఢ్యం
మేనే తదా వ్యాజమునీతి దేవౌ. 273

తతో ఽబ్రవీత్తౌ వసురేంద్రసూనుః
కౌవా యువా మీదృశవేషయుక్తౌ
క్వారణ్యవాసః క్వధనుః క్వచాపః
తపోవిరుద్ధం కిమిదం కురుధ్వమ్. 274

నరో ఽబ్రవీత్ దైత్యసుతం మునీంద్రః
కోవా విచార స్తవ దైత్యనాథ
సామర్థ్యతో యః కురుతే యదస్య
సంపత్స్యతే సర్వమితి శ్రుతంహి. 275

మయి తిష్ఠతి ధర్మ సేతుభూతే
విధి ముల్లంఘితు మత్ర కా హి శక్తిః
ఇతిదైత్యసుతానుభాషితోయం
తమువాచాపి నరాహ్వయో మునీంద్రః. 276

మత్తుల్యశక్తి ర్నహి కస్యలోకే
త్వా వాం న శక్నోతి విజేతు మాజౌ
కోవావతీర్ణా భువిరక్షణాయ
నరం చ నారాయణమేవ చావాం. 277

ఏక ద్వి త్రి చతుః ప్రభృత్యురుబలై ర్బాణై ర్మిథః క్రుద్ధయోః
దైత్యస్యర్షివరస్య చ ప్రతిభయే యుద్ధే తతో వర్తతి
బ్రహ్మా స్త్రేణ నరం జఘాన దనుజ స్తం ప్రత్యవారీ న్నర
శ్శ్రీనారాయణమస్త్ర మప్రతిభటం ప్రాయుజ్య తౌ నిష్ఫలౌ. 278

అస్త్రే ర్తదా ప్రతిహతే దనుజ శ్శతాంగం
త్యక్త్వా గదా న్తు పరిగృహ్య భువి స్థితోఽభూత్
దృష్ట్వా తమాదిపురుషో నరమాత్మపశ్చా
త్సంస్థాప్య యుద్ధ మకరో ద్దితివంశజేన. 279

యుద్ధార్థ మాయాన్త ముదీక్ష్య దేవం
క్రుద్ధ శ్శిరస్యా హర దాసురేశః
తత్రా భవ ద్భిన్నతను ర్గదాద్రి
శృఙ్గే ఽశని ర్వాసురహస్తముక్తా. 280

గదాయాన్తు విశీర్ణాయాం రథమారుహ్య దానవః
చకార మార్గణవరై స్సమీపం మురవైరిణా. 281

నారాయణోపి విశిఖై సశిఖైరివ పావకైః
ప్రహ్లాదమవధీ త్క్రుద్ధ స్తదభూ ద్రోమహర్షణమ్. 282

ఆసాయన్తు తయో రాసీ ద్యుద్ధం దైత్య సురేశయోః

తదా హృది హతో దైత్యో బాణేనా భూ న్మురారిణా. 283

నిస్సంజ్ఞః పతితో దైత్యః పున స్సంజ్ఞా ముపాశ్రితః
యోద్ధు మారబ్ధవాన్ తేన త మువాచ నరోత్తమః. 284

సన్ధ్యా మద్య కురు ప్రాత ర్యోద్ధు మర్హసి దైత్యజ
ఇత్యుక్తో హరిణా దైత్య స్తథా చక్రే మహారణం. 285

ఏవం దివ్య శరత్సహస్ర మభవ ద్యుద్ధం హరే రద్భుతః
దైత్యస్యాపి న చాజయ త్సురవరం దైత్య స్తతో వ్రీడితః
పాతాళం సమవాప్య పీతవసనం దేవం నిరీక్ష్యా బ్రవీత్
కస్మా దస్మి విజేతు మక్షమతరో నారాయణాఖ్యం మునిం. 286

సోఽయ స్త్వజేయో యుధి దానవేంద్రే
త్యుక్తో మహాత్మా దనుజాధినాథః
స్వీయ ప్రతిజ్ఞా పరిభంగభీతః
ప్రాయోపవేశం విదధే తదానీం. 287

గ: తతః పీతవాసా భగవా నిదమువాచ. 288

నైనం శక్నోషి యుద్ధేన జేతుం భక్త్యాతు జేష్యసి
అహమేవ చ తద్రూప మాప్తో లోకావనాయ వై. 289

గ: ఉక్తశ్చైవం పీతవసనేన భగవతా దితిజనిః స్వభ్రాతృపుత్ర మన్ధకం రాజ్యేనిక్షిప్య స్వయం నారాయణముపాసితుం హిమవన్తం జగామ.290

సంప్రాప్య తత్ర బదరీవన మాదిదేవం
నారాయణం నరసఖం ప్రణనామ మూర్ధ్నా
తం చాహ దైత్యతనుజం భగవాన్ కిమర్థం
జిత్వా న మాం ప్రణతవానసి దైత్యజేతి. 291

శ్రీమన్ త్వమాదిపురుషో జగదేకమూలం
జేతు మ్భవత్త మనల స్త్వహ ముద్భలాఢ్యం

ఇత్యాది సన్నుతిభి రాహ తదాది తుష్టో
నారాయణో దితిసుతం మతిమద్వరేణ్యం. 292

భక్త్యా జితోఽస్మి భవతా న జితోఽపి బాణై
ర్దాస్యామి తే వర మభీష్ట మభిప్రవాంఛా
లోకే జితాఽస్తు పురుషాన్ ప్రదదాతి దణ్డాన్
దణ్డార్థమేవ చ వరం చ దదామి తేవం. 293

శారీరమానసిక కాయికదోషశాన్తిం
వవ్రే వరం దితిసుతో హరి మాదిదేవం
ఉక్త్వా తథేతి హరి రాహ వరం ద్వితీయం
వాంఛేతి సోఽప్యసురరా డిద మాహ దేవం. 294

జిహ్వామే భవతో గుణానుకథనే రక్తాభవే త్సర్వదా
పాణీ త్వత్పదపఙ్కజార్చనవిధౌ కర్ణౌ కథాసంశ్రుతౌ
నేత్రే త్వద్వపురీక్షణే చ చరణౌ త్వ క్షేత్రయాత్రాసు వై
భూయా న్మానసమేవ చ శ్రితపతే త్వత్సంస్మృతౌ వర్తతాం.295

తథే త్యుక్త్వా హరి ర్దైత్యం పున రన్యద్వరం వరం
వృణీష్వేత్యాహ దైత్యోఽపి నారాయణ మథావదత్. 296

తవానుగ్రహతో దేవ మయాలబ్ధ మశేషతః
త్వత్పాదపద్మభక్త్యాగ్ర్యిఇతి భూయా న్మమ ప్రథా. 297

ఏవమేవ భవే త్తాత మత్ప్రసాదా త్తవేప్సితం
జరామరణహీన శ్చ భవిష్య స్యసురోత్తమ. 298

రాజ్యం చ కురు తత్ర స్థః హర్షయన్ దానవోత్తమ
త్యక్తం రాజ్యం సమాధాస్యే కథమిత్య సురోత్తమః. 299

నారాయణం జగాదైనం సచా వద దమర్త్యరాట్
దానవానాం చ దైత్యానాం హితం సముపదేశతః. 300

బోధయన్ తిష్ఠ నగరే నిజే ఽసురకులోత్తమ

ఇత్యుక్తో హరిణా దైత్యః ప్రణమ్యైనం ముదాన్వితః
అనుజ్ఞాతశ్చ హరిణా స్వావాసం సమగాద్వరం. 301

గః తతోஉన్ధకప్రముఖాః దానవదైతేయాః పాతాళ మాగతం ప్రహ్లాదం నిజరాజ్యపరిగ్రహాయ ప్రార్థయామాసుః. 302

గః ప్రార్థితోஉపిచ తైః ప్రహ్లాదో భగవభక్త్యన్తరాయం రాజపరిపాలన మనిచ్ఛన్ననుధ్యాత భగవత్పదపద్మయుగళః తదీయ గుణగణానుసంధానైః కాల మనయతి తదన్వనుజ్ఞాతః ప్రహ్లాదేనాన్ధకఏవ చిరంరాజ్యం పర్యపాలయత్

జిత్వాజౌ భుజవీర్యత స్సురవరా నిన్ద్రాదిమా నన్ధకః
పాతాళే పరిపాలయన్ దనుజనీన్ దైత్యాంశ్చ రాజ్యేస్థితః
క్రీడన్తం శివయా నిరీక్ష్య గిరిశం హర్తుం కదాచి ద్బలా
న్మేనే వధ్యతమ స్తవోభి రధికై ర్విస్మృత్య తద్గౌరవం. 304

శివస్య తస్యా ప్యసురస్యఘోర
మాసీ న్మహాకాలవనే త్వవన్త్యాం
సమీక ముగ్రో సురపీడ్యమానో
బాణ స్తదా పాశుపతం ససర్జ. 305

బాణాహతాన్ధకతను క్షరతోస్రపూరాత్
జాతా స్సుఘోరతనవో బహవోஉన్ధకాస్తు
తా నప్యనేన నిజఘాన శివ స్తదీయ
రక్తాదథాంధక గణా బహవోஉభిజాతాః. 306

ఏవం నిరీక్ష్య బహుమాయిన మన్ధక న్తం
క్రుద్ధో భవ త్తదసృజః పరిపాతు దక్షాః
మాహేశ్వరీ ప్రముఖ మాతృగణా స్ససర్జ
తై రన్ధకా వినిహతా నిఖిలా అభూవన్. 307

తృప్తేஉథ మాతృనివహేஉన్ధక రక్తపానాత్
అన్యేஉన్ధకా స్సముదితా వరశూలహస్తాః
తై రర్థితః పశుపతి శ్శరణం జగామ
నారాయణం స తు చకార కృపా మముష్మిన్. 308

రుద్రావనాయ భగవాన్ విససర్జ శుష్క
రేవత్యభిఖ్య వరశక్తి మథాన్ధకానాం
సాసృక్ పపౌ తదను చాన్ధక సంఘ మీశః
ప్రాపయ్య నాశ మగమ ద్గిరిశః ప్రహర్షం. 309

మూలాన్ధక స్తు నిజఘాన భవ స్త్రిశూలే
తుష్టావ సోఽపి గిరిశం గిరిజాసమేతం
తుష్టో దదౌ స గిరిశ స్స్వ సమీపసంస్థాం
తస్మై సదా స్స్వగణముఖ్యతమత్వ మేవ. 310

హతే ఽన్ధకే చన్ద్రవిభూషణేన
ప్రహ్లాదపుత్రోఽథ విరోచనాఖ్యః
విజిత్య సేన్ద్రా నమరాన్ ధృతాత్మా
ధర్మేణ రాజ్యం ప్రశశాస నైజం. 311

తదాఽనుధిష్టో హరిణా జగామ
సనత్కుమారస్తు విరోచనాయ
ధర్మాన్నిదేష్టుం నగరం తదీయం
దృష్ట్వా మునిం స ప్రణనామ తుష్టః. 312

లబ్ధ్వా ప్రహ్లాదతనయః కుమారాత్ జ్ఞానముత్తమం
బ్రహ్మణ్యానాదినిధనే భక్తిపూరితమానసః. 313

పుత్రం స్వం బలినామానం రాజ్యే నిక్షిప్య తత్పరః
యోగే దేవగణై స్సార్థం సేవమానో హరిం స్థితః. 314

పురా దుగ్ధాబ్ధిశయనం సేవమానా హరిం సురాః
మునయోఽపి తదంఘ్ర్యబ్జ పరిచర్యాపరాయణాః. 315

నిద్రాతి చ హరౌ భక్త్యా సేవమానం విరోచనం
ప్రతీహారతయా న్యస్య నిర్గతా బహిరన్తరం. 316

ప్రహ్లాదగర్భజత్వేన కుమార స్యోపదేశతః
భక్తిం వహన్ భగవతి సేవమానో విరోచనః. 317

తమోఽభిభూతహృదయో జహార మకుటం హరేః
హృత్వా చ ప్రాప పాతాళ మదృష్టో మునిభి స్సురైః 318

పున రాగమ్య తే శౌరిం సంసేవ్య మకుటం వరం
అదృష్ట్వా తత్ర దితిజ మశంకత విరోచనం. 319

విరోచనో ఽసురో ఽయంవై సేవతేఽస్మాభి రచ్యుతం
స తు జాత్యాఽచ్యుతద్వేషీ కపటార్చన మీహతే. 320

తేనైవాపహృతం విష్ణోః కిరీటం న చ సంశయః
స హి పూర్వవ దత్రత్యః స ఏవ తు మలిమ్లుచః. 321

ఇతి నిశ్చిత్య తే సర్వే పక్షిరాజం న్యమన్త్రియన్
పక్షిరాజో మునీన్ద్రాణాం శాసనేన క్షణా ద్దివం. 322

భువ మ్ప్రాతాళ మప్యాశు సంచర న్నసురోత్తమం
పాతాళకుహరావాసం సకిరీటం దదర్శ హ. 323

తుణ్డాగ్రేణ నిహత్యాయం విజిత్యాసురసత్తమం
సంగృహ్య రత్నమకుటం పున రప్యనయత్ ప్రభుః. 324

ఆనీయమానే మకుటే మర్త్యేమార్గం ఖగేశ్వరః
బృన్దావనే వేణుగానలోలుపం యదునన్దనం. 325

నిషేవ్య తస్య శిరసి న్యక్షిపత్ మకుటం వరమ్
తచ్ఛిరః పరిమాణన్తు తదభూ న్మకుట స్తదా
తదేతదేవ యదృద్రి ప్రభుణా ధార్యతేఽధునా. 326

ఇతి శ్రీకృష్ణాగోదావరీమధ్య భూమణ్డల మణ్డనాయమాన శ్రీనూజివీడు
రాజధాన్యధిప శ్రీమద్వేంకటరంగాప్పారాయాస్థాన విద్వన్మణినా
శ్రీమదాత్రేయకులతిలక శ్రీమద్రామానుజాచార్యసూనునా
గోపాలకృష్ణార్యేణ
విరచితే శ్రీశోభనాద్రీశ వైభవాఖ్యేమహాకావ్యే పూర్వభాగే
హిరణ్యాక్షవధ ప్రహ్లాదచరిత్రాది పంచమస్సర్గః

శ్రీమతే రామానుజాయనమః
శ్రీ శోభనాద్రీశ వైభవేమహాకావ్యే పూర్వభాగే
షష్ఠ సర్గప్రారమ్భః
బలి చరిత్రప్రారమ్భః

సనత్కుమారస్య వరోపదేశాత్
విరోచనేనాహిత రాజ్యతంత్రః
బలిర్బలాఢ్యో విలసన్ గుణౌఘై
శ్శశాస దైత్యాన్ విజితారివర్గః. 1.

గః కదాచి దింద్రేణ యుయుత్సు రయం బలిః బలారిణా స్వర్గ మారూఢః యుధి నిర్జిత స్త్య క్తాసుః పునరపి శుక్రాదిభి స్సంజీవిత స్తదుపకార ప్రతి క్రియా కామ స్వర్వస్వార్పణేన శుక్రాదీ నతర్పయత్ . 2.

గః తం చ త్రిదివం జేతుకామం బలిం తదర్పిత ద్రవిణసన్తుష్టా విప్రేంద్రాః మహాభిషేకేణ అభిషిచ్య విశ్వజిద్యాఖ్యేన యజ్ఞేనాయాజయన్. 3.

గః తత స్సుహుతా దగ్నే స్సూర్యాశ్వవర్ణా స్తురంగమాః కాఞ్చన స్యస్తన స్సింహధ్వజశ్చ ప్రాదురభవన్. 4.

ధనుశ్చ కాంచనం దివ్యం కవచం చ రవిప్రభం
తూణీరా బాణసమ్పూర్ణా వావిర్భూతా హుతాచ్చుచేః. 5.

తదా తస్మై దదౌ మాలా మమ్లానాబ్జాం పితామహః
శుక్రశ్చ శంఖం ప్రదదౌ బలయే బలశాలినే. 6.

గః ఏవం యుద్ధోపకరణ పరిపూర్ణో బలిః శుక్రాదిభి ర్విరచితాశీర్వాద స్తాన్ప్రతి కృతప్రదక్షిణ నమస్కారాదిః స్వపితామహం ప్రహ్లాదం ప్రణమ్య మహారథ మధిరూఢో మధ్యాహ్నార్క ఇవ జాజ్వల్యమానతేజాః స్వతుల్యబల పరాక్రమైః దైత్యగణై ర్విరాజితపార్శ్వః రథగజతురగ పదాతిపరిపూర్ణ సేనా నిర్ధూత రజోబృన్ద సంచాదితార్కమణ్డల స్సురేన్ద్రై ర్యోద్ధుమనాః శక్రపురీం ప్రయయౌ. 7.

సంప్రాప్య దేవనగరం జలజం ప్రదధ్మౌ
శ్రుత్వా రవం సురపతి ర్భయసిన్ధుమగ్నః
మత్వా బలిం రణవిధానకృతేఽభియాన్తం
స్వాచార్య మాహ వచసాంపతి మగ్ర్యబుద్ధిం. 8.

పూర్వం మయా తు నిహతోఽప్యసురేష భూత్వా
భూయో బలి స్సముపయా త్యసుమాన్ మహౌజాః
లోకాన్ దహ న్నివ పిబ న్నివ చార్కబిమ్బం
కింకారణం వద బలే ర్బలవత్వసిద్ధేః. 9.

ఇతి విజ్ఞాపితో జీవః ప్రత్యువాచ సురేశ్వరం
శిష్యోఽయం భృగుపుత్రాణాం తై రాసీ త్సంప్రజీవితః. 10.

గురుణా దత్త తేజస్కో బలిరేషోఽర్కదీధితిః
జేతుం న శక్త స్త్వం చైనం సగణోఽపి సురేశ్వర. 11.

స ఏవ భగవాన్ విష్ణు ర్బలిం సంక్షపయిష్యతి
తస్మా త్వం నిలయం యాహి విసృజ్య త్రిదశైస్సహ. 12.

యావచ్ఛత్రుం హృషీకేశః క్షపయిష్యతి వాసవ
తావత్కాలం నిరీక్షస్వ తతో లప్స్యసి నిర్వృతిం. 13.

ఇత్యుక్తో గురుణా శక్ర స్ససుర స్త్యక్త మన్దిరః
వేషాన్తరం సేవమాన శ్చచార భువనత్రయే. 14.

భీతేషు త్యక్తలోకేషు సురేషు బలిరూర్జితం
శక్రాసన మధిష్ఠాయ త్రిలోకీం పర్యపాలయత్. 15.

తతోఽయం హయమేధానా మాజహార శతం బలిః
తేనాఽతివృద్ధయశసా వ్యాప్త స్త్రిభువనే వసన్. 16.

శ్రియం ప్రవృద్ధాం బుభుజే మహోదారో జితాఽహితః
తం వివృద్ధ బలం జిష్ణు ర్వామనం రూప మాస్థితః. 17.

అవతీర్యాఽదితే ర్గర్భాత్ యాచిత్వా చరణత్రయం

వంచయిత్వా బలిం సమ్యక్ శక్రాయ చ పున శ్శ్రియం. 18.

దత్వా పాతాళ మనయ ద్బలిం బలవతాంవరః
వింధ్యావళీ బలే ర్భార్యా ప్రాసూత తనయాశ్శతం. 19.

బాణశ్చ కుమ్భనాసశ్చ గర్దభాక్షః కుశి స్తథా
గవేష్ఠి కాలనేమిశ్చ జమ్భో బాష్కల ఏవ చ 20.

శమ్భుశ్చ నముచిశ్చైవ ముఖ్యా స్తేషా ముదాహృతాః
పూతనా శకునిశ్చేతి పుత్రికే ద్వే బలే స్మృతే. 21.

తారశ్చ శమ్బరశ్చైవ కపిల శ్శంకర స్తథా
స్వర్భాను ర్వృషపర్వేతి బాణస్యాసన్ షడాత్మజాః. 22.

ఉషా చ కన్యా సమభూ దనిరుద్ధ ప్రియావరా
శుమ్భశ్చైవ నిశుమ్భశ్చ విష్వక్సేన ఇతిత్రయః. 23.

గవేష్ఠిన స్సుతాః ప్రోక్తాః కాలనేమే రపి శ్రుణు
బ్రహ్మజిత్ క్షత్రజిచ్చైవ దేవాన్తక నరాన్తకౌ. 24.

చత్వారో దైత్యపతయః కాలనేమి తనూద్భవాః
జమ్భస్య తనయో దక్ష శ్శతదున్దుభి రేవచ. 25.

ఖణ్డశ్చేతి త్రయోజాతా దైత్యవంశ విభాసురాః
విరోధశ్చ మనుశ్చైవ వృక్షాయుః కుశలీముఖః. 26.

చత్వారో బాష్కలస్యాసన్ తనయా లోకవిశ్రుతాః
ధనకశ్చాஉసిలోమా చ సాబలో గోముఖ స్తథా. 27.

గవాక్షశ్చైవ గోమాంశ్చ శమ్భో రాసన్ షడాత్మజాః
శివస్యైవ ప్రసాదేన బాణ స్త్రిపురముజ్జ్వలం. 28.

లబ్ధ్వా వియచ్చరం గర్వాత్ మహర్షీం శ్చా ప్యబాధత
సోఢుం న శక్తా బాణస్య బాధాన్ దేవా మహర్షయః. 29.

వధాయ తస్య గిరిశం ప్రార్థయన్ భీతమానసాః.
భక్త స్తే నాథ భగవన్ బాణాఖ్యోஉసురసత్తమః. 30.

బాధతే న స్సదా వీర్యగర్వా త్త్రిపురమా వసన్
జహి తం కంటకం బాణం విప్రర్షీణాం సురేశ్వర! 31.

న హి తస్య వయం పీడాం దేవ సోఢుం న శక్నుమః
ఇతి విజ్ఞాపితో దైవై శ్శంభు ర్నారద మబ్రవీత్. 32.

గచ్ఛ త్రిపుర మత్యుగ్రం సురకార్యార్థసిద్ధయే
పతివ్రతానాం తత్రత్య స్త్రీణాం ధర్మహృదాం మునే. 33.

విభేదయ మన శ్శీఘ్రం అధర్మాభిరతం యథా
శ్రుత్వా వాక్యం గిరీశస్య త్రిపురం నారదోఽభ్యగాత్. 34.

అథాఽగతన్తు రాజర్షి రర్చయామాస నారదం
బాణః ప్రణతి నమ్రాంగ స్సదార స్తుష్టమానసః. 35.

అనౌపమ్యాహ్వయా బాణపత్నీ దేవర్షి సత్తమాత్
శ్రుత్వా ఽధర్మోపదేశా న్సై హ్యధర్మాభిరతాఽభవత్. 36.

ఏవం తదాఽసుర స్త్రీణాం మతిభేదం చకార సః
తతః క్రుద్ధో మహాదేవో హన్తుం త్రిపుర మభ్యగాత్. 37.

మన్దరే ధనుషిశ్రేష్ఠే గుణం వాసుకి ముజ్జ్వలం
విష్ణునాధిష్ఠితం బాణం సన్ధాయ త్రిపురం హరః. 38.

అదహ త్సకలై ర్దేవై స్సైన్యై రావృతపార్శ్వకః
దహ్యమానం గిరీశాస్త్రి తేజసా త్రిపుర న్తదా. 39.

నిరీక్షమాణో గిరిశ మస్తువత్ వైదికై స్తవైః
స్తుతో బాణేన గిరిశః ప్రీత స్తస్మిన్ పురద్వయం. 40.

పాతయామాస ధరణా వేకం తత్రాఽవశేషయత్
తపసారాధిత స్తేన దదౌ తస్మై వరం మృడః. 41.

అజరత్వ మవధ్యత్వం సర్వై స్సురనరాదిభిః
గాణాపత్యం స్వకీయం చ బలవత్వ మనుత్తమం. 42.

స్వయం చ తస్య నగరీపాలకత్వం చకార సః

బాణః ప్రసాద్య తపసా శూలినం తత్కృపాబలాత్. 43.

లేభే కరసహస్రం తు పీడయామాస నిర్జరాన్
విరుధ్య వాసుదేవేన ఛిన్న హస్తో వినిర్జితః. 44.

దేవాసురే తు సంగ్రామే కాలనేమి మహాసురః
నియుధ్య విష్ణునా తేన హతః కంసాత్మనా పునః. 45.

జజ్ఞే ప్రాగ్జన్మ సంస్కారాత్ ద్వేషం కృష్ణే సముద్వహన్
నిహతః కంస దైత్యేంద్రః కృష్ణేనా భూ త్సురాన్తకః. 46.

తథా దైవాసురే యుద్ధే జమ్భాద్యా స్సురసత్తమాః
ఇంద్రేణ నిహతప్రాణా ఇత్యస్మాభి రనుశ్రుతం. 47.

నముచిశ్చ శచీహేతో ర్విరుద్ధో బలవైరిణా
న శుష్కేణ న చార్ద్రేణ న నక్తం చ దివాపి చ. 48.

వధ్యోస్మీతి ప్రతిజ్ఞాయ శక్రేణసహ దానవః
ఫేనేన నిహత స్సమ్యక్ మమార సహసైనికః. 49.

పురా వరాహరూపేణ హిరణ్యాక్షే హతే ఽసురే
హిరణ్యకశిపౌచాపి నృసింహేన హతే యుధి. 50.

దితి రత్యాకులా దుఃఖాత్ పతిం కశ్యప మబ్రవీత్
నాథ! విష్ణుసహాయేన శక్రేణ నిహతాఽత్మజాః. 51.

దుఃఖితా న స్వపామీశ నాశ్నామి చ సుతౌ వినా
పుత్రహన్తార మాసాద్య శక్రం ప్రాప్స్యామి నిర్వృతిం. 52.

ఇత్యాశా హృదయే నాథ! వర్తతే తత్కురుప్రియం
తన్మే శక్రహణం పుత్రం దేహ్యనుగ్రహశీలతః. 53.

దితేః నిశమ్య వచనం కశ్యపో విమనా హ్యభూత్
తథాఽపి లీలావచనైః దితే ర్వశ ముపేయివాన్. 54.

తా మువాచ దితిం ప్రీతాం శక్రహత్యాఽభికామినీం
దితే ప్రీతోఽస్మి తే కామం పూరయా మ్యహ మాశు చ. 55.

శక్రహన్తారమేవ త్వం పుత్రం ప్రాప్స్యసి మే ప్రియే
ఇదం చ వ్రత మాతిష్ఠ వత్సరం పురుషోద్భవం. 56.

యది కైవల్య మత్ర స్యాత్ న తే సిద్ధి ర్భవిష్యతి
ఇత్యుక్త్వా తదవ్రితం సమ్య గుపదిశ్య దితే ర్మునిః. 57.

రేమే తయా తతో దేవీ గర్భ మాధత్త కశ్యపాత్
శక్రోఽపి తదభిప్రాయం స్వసు ర్మాతు ర్నిరీక్ష్య చ. 58.

వ్రతమాలమ్బ్యాశ్రమస్థాం దితిం పరిచచార హ
సమిత్కుశ ఫలాదానైః పాదసంవాహనై రపి. 59.

దితిం శుశ్రూషయామాస శక్రోన్తర నిరీక్షకః
యదా న లేభే పాకారిః కిఞ్చిద ప్యన్తరం దితేః. 60.

పూర్ణప్రాయే వ్రతేచాఽపి పర్యతప్యత్సు దుఃఖితః
కదాచి ద్దివసస్యాన్తే దితి రస్వపదాకులా. 61.

తదన్తరం సురపతిః ప్రాప్య తద్గర్భ ముల్బణం
ప్రవిశ్య సప్తధా గర్భం వజ్రేణాచ్ఛిన దున్మనాః. 62.

ఛిన్నా స్తేన స్తదా భీతా శ్శక్రం ప్రాంజలయో బ్రువన్
కిమాగ స్తే కృతం శక్ర హంతి కిం మాం నిరాగసః . 63.

శ్రుత్వా తేషాం వచ శ్శక్రో మాభైష్టే త్యవద త్తదా
భ్రాతరో మే భవన్త స్స్య మరుతోనామ మత్ప్రియాః. 64.

ఛిద్యమానోఽపి గర్భ స్స కృపయా శార్ఙ్గధన్వనః
నానశ్యత్ ద్రౌణిబాణేన పరీక్షి దివ భూమిపః. 65.

ఏకైకశ స్సప్తధా చ సంఛిన్నా గర్భఖణ్డకాః
చత్వారింశ చ్చ నవ చ యజ్ఞభాగజుషః కృతాః. 66.

రుదన్తో గర్భ ఖణ్డాన్ మా రుద శ్చే త్యాహ వాసవః
మారుతా స్త్వభవ న్నామ్నా దీప్తార్కాగ్ని సమప్రభాః. 67.

దితిః ప్రబుద్ధా దదృశే కుమారాన్ దీప్తతేజసః

ఇంద్ర మాహ చ పార్శ్వస్థం ప్రీతా పుత్రా నవేక్షణాత్. 68.

పుత్ర మేకన్తు సంకల్ప్య వ్రతమేత దనుష్ఠితం
కథం సప్తాభవన్ పుత్ర విదితం యది తే వద. 69.

ఇంద్రోఽపి స్వకృతం సర్వ మాచచక్షే దితే స్తదా
స్వాపరాధా దిదం జాత మితి మత్వా శుచాకులా. 70.

కృతేనైవోపకారేణ తుష్టాఽసీ జ్జిష్ణునా దితిః
తత శ్శక్రో దితిం దుఃఖా దాకులాం సాన్త్వయన్ శనైః. 71.

తుష్టశ్చ వ్రతభఙ్గేన త్రిదివం భ్రాతృభి ర్యయౌ
నామాని చైషాం మరుతాం వక్ష్యామి శ్రుణు తత్వతః. 72.

ద్విజ్యోతి రేకజ్యోతిశ్చ త్రిజ్యోతిశ్చ తృతీయకః
చతుర్థోభూ చ్చతుర్జ్యోతిః పంచమ శ్చైకశుక్రకః. 73.

ద్విశుక్రశ్చ త్రిశుక్రశ్చ తథేదృక్చైవ చాష్టమః
అన్యాదృక్చ సదృక్చైవ తథా ప్రతిసదృగ్వరః. 74.

మితశ్చ సుమితశ్చైవ సమతిశ్చ చతుర్దశః
ఋతజిత్ సత్యజిచ్చైవ సుషేణ స్సేనజి త్తథా. 75.

అతిమిత్రశ్చ మిత్రశ్చ దూరమిత్రోఽజిత స్తథా
ఋతశ్చైవ తు ధర్మా చ విహర్తా వరుణో ధ్రువః. 76.

విధారణశ్చేతి తథా హీదృక్షశ్చ సదృక్షకః
ఏతాదృక్షేతనౌచైవ తథైవచ మితాశనః. 77.

సురత స్తాదృ గుగ్రశ్చ ధ్వని ర్భాసో విముక్తకః
విక్షిప స్సహనామా చ ద్యుతిశ్చ వసురేవచ. 8.

బలాధృష్యశ్చ లాభశ్చ తథా కామో జయో విరాట్
ఉద్వేషశ్చేతి నామాని మరుతాం విశ్రుతాని వై. 79.

పునరప్యాహ భర్తారం దితిః పరమదుఃఖితా
పుత్రం శక్రహం దేహి నాథాఽవధ్యం సురాసురైః. 80.

తస్యా నిర్బన్ధ వివశః కశ్యప స్తా మువాచహ
దశవర్ష సహస్రాణి తపసా లప్స్యసే సుతం. 81.

వజ్రాంగోత్పత్తి స్తద్వృత్తంచ.

వజ్రాంగం నామ వజ్రాంగై స్సయుతం ప్రీతివర్ధనం
ఏవ ముక్తా దితిః పత్యా ఘోర స్తప ఉపాశ్రితా. 82.

దశవర్షసహస్రాన్తే వజ్రాంగ స్తనయోఽజని
స జాతమాత్రో వవృధే సర్వశస్త్రాస్త్రకోవిదః. 83.

కిమహం కరవాణీతి మాతరం సోఽబ్రవీ త్త్వరన్
తాత మే బహవః పుత్రా శ్శక్రేణ నిహతా యుధి. 84.

త్వన్తు శక్రహనం పుత్ర మలబ్లై తపసోబలాత్
త దింద్రం వినిహత్యాజౌ తోషయస్వ మనో మమ. 85.

ఏవం మాతరి పుత్రే చ వదత స్తత్ర కశ్యపః
బ్రహ్మచాగత్య వజ్రాంగ మేవ మాహతు రాదరాత్. 86.

ముంచ ముంచ సురేశానం క్షుద్రేణానేన కిం తవ
దినేదినేపి జన్మాస్య మృత్యుశ్చ భవతోఽనిశం. 87.

త్వన్తు వీర్యోత్తర శ్శక్రో నిర్వీరస్తు మహామతే
మహతాం శత్రుమిత్రత్వభావో నాస్తి హి దైత్యజ. 88.

ఇత్యు క్తో బ్రహ్మణా పిత్రా మాత్రా సమ్బోధితోఽపిసన్
అంగీచకార వచనం బ్రహ్మణం చేద మబ్రవీత్. 89.

అముంచ మహా మిద్రం వై భవతో వాక్యగౌరవాత్
సదా తపసి మే ప్రీతి ర్నిర్విఘ్నన్తు తపో భవేత్. 90.

వరం దేహి మమైవ త్వం ప్రీతో యది జగద్గురో
వజ్రాంగ వచనం శ్రుత్వా ప్రీత స్స్వాజ్ఞానుపాలనాత్. 91.

వరాంగీం నామ కన్యాం వై పత్న్యర్థం తస్య సన్దదౌ
వజ్రాంగో ఽథ తయా సార్ధం ప్రవిశ్య తపసే వనం. 92.

ఉగ్రం తపోచరత్ ప్రీత స్సాపి తేపే తదన్తికే
తప్యన్తీం తాం సురేశానః భీషయన్ భీషణాయనైః. 93.

శైలాన్తరగుహాం భీమాం తదాఽనయత వాసవః
తచ్ఛైలకృత్యం విజ్ఞాయ వరాంగీ తం ధరాధరం. 94.

శప్తు కామాఽథ శైల స్తాం ప్రావద త్పురుషాకృతిః
మాం చాశప మహావీర్యే న తే ఽహ మపకారకః. 95.

ఇంద్ర స్తే తపసో విఘ్నం కరోతి పరిభీషయన్
తత్రాంతరే సహస్రాబ్దకాలోఽతీత స్తపస్యతః. 96.

వజ్రాంగస్య యథా బ్రహ్మ ప్రసన్న స్తమథా బ్రవీత్
తుష్టోఽస్మి తపసా వీర వరయేష్టవరం ముదా. 97.

ఇత్యుక్త స్తేన వజ్రాంగః పునర ప్యవదత్ ప్రభుం
ఆసురో నశ్యతా మ్భావః పునశ్చ తపసి స్థిరా. 98.

లోకాశ్చ శాశ్వతా మే స్యు రేత న్దేహి వరం మమ
తథే త్యు క్త్వా విధౌ యాతే వజ్రాంగో వర్జితవ్రతః. 99.

నిర్గత్య పత్నీం నాపశ్య చ్చరన్తం ఉత్తమం తపః
తతః ప్రవిష్ట శైలస్య గుహాం తత్రాఽతి దుఃఖితాం. 100.

దృష్ట్వా పత్నీం తు విజ్ఞాయ వాసవస్య విచేష్టితం
పుత్రం మే దుఃఖజలధే స్తారకం దేహి తారకం. 101.

వరాంగ్యా ప్రార్థిత స్త్వేవం వజ్రాజ్గో రుషితో భృశం
జయాయ దితిపుత్రాణా న్తపో ఘోరం ప్రచక్రమే. 102.

తస్యాభిప్రాయ మజ్ఞాయ బ్రహ్మ తత్సవిధం పునః
ఆగత్య వత్స తవసా కిం శ్రమం ప్రతిలప్స్యసే. 103.

పుత్ర స్తే తారకోనామ భవిష్యతి సురాఽహితః
ఇత్యువాచ తతో హృష్టా దమ్పతీ జగ్మతు ర్గృహమ్ 104.

తారకాసురోత్పత్తిః

తతో దధార వజ్రాంగాత్ వరాంగీ గర్భ ముల్బణం
పూర్ణే వర్షసహస్రే తు జాత స్తారకనామకః. 105.

మహాఽసురో దేవగణై రధృష్య స్తేజసాఽభవత్
అభిషిక్తోఽసురాణాం వై రాజ్యే దానవసత్తమైః. 106.

జేతుం సేంద్రాన్ సురాన్ సర్వాన్ తారకో బలవత్తరః.
స పారియాత్రశిఖరే తపః కుర్వన్ సుదారుణం. 107.

మాంసం న్యుత్కృత్య నైజాఙ్గాత్ జుహావాగ్నౌ స తారకః.
తతః ప్రసన్నో ద్రుహిణ స్తారకం ప్రాహ విస్మితః 108.

వత్స తాత వృణీష్వ త్వం వరం యస్తేఽభికాంక్షితః.
దేవదానవదైత్యానా మవధ్యత్వం పృథగ్విధైః 109.

అస్త్రై శ్శస్త్రైశ్చ వవ్రే స వర న్దేవ జయ స్తథా.
తథేత్యుక్త్వా శతధృతి ర్జగామ స్వం నికేతనం. 110.

తారక సుత్రామాదియుద్ధం

లబ్ధ్వా వరం మహాదైత్యో బలవీర్య సముచ్ఛ్రితః
జేతు ప్రతస్థే త్రిదివం దేవతాస్సహ సైనికః. 111.

తతో వాయుముఖాత్ శ్రుత్వా తారకస్య రణోద్యమం
విజ్ఞాప్య గురవే శక్రః తేనాజ్ఞాతోఽవద త్సురాన్. 112.

ఏష ఆయాతి దైత్యేన్ద్ర స్తారకో వరగర్వితః
యుద్ధా యాస్మాభి రత్యుగ్రవేషో రోషోజ్జ్వలాననః. 113.

తద్యూయం యుద్ధసన్నద్ధాః కృత్వా సేనాపతిం యమం
యుధ్యేత తారకస్యాజౌ యది రాజ్యం సమిచ్ఛథ. 114.

తత శ్శక్రేణ నిర్దిష్టా నిర్జరా అపి సోత్సవాః
యుయుధు ర్యుధి దైత్యేన్ద్ర సైన్యై స్సోభూ న్మహారణః. 115.

సేనాపతే స్తారకస్య గ్రసనస్య యమస్య చ
ఘోరమాసీ న్మహాయుద్ధం గ్రసనేన యమో జితః. 116.

జమ్భాసురః కుబేరేణ యుద్ధం చక్రేఽతిభీషణం
నిర్జితో ధనద స్తేన ప్రహారై ర్భిన్నమస్తకః. 117..

నిర్‌ఋతి స్తు కుజమ్భేన యుధ్వా తేనైవ నిర్జితః
కాలనేమి స్తతః క్రుద్ధో జిఘాంసన్ దేవతాగణాః. 118.

అశ్వినీభ్యాం విధాయాజిం ఘోరాం తావ జయ ద్బలాత్
తథా పరాజయం బుధ్వా మహేంద్రస్య రమాపతిః. 119.

ఉత్థాయ శేషశయనా దారుహ్య పతగేశ్వరం
ఆగమ్య యుద్ధవసుధాం యుయుధ్య ద్దానవోత్తమైః. 120.

కాలనేమి ర్మహాయుద్ధం విధాయ మధువైరిణా
నిపీడ్య శరజాలై స్తం గదయా తేన తాడితః. 121.

స శేషజీవనో ముక్తో విష్ణునాఽసీత్ పరాజితః
తతో మహాగజారూఢో నిమినామాఽసురోత్తమః. 122.

సప్తవింశతి సాహస్రై ర్దానవైః పరిరక్షితః
యోద్ధు మాయాత్ రణక్షోణిం విష్ణునా వీర్యశాలినా. 123.

నిమిశ్చ దమనశ్చైవ జమ్భ శుమ్భాదయోఽసురాః
అస్త్రై ర్నానావిధై ర్దేవం న్యఘ్నన్ గరుడవాహనం. 124.

తై శ్చిక్రీడ తదా విష్ణు స్సింహః క్షుద్రమృగై ర్యథా
పీడితై రసురై ర్దేవః ప్రార్థితో యుద్ధమద్భుతం. 125.

చకార నిర్జరగణై ర్బలవద్భి ర్బలోచ్ఛ్రితః
కపాలీనామ భూతేశో గజాసుర మపోథయత్. 126.

నిమిం జఘాన శ్రీశస్తు జమ్భం శక్రో జఘాన హ
తారకో భృశసంకృద్ధః ప్రవిష్టో దివిషచ్చమూం. 127.

అవాకిర చ్ఛరవ్రాతై రజయత్ దేవతాగణాన్

విజితా స్తారకేణాఽథ సురా బ్రహ్మాణ మబ్రువన్. 128.

పీడితా స్తారకేణాజౌ దుఃఖితా వయ మీశ్వర
తస్మా త్త స్య వధాయాశు యతస్వ చతురానన. 129.

కుమారోత్పత్తిప్రశంసా.

ఏవం సంప్రార్థితో దేవై స్స్వయమ్భూః ప్రాహ దేవతాః
స సప్తదివసా ద్బాలా న్మరిష్యతి నచాన్యతః. 130.

ఏవం దత్తవరో దైత్య స్తపసో విముఖో మయా
కృత స్తస్మా త్సప్తవార బాలో రుద్రాత్మజో బలీ. 131.

సంహరిష్యతి రుద్రస్తు సోఽపత్నీనీకో వ్యవస్థితః
హిమాద్రే ర్దుహితా తస్య ప్రియా జాయా భవిష్యతి. 132.

జనయిష్యతి తస్యాం స తారకారిం సురోత్తమం
ఏవ మాశ్వాసితా దేవా బ్రహ్మణా శాన్తి మాగతాః. 133.

పార్వతీజననం.

జగ్ము ర్యథాగతం రాజన్! పురస్కృత్య పురన్దరం
తతో హిమవతః పత్నీ మేనకాఽసూత పుత్రికాం. 134.

ఉమాఖ్యాం రూపసౌభాగ్యయౌవనాది గుణోజ్జ్వలాం
దినేదినే వర్ధమాన యౌవనాం వీక్ష్య పార్వతీం. 135.

నారద శ్శక్రసదనం ప్రాప్య దేవం త మబ్రవీత్
వర్ధతే హిమవత్పుత్రీ పార్వతీ యౌవనోజ్జ్వలా. 136.

తయా భవస్య సంయోగో యథా స్యాత్ శక్ర తత్కురు
ఏవ ముక్త్వా మరుత్వన్తం దేవర్షి ర్హిమవద్గిరిం. 137.

ప్రాప్త స్తేన చ తత్ పత్న్యా సపుత్ర్యాఽఽరాధిత స్తదా
అనుకూలవరాఽలాభాత్ వ్యసనం వీక్ష్య భూభృతః. 138.

భూతేశం వర మర్థ్యం తం మహాన్త ముపదిశ్య సః
తేనాప్యంగీకృతే పుత్ర్యా స్సమ్బన్ధే గిరిశస్య చ. 139.

పునశ్చ త్రిదివం గత్వా స్వకృత్యం జిష్ణవేఽఖిలం
అవద త్తదను స్వారాట్ మదనం మధునా సహ. 140.

కృత్య మస్తి మహ న్మిత్ర త్వయా కర్తవ్య మద్య నః
వసంతేన సహాయేన తదాఽఽశు వినివర్తయ. 141.

తపస్వినం మహావీరం శంకరం మోహయన్ శరైః
శుశ్రూషమాణయా పార్శ్వే యోజయాఽమ్బికయా భవం. 142.

శ్రుత్వా శక్రవచో మారో మధునా సరతి స్తథా
ఆశ్రమం ప్రాప్య శర్వస్య నిరీక్ష్యాఽవసరం స్థితః. 143.

తతో వసన్త సమయ స్సురభి ర్దదృశే తతః
కోకిలాకులసన్నాదో మధురోఽభూ ద్వనాన్తరే. 144.

మరన్దపానసన్తుష్ట భ్రమరారవసంకులః
శ్రుత్వా రవం వామదేవ స్సమాధిత్యక్త మానసః 145.

దదర్శ సవిధే పుత్రీం గిరీంద్రస్య మనఃప్రియాం
తదా సన్ధాయ మదనో మార్గణం మోహనాభిదం. 146

ముమోచ భవ ముద్దిశ్య సురకార్యక్రియేచ్ఛయా
తతో హృదయ వైకల్యం నిరీక్ష్య శశిశేఖరః 147.

ఉన్మీల్య నేత్రే దదృశే బాణపాణిం ఝషధ్వజం
క్రుద్ధ స్తృతీయం నయన మున్మీల్యాఽనలసంకులం. 148.

దదాహ తేన మదనం సోఽభూ ద్భస్మీకృతః క్షణాత్
తతో రతి శ్శూలపాణిం తుష్టావ ప్రియవల్లభా. 149.

ప్రీతో రతిం మహాదేవ స్సమువాచ శుచాకులాం
భవితా తే పతి ర్దేహీ కామదో లోకవిశ్రుతః. 150.

గౌరీచరిత్రమ్.

అనంగఇతి చైనం త్వం శోచితుం నార్హసి ప్రియం
తతః పితర మామన్త్ర్య పార్వతీ హిమవద్గిరౌ. 151.

ఈప్సమానా పతిం సర్వం చచార సుమహత్తపః
త్రిశతాబ్ద తపశ్చర్యా మాచరత్ వ్యసనక్షమా. 152.

తతో మహేంద్ర స్సప్తర్షీ న్ప్రేషయ దుమాశ్రమం
పూజితా స్తే తయా సమ్య గపృచ్ఛన్ త న్మన స్థ్సితం. 153.

సాఽపి శమ్భు మ్పతిం లోకవరేణ్యం కామయే త్యహం
ఇత్యువాచ మునీన్ తే చ ప్రోచు ర్వచన మమ్బికాం. 154.

విసృజ్య నిర్జరాన్ సర్వాన్ నారాయణముఖాన్ శివే
కపాల భస్మచర్మాస్థి ధారిణం వృణుషే పతిం. 155.

ఇత్యుక్తా స్స్వీయభావస్య వైకల్యావహభాషితైః
క్రోధావిలా దృఢ మ్భావం తస్మిన్నేవ న్యవేదయత్. 156.

విజ్ఞాయ తదభిప్రాయం మునయ శ్శంకరాశ్రమం (జగ్ముః ఇతి శేషః)
వీరకేణ స్వభృత్యేన విదితర్షి సమాగమః 157.

ప్రావేశయత్ మునీన్ శర్వ స్స్వాశ్రమం శాన్తపూజితం
ప్రణమ్య తే చ మునయ స్తుష్టువు శ్చన్ద్రశేఖరం. 158.

తదాగమన హేతుం స విజ్ఞా యాంగీచకార తత్
అనుజ్ఞాతా స్తత స్తేన మునయో హిమవద్గిరిం. 159.

ప్రాప్య పుత్రీవివాహార్థం కామం శర్వస్యచోచిరే
శ్రుత్వా మునిభ్యో దుహితు శ్శర్వేణసహ కౌతుకం. 160.

అలంచకార హిమవా నాలయం బహుధావరం
గన్ధమాధనశైలస్థో గిరిశ స్స్వనికేతనం. 161.

అలంచకార వివిధై రలంకారై స్స నిర్జరః
పురస్కృత్య తతో దేవా నృషీంశ్చ శశిశేఖరః. 162.

ప్రాప్తః కల్యాణమ న్విచ్ఛన్ హిమాలయ మలంకృతం
తత్రాఽభూ ల్లోకవిఖ్యాతః పార్వత్యాశ్చ పినాకినః. 163.

వైవాహికోత్సవో లోకాక్ష్యాసేచనకవైభవః
తతో భవః ప్రియాయుక్త స్సమారుహ్య వృషోత్తమం. 164.

జగామ మన్దరగిరిం తత్ర చిక్రీడ పార్వతీ
ఏకదోద్వర్తనార్థేన పిష్టేనాఽహత్యబిమ్బకం. 165.

గజాననం నరతనుం కృత్వా న్యక్షిప దమ్భసి
గాఙ్గేజలే వినిక్షిప్తం తదాఽసీత్ వృద్ధవిగ్రహం. 166.

తదా పుత్రేత్యువాచైనం పార్వతీ ప్రేమపూరితా
తదా తస్య దదౌ ధాతా వినాయకగణేశతాం. 167

పున శ్చిక్రీడ బహుధా పార్వతీ గిరికన్దరే
రేమే స శివయా కామీ కామిన్యా బహువత్సరాన్. 168

శితికంఠస్యచోమాయాః చిరకాలరతిం సురాః
భీతా నిరీక్ష్య తద్విఘ్నం కర్తు మాగమ్య శంకరం. 169

న్యవారయన్ రతే ర్దేవం నివృత్త స్సోఽవద త్సురాన్
ఉమాయాః ప్రియకామార్థం భవతాం చార్థసిద్ధయే. 170

సజ్జతః ప్రియయాఽహంవై యుష్మాభిర్హి నివారితః
ఇత్యు క్త్వా క్షుభితం స్థానాత్ రేతో భువ్య సృజత్ ప్రభుః. 171.

త త్పపౌ దేవనిర్దిష్టో వహ్ని రేతఃపినాకినః
తత్తేజః క్రాన్తవర్ష్మాస నిస్తేజాః పావకో ఽభవత్. 172.

తదా గతో దేవలోకం తస్మాత్ బ్రహ్మాన్తికం యయౌ
మధ్యేమార్గం త్రిపథగాం వీక్ష్య తద్రేతసాఽర్దితః. 173.

దేవి ధారయ శార్వంవై రేత స్త్వం ప్రియ మావహ
ఇత్యుక్తా వహ్నినా గఙ్గా శార్వం రేత స్సమాభరత్. 174.

గర్భిణీ బ్రహ్మణో లోకం సా తు ప్రాయా న్మహానదీ

కోవేద జ్గర్భ మాధత్త త్వయా త్యు క్తా విరించినా. 175.

శార్వం తేజోగ్ని రాధత్త మయీత్యాహ పితామహం
తప్యమానా తదా తేన తేజసా శాసనా ద్విధేః. 176.

ఉదయాద్రి సమీపస్థే రౌద్రే శరవణే తదా
జహౌ రౌద్రం మహాతేజః పంచ వర్షసహస్రకం. 177.

కుమారోత్పత్తిః

తతో దశశతాబ్దేషు పూర్ణేష్వావిరభూ చ్ఛిశుః
తత్రాఽఽగతాః కృత్తికాఖ్యా స్తారకా స్తస్య సన్దదుః. 178.

స్తన్యం స షణ్ముఖో భూత్వా పపౌ ప్రీత్యా కుమారకః
ద్రష్టుం కుమారం గంగాగ్నిః పార్వతీ చ వృషధ్వజః. 179.

సమాగతా స్తం దదృశుః కృత్తికాంక ముపాశ్రితం
తత శ్చతుర్ణాం సంప్రీతిం కర్తుకామః కుమారకః. 180.

తనూ శ్చతస్రో జగృహే లోకే విఖ్యాతిమాగతాః
కుమారశ్చ విశాఖశ్చ శాఖశ్చేతి త్రిధాఽఽభవత్. 181.

చతుర్థో నైగమేయాఖ్యో బభూవ స తు బాలకః
కుమారో తోషయత్ శర్వం విశాఖో హిమవత్సుతాం. 182.

శాఖోగఙ్గాం నైగమేయో వహ్ని మప్రీణయ త్తదా
తత స్సేనాధిపత్యే త మభ్యషిఞ్చన్ సురేశ్వరాః. 183.

ఇన్ద్రి స్స్వపుత్రీం ప్రదదౌ దేవసేనాం ప్రియాం సతీం
తదా కుమారః పితరం మాతరం కృత్తికా మపి. 184.

వహ్నిం చ గఙ్గాం ప్రణతః ప్రాంజలి స్త్విద మబ్రవీత్
అహం శిశు ర్న జానామి కింవాపి చ తథాఽపి చ. 185.

భవతాం కృపయా హన్మి సంఖ్యే తారక దానవం
వదతానుమతిం దేయ మిత్యుక్త్వాఽఽహ నన్దనం 186.

య స్సర్వదేవతారాధ్యో శార్జ్గపాణి ర్జనార్దనః
తస్యా రాధయ పాదాబ్జం తదేవ శ్రేయసాంనిధిః . 187.

మాతు ర్నిశమ్య వచనం కుమారః ప్రాహ మాతరం
యః పుత్ర భగవాన్ దేవః పరో నారాయణః పుమాన్. 188.

తం తే వక్ష్యతి లోకేశః ప్రణామం ప్రథమం కురు
మయా తు సంశ్రుతో విష్ణు ప్రభావో జనకాత్తవ. 189.

బ్రహ్మశర్వ స్తథాఽన్యే చ దేవా స్తస్య తనుస్స్మృతాః
తస్యానుగ్రహతః పుత్ర జేష్యసి త్వం సురాహితాన్. 190.

తారకసంహారః

తతో వవన్దే చరణౌ కుమారో మధువిద్విషః
తేనాహిత స్వస్త్యయనః ప్రయయౌ సమరేచ్ఛయా. 191.

మయూరవాహనారూఢః శక్త్యాయుధ లసద్భుజః
యక్షాణాం దశలక్షేణవృత స్తారక మభ్యగాత్ . 192.

శ్రుత్వా దేవగణోద్యోగం తారకః స్కన్దసంశ్రితం
యుద్ధోద్యమం తు విదధే కాలనేమ్యాదిభి ర్వృతః. 193.

తతో నానావిధై రస్త్రై శ్శస్త్రై శ్చ సమరోఽద్భుతః
తారకస్య కుమారస్య జజ్ఞే లోకవిభీషణః. 194.

కాలనేమ్యాది దైత్యేషు పీడితేషు మహామృధే
కుమారేణాథ గదయా తాడయన్తం తు తారకః. 195.

తాడితో గదయా స్కన్ద స్తారకేణ సురారిణా
శక్తిం ఘంటారవోద్ఘుష్టాం జగ్రా హాన్తకసన్నిభాం. 196.

స తయా తారక శ్శక్త్యా తాడితో హృదయే పతన్
మమార తదనుప్రీతా లోకా శ్శాన్తి ముపాగతాః. 197.

హతే తు తారకే భీతో మహిషో దానవోత్తమః

విహాయాదుద్రువ త్సంఖ్యం హిమవద్గిరికన్దరం. 198.

కుమారో బర్హిణారూఢో ధావన్త మనుధావతి
స సన్త్యజ్య హిమాద్రీశం క్రౌంచకన్దర మాశ్రితః. 199.

క్రౌంచస్య మాతులేయత్వాత్ తం హన్తుం సంశయోఽభవత్
కుమారస్య తదా శక్రో బహుధా తం సమాదిశత్. 200.

సంచోదితోఽపి బహుధా కుమారః పాకవైరిణా
నాంగీచక్రే తదా హన్తుం మాతులేయం ధరోత్తమం. 201

తతో బలపరీక్షార్థం శక్రశ్చైవ కుమారకః
క్రౌంచం ప్రదక్షిణం కర్తుం చక్రతు ర్నిశ్చయం ప్రభో! 202.

తతో వినాద స్సమభూత్ కుమారస్య సురేశితుః
అహం పూర్వ మహమ్పూర్వం చకారాద్రేః ప్రదక్షిణం. 203.

తత్ర చేహా భవో బ్రహ్మవిష్ణుశ్చై వాగతా విభో
తన్నిశ్చయం వేత్తుకామాః పావకం సమచోదయన్. 204.

పృష్టోఽగ్నినా క్రౌంచగిరిః పూర్వం శక్రః ప్రదక్షిణం
చకారేత్యాహ తచ్ఛ్రుత్వా కుమారః క్రోధమూర్ఛితః. 205.

క్రౌంచం సమాహిషం శక్త్యా బిభేద గిరిసత్తమమ్. 206.

గద్య

ఇతి శ్రీకృష్ణా గోదావరీమధ్య భూమణ్డల మణ్డనాయమాన శ్రీనూజివీడు
రాజధాన్యధిప శ్రీమద్వేంకట రంగాప్పారాయాస్థాన విద్వన్మణినా
శ్రీమదాత్రేయకులతిలక శ్రీమద్రామానుజార్యసూనునా
గోపాలకృష్ణార్యేణ
విరచితే శ్రీశోభనాద్రీశవైభవాఖ్యే మహాకావ్యే పూర్వభాగే
బలిచరిత్రాది తారకాసుర సంహరాన్త కథనంనామ
షష్ఠస్సర్గః

శ్రీమతే రామానుజాయనమః
శ్రీశోభనాద్రీశవైభవేమహాకావ్యేపూర్వభాగే
సప్తమసర్గ ప్రారంభః
త్రిపురాసుర చరిత్రం

హతే ఽసురే తారకనామ్ని సంఖ్యే
గుహేన శిష్టా దితిజా నితాన్తం
నిపీడ్యమానా స్సురశస్త్రజాలైః
భయాబ్ధిమగ్నాః కలిలం సమాపుః. 1.

వధేన దైత్యస్యగణా స్సురాణాం
ముదాయుతా శ్శక్ర ముపేత్య నాథం
స్వలోక సంస్థాన మనాస్య భోగాన్
విభేజు రానన్దపయోధిమగ్నాః. 2.

తత స్త్రియ స్తారక దైత్యపుత్రాః
చక్రు స్తపో నిర్జరనాశకామాః
స తారకాక్షా కమలాక్ష విద్యు
న్మాల్యాహ్వయా ఘోరతరం శుచార్తాః. 3.

తపస్యనూనే ఽథ విధిః ప్రసన్నో
ముదా వద దైత్యపతే స్తనూజాన్
వరం వృణీధ్వం మనసి స్థితో యః
తతో ఽవదన్ తే ద్రుహిణం ప్రహృష్టాః. 4.

యది త్వ మబ్జాసన సుప్రసన్నో
జగత్సు సర్వేషు జనై స్సమస్తైః
అవధ్యతాం దేహి వరం ప్రభో న
స్తతో వయం సౌఖ్యభుజో భవామః. 5.

న వో భవే త్సర్వజనై రహింసా
వరం వృణీధ్వం పరమేవదైత్యాః

ఏవం నిసృష్టాః కమలాసనేన
సమేత్య సంప్రాహు రభిప్రసాద్య. 6.

విభో వయం త్రీణి పురాణి లబ్ధ్వా
తవ ప్రసాదా ద్విచరేమ లోకే
పృథక్ పృథక్ వర్ష సహస్రకాలే
గతే మిథ స్సఙ్గతి మాప్నువామ. 7.

యదాఽప్నుయు స్త్రీణి పురాణి చైక్యం
తదా హి య శ్చైకశరేణ హన్యాత్
పురత్రయం నో భవితా స మృత్యుః
ఇమం వరం దేహి విభో వరం నః. 8.

తథేతి దైత్యానభిధాయ దేవః
ప్రభుస్సురాణా మవిశ త్స్వలోకం
ప్రహర్షత స్తే ఽథ మిథో విచార్య
మయం తు వవ్రు ర్విధయే పురాణాం. 9.

సకల్పితో దానవదైత్యలోక
శిల్పస్య నిర్మాణవిధౌ విధాత్రా
వృతస్స దైత్యై ర్విధయే పురాణాం
తపోమహిమ్నా విదధే పురాణి. 10.

ఏకం చ కార్ ష్ణాయసమస్తి తేషు
రౌప్యం త్వభూ దేక మథైక మాసీత్
రౌక్మం క్రమా త్తాని ధరాన్తరిక్ష
ద్యులోకసంస్థాని పురాణి రేజుః. 11.

గృహోత్తమై శ్శోభిత వీథికాని
సుతోరణాట్టాలక రాజితాని
శతేనచైకైక ముపాశ్రితాని
విశాలభావాదపి యోజనానాం. 12.

పురేషు తే తారకదైత్యపుత్రాః
పృథక్ పృథక్ వాస మకార్షు రిత్థం
సువర్ణ పుర్యాస్త్ర స తారకాక్షః
పురస్తు రౌప్యం కమలాక్ష గేహం. 13.

అయఃపురే వాస మవాప విద్యు
న్మాలీ త్రయస్తే బలిన శ్శరౌఘైః
నిపీడ్య లోకాన్ పరిభూతాదేవా
స్తస్థు ర్విధిం చా ప్యవమాన్య దర్పాత్. 14.

తదా ఽఽశ్రితా దానవదైత్యసంఘా
శ్శతం సహస్రం ప్రయుతం చ లక్షం
పురత్రయే తా స్సమవాప్య తుష్టా
బబాధిరే దేవగణాన్ సనాథాః. 15.

మయోఽపి సౌవర్ణ పురే తు తిష్ఠన్
స్వశిల్పచాతుర్య విసృష్టకామః
చకార తేషాం ప్రవరేష్టదానం
ప్రమోదత స్తే బుభుజు స్సుభోగాన్. 16.

తతో హరి స్తారకనేత్ర పుత్ర
స్తతాప ఘోరం ద్రుహిణప్రసాదం
అపేక్షమాణో ఽథ ముదా ప్రసన్నో
విధి స్త మూచే వరయే త్యభీష్టం. 17.

యే యే మదీయా నిహతా భవేయు
మృధే సురేశాన శరైస్తు తే తే
నిపాతితా యత్ర పున స్సజీవా
స్స్యుధాంధు రస్మ న్నగరేఽస్తు తాదృక్. 18.

తథాస్త్వితి ప్రోచ్య గతే స్వలోకం
విధౌ హరి స్తారకనేత్రపుత్రః
పురం నిజం ప్రాప్య తతో మదాంధః
సమం సురేన్ద్రాన్ పితృభి ర్బబాధే. 19.

మహేశ్వరారాధన సక్తచిత్తైః
పురత్రయ స్తై ర్బలవీర్యపూర్ణైః
దవాగ్నినా ప్లుష్ట నగాఇవాపు
స్సురేన్ద్రవర్గాః కలిలం సుఘోరం. 20.

సురారిభి స్తై భృశ మాత్తసారా
హరిం సమాపు శ్శరణం సురేన్ద్రాః
తదోపసన్నామ సవేన భూత
పతిం యజధ్వం త్వితి తా నవాదీత్. 21.

నిశమ్య విష్ణో ర్వచనం సురేన్ద్రా
స్సమస్తువన్ యజ్ఞపతిం రమేశం
తతః పున శ్చాహ సురాన్ రమేశః
న వధ్యతాం యాన్తి మహేశభక్తాః. 22.

అథో౽పస ద్యజ్ఞవరేణ దేవా
స్సమర్చయన్ భూతపతిం ప్రహృష్టాః
తదోపతస్థు ర్బహుశస్త్రహస్తాః
జ్వలన్మరీచ్యక్షియుగా గణేశాః. 23.

తదా౽హ భూతాని హరిః ప్రణమ్ర
శిరాంసి యూయం త్రిపురాణి దగ్ధ్వా
యథా౽గతం యాత తథేతి భూతా
న్యుపాగమన్ త్రీణి పురాణి హన్తుం. 24.

తతో వివేశు స్త్రిపురాగ్ని దగ్ధా
గణాః పతంగా ఇవ వహ్ని మాప్తాః
అథాన్వభూవ న్ముద మాసురేన్ద్రాః
ప్రణమ్య సన్తుష్టువు రంబికేశం. 25.

బహుప్రకారైః ప్రధనై స్సురేన్ద్రాః
నిపీడితాః దైత్యసుతై స్సదుఃఖాః

ఉపేన్ద్రి మాశ్రిత్య భయేన తస్థు
స్స చిన్తయామాస శుభం సురాణాం. 26.

ధర్మేణ పాపం నుదతీతి ధర్మా
త్సమృద్ధి రిత్యాహ సనాతనా గీః
ధర్మాధ్వసంచార రతాహి దైత్యాః
కథం మయాసు ర్నిహతాః పురస్థాః. 27.

శ్రద్ధా మపో హ్యాగమసిద్ధధర్మే
ష్వేషా మధర్మిష్ఠమతేషు నిష్ఠాం
ఉత్పాద్య హన్మీతి విచార్య దేవః
కంచి న్నరం మాయిన మాసృజ త్సః. 28.

శాస్త్రం చ దృష్టానుగ మాత్మశక్త్యా
శ్రుతిస్మృతిప్రోక్త విరుద్ధమీశః
సంకల్ప్య సమ్బోధ్య చ తచ్చ తస్మై
నరాయ దైత్యక్షపణార్థకామః. 29.

పురాణి గత్వా బహుధర్మనిష్ఠాన్
విభేదయ త్వం సుర వైరిసంఘాన్
విరుద్ధ ధర్మాపశదోపదేశా
త్తతో వినశ్యేయు రధర్మశీలాః 30.

మాయీతి దేవేన నరోనుదిష్టో
వేషం మునీనా మవలమ్బ్య తేషాం
థర్మానురాగం వ్యథునో త్తత స్తే
శిష్యత్వ మాపు ర్దితిజా నరస్య. 31.

నియోగత స్తస్య విభో ర్మునీన్ద్రః
పుర ప్రవిష్ట స్తనయో విరింయేః
సహాస్థితో మాయినరేణ తేషా
మధర్మ నిష్ఠాం వ్యతనో త్సశిష్యః. 32.

స నారదస్యాస్య మునే స్తు సర్వే
వరోపదేశా దసురా విహాయ
రతిం చ ధర్మే, ష్వరతి స్త్వధర్మే
ష్వకారిషు స్త్యక్త మహేశ్వరార్చాః. 33.

తతః కదాచి ద్దనుజో మయాఖ్య
స్సమాహ దైత్యాన్ కమలాక్షముఖ్యాన్
సుదారుణో దైత్యవినాశహేతు
ర్నిరీక్షిత స్స్వప్నవరో మయేతి. 34.

ఫల మ్భవే దస్యచ నో వినాశ
స్తథైవ చోత్పాతగణాః ప్రవృద్ధాః
యదీచ్ఛథ క్షేమ మపోహ్యకోపం
నిబోధతాస్మద్వచనం శుభార్థమ్ 35.

కామ క్రుధా లోభ మపోహ్య సత్వే
నిష్ఠాం శమే థాప్యవలమ్బ్య భక్త్యా
విధాయ శాన్తీ రశుభస్య హంత్రీ
స్సంపూజ్య శర్వం భవుకం సమేతం. 36.

ఇత్యేవ ముక్తోఽపి మయేన దైత్యా
న చాదరం తత్ర రుషా వితేనుః
విహాయ ధర్మం విమతేషు నిష్ఠాం
న్యపీడయన్ వై బహుధా మరేన్ద్రాన్. 37.

దుష్టై స్తదా దానవదైత్య సంఘై
ర్నిపీడితా దేవ గణాస్సమస్తా
బ్రహ్మాణ మీయు శ్శరణం సమూచు
ర్బాధాం పురస్తా సురవర్గజాతాం. 38.

స్వామిన్! భవద్దత్త వరాభిదృప్తా
దైత్యేశ్వరా నః పరిపీడయన్తి

పాహి ప్రభో! న శ్శమనేన తేషాం
పురాణి సమ్భిన్ధి తదాఽఽలయాని. 39.

నిశమ్య వాచం ద్రుహిణోఽపి తేషాం
సమాహ భీతా నమరాన్ దయాళుః
పురాణి హన్తుం శితికణ్ఠఏవ
క్షమ స్తమేవాశ్రయతామరేన్ద్రాః. 40.

స హ్యేకబాణేన మిథఃపురాణి
చైక్యం సమాప్తాని రణే విభిన్ద్యాత్
ఇత్యేవ ముక్త్వా ఽబ్జభవో మరేన్ద్రై
స్సాకం వృషాంకాద్రివరం సమాప. 41.

ప్రణమ్య దేవా వృషభేన్ద్రవాహం
పురత్రయోత్థాం జగదు స్స్వపీడాం
నిశమ్య వాచం ద్యుసదాం గిరీశః
కృపారుణాక్షో నిజగాద దేవాన్. 42.

అర్ధం బలే మే ప్రదదామి వోఽహం
సంగృహ్యత జ్జ్యేష్యథ దైత్యసంఘాన్
యద్వా భవన్తో భవతాం బలేర్థం
దాస్యన్తు మే హన్మి తతోఽహమేవ. 43.

తత స్సురా రుద్ర బాలార్థ మాప్తుం
న చక్షమా స్స్వస్వబలార్ధమేవ
దదు శ్శివాయాఽథ శివోఽపి సంజ్ఞాం
యయౌ మహాదేవపదాం తదాది. 44.

సురేన్ద్ర శక్త్యర్థ పరిగ్రహేణ
విరాజమానో మహతా బలేన
విరిఞ్చినా చా ప్యనుమోదిత స్స
చకార నాశే ధిషణాం పురాణామ్. 45.

యుద్ధక్షమ స్యన్దనవర్యమేకం
నిర్మాయ దాస్య న్త్వితి రుద్రశిష్టాః
దేవా శ్చతాంగం విదధు ర్గిరీశా
రోహానుకూలం పరితుష్టచిత్తాః. 46.

క్షోణీ రథ శ్చన్ద్ర రవీ తు చక్రే
హ్యక్షో భవ న్మన్దరశైలరాజః
ఇన్ద్రాన్తకాబీశధనేశ్వరా స్తు
వాహా హ్యభూవన్ ప్రణవః ప్రతోదః. 47.

దిశో బభూవుః ప్రదిశో హయానా
మభీశవ స్సారథి రాస్త ధాతా
సోమాగ్ని విష్ణ్వాత్మక బాణపాణిః
ప్రాతిష్ఠ తారుహ్య రథం త మీశః. 48.

సంవత్సరే ధన్వ నిబద్ధ పార్శ్వే
మౌర్వ్యాథ సావిత్ర్యభిధానభాజా
విష్ణ్వగ్రసంస్థాన విశేషశోభి
బాణం తు సన్ధాయ శివః ప్రతస్థే. 49.

ఆడమ్బరే వర్తతి గర్జమానే
శైవే వృషే యుద్ధ సముద్ధతేషు
దేవేషు దేవర్షివరో ఽన్తరిక్షాత్
సంప్రావిశ త్త త్త్రిపురం తదానీం. 50.

స పూజితో దైత్యగణై స్సురర్షిః
మయేన దుస్స్వప్న ఫలం చ దృష్టః
ప్రత్యాహ నాశఃఫలమేవ తస్య
సురేన్ద్రపీడాపరిహారహేతోః. 51.

అసౌ గిరీశ స్సురకార్యకారీ
రథం సమారుహ్య పురాణి దగ్ధుం

క్షణాత్సమీయాదితి వాచ ముక్త్వా
పున ర్జగామా న్తిక మన్ధకారేః. 52.

త్రిపురాసుర యుద్ధం.

తత స్సురాణాం సమహేశ్వరాణాం
బభూవ యుద్ధం దితిజై స్సుఘోరం
మహేశ్వరాధిష్ఠిత భూరథస్థ
శ్చకార సారథ్య మథాబ్జజన్మా. 53.

తదా ధరా భూమితలే న్యషీదత్
రథో ధనుష్టంకృతి శబ్దభగ్నే
అదోర్ధ్వధారాశు శరాగ్రసంస్థో
హరి స్సమాస్థాయ వృషేన్ద్రరూపం. 54.

ఘోరేరణే తారకనేత్రవిద్యు
న్మాల్యబ్జనేత్రా స్సమయా స్సురేన్ద్రాన్
దైత్యా నిజఘ్ను శ్శర ఖడ్గశక్తి
ప్రాసాదిభి ర్ఘోష విభిన్నలోకాః. 55.

యుద్ధే హతే నన్ది వృషేణ విద్యు
న్మాల్యాహ్వయే ప్రాప్య పురం మయోఽపి
నిర్మాయ వాపీ మమృతామ్బుపూర్ణాం
త మత్ర చిక్షేప జిజీవ సోఽపి. 56.

జీవ త్యముష్మిన్ సమయాః ప్రహృష్టాః
పునశ్చ చక్రూ రణ మాసురేశాః
జీవన్తి సౌధప్రహ్లదమగ్నదేహా
దేవా శ్శరైః ప్రాణవియోగమాప్తాః. 57.

యదా నిహన్తుం న శశాక రుద్రః
పురేశ్వరాన్ తత్ర మయాభిగుప్తాన్

తదా హరి ర్వత్సముపేత్య కంచ
వృషాకృతి స్సాధ జలం పపౌ సః. 58.

నష్టేసుధాన్ధౌ దితిజా స్సశంకా
శ్చక్రు స్సురేన్ద్రైరపి వీర్యదర్పాత్
యుద్ధం తదా దేవగణశ్చ తుష్టః
ప్రాతిష్ఠతైషా మభితో బలాఢ్యః. 59.

రథ స్థిత శ్శంభు రుదారవీర్యః
ఫాలేక్షణజ్వాలపరీతలోకః
పురాణి హన్తుం ప్రయయౌ తదగ్రే
విమాన మారుహ్య జగామ నన్దీ. 60.

నారాయణ శ్శంఖరథాంగపాణి
ర్భూతేశ వామే గరుడాధిరూఢః
తం చాన్వయు ర్దేవగణా గదాసి
శక్తి త్రిశూలాయుధ శోభిహస్తాః. 61.

స్వర్ణప్రభం వేదమయం ఖగేన్ద్ర
మారూఢ ముద్వీక్ష్య హరిం సురేశం
స్వర్ణాద్రిశృంగోపరిరాజమాన
కాలామ్బుదాభం ముదితా ద్యువాసాః. 62.

వజ్రాయుధాలంకృత పాణి రిన్ద్ర
శ్శంభో స్తదా దక్షిణపార్శ్వతోఽగాత్
ఆరుహ్య చైరావత మాదినాగం
దన్తై శ్చతుర్భిః పరిశోభితాస్యం. 63.

ధనంజయాద్యాది దిగీశ్వరేన్ద్రా
స్స్వాయుధా స్స్వస్వ రథాధిరూఢాః
భవస్య పశ్చా దగమన్ పురాణాం
వినాశకా మస్య గజేన్ద్రదర్పాః. 64.

ఉక్షాణ మారుహ్య చ వీరభద్రో
గాణాపతి ర్నిరృతి పార్శ్వతో ౭గాత్
వాయవ్య పార్శ్వే చ జగామ శంభో
స్తథా మహాకాల ఇతీశభక్తః. 65.

విఘ్నేశ్వర షణ్ముఖ భూతసంఘాః
కాళీసమారూఢ మృగా సశూలా
అన్యేచ రుద్రానుచరా గణేశా
నానాయుథాఢ్యా నిరగు స్తదానీం. 66.

ఢక్కామృదంగానక డిణ్డిమానాం
నాదశ్చ భేరీరవమిశ్రితో౭భూత్
ధూళి స్సముత్థా పిహితార్కరశ్మి
దైత్యా స్సురా శ్చోగ్రతరం న్యయుధ్యన్. 67.

క్రుద్ధ స్తతః కార్ముక మబ్జరూపం
సజ్యం విధాయ త్రిపురాణి దగ్ధుం
సన్ధాయ చాస్త్రేణ నిజేన శమ్భు
స్స చిన్తయామాస సురార్తిహారీ. 68.

తస్మిన్ మహాభీతికరే సమీకే
దైత్యా స్సురేన్ద్రై ర్విజితా భయార్తాః
మన్త్రా న్మయ స్యామ్బుధి మప్రమేయం
జగ్ము ర్నివాసం చ పురత్రయేణ. 69.

భీత్యా సముద్రం విశతః పురీభిః
దృష్ట్వా సురా శ్చాన్వగమ న్నరాతీన్
యతో యతో యాన్తి చ దానవేంద్రాః
తతో ౭న్వధావన్త సురేశ్వరా స్తాన్. 70.

తదా నిహన్తుం దితిజాన్ మృడేన
సమాగతం ప్రేరిత మబ్దవాహం

నిరీక్ష్య సర్వే స పురా నభస్థా
రణే వ్యతిష్ఠన్త పునశ్చదైత్యాః. 71.

నన్దీశ్వర స్తారకనేత్ర విద్యు
న్మాల్యాహ్వయౌ చక్రతు రుగ్రయుద్ధం
చిచ్ఛేద తీక్ష్ణేన పరశ్వధేన
నన్దీ తదా తారకనేత్రదైత్యం. 72.

తత స్తటిన్మాలిన మప్రమేయ
బలం మయః ప్రైరయ దాజిమధ్యే
విధాయ యుద్ధం బహుధా స చాపి
మమార శక్త్యా నిహతో వృషేణ. 73.

తతో మయో ప్యాసురసైన్యనాథో
జఘాన బాణై రసురారిసంఘాన్
తథాఽపి దేవై ర్నిహతా స్తు దైత్యా
న శేకు రాయోధన మత్ర కర్తుం. 74.

దీనేషు దైత్యేషు పరాఙ్ముఖేషు
కుర్వత్సు దేవేషు చ సింహనాదాన్
పుష్యర్ క్షసంయోగిని శీతభానా
వైక్య మ్పురః ప్రాపు రుపేతకాలాః. 75.

తత స్సముజ్జృంభతి నిర్జరాణాం
జయేతిశబ్దే గిరిశో రథస్థః
నివేదితః పద్మభువా పురాణాం
వధే చకారోగ్రతమాం మనీషాం. 76.

తదా హరి ర్బాణవరాగ్రసంస్థ
శ్చకార శమ్భోః ద్రవిణాభివృద్ధిం
తదా హి తాం శక్తిముపేత్య శూలీ
జఘాన బాణేన పురాణి తుష్టః. 77.

పురత్రయం రుద్రశరాగ్నిదగ్ధం
పపాత భస్మీకృత గేహజాలం
సురేశ్వరా శ్శమ్భు మమోఘవీర్య
మతోషయన్ స్తోత్రగణై స్తదానీం. 78.

హరబల సముదగ్ర ప్రాణ బాణేన రుద్రే
హతవతి సురనాథాః పట్టణం దానవానాం
విగత హృదయపీడాః ప్రాప్యలోకాన్ స్వకీయాన్
సుఖజలనిధి మగ్నా భేజిరే దివ్యభోగాన్. 79.

జీయాత్ శ్రీపతి రబ్జమిత్రనయన శ్శ్రియాంసి నో వర్ధయన్
భూయాం స్యాప్త సమస్తకామవిభవః శ్రీయాదవాద్రీశ్వరః
మాయావాదిమదోజ్జ్వలత్కరిఘటా కణ్ఠీరవక్ష్మాభృతః
ప్రేయాన్ రామసహోదరార్యయమినః కాయాధవాపద్ధనం. 80.

ఇతిశ్రీకృష్ణాగోదావరీమధ్యభూమణ్డలమణ్డనాయమాన శ్రీనూజివీడు
రాజధాన్యధిపశ్రీమద్వేంకటరంగాప్పారాయాస్థాన విద్వన్మణినా
శ్రీమదాత్రేయకులతిలక శ్రీమద్రామానుజాచార్యసూనునా
గోపాలకృష్ణార్యేణ
విరచితే శ్రీశోభనాద్రీశవైభవాఖ్యే మహాకావ్యే పూర్వభాగే
త్రిపురాసురవృత్తాన్త తత్సంహారాన్త కథనంనామ
సప్తమస్సర్గః

శ్రీమతేరామానుజాయనమః

శోభనాద్రీశవైభవేమహాకావ్యేపూర్వభాగే

అష్టమ స్సర్గః

అదితివంశ ప్రారమ్భః

జీయాత్ శ్రీపతి రబ్జమిత్రనయన శ్శ్రియాంసి నో వర్ధయన్
భూయాం స్యాప్తసమస్తకామవిభవ శ్శ్రీయాదవాద్రీశ్వరః
మాయావాదిమదోజ్జ్వలత్కరిఘటాకణ్ఠీరవక్ష్మాభృతః
ప్రేయాన్ రామసహోదరార్యయమినః కాయాధవాపద్ధనం.

అథాదితేః కశ్యప ధర్మపత్న్యాః
కులం వదిష్యామి మహన్మహీశ
య దబ్జనాభస్య హరేః కృపాయా
నికేతనం నిత్య మదభ్రభవ్యం. 1.

వివస్వదాఖ్యోర్యమ పూషణౌ చ
త్వష్టాభిధాన స్సవితా భగశ్చ
ధాతా విధాతా వరుణశ్చ మిత్ర
ఉరుక్రమ శ్చక్ర ఇతి ప్రసిద్ధాః.

సుతా ద్విషట్ ద్వాదశసూర్యసంజ్ఞా
బభూవు రాద్యా హ్యదితే ర్మునీంద్రాత్
వివస్వతో సూత సతీ తు సంజ్ఞా
మనుం యమంచైవ యమీంచ యుగ్మం. 3.

స శ్రాద్ధదేవో మనురన్తరేశ
స్తస్యైవ చాద్యాన్తరమస్తి రాజన్
సా విశ్వకర్మాత్మజనిస్తు సంజ్ఞా
భర్తార మాసాద్య వివస్వదాఖ్యం. 4.

సోఢుం నశక్తా నిమిమీలనేత్రే
తేజ స్తదీయం హి యదోగ్రవేషః

క్రుద్ధ స్తదా తా మశప ద్వివస్వాన్
యస్మా ముదీక్ష్యాసి నిమీలితాక్షీ. 5.

తస్మాత్ ప్రజాశిక్షణకర్మశీలః
పుత్రో యమాఖ్యోఽజనితోదరే తే
సంజాతభీతాఽచలయ త్త్వన్నేత్రే
శాపిచ్ఛతాం క్రోధవశో వివస్వాన్. 6.

యస్మాచ్చ దృష్టి శ్చలితా భవత్యా
స్తస్మా న్నదీస్యా త్తవ చంచలాత్మా
ప్రాసూత తస్మా ద్యమునాం యమంచ
యమౌ తు సంజ్ఞా రవిశాపహేతోః. 7.

అథాఽక్షమా తత్పతి తేజ ఉగ్రం
విధాయ చా నాతపమాత్మమూర్తేః
కన్యాం స్వతుల్యాం వినియమ్య భర్తు
స్సంజ్ఞా జగామ స్వపితు ర్నిశాన్తం. 8

తత్ర స్థితా చిర మసౌ బహుమానమాప్తా
పిత్రా పునః పతిగృహం తదను వ్రజేతి
ప్రోక్తా జగామ పితృగేహ ముదస్యసంజ్ఞా
తప్తుం వరోత్తరకురూన్ పతిభీతిమాప్తా. 9

చక్రే తప స్తత్ర పతిం నిజాను
రూపం సమాప్తుం బడబాంగధర్త్రీ
ఛాయాం వివస్వా నభివీక్ష్య సంజ్ఞే
త్యస్యాం సుతౌచాపి సుతా మసూత. 10

ఛాయా యథాఽదరవతీ నిజపుత్రకేషు
సంజ్ఞాసు తేషు న తథా వితతాన రక్షా
క్రుద్ధో యమ స్తదను తాడయితుం సతీం తాం
పాదంనిజం వ్యచలయత్ క్షమయా నివృత్తః. 11.

తం చాశప ద్యమ మసా కుపితా యతో మాం
పత్నీ మ్పితు స్త్వ మవమానయసి ప్రపూజ్యాం
తస్మా త్త్వదాంఘ్రి రవనౌ పతితో భవిష్య
త్యేవం నిశమ్య వచనం భయకమ్పిగాత్రః. 12.

ప్రాప్యాలయ మ్పితు రము ప్రణిపత్య భక్త్యా
ప్రోవాచ మాతురనయం సుతశాపదానం
ఆహూయ సోఽపి గృహిణీం పరిశంకమానః
పప్రచ్ఛ సా క్వనుగతా దయితేతి సంజ్ఞా. 13.

సంజ్ఞాఽహమేవేతి పునఃపున స్సా
ఛాయా వివస్వ త్పరిచోదితాఽహ
తథ్యం యదా నాహ మను స్తదాహ
స శ్రాద్ధదేవో జననీతినేయం. 14.

యదా భృశం క్రోధవశో వివస్వాన్
బభూవ తాం శప్తుమనా స్తదానీం
ఉవాచ సత్యం తదను ప్రయాతో
నికేతనం త్వష్టు రుదీక్షితుం తాం. 15.

సంపూజ్య జామాతర మాహ విశ్వ
కర్మాతనూజా మమగేహ మాప్తా
భూయ స్తవాభ్యర్ణ ముపాగతేతి
శ్రుత్వా వివస్వాన్ విదధే సమాధిం. 16.

తప శ్చరన్తీం కురుషూత్తరేషు
సమాధినా తాం బడబాంగధర్త్రీం
నిశమ్య సామ్యాకృతి భర్తృకామం
తదీయ మాలోచ్య చ చిత్రభానుః. 17.

స్వతేజస శ్శాతన మాదిశ త్స
త్వష్ట్రే తథా సోఽపి చకార పశ్చాత్

సంవత్సరాఖ్య భ్రమి సంస్థితస్య
త్వష్ట్రా రవే శ్శాతిత ముగ్రతేజః. 18.

తదా స్తువన్ దేవగణా ద్యురత్నం
స్తోత్రై స్త్వదీయ ప్రథిమప్రకాశైః
రుచే రవేః పంచదశా విభాగా
స్త్వష్ట్రా తు శిల్పిప్రవరేణ లుప్తాః. 19.

యచ్ఛాతితం భానుమత స్తు తేజ
స్తేనాయుధా న్యాతను తామరాణాం
చక్రం హరే శ్శూల మహీశ్వరస్య
వజ్రం మఘోనో న్యదపీతరేషాం. 20.

తతో దధత్ షోడశభాగ తేజో
యయౌ వివస్వాన్ తురగాంగధారీ
కురూన్ దదర్శాశ్వతనుం ప్రియాం స్వాం
సా ప్యాయయౌ సమున్ముఖమేవ భర్తుః. 21.

యోగేన తన్నాసికయో స్తదానీం
నాసత్యదస్రౌ ముఖతో హ్యభూతాం
రేవన్తనామా తురగాధిరూఢో
రేతోఽభిజాతో దృఢధన్వబాణః. 22.

తస్యై స్వరూపం సమదర్శయ త్సః
సాప్యాత్మరూపం జగృహేఽథ సంజ్ఞా
వైవస్వతోనామ మను స్తు తస్యాః
పూర్వస్సుతో ఽభూ దపరోయమోపి. 23.

శాపాదభూ ద్ధర్మరతి స్తు తస్య
శాపాన్త మాహ స్వయమేవ తాతః
పాదస్థ మాంసం క్రిమయో గృహీత్వా
క్షితౌ పతిష్యన్తి తదేతి మోక్షః. 24.

చకార తం దక్షిణదిశ్యధీశః
యమం వివస్వాన్ యమునాం స్వపుత్రీం
కళిన్దభూభృద్వర వాహినీం చ
తౌచాశ్వినౌ దేవభిషగ్వరేణ్యౌ. 25.

తం౨చాకరో ద్ఘుహ్యక సజ్జనాథం
రేవన్త సంజ్ఞం తనయం వివస్వాన్
చాయాసుతో యః ప్రథమ స్సమేరు
సావర్ణినామా స మను ర్భవిష్యః. 26.

శనైశ్చరో౨న్య స్తనయో గ్రహాణాం
మధ్యే నియుక్తో జనకేన తోషాత్
తపత్యభిఖ్యా యువతిశ్చ పత్నీ
రాజ్ఞో౨భవ త్సంవరణాహ్వయస్య. 27.

ప్రాసూత జాయా౨పి చ మాతృకాఖ్యా
ర్యమ్లోజనాన్ చర్షణి నామధేయాన్
దక్షాధ్వరే హాసవశా ద్విభగ్న
దన్త స్సుతః పిష్టభు గాస్త పూషా. 28.

త్వష్టు ర్ద్వితీయా రచనాభిధానా
దైత్యానుజా౨సూత హి విశ్వరూపమ్
సో౨భూ త్పురోధా స్త్రిదివాలయానా
మిన్ద్రాపరాధాత్ గురుహా పితానామ్. 29.

పురా మరుత్వాన్ త్రిజగ త్సమృద్ధి
మదా త్సముల్లంఘిత సాధుమార్గః
ఆదిత్య రుద్రై ర్వసుభి ర్మరుద్భి
ర్విశ్వైశ్చదేవై రితరైశ్చ దేవైః. 30.

గన్ధర్వవిద్యాధరచారణాద్యై
స్తోష్టూయమాన శ్చ నిషేవ్యమాణః

చన్ద్రాంతప ప్రోజ్వలచామరోద్యన్
శచ్యా నిజార్ధాసనయా సమేతః. 31.

స్వస్యా మరాణాం చ గురుం గరిష్ఠం
బృహస్పతిం ప్రాప్త సభాంగణం తమ్
దృష్ట్వా చ నా పూజయ దార్యపూజ్యం
ప్రత్యుద్గతి ప్రాణమనాసనాద్యైః. 32.

నిరీక్ష్య తం చా నవతీర్ణ సింహా
సనం మరుత్వాన్త ముదీర్ణకోపః
సమ్పన్మదా త్తస్య విదన్ వికారం
తూష్ణీం యయౌ వాక్పతి రాలయం స్వమ్. 33.

గతే గురౌ స్వావమతిం విబోధ్య
గురో ర్మరుత్వాన్ పరిగర్హయన్ స్వం
ప్రసాదనార్థం చరణప్రణామై
ర్యయౌ గురో ర్గేహ ముపేత భీతిః. 34.

విజ్ఞాయ యోగేన గురు ర్బిడౌజ
స్సమాగమం నాఽభవ దస్య దృశ్యః
తద్వీక్షణోపాయ విచారమూఢ
శ్శుచాఽకుల శ్శర్మ న చాప జిష్ణుః. 35.

తదాఽసురావీక్ష్య శుగాది జిష్ణో
ర్యుద్ధోద్యమం చక్రు రతీవ దేవాన్
విభిన్నదేహా అసురై స్సురేన్ద్రా
బ్రహ్మాణ మాపు శ్శరణం సహేన్ద్రాః. 36.

నిరీక్ష్య తా నాహ సరోజజన్మా
శుచాకులాన్ శత్రు విమర్దితాంగాన్
అహోఽవమానేన గురో రఘోన
సంప్రాప్త మేత ద్వ్యసనం భవద్భిః. 37.

యుష్మా స్వతిక్రాన్త సదధ్వచారే
ష్వాశ్రిత్య కావ్యం మత ముద్బలాఢ్యాః
శ్వో వాఽద్య వా దైత్యగణా స్సుదృప్తాః
మమాఽపి లోకం వివిశేయు రేవ. 38.

త ద్వ్యాయ మాసాద్య పురోధసం స్వం
త ద్విశ్వరూపం మతిమద్వరేణ్యాం
త్వష్టు స్సుత స్తం మత మాదధానా
స్సం ప్రాప్స్యథ క్షేమ మదభ్ర మాశు. 39.

స్వయమ్భువైవం త్రిదశా నియుక్తా
స్త్వష్టు స్సుతస్యాశ్రమ మాప్యహృష్టాః
సంప్రార్థయ న్నాత్మ పురోహితత్వే
సత్కృత్య సోఽప్యాహ హసం శ్చ దేవాన్. 40.

నిన్ద్యన్తు పౌరోధసకృత్య మార్యైః
తేజో వినాశం చ కరోతి కర్తుః
అథాఽపి యుష్మ త్ప్రిణయేన కుర్యా
మిత్యేవ ముక్త్వా విదధే తదేషః. 41.

శ్రియం సురాణా మసురై ర్విలుప్తాం
విద్యావిశేషా దుశనో నియుక్తాత్
సజ్గృహ్య స త్వష్టృసుతో దిదేశ
విద్యాన్తు విష్ణో రుపదిశ్య జిష్ణోః. 42.

లబ్ధ్వాఽథ నారాయణవర్మ నామ
విద్యాం మరుత్వాన్ సగణః ప్రహృష్టః
త్వాష్ట్రోపదేశా దభివృద్ధలక్ష్మీః
సంఖ్యే విజిత్యారిగణాన్ బభూవ. 43.

తస్యాఽభవన్ త్రీణి శిరాంసి విశ్వ
రూపస్య తేష్వస్తి తు సోమపానం

ఏకం సురాపాన మథాన్య దన్నా
దనాహ్వాయం శీర్ష మభూ త్తృతీయం. 44.

స భాగినేయో దితివంశజానాం
ప్రత్యక్షమంశం త్రిదివాలయానాం
అహోసురాణాన్తు పరోక్షమంశం
క్రుద్ధ స్తతో వఞ్చనతో బిడౌజాః. 45.

చిచ్ఛేద వజ్రేణ శిరాంసి తస్య
జిష్ణు స్తదేక స్తు కపింజలోఽభూత్
అన్యచ్చ శీర్షం కలవిఙ్కరూపం
అన్యచ్చ తిత్తిర్యభిధాణ్డజోఽభూత్. 46.

స బ్రహ్మహత్యాం హరి రంజలిస్థాం
గృహ్ణన్ సమర్థోఽపి నివారణే స్యాః
అబ్దం విశుద్ధ్యై వ్యభజ త్తదన్తే
చతుర్విధం క్ష్మాఽగ జలాఽబలాభ్యః. 47.

ఖాతస్యపూరణవరేణ ధరాతురీయం
పాపాంశ మేత దిరిణం భువి దృశ్యతే హి
ఛిన్నప్రరోహణవరేణ మహీరుహా స్తు
నిర్యాసరూప మఘ మేషు నిరీక్ష్యతే తత్. 48.

భూయోఽద్రవ జ్జలవతో జగృహు ర్జలాని
చైకాంశ మేతదపి బుద్బుద ఫేనరూపం
ఆసూతికామవరతో వనితాశ్చ పాపం
తద్దృశ్య మస్తి హి రజో భువి మాసిమాసి. 49.

త్వష్టా హత ప్రియసుతో హరిణాఽ తిరుష్ట
శ్శత్రుం హరేః సుత మపేక్ష్య జుహావసోఽగ్నౌ
స్వాహేన్ద్రశత్రురభివృద్ధి మవాప్నువాన
శ్శత్రుం జహీతి సమభూ దసుర స్తతోఽగ్నేః.

1.ప్రథమార్థే జగ్రాహేతి క్రియాపద మధ్యాహార్యం. ఉత్తరార్థే తస్యైవ వచన వ్యత్యాసః.

తం దక్షిణాగ్నే రుదితం యుగాన్త
భాస్వత్ ప్రభం విన్ధ్యధరాధరాభం
దినేదినే విష్వగిషు ప్రమాణ
వృద్ధిం భజన్తం త్రిశిఖాంకపాణిం. 51.

నదన్త ముచ్చైః పరిచాలయన్తం
పదా మహీం వ్యాత్త సుఘోరవక్త్రం
నిరీక్ష్యతం భీతి విభిన్నచిత్తా
లోకాస్త్రయో దుద్రువు రాత్తదుఃఖాః. 52.

యస్త్వావృణో ల్లోకగణాన్ సమస్తాన్
తద్వృత్ర సంజ్ఞా మసుర స్స లేభే
తం జఘ్ను రస్త్రై ర్వివిధైశ్చ శస్త్రై
ర్దేవా స్స తా న్యగ్రస దాయుధాని. 53.

తతో విషణ్ణా స్త్రిదశా రమేశం
ప్యచిన్తయ న్నాత్మగతిం శరణ్యం
సన్తుష్టువు ర్వేద శిరోనుతీభిః
ప్రత్యగ్దిశి ప్రాదురభూ త్తత స్సః 54.

తం శంఖచక్రధర మాత్మసమానవేషైః
శ్రీవత్సకౌస్తుభమృతే థ సునందముఖ్యైః
రాజత్సు పార్శ్వ మరవిన్దసమాననేత్రం
సంసేవ్య దణ్డవ దరం విదధుః ప్రణామాన్. 55.

సమ్యక్ స్తుతో హరిరదభ్ర కృపాపదాన
సంకీర్తనై ర్జహి విభో భువనం గ్రసన్తం
వృత్రం మదస్త్రి విముఖీకరణక్షమాంగ
మిత్యర్థితో హరి రువాచ సురాన్ సుభీతాన్. 56.

దద్యఙ్ జ్ఞభిభ్యో ముని రస్తి విద్యా
తపోవ్రతై స్సారతమం తదంగం

గత్వా తమాథర్వణ మంగమిన్ద్రిం
యాచధ్వ మాశు క్రియతా స్తదేతత్. 57.

స తు ప్రవర్గ్యాహ్వాయ ధర్మవిద్యా
బలేన చోపాసన శక్తిత శ్చ
సామర్థ్య మాప త్త మనుప్రపద్య
విద్యా మపేక్షన్త తతో ఽశ్వినా ద్వా. 58.

కర్మ ణ్యభిష్వంగవశా త్తదానీం
వక్ష్యామి పశ్చాదితి తౌ మునీన్ద్రిః
ఆహాగత స్తత్ర వృషా తతో న
కస్మైచి దేషా ప్యుపదేష్టు మర్హా. 59.

విద్యాన్తు కస్మై యది వక్ష్యసి త్వం
చ్ఛిన్ద్యాం శిర స్తే భగవ న్నితీవ
పశ్చా త్సమాగత్య తతోఽశ్వినా తౌ
విద్యోపదేశం స్వమపేక్షమాణౌ. 60.

నిరీక్ష్య శక్రోక్త మువాచ యోగీ
తాభ్యాం చ తా వూచతు రేవ మార్య
పూర్వం తత స్తే తు శిరో నికృత్య
శీర్షం తురంగస్య చ కల్పయావః. 61.

సోఽంగీచకా రాశ్వివచో మునీంద్రః
శ్ఛిత్వా శిరస్తస్య తతో ఽశ్వినా తౌ
సన్ధాయ శీర్షం తురగస్య తస్మా
ద్విద్యాం మదీయాం సమవాప్య తుష్టౌ. 62

త్వాష్ట్రి స ఏవోపదిదేశ వర్మ
నారాయణాఖ్యం విమతై రభేద్యం
యద్విశ్వరూపః పితు రాప్య తుభ్యం
ప్రీత్యాఽదిశ త్వం భయతః కృతార్థః. 63.

త్వయాఽర్థితో ధర్మరత స్సదధ్యజ్
అంగాని దాస్య త్యురు సారవన్తి
తై రాయుధం వృత్రవధాయ విశ్వ
కర్మా వినిర్మాయ తు తే ప్రదేయాత్. 64.

దధ్యఙ్మునే రస్థి వినిర్మితం త
మాదాయ వజ్రం తు భవాన్ సమీకే
మత్తేజసా వర్ధిత సత్త్వవీర్యో
వృత్రం నిహత్వా స గణ స్సుఖీ స్యాః. 65.

ఉక్త్వైవ మన్తర్ధి ముపాగతే శ్రీ
విష్ణౌ మరుత్వాన్ సవిధం సమాప్య
దధ్యఙ్మునిం ప్రార్థయ దంగహానిం
స చా ప్యువాచ ప్రహస న్నమర్త్యాన్. 66.

కో వాన్తకాలేఽపి శరీరనాశే
కుర్యా న్మతిం జ్ఞాత మిదం భవద్భిః
అథాఽపి యుష్మ త్ప్రియకామ్యయాఽహం
జహామి మూర్తిం చిరసంభృతాం స్వాం 67.

ఉక్త్వా మరా నేవ మృషిప్రవేకో
ధ్యాయన్ పరంబ్రహ్మ జహౌ స్వదేహం
తస్యాస్థిభి శ్శిల్పివర శ్చకార
చ్ఛేదక్షమం వృత్ర శిరఃఫలస్య. 68.

అదాయ తం వజ్ర మమర్త్యనాథో
దుద్రావ వృత్రం గజవర్యసంస్థః
త్రేతాయుగే పూర్వచతుర్యుగే త
ద్యుద్ధన్తు దైవాసురమీశచాభూత్. 69.

కల్పాన్త సూర్యప్రతిమం గజేన్ద్రా
రూఢం వృషాణం వసురుద్రసూర్యాః

సాధ్యాశ్చ విశ్వే పితృవహ్ని ముఖ్యా
స్సురా స్సమస్తాః పరివార్య తస్థుః. 70.

దృష్ట్వా హరిం వజ్రధరం ద్విషన్తో
న సేహిరే వృత్రముఖాశ్చ దైత్యాః
తదా ద్విమూర్ధా నముచిః పులోమా
నర్వామ్బరా శమ్బర విప్రచిత్తీ. 71.

అయోముఖ శ్శంకుశరాః ప్రహేతి
ర్హేతి ర్హయగ్రీవ విభావసూ చ
మాలీ సుమాలీ వృక కాలనాభౌ
తథా మహానాభ వృషధ్వజౌ చ. 72.

విరూపనేత్రో వృషభోత్కటౌ చ
తథేల్వలః పల్వల దన్దశూకౌ
అన్యేఽపి దైత్యా వృషపర్వ ధూమ్ర
కేశౌ చ సర్వే కపిలోసురోఽపి. 73.

ప్రాసై ర్గదాభిః పరిఘై స్సబాణై
శ్శూలై స్సఖడ్గై ర్వివిధాస్త్రజాలైః
ప్రవిశ్య సేనాముఖ మాదితేయం
దురాసదం జఘ్ను రమర్త్యసంఘాన్. 74

క్షీణాస్త్రశస్త్రా దితిజా గిరీంద్ర
శృంగాణి వృక్షాన్ ససృజు స్సురేభ్యః
సంచిచ్ఛిదు స్తాని సురా స్సమస్తాః
రమాపతేః పూర్ణకృపాబలేన. 75

వ్యర్థప్రయత్నా దితిజాః ప్రహారాన్
క్షంతుం త్వశక్తా స్సురసంఘదత్తాన్
వృత్రం విసృజ్యాభిముఖే సురాణాం
చక్రు ర్మతిం విద్రవణాయ సర్వే. 76

తాన్ వీక్ష్య వృత్రః పునరేవ సంఖ్యే
సంస్థాప్య దేహాత్మ వివేకబోధైః
క్రుద్ధ శ్శరీరేణ విభీషణేన
సమ్భీషయన్ దేవగణాన్ వ్యనాదీత్. 77

నాదేన విస్ఫోటన శబ్దతోఽపి
సమ్మూర్ఛితా భువ్యపతన్ సురేన్ద్రాః
తద్దేవసైన్యం ప్రతితం ధరణ్యాం
మమర్ద వల్లీమివ నాగరాజః. 78

అథైన ముద్వీక్ష్య హరి ర్మహామృథే
చిక్షేప వృత్రాయ గదాం మహీయసీం
తా మాపతంతం జ్వలితాం మహాసురః
కరేణ వామేన జహార లీలయా. 79

తయా సురేన్ద్ర ద్విరదస్య కుమ్భ
స్థల మ్బిభేదాసురరా ణ్మదోగ్రః
గదాప్రహారేణ విభిన్నమూర్ధా
పశ్చా ద్యయౌ సప్తధనుఃప్రమాణం. 80

తదా పున ర్నాక్షిప దిన్ద్రశత్రు
ర్విధూతవాహాయ సురేశ్వరాయ
సుధాక్షర ద్దన్తికరాభిమర్శా
ద్వీతవ్యథో ఽభ్యద్రవతారి మింద్రః. 81

తమాహ వృత్రః పునరాహవేచ్ఛుం
స్వభ్రాతృహం కోపవిదీప్తనేత్రః
దిష్ట్యాఽగతోస్యక్షిపథం మదీయం
యతోరి రాసీ ర్మమ దేవరాజ. 82

హత్వా భవన్తం రిపు మద్య తుష్టిం
శూలేన కుర్యా మసురవ్రజానాం

యో మే నిరాగ స్స్వహజోత్తమాంగా
న్యపాస్య లజ్జా మవధీ ర్విబుద్ధిః. 83

యద్వా త్వమేవ స్వరుణాశిరో మే
హర్తా యది ప్రాప్త మహాత్మలోకః.
శీఘ్రం మ్భవిష్యామి సురేన్ద్రి వజ్రం
కిం న ప్రయోక్తా మయి సమ్ముఖస్థే. 84

అహం తు సంకర్షణలబ్ధతత్త్వ
జ్ఞాన స్తదంఘ్రిద్వయసక్తచిత్తః
తవైష వజ్ర స్తపసా దధీచో
బలీ జహీహ్యేత ముదీర్య మాశు. 85

ఇత్యేవ ముక్త్వా విజయాచ్చ మృత్యుం
వరం విజాన న్నసురో రణాగ్రే
శూలేన దుద్రావ హరిం గజేంద్రం
యథా హరి ర్ఘోరతరారవారః. 86

శూలం ప్రచిక్షేప తతో సురేశః
శక్రాయ చిక్షేప సచాస్య బాహుం
వజ్రేణ శూలేన తత స్తు వృత్ర
స్తతాడ శక్రం హనుత స్స్వవజ్రం. 87

వృత్రప్రహారాకులత స్సురేంద్రో
వజ్రం న భూమౌ పతితం పునశ్చ
జగ్రాహ లజ్జావనతోరిమధ్యే
తదాహ వృత్రో ऽమరసంఘనాథం. 88

న చాహవే నిశ్చయతః పరాజయో
జయోऽపి కస్యామరనాథ నిత్యశః
తవ ప్రణాశాయ చరంత మాశు మాం
వివృక్ణ హస్తం పరిపశ్య వజ్రతః. 89

స ఏకఏవాశ్రిత దుఃఖహారీ
హరిః పరేశో విజయీ సదాజౌ
అన్యే వయంచాపి తదీయ మాయా
వశ్యా శ్చరామో గుణవశ్యచిత్తాః. 90

తస్మా త్త్వ ముత్సృజ్య సురేన్ద్ర లజ్జాం
ప్రగృహ్య వజ్రం మమ శీర్ష మాశు
జహీహ శక్రోఽపి నిశమ్య వాచం
వృత్రస్య తం చార్చయ దవ్యలీకం. 91

వృత్రోఽథ వామేన కరేణఘోరం
ప్రాయుజ్త వృష్ణే పరిఘం వివిధ్య
తం చాపి హస్తం చ వృషాసురస్య
చిచ్ఛేద వజ్రేణ గిరే రివాగ్రం. 92

సంఛిన్నహస్త స్స్వరుణాఽథ వృత్రః
క్షరన్నసృక్ సంపతితో ధరణ్యాం
కృత్వా క్షితా వేక హనుం దివిష్ఠం
చైకం హనుం భీకరవక్త్రగర్తం. 93

పాదప్రహారై స్తరు పర్వతాదీన్
మహాప్రమాణం వపు రాదదానః
విదారయన్ వజ్రధరం సవాహం
సంగృహ్య శీఘ్రం నిజగాద వృత్రః. 94

వృత్రాసురగ్రస్త ముదీక్ష్య శక్రం
శుచాకులా దేవగణా స్సమస్తాః
శక్త్యా హరే ర్యోగ బలేన చాపి
మృత్యుం సురేన్ద్రో నయయౌ నిగీర్ణః. 95

వజ్రేణ భిత్త్వోదర మింద్రశత్రోః
ఇంద్రో వినిష్క్రమ్య వివృద్ధతేజాః

దైత్యారితేజః పరిబృంహితేన
వజ్రేణ వృత్రస్య శిరో జహార. 96

మహాప్రమాణం సురవైరికణ్ఠం
ఇంద్రోద్యతం వజ్ర ముదీర్ణవేగం
అనేహసావత్సరమాత్రకేణ
సమచ్ఛినత్ వ్యాప్తసమస్తలోకం. 97.

తదా వినేదు స్స్వరదున్దుభీనాం
గణా స్సుమానాం న్యపతచ్చ వృష్టిః
ముదం సమాపు ర్మ్ముని దేవసంఘాః
హతే తు వృత్రే జగతా మమిత్రే. 98.

దేహా ద్వినిష్క్రమ్య మహాసురస్య
తేజ స్తదా పశ్యతి సర్వలోకే
లోకన్తు వైకుణ్ఠసమాఖ్యమాగాత్
సంకర్షణా త్తోత్తమ బోధభావాత్ . 99

హతరిపు మమరేంద్ర స్సిద్ధగన్ధర్వవిద్యా
ధరవరమునిదేవా స్సాధ్యవిశ్వాశ్వియక్షాః.
అతిముద ముపపన్నా వీక్షమాణా మహేన్ద్రి
హ్వాయమ దురిద మాద్యం విష్ణవే వృత్రహన్త్రి. 100

ప్రాసూత పృశ్ని స్సవితు స్తు సోమం
సావిత్ర్యభిఖ్యం పశు మగ్నిహోత్రం
భువస్స్వోభూరితిచాపి చాతు
ర్మాస్యాన్ మహాపంచ సవాన్ తనూజాన్. 101

భగస్య సిద్ధి ర్గృహిణీ విభుం ప్రభుం
తథాఽఽంగసంజ్ఞం మహిమాభిధానకం
సుతా మసూతాశిషమాత్త సువ్రతాం
సురూపిణీం ధాతురపి ప్రవక్ష్యతే. 102

కుహూశ్చ రాకా సుమతిశ్చ ధాతుః
పత్న్య స్సినీవాల్యభిధా బభూవుః
సాయం ప్రభాతన్త్వితి పూర్ణమాసం
దశం క్రమేణాఽజవయన్ తనూజాన్. 103.

తథా విధాతా ఽజనయత్ క్రియాయాం
పత్న్యాం పురీష్యాహ్వయ వహ్నివర్గాన్
చర్షణ్యభిఖ్యా వరుణస్యపత్నీ
వాల్మీకి భృగ్వాఖ్య సుతా వసూత. 104

శునీ సముద్రస్యసుతాఽన్యపత్నీ
తస్యైవ తస్యాం కలి వైద్య సంజ్ఞౌ
పుత్రౌ తనూజాం సురసున్దరీం చ
త్రయః ప్రచేతా స్సమసూత దేవః. 105.

కలేస్తు పుత్రౌ విజయోజయశ్చ
ఘృణి ర్మని ర్వైద్య సుతౌ ప్రతీతౌ
అసూత పుత్రం సురసున్దరీ చ
కలిం తదీయా గృణీతు హింసా. 106.

త్వష్టు స్సుతాయాం సమసూత పత్న్యాం
కలి ర్మదం స్వద్రమనాకవిఘ్నాన్
పుత్రాన్ తురీయం విధమాభిధానం
నాక స్త్వమూర్తి ర్నశిరాస్తు విఘ్నః. 107.

ఏకాంఘ్రి రాసీ ద్విధమస్త్వైక
హస్తో భవ త్స్వద్రమ నామధేయః
అసూత పుత్రన్యపి స్వద్రమాత్తు
బాలగ్రహా న్నైరృత నామధేయాన్. 108.

నాకస్యపత్నీ శకుని ర్బభూవ
హ్యయోముఖీ విఘ్న సధర్మిణీతి

రేవత్యభిఖ్యా విధమస్యపత్నీ
తదాత్మజా నైరృత నామధేయాః. 109.

మిత్రస్య రేవత్యభిధాన పత్న్యా
ముత్సర్గనామాపి చ పిప్పలాఖ్యః
అరిష్టసంజ్ఞస్య తనూజవర్యాః
త్రయో బభూవు స్సురమధ్యగణ్యాః. 110.

శక్రః పులోమ తనయాన్తు శచీసమాఖ్యాం
పత్నీం ప్రగృహ్య సుషువే తనయాన్ త్రిసంఖ్యాన్
కాకాసురః ప్రథమజ స్తనయో జయన్తః
పుత్రావరౌ వృషభ మీఢుష నామధేయౌ. 111.

పుత్ర్యౌ తు తస్యా భవతాం తు దేవ
సేనా జయన్త్యౌ సురనాయకస్య
పూర్వా త్రయో షడ్వదనస్య పత్నీ
శుక్రస్యపత్నీ త్వితరా జయన్తీ. 112.

పురా వృషా గౌతమ ధర్మపత్నీం
యదా లులోభాఽస్యసుతో జయన్తః
తదా తు కాకాంగధరో నిశాయాం
రరాట తస్మా దుటజోత్థిత స్సః. 113.

తపోమహిమ్నా త మవేక్ష్య కాక
తనుం జయన్తం కుపితో మునీంద్రః
రఘూత్తమాస్త్రప్రవర ప్రహారా
వధిన్తు కాకాంగధరత్వ రూపం. 114.

తస్మై దదౌ శాప మతో జయన్తో
మాతామహస్యాసురభావతశ్చ
భావం సమాప్యాసురమేవ కాక
రూప శ్చచార శ్రమదో మునీనాం. 115.

సచిత్రకూటాఖ్యగిరౌ ససీతే
రఘూత్తమే తన్వతి వాస మేషః
నిరీక్ష్య సీతాం మదనాభితప్తో
జగామ భక్షాయ చ తత్ర కాకః 116.

రామే విధాయాంబురతిం శ్రమేణ
సుప్తేఽథ సీతామృదులాంకమధ్యే
క్రూరై ర్నఖై స్తత్కుచ యుగ్మ మేష
కాకో రరాదాశు నివారితోఽపి. 117.

తదా ప్రబుద్ధ స్సమవేక్ష్య కాకం
వధాయ తస్యాశు పితామహాస్త్రం
నియుజ్య దర్భే రఘువంశనాథో
రుషా విచిక్షేప స వాయసాయ. 118.

తేనానుసృష్టోస్త్రవరేణ కాకః
కుత్రాప్య విన్దన్ శరణం త్రిలోక్యాం
రామోపకణ్ఠేతు పపాత దేవీ
ప్రత్యక్షమార్తః శరణాభికాంక్షీ. 119.

సంచోదితో దాశరథి స్స దేవ్యా
కృపారుణాక్ష్యా జనకేన్ద్ర పుత్ర్యా
అస్త్రస్య తస్యాక్షిపథం నియుజ్య
కాకం రరక్షాగతి మాత్తశాన్తిః. 120.

రామాస్త్ర సమ్పాత విమృష్ట శాపః
కాక స్స్వకీయం వపు రాదదానః
యథా పురా లోకమవాప్య శక్రం
శచీం చ సన్తోషయుజౌ చకార. 121.

ఉరుక్రమస్యా ప్యదితే స్సుతస్య
బభూవ కీ ర్తి ర్గృహిణీ స తస్యాం

సుతం బృహచ్ఛ్లోక మజీజన త్త
త్స్వతా బభూవు ర్న్రుప సౌభగాద్యాః. 122

సోఽయమేవ బలిబన్ధనహేతు
ర్మాయయా వటుక వామనవేషః
త్రిక్రమై స్త్రిజగతీం పరిగృహ్య
ప్రాదిశ న్మఘవతే మధువైరీ. 123.

ఏవం నిశమ్య వరవేంకట రంగభూపో
గోపాలకృష్ణ విబుధోదిత సాధువాదం
సంప్రాప్య తోష మురువిక్రమ దివ్యచేష్టా
శుశ్రూషయా పున రువాచ సుధీవర స్తం. 124.

పురా సుధాప్రాశనలబ్ధవిక్రమై
స్సురై స్సమేతేన శతాశ్రిధారిణా
బలి ర్హతోఽ భూదితి విశ్రుతం మయా
జిజీవ భూయః కథమేష సోఽసురః. 125.

యద్బన్ధనార్థం హరి రావిరాసీత్
గర్భేఽదితే ర్వామనవేషధారీ
లబ్ధం కథం చామృత మాదితేయైః
సర్వం తదేతత్ కథయాద్య విద్వన్. 126.

శ్రుత్వాఽథ తం వేంకట రంగభూప
ప్రశ్నం హరే శ్చేష్టిత సంశ్రయం సః
ప్రోవాచ నత్వా భగవత్పదాబ్జం
మాయావటో ర్వైభవ మత్యుదారమ్. 127.

యదా బలి ర్వృద్ధయశో బలశ్రియా
నిజై ర్బలై దేవగణాన్ సహేశ్వరాన్
మృథే జయ ద్భగ్నబలప్రభామతీన్
తదైవ శాపోఽపి తిరశ్చకార తాన్. 128.

దూర్వాసా ముని రమ్బరే తు విచర న్నైరావతస్థాయినం
దృష్ట్వా గోత్రభిదం కదాచి దమలాం సన్తాన పుష్పస్రజం
ప్రీత్యాదా త్స చ గర్విత స్త్రిజగతీనాథత్వమానీ మదా
ద్వ్యాచిక్షేప గజేన్ద్రమూర్ధని మునే స్సంపశ్యతో మూఢధీః. 129.

ఐరావత స్స పరిగృహ్య కరేణ మాలాం
మత్తోక్షిపత్ క్షితితలే సురభిప్రకృష్టః
క్రుద్ధోఽశప న్మునివరో మఘవన్త మేవం
మాలావమాన మభివీక్ష్య మృడాంశుజాతః. 130.

యస్మా త్సురాధిపతితా మదమత్తచిత్తో
దత్తాం మయా స్రజ మిమా మవమాన్య శక్ర!
వ్యాచిక్షిపో ద్విరదమూర్ధని తత్తవేయం
త్రైలోక్య సమ్ప దుపయాస్యతి నాశ మాశు 131.

అథావతీర్యాఽమరరా డ్గజోత్తమాత్
ప్రసాదయామాస మునిం మహారుషం
ప్రణమ్య భక్త్యా పరిగృహ్య తత్పదౌ
తతోఽవద ద్దేవపతిం మునీశ్వరః. 132.

భజతి మాం న దయా తు కదాచన
ప్రణతిభి ర్న కృపా ముపయామ్యహం
మునిగణై రితరై ర్మదమాపితః
స్తుతిపరైః కరుణాశరణైరభూః. 133.

శప్త స్సురాధిపతిరేవ ముదీర్ణరోషాత్
దూర్వాససా మునివరేణ యయౌ పురీం స్వాం
నిశ్శ్రీక మాస్త భువనత్రయ మేతదాది
విధ్వస్త సస్య తృణ వృక్షలతా ప్రతానం. 134.

లుప్తేషు యజ్ఞవిధిషు క్రతుభుగ్వరేణ్యాః
వృద్ధశ్రవో వరుణ వాయు యమానలాద్యాః

భూయ స్స్వసమ్పద ముపైతు సునిశ్చితార్థా
మేర్వద్రి మూర్ధని సభా మగమన్ విరిఞ్చేః . 135.

విజ్ఞాపిత స్సురగణై ర్విపదం స్వయమ్భూ
ర్నిస్సత్వకాన్ విగతభాం చ నిరీక్ష్య దేవాన్
లోకా నమజ్గళయుతాంశ్చ పరంపుమాంసం
ధ్యాయ న్నిదం సమవద ద్వికసన్ముఖ స్తాన్. 136.

యూయం భవోఽహ మసురా మనుజా గతి ర్యం
ముఖ్యా యదీయ తనవో హరి మాదినాథం
దేవం వ్రజామ శరణం స తు వోఽఖిలానా
మాపన్నివృత్తి శరణం కథయ త్యమోఘం. 137.

ఉక్త్వైవ మబ్జభవనో విబుధై స్సమేతో
లోకం జగామ విమలం మధుసూదనస్య
తుష్టావ వేదమయ గీర్భి రుదారరూప
చేష్టాగుణాన్ భగవతః పరమస్యపుంసః. 138.

స్తోత్రం విధాతరి విధాతరి దేవసంఘైః
స్స్వాకం సహస్రతరణిప్రభయా విరాజన్
ఆవిర్బభూవ పురతో ద్యుసదా మజానన్
తత్తేజసా హతదృశో న చ కించి దేతే. 139.

ఖంచ క్షితిం చ విదిశోఽపి దిశశ్చ దేవ
మజ్ఞాయ ముగ్ధ హృదయేషు సురేషు తేషు
దివ్యాం ఘనాఘననిభా మభివీక్ష్య మూర్తిం
విష్ణోః ప్రణమ్య విధి రస్తువ దాత్తతోషః 140.

స్వామిన్! సమస్తజగతాం లయజన్మసంస్థా
హేతుం భవన్త ముపయామ వయం శరణ్యాం
శాపా న్మనే రపగతా మమరాధిపానాం
లక్ష్మీం ప్రవర్ధయ పునశ్చ నతార్తిహారిన్. 141.

సంస్తుతో హరి రజాదిమై స్సురై
రేవ మాహ సకృపారసోజ్జ్వలః
హే సరోజభవ! శర్వ! నిర్జరా!
భాషితం శ్రుణుత మే శుభాక్షరం. 142.

దైతేయదానవగణై రచయం తు సన్ధిం
దేవా విసృజ్య రిపుభావ మథో మిళిత్వా
నిర్మథ్య దుగ్ధజలధిం సహ తై స్సుహృద్భిః
ప్రాశ్యామృతం బలయుతా విజయీ భవన్తు. 143.

నిక్షిప్య దుగ్ధామ్బుధి మధ్యదేశే
సర్వౌషధీ ర్మన్దరమేవ మన్థం
కృత్వా చ యోక్త్రం భుజగేంద్రనాథం
మన్థ న్తు వ స్తత్ర కరోమి సాహ్యం. 144.

ఏవం సమాదిశ్య సురాన్ సురేశే
విష్ణౌగతేన్తర్ధి మథాబ్జయోనిః
రుద్రశ్చ తస్మై ప్రణిపత్యలోకం
స్వం స్వం వరం జగ్మతు రాత్తతోషాః. 145.

ఇంద్రోఽథ నిర్జరగణైః పరిసేవ్యమానో
వైరోచనిం బలి ముపాగమ దాసనస్థం
సాన్త్వైః ప్రసాద్య మధురై రమృతస్య మన్థో
దన్తం సమాహ భగవద్గదితం తదానీం. 146.

కాలానుగుణ్యేన బలే స్సురేంద్ర
శ్శత్రో రపీష్టం తదభూ త్తదానీం
యే చాసురా స్తస్య సహాయభూతా
స్తేషా మభూ త్తచ్చ మనోనుకూలం. 147.

కృత్వాఽసురా స్సురగణా స్సమయం ప్రహృష్టాః
ప్రోత్పాట్య మన్దరగిరిం మహతాబలేన

బాహాభి రబ్ధి ముపనిన్యు రపారసార
యుక్తాభి రింద్ర బలిశమ్బర ముఖ్యభూతాః. 148.

వోఢుం న శక్తా స్తమపారభారం
సన్త్యజు స్తే బలినోఽపి శైలం
సంచూర్ణయామాస పతన్ గిరీంద్రో
భారేణ తాన్ దానవదైత్యదేవాన్. 149.

వితేజసో దైన్యజుషోఽథ వీక్ష్య
హరిః కృపాళు ర్వికీర్ణ దేహాన్
సురాసురాన్ ప్రాదురభూ త్స తత్ర
కటాక్షవీక్షాభి రజీవయ త్తాన్. 150.

తత స్సమారోప్య సుపర్ణ పృష్ఠే
గిరిం హరి ర్మన్దర మమ్బుజాక్షః
కరేణ చైకేన జగామ సిన్ధుం
స్వయం సమారుహ్య చ తై స్సమేతః. 151.

స్కన్ధా ద్గరుత్మా నవరోప్య శైలం
దుగ్ధాబ్ధి మధ్యే హరిణాఽనుశిష్టః
చిక్షేప పశ్చా దమరాసురేంద్రాః
సంప్రార్థయన్ వాసుకి ముగ్రసారం. 152.

భాగో భవిష్యతి తవాప్యమృతేఽత్రనాగ
రాజన్! విధేహి మథనే బహుళం సహాయం
సంప్రార్థ్య చైవ మహినం చ విధాయ యోక్త్రం
ప్రారేభిరే మథితు మబ్ధి మమర్త్య దైత్యాః. 153.

తదా:

జగ్రాహ వక్త్రే మహిపస్య హరి స్సఖేలో
దైత్యాస్తు పుచ్ఛపరిపీడనమేవ నైచ్ఛన్
తూష్ణీం స్థితా నథ విలోక్య హరిస్తు దైత్యాన్
పుచ్ఛం స్వయం సహసుర స్సమగృహ్ణతాశు. 154.

అథామ్బుధౌ తైః పరిమథ్యమానే
హ్యనాశ్రయోద్రి స్సమమజ్జ మధ్యే
తతోఽభవ న్నిర్జర దానవేంద్రా
హతప్రభా వ్యర్థహృద స్సదుఃఖాః. 155.

తదాన్తరాయం భగవా న్నిరీక్ష్య
విషాద మప్యాసురనిర్జరాణాం
ప్రగృహ్య రూపం కమఠస్య దేవః
ప్రవిశ్యచాన్త ర్గిరి ముజ్జహార. 156.

దృష్ట్వా సముత్థిత మథాద్రి ముదన్వదంత
స్తుష్ట్వా మమన్థు రమరాదితిజాశ్చ భూయః
పృష్ఠేన సోఽచల మధారయ దిన్దిరేశో
ద్వీపోపమేన మహతా కమఠేంద్రరూపః. 157.

హరి ర్గిరిం తత్ర సలక్షయోజన
ప్రమాణ విస్తారిణి పృష్ఠభాగకే
ధరన్ వివిశ్యామర దైత్యవిగ్రహాన్
చకార తేషాం తరసో విశేషకం. 158.

ప్రవిశ్య చాహీంద్ర మమర్త్యనాథో
గిరీంద్రమ ప్యాక్రమతోపరిష్టాత్
విరించి రుద్రేంద్రముఖై స్సురేంద్రై
రభిష్టుతో దివ్యభివృష్టపుష్పః. 159.

తతో బలిష్ఠా స్సురదైత్యనాయకాః
మమన్థు రుద్వేలతరఙ్గ మర్ణవం
సుధాశయా ధైర్యమవాప్య శార్ఙ్గిణః
ప్రసాదతో వీత శుచః ప్రహర్షితాః. 160.

భోగీంద్ర సాహస్రముఖోదరోద్య
త్ఫూత్కారవహ్న్యర్చి రపేతశోభాః

దావానలజ్వాలవిదగ్ధరూపాః
దైత్యా స్తథారణ్యనగా ఇవాసన్. 161.

తచ్ఛ్వాసవహ్న్యగ్రశిఖావిధూత
శోభాస్సురాశ్చాపి విధూమ్రరూపాః
ఇంద్రాజ్ఞయా సంవవృషు ర్ఘనేంద్రా
శ్శైత్యం వహన్తో వపు రాశుగాశ్చ. 162.

చిరేణ మథితేஉమ్బుధా వసుర దేవసంఘై ర్యదా
సుధా న సమజాయత ప్రథమ మత్ర మోదావహా
తదా హరి రుదారధీ ర్ఘనరుచిః కృపాసాగరో
మమన్థ సురమధ్యగ స్స్వయ ముదూహ్య భోగీశ్వరం. 163.

హాలాహలాఖ్య మజని ప్రథమం సుభీమం
దుగ్ధామ్బుధౌ విష మథాతత దిగ్వ్యయత్ క్ష్మాం
భీతా నిరీక్ష్య సకలాదితిజా స్సురాశ్చ
ప్రాపు శ్శివం శరణ మద్రివరాశ్రమస్థం. 164.

దేవై స్తుతోஉథ గిరిశో విషభక్షణార్థ
మామన్త్ర్య శైలతనయాం కరుణాముపేతః
ప్రీతిం హరేశ్చ విదధ ద్విధిశాసనేన
స్త్వస్త్యర్థ మగ్రస దుదగ్రవిషం త్రిలోక్యాః. 165.

ధ్యాత్వా హరే శ్చరణపంకజ ముగ్ర ముగ్రే
సంపీతవత్యపి గరం సమభూ ద్గళేஉస్య
నైల్యం తదంజలి గళ ద్విషబిన్దులేశాన్
నాగాళయ స్తృణలతాః కతిచిత్ వ్యగృహ్ణన్. 166.

భూయో మమన్థు ర్జలధిం తుష్టా శ్చాథ సురాసురాః
జాతా తత్ర హవిర్ధానీ మునయ స్తా ముపాదదుః. 167.

తతో உజాయత శీతాంశుః జ్యోత్స్నాప్యాయితనిర్జరః
తమగృహ్ణా త్తు భూతేశ స్స్వశిరోభూషణం పరం. 168.

ఉచ్చైశ్శ్రవానామ హయ స్తతోఽభూత్
చంద్రోపమం తం బలి రాచకాంక్షే
ఐరావతోనామ తతో ద్విపేంద్రో
జజ్ఞే చతుర్ద ద్ధిమవన్నిభాభః. 169.

తతో ఽజాయన్త కరిణః కరిణ్యోష్టౌ చ భూమిప
మణిరత్నం కౌస్తుభం చ చక్రే తత్ర స్పృహాం హరిః. 170.

తత స్సురద్రుమః పారిజాతో భూత్కామితార్థదః
జాతా స్తతో హ్యప్సరస స్సువక్త్రా స్స్వర్గిభిర్వృతాః. 171.

తతః ప్రాదురభూ ల్లక్ష్మీ ర్విద్యుద్వర్ణా ధృతామ్బుజా
తా మపైక్షన్త సకలా స్ససురాఽసురదానవాః. 172.

ఇంద్రో నినాయ వరమాసన మమ్బుజాక్ష్యై
నద్య స్సువర్ణకలశై స్సలిలం సుగన్ధి
భూమి స్తదర్థ సకలౌషధివర్గమేవ
గావః పవిత్ర మథ గవ్యగణం చ నిన్యుః. 173.

పుష్పాణి రాధ మధుజాని తదా వసన్త
శ్చక్రు ర్ముదా మునిగణా భవుకాభిషేకం
నట్యశ్చ నృత్త మథ మఙ్గళగీతపాఠాన్
గన్ధర్వకింపురుషకిన్నర నారదాద్యాః. 174.

మేఘాశ్చ విగ్రహధరాః పణవానకాదీన్
న్యఘ్నన్ దిశావరగజాః కనకోదకుమ్భైః
పద్మోల్లసత్కరయుగాం కమలాం సురూపాం
సూక్తై ర్ద్విజేన్ద్రగదితై స్తు ముదాభ్యషిఞ్చన్. 175.

తతోఽబ్ధిః పీతకౌశేయే నిన్యే తు వరుణ స్స్రజం
తులసీ సుమసన్నద్ధాం మత్తాళిధ్వనితాన్తరాం. 176.

విశ్వకర్మాభూషణాని హారంచాపి సరస్వతీ
బ్రహ్మా తు పద్మమాలిన్యై కుణ్డలే తు ఫణీశ్వరః.

తత స్స్వాలంకృతా లక్ష్మీ ర్భూషణై స్తై ర్మనోహరైః
రూపహాసాదిభి శ్చిత్తం సర్వేషా మాచకర్ష హ. 178.

సా వీక్షమాణా పతి మాత్మనోర్హం
లక్ష్మీ జగత్స్వాస్థ్యయనాభికామా
సంపశ్యత స్సర్వజనస్య విష్ణోః
జగ్రాహ వక్షస్థ్సల మాత్మవాసం. 179.

స్థితా భగవతో వక్షస్థలే కౌస్తుభదీపితే
కటాక్షై రర్థిత శ్రీకాన్ చక్రే కరుణయా సురాన్. 180.

తయాఽభివీక్షితా దేవా ముదమాపు ర్నిరన్తరాం
ఉపేక్షయాఽథ లక్ష్మ్యాస్తే వ్యథితా దైత్యదానవాః. 181.

జజ్ఞేఽథ వారుణీకన్యా కమలాక్షీ సురూపిణీ
హరే రనుమతేనై వసురా స్తాం సముపాదదుః. 182.

భూయోంబుధౌ మధ్యమానే దేవై ర్దైత్యైశ్చ దానవైః
పీతామ్బరోఽబ్జనయనః స్నిగ్ధనీలాలకాఞ్చితః. 183.

ధన్వన్తరిర్నామ హరేరంశః పురుషసత్తమః
సుధారస ఘనం వర్ణకలశం పాణినా దధత్ . 184.

ప్రాదుర్బభూవ సర్వేషా మ్పశ్యతా మద్భుతాకృతిః
తతోఽసురా స్తం కలశం వీక్ష్య జహ్రు స్సుధాన్వితం. 185.

హృతేఽసురై స్తదా పాత్రే దీనా దేవగణా విభుం
శరణ్యం జగ్ము రమృతప్రాశనార్థం హరిం తదా. 186.

తతో దైన్యం సమాలోక్య దేవానాం విశ్వభావనః
మాఖేదం కురుతే త్యుక్త్వా కృత్యం వ స్సాధయా మ్యహం
తత్రైవాన్తర్దధే విష్ణు స్తతోఽభూ త్కలహో మిథః. 187

జగన్మోహిన్యవతారః

తత స్సమాదాయ వధూతనుం హరిః
ప్రబుద్ధనీలోత్పలచారులోచనాం
స్మితారుణాధో రదనచ్ఛదోజ్వల
న్ముఖాంబుజాం పీనపయోధరద్వయాం. 188.

విమోహయన్ విగ్రహరూపసంపదా
సమావిరాసీ ద్ధురి దైత్యనాకినాం
నిరీక్ష్య తం వంచిత నైజమానసా
స్సుధాఘటం తద్వచనై రథాసురాః. 189.

విభజ్య నో దేహి మిథోవిరోధినాం
సుధానిమిత్తం త్వితి తత్కరేఽర్పయన్. 190

అంగీచకార భగవా నథ యోషిదఙ్గః
పీయూష సంవిభజనం త్రిదశాసురాణాం
తచ్ఛాసనేన కృతసంప్లవ సాన్ధ్యహోమాః
పూతాః కుశేష్వభిసురాశ మథ న్యషీదన్. 191.

పంక్త్యోర్ద్వయో స్తాం సునివేశ్య దేవాన్
దైత్యాంశ్చ దేవః పృథగాసనేషు
అపాయయ న్దేవగణాన్ పురస్తాత్
పీయుష మత్యాదరతోఽమరేశః. 192.

తే పాలయన్త స్సమయం చ దైత్యాః
రూపేణ మోహం చ గతా స్తరుణ్యాః
తూష్ణీం స్థితా స్త్రీవధ నిన్ద్యభావాత్
కించి న్నచోచు ర్వచనం విరుద్ధం. 193.

గః తదా సింహికాతనయః స్వర్భానుర్నామదైత్య స్సుధాప్రాశనాతి త్వరయా సురవేషప్రతిచ్ఛన్న స్తత్పంక్తిం ప్రవిశ్య సుధాం జగ్రాహ.194.

చన్ద్రార్కావసురం తం తు తదా సూచయతాం విభోః

పిబత స్తస్య చిచ్ఛేద శిర శ్చక్రేణ మాధవః. 195.

యదచ్ఛిన చ్ఛిర స్తస్య గళస్యాథః ప్రవేశనాత్
పురా సుధాయా స్తచ్ఛీర్షం జిజీవాఽమృతసంప్లుతం. 196.

కబన్ధ స్తు పపాతోర్వ్యాం సర్వేషాం పశ్యతాం తదా
నిదేశతో విరించే స్తౌ గ్రహౌ వభవతాం తదా. 197.

రాహుః కేతురితి ఖ్యాతౌ చంద్రార్కపరిపీడకౌ
మాయయా భగవాన్ దేవాన్ ప్రాశయిత్వా సుధారసం. 198.

విసృజ్య యోషితోరూపం స్వీయంరూప మవాప్య చ
తస్థౌ తత్ర శ్రియాదీప్తః పశ్యతా మమరద్విషాం. 199.

తాననుజ్ఞాప్య దేవేశః పీతామృతరసాన్ సురాన్
సమధిష్ఠాయ గరుడం యయౌ స్వంలోక మచ్యుతః. 200.

అరీణాం ఫలసంసిద్ధేః ప్రయాసా దాత్మనాం తదా
ఉద్యమ్యాయుథ సంఘాతా నుత్పేతు రమరాన్ ప్రతి. 201.

అథాఽభూ దాహవో భీమః సురాణాం చ సురద్విషాం
సుధాపానసమాయాతబలా స్సంయయుధు స్సురాః. 202.

వైరోచనిః కామగమాప్య యానం
వైహాయసం సంరచితం మయేన
యయౌ తదా దానవసైన్యనాథో
రణాయ సర్వాస్త్రిగణాభిపూర్ణః. 203.

బాణ ద్విమూర్ధ నముచీల్వల విప్రచిత్తి
హేతిప్రహేతి కపిలోత్కల వజ్రదంష్ట్రాః
శుమ్భో విరోచన నిశుమ్భ మయాశ్చజమ్భో
రిష్టోగ్రదృక్శకుని తారక కాలనాభాః. 204.

అయోముఖ శ్శమ్బర శంకుశీర్షా
స్తథేతరే దానవవర్గముఖ్యాః

రుషారుణాక్షా విదధు స్సమీకం
సురై స్సుధాప్రాశనదృప్తచిత్తైః. 205.

తదా మహేంద్ర స్సురరా డారుహ్యైరావతం గజం
బభా వుదయశైలస్థ సవితేవ లసత్కరః. 206.

తమావృత్య దిశాపాలా స్సర్వేన్యే చ సురోత్తమాః
తస్థు ర్యుద్ధాయ నిస్త్రింశ ప్రాసాస్త్రాది లసత్కరాః. 207.

గః తదా బలేరిన్ద్రేణ తారకస్య గుహేన హేతే ర్వరుణేన ప్రహేతే ర్మిత్రేణ కాలనాభస్య యమేన మయస్య విశ్వకర్మణా శమ్బరస్య త్వష్ట్రా విరోచనస్య స్సవిత్రా నముచేః పరాజితేన వృషపర్వణోఽశ్విభ్యాం బాణ ప్రభృతీనా మ్బలిసుతానాం సూర్యేణ రాహో స్సోమేన పులోమ్నోఽనిలేన శుమ్భనిశు మ్భయో ర్భద్రకాళ్యా జమ్భస్య వృషాకపినా మహిషస్య విభావసునా వాతాపీల్వలయో ర్మరీచ్యాదిభిః దుర్మదస్య కామదేవేన ఉత్కలస్య మాతృ గణైః ఉశనసో బృహస్పతినా నరకస్య శనైశ్చరేణ నివాత కవచానాం మరుద్భిః కాలేయానాం వసుభిః పౌలోమానాం విశ్వేదేవైః క్రోధవశానాం రుద్రైః ఏవం ప్రకారేణ సురాణా మసురాణాంచ ద్వంద్వయుద్ధ మభవత్. 208.

ప్రాసాసి తోమర పరశ్వధ భిణ్డివాల
శక్త్యష్టి శకిశరముఖ్య మహాయుధై స్తే
చక్రు స్స్వయుద్ధ మభినిర్గతరేణువార
పంకీకృతాంబుధిగణా స్సురదైత్యవర్గాః. 209.

బలిర్మహేంద్ర ర్దశభి స్త్రిభిస్తు
గజం చతుర్భి శ్చతురస్తురఙ్గాన్
జఘాన చైకేన శరేణ సూతం
సమచ్ఛిన త్తాన్ మఘవాఽథ భల్లైః 210.

తదనువీక్ష్య సురేంద్రబలం బలి
స్సమరకోపవిదీపిత లోచనః
సధృతవానథ శక్తి మమిత్రహా
హరి రథాచ్ఛిన దస్య కరస్థితాం. 211.

తతో బలి శ్శూలముఖా న్యాయుధా న్యాక్షిప ద్ధరౌ
తాని సర్వాణి చిచ్ఛేద ప్రత్యస్త్రై స్సురనాయకః. 212.

ససర్జ మాయా మథ చాసురీం బలి
స్సంప్రాప్య చాన్తర్ధి మలక్ష్యవిగ్రహః
తదాఽవిరాసీ త్సురసైన్యమస్తకే
గిరిర్దవాగ్న్యావృత వృక్షసంయుతః. 213.

సంపీడితా స్సురగణా బలిముక్తమాయా
శస్త్రాస్త్రశైలతరుషణ్డమహోగ్రవర్షైః
కర్తుం న తత్ ప్రతివిధిం నిపుణా శ్శరణ్యం
జగ్ము ర్హరిం శరణ మాశ్రితసర్వబన్ధుం. 214.

ఖగపతిమధిరూఢః కైటభారి స్సువర్ణ
క్షితిధర శిఖరోద్య త్కాలనీలామ్బుదాభః
కరతలవిలస చ్ఛ్రీశంఖ కోదణ్డ నిర్య
చ్ఛరగణవిజితారి స్తోషయామాస దేవాన్. 215.

ప్రవిశతి రణరంగం శ్రీపతౌ దైత్యమాయా
వ్యపగమ దథ దైత్యః కాలనేమి స్సుదృప్తః
ఇభరిపువరయానే సంస్థిత శ్శూలముగ్రం
రిపురుధిర వసాక్తం ప్రాహిణో ల్లోకభర్త్రే. 216.

ఉపరి తు నిపతన్తం పక్షివాహ స్సశూలం
మధురిపు రపహృత్య స్వీయహస్తేన శీఘ్రం
తమ సుర మవధీ ద్వై భూపతేనైవ దేవ
స్తదను నృప సుమాలీ మాలినామా చ దైత్యః. 217.

రణభువ ముపయాతౌ చక్రతు ర్ఘోరయుద్ధం
మధురిపుకరనిర్య చ్చక్ర సంకృత్త శీర్షౌ
యమసదన ముపేతౌ మాల్యవాంశ్చాపి పశ్చాత్
రథవరమధిరూఢో జన్మభూమిం జగామ. 218.

ఖగవర మతిరుష్ట స్తారక్ష్య మాహత్య తీక్ ష్ణాం
రిపుగణరుధిరార్ద్రాఙ్గిం స్వాం గదాం భ్రామయిత్వా
సపది వికసితాక్ష్ణా శార్‌ఙ్గిణా చక్రకృత్తో
జ్వలమణిమకుటోద్య న్మస్తదో న్యస్తదేహః. 219.

తదను హరికటాక్షా ల్లబ్ధ సత్వ స్సురేంద్రో
బలిమభిముఖమైక్ష్య ప్రాహిణోత్ వజ్రముగ్రం
బలిరథ సహయానో వజ్రభిన్న ప్రతీకో
గిరిరివ హతపక్షః ప్రాప త ద్భూప! భూమౌ. 220.

సుహృద మథ నిరీక్ష్య ప్రోద్ధతం నిర్గతాసుం
సురపతి మభిగర్జన్ జమ్భనామాఽసురేంద్రః
మృగపతి మధిరుహ్యా క్రోధరక్తేక్షణశ్రీః
ద్విపమపి గదయేంద్రం తాడయామాస వీర్యాత్. 221.

ఇభపతిరపిపీడాం భూయసీం ప్రాప్య జాను
ద్వయ పరిధృత భూమిః కశ్మలం సంజగామ
దశశతహరియుక్తం మాతలి స్స్యన్దనాగ్ర్యం
సమనయ దథ శక్రో ప్యారురోహైన మాశు. 223.

అథ సురపతి సూతం ప్రావధీత్ జంభదైత్యో
జ్వలదరుణనిభాంగం శూలముద్యమ్య రుష్టః
అహర దథ సురేంద్ర శ్శంభతో జంభశీర్షం
తదను నముచి పాకౌ ప్రాపు రాజిం బలశ్చ.

దశశత తురగేన్ద్రాన్ ఇన్ద్ర మప్యప్రమత్తో
దశశతవరబాణై రేక సంఖ్యాధికైశ్చ
బలఇతిరిపురార్ద్ర పాకనామా శతాభ్యాం
రథమపి రథవాహం ప్రార్పయ త్తీక్ష్ణ బాణైః. 224.

నముచి రథపృషత్కై స్స్వర్ణ పుంఖై రమోఘైః
దశభి రహర దింద్రం పంచసంఖ్యా విశిష్టైః

తరణిమివ ఘనౌఘాః ప్రావృషి ప్రాప్త తోషా
స్సపది చ రిపు రాస్తే వారయామాసు రింద్రం . 225.

శరగణావృత మింద్రమధీశ్వరం
సురగణా దదృశు ర్న యదామృధే
రిపుగణై ర్భృశ మర్దిత మూర్తయో
బహుళదుఃఖ మవాపు రనాయకాః. 226.

విశిఖపంజరతోఽభిగతాకృతి
స్సరథసూత తురంగగణోవృషా
సురముదం విదదత్ క్షణదాత్యయే
రవిరివావిరభూ ద్ద్విషదగ్రతః. 227.

సురపతి శ్శిరసీ శతకోటినా
నృప జహార తతో బలపాకయోః
నముచి రప్యథరోషశుచాకుల
స్సమభితో ద్విషతో వరశూలవాన్. (స్థితఇతి శేషః) 228.

శూలేన తేన వినదన్ మృగరాడివేంద్రం
ఘంటాష్టకోజ్జ్వలరుచా నిజఘాన దైత్యః
ఛిత్వాఽథ తం చ గగనే వివిధైః పృషత్కైః
దమ్భోళినా గళతలేఽస్య జఘాన శక్రః. 229.

తేనాహతోఽపి గిరిపక్ష విదారణేన
నానావిధాఽసురమహారుధిరోక్షితేన
కించి ద్వ్యథాంచ న యయౌ నముచి స్తదానీం
చిన్తావిషణ్ణహృదయ శ్చుచ మాప శక్రః. 230.

శుష్కేణ చార్ద్రేణ న చాయమర్త్యో
వధస్త్వితీంద్రోఽథ నిశమ్య వాణీం
అరూపిణీం ఫేన ముదీక్ష్యనార్ద్రం
శుష్కం చ తేనాచ్ఛిన దస్యశీర్షం. 231.

నేదు ర్దున్దుభయ స్తథా సురపథే గన్ధర్వముఖ్యా జగుః
మాల్యైర్దేవ మవాకిరన్ మునిగణా స్సన్తుష్టువు శ్చాదరాత్
నిర్దిష్టేన విరించినా సురగణా దేవర్షిణా చోదితా
స్సంప్రాప్తా శ్శమమాపు రాత్మనిలయం స్వాం సంపదాంచామరాః. 232

తదను నిహతశేషం దానవేంద్రా బలిం తం
నిజకులగురువాసం ప్రాపయ న్నష్టమద్రిం
కవిరపి సముదీక్ష్య స్వీయశీర్ష ప్రణాశం
స నిహతశిరసో యే జీవయ త్తాన్ స్వశక్త్యా. 233.

బలిరపి విగతాసు స్స్పష్టమాత్ర స్తదానీం
పున రుపగతజన్మా భార్గవేన క్షణేన
అసురగణసమేతః ప్రాప్య ధామ స్వకీయం
సమనుభవదశేషాభీష్టవర్గా నభీక్షణం. 234.

జగన్మోహినీచరిత్రం.

అథ పురుషవరేణ్య స్స్వీకృతా త్యద్భుత స్త్రీ
తను రమృత మమర్త్యాన్ పాయయామాసచేతి
హిమగిరిశిఖరస్థ స్సన్నిశమ్య త్రినేత్రః
వృషవరమధిరూఢ స్సంప్రతస్థే సజానిః. 235.

అథ హరిపద మాప్త్వా సంప్రణ మ్యాంబుజాక్షం
శ్రుతిశిఖరవచోభి స్సంస్తువన్ దేవదేవం
యువతితను ముదారాం స్వీకృతా న్తేన శూలీ
వ్యతనుత నిజభావం ద్రష్టు మాశ్చర్యరూపామ్. 236.

మధురిపు రథభావం స్వీయయోషాంగసేవా
దృఢరతి మభివీక్ష్యానుగ్రహా త్తత్ క్షణేన
ఉపవనరతిశీలాం సున్దరోరు స్తనాఢ్యాం
శశినిభముఖపద్మాం దర్శయామాస మూర్తిం. 237.

నిస్సాదృశ్య సురూపయౌవనముఖైః పూర్ణాంగుణై స్తాం తనుం
విష్ణో ర్వీక్ష్య సమక్ష మప్యగపతేఃపుత్ర్యాః స్మరారి స్తదా
ముగ్ధ స్తత్పరిరమ్భణేచ్ఛు రబలా సా యత్ర యత్రాగమత్
భ్రాన్త స్స్వాన్తఇవాభిభూత మహిమా దుద్రావ తన్మాయయా. 238.

తత్రో ద్యానవనే సలీలచరణన్యాసం వ్రజన్త్యా స్తదా
వస్త్రం వాయు రపాహర ద్వివసనాం లజ్జావనమ్రాననాం
హాసాలోకన తత్పరాం తరుగణే సంలీయమానాం వధూం
బాహుభ్యాం పరిషస్వజే పశుపతిః కేశాన్ గృహీత్వా హఠాత్ .239.

సావాశితేవ కరిణా తరుణీ మృడేన
గాఢం నిపీడితను ర్వ్యవధూయ బాహూ
దుద్రావ కీర్ణచికురా గిరిశోఽపి తస్యాః
పన్థానమేవ సమపద్యత మూఢచిత్తః. 240.

నిధ్యాయత శ్శితిగళస్య తదాఽబలాం తాం
రేతోపత ద్భువి వికీర్ణ మమోఘవీర్యం
సంలజ్జిత స్తదను తాం మధువైరిమాయాం
జ్ఞాత్వా పునః ప్రకృతి మాప కృశానురేతాః. 241.

రేత స్తదీయ మపత ద్భువి యత్ర యత్ర
లిఙ్గాని హాటకమయా న్యభవం చ తత్ర
సాన్నిధ్య మత్ర తనుతే భగవాన్ పురారిః
అద్యాఽపి తాని మునయః ప్రణమన్తి నిత్యం. 242.

ఏవం పుమాన్ పరతరో గిరిశం నిరీక్ష్య
సవ్రీళమేవ నిజరూప ముపేత్య తస్థౌ
స్థాణుః ప్రణమ్య సగణో హరిపాదపద్మం
యాతో నిజాఽవసథ మంబికయా సమేతః. 243.

బలిచరిత్రం.

యదా తు శుక్రేణ స జీవితో బలిః
కృతం విజానన్ గురుణా వినిర్మితం
అతోష యత్తం సకలార్థదానతః
కవిం గురుం తత్కులజాం శ్చ తాపసాన్. 244.

స విప్రవర్యై ర్భృగుభి స్సుతోషితైః
విజేతుకామ స్త్రిదివం బలి ర్బలీ
హరిం పరం విశ్వజితా సమార్చ్య
న్మహాఽభిషేకోదక సిక్తమస్తకః. 245.

అథాఽగ్నికుణ్డాదభినిర్గతో రథః
తురంగమా శ్చార్కరథాశ్వభాసురాః
మృగేన్ద్ర కేతుశ్చ ధనుశ్చ కాంచనం
నిషంగయుగ్మం కవచం చ సాయకాః. 246.

తదా బలే ర్మాల్య మదా ద్విరించినో
దదౌ చ శుక్రో జలజం చ భాసురం
తతః పరిక్రమ్య గురూన్ ప్రణమ్య తం
సమారురోహాశు రథం జయేచ్ఛయా. 247.

ప్రహ్లాదమానమ్య పితామహం బలి
ర్ధను శ్శరోద్య త్కరవాలశోభితః
విరాజయన్ ద్యాం ప్రభయా దిశశ్చ తాం
జగామ సుత్రామపురీం మహాసురైః. 248.

అథాఽభియాన్తం బలి మాత్మవైరిణం
నిశమ్య శక్ర స్సముబాచ వాక్పతిం
మయాహతః పూర్వ మభూ దయం బలిః
కుతః పునర్వృద్ధబలోఽభిగచ్ఛతి. 249.

గురు ర్నిశమ్యేంద్రవచ స్సుకాతరం
జగాద శుక్రేణ బలే స్సమూర్జితం
బలం చ వీర్యం చ మహశ్చ తాదృశం
స విశ్వజిద్యాగవరేణ సంభృతమ్. 250.

స్థాతుం సమగ్రబలవీర్యజుషోఽద్య తస్య
శక్తో నకోఽపి ధురి దేవమృతే రమేశం
త ద్యాత కాలగతి మైక్ష్య పదా త్స్వకీయాత్
యావ ద్వినక్ష్యతి బలం బలినో బలేస్తు. 251.

శ్రుత్వాఽథ గీష్పతివచ స్త్రిదశా స్సమోహా
స్సన్త్యజ్య సద్మ సమలక్షిత నైజరూపాః
లీనా విచేరు రథ సిద్ధజయ స్సభృత్యో
నిష్కణ్టకం స బుభుజే బలి రింద్రలోకం. 252.

ఏవం జితేషు తనయేష్వదితి స్సపత్నై
ర్దుఃఖాకులాఽశ్రమగతం పతి మాప దీనా
నాథాత్మజాః మమ జితా బలినా విలీనా
దుఃఖం దహ త్యనుదినం హృదయం మమైతత్. 253.

తద్దేహి మే బలిరిపుం తనయం సువీర్య
ధైర్యాది సద్గుణగణాఢ్య ముదారరూపం
శ్రుత్వాఽథ కశ్యపముని ర్వచనం గృహిణ్యాః
తా మాదిదేశ సపయోవ్రత మచ్యుతార్థం. 254.

పత్యుక్త తత్ప్రతివిధాన విలీనపుత్ర
దుఃఖా సమార్చయ దనేన పరంపుమాంసం.
పక్షేఽర్జునే ద్విషడహస్తు తపస్యమాసే
తత్రాఽవిరాస భగవా నదితే స్సమక్షం. 255.

శ్రీశంఖచక్రవరశార్ఙ్గ గదాయుధోద్య
ద్బాహుచతుష్క లసితం కనకాంశుకాంతం

పద్మోరసం సరసిజాక్ష ముదీక్ష్యదేవం
ప్రీత్యా ననామ భువి దణ్డవ దుత్థితా సా. 256.

తద్దర్శన ప్రమదతః పులకాంచితాంగీ
వాచా స్తువ న్మధుర గద్గదయా శనై స్తం
శ్రుత్వాఽదితే స్తవ ముదార మువాచ దేవః
ప్రీతి ప్రఫుల్లనయన శ్శమయన్ తదాధిం. 257.

జ్ఞాతం త్వయా యదభికాంక్షిత మస్తి దేవి
తత్సర్వమేవ తు మయా సుత దుఃఖతప్తే
ద్రష్టుం త్వ మిచ్ఛసి సుతాన్ త్రిదివాధిరూఢాన్
భూయ స్సమృద్ధ విభవాన్ జితశత్రువర్గాన్. 258.

తుష్టోఽదితే తవ పయోవ్రత చర్యయా ఽహం
స్వాంశేన తే జఠరమేత్య భవామి సూనుః
జిత్వా బలిం పునరపి ప్రదదామి దేవి
శక్రాయ నాకవసతిం మహతీం శ్రియం చ. 259.

మాతః పతిం సముపగచ్ఛ మరీచిపుత్రం
తత్రోదరే తవ విశామ్యహ మాశు దేవి
ఉక్త్వైవ మబ్జనయనో ఽన్తరధీయతాఽథ
సంప్రాప సా పతి మపత్య మపేక్షమాణా. 260.

సా గర్భ మాధత్త మునీంద్ర సంభృతం
తత్రాఽవిశ ల్లోకపతి ర్జనార్దనః
విజ్ఞాయ తద్గర్భగతం విరించన
స్తుష్టావ తన్నామగణైః శ్రియఃపతిం. 261.

నమో నమస్తే పురుషాయ విష్ణవే
త్రైలోక్యనాథాయ నమో నమోనమః
నమోనమః కారణకారణాయ తే
నమోంబుజాక్షాయ రమాధవాయ తే. 262.

స్వామి న్నదిత్యా మవతీర్య శత్రుభి
ర్విక్లిష్టరూపాన్ పరిపాలయా ఽమరాన్
త్వామేవ లోకస్య చరాచరస్య చ
స్థిత్యుద్భవాంతాది ముశన్తి సద్గిరః. 263.

ఏవం స్తుతో హరి రజేన కృపాసముద్ర
స్తస్యాం తదా ఽవిరభవ న్నళినాయతాక్షః
పీతాంబర శ్చతురుదంచిత బాహుశోభి
శంఖారి సారస గదా సమలంకృతశ్రీః. 264.

శ్యామార్జునః కనకకుణ్డలకాన్తికాన్త
నీలాలకాంచిత ముఖామ్బురుహ శ్రియోద్యన్
శ్రీవత్సకౌస్తుభ రమా వనమాలికాన్త
ముక్తాసరోల్లస దుదగ్ర విశాలవక్షః. 265.

కేయూర నూపుర కిరీట లలాటికాది
భూషా విభూషిత తనుః కరుణాప్రవాహైః
సంప్లావయన్ హృ దదితే ర్జ్వలయ న్నరిష్టం
శ్రోణాఖ్యభే ఽభిజితి విష్ణుతిథౌ నభస్యే. 266.

నేదు స్తదా త్రిదశదున్దుభయో ఽన్తరిక్షే
గన్ధర్వకిన్నరగణా మధురం త్వగాయన్
నృత్యం వితేను రధికం సురవారయోషాః
ఖాత్పుష్పవృష్టి రదితే ర్నిలయే పపాత. 267.

దృష్ట్వా సుతం పరమపూరుష లక్షణాఢ్యం
తుష్టా దితి స్సమభవ ద్విగతాన్తరార్తిః
సంసేవ్య దేవ మవతీర్య హరిం స్వశక్త్యా
బ్రహ్మావద జ్జయజయేతి ముదాభిపన్నః. 268.

య స్త్వావిరాస జగదీశ్వరలింగయుక్త
స్సో ఽభూత్ క్షణేన వటువామన రూపధారీ

సంపశ్యతో జనకయో ర్ముద మాదధానో
జాతక్రియాది మథ తస్య ముని శ్చకార. 269.

తస్మై శ్రీవటువామనాయ సమదా ద్యజ్ఞోపవీతం గురు
ర్గాయత్రీం సవితా దిశ త్సుసురుచిరాం మౌంజీం పితామేఖలాం
భూమిః కృష్ణమృగత్వచం శశిధరో దణ్డం చ సప్తర్షయో
దర్భాం శ్చాపి కమణ్డలుం విధి రదా చ్ఛత్రం వియచ్చాదిశత్. 270.

మాతా తు కౌపీన, మథాక్షమాలాం
వాణీ దదౌ, పాత్ర మదా త్కుబేరః
గౌరీ తు భిక్షా మదిశ త్సుపాత్రే
సబ్రహ్మవర్చః పరిభూషితోఽభూత్. 271.

ఏవం యథావిధి మహర్షిగణోపనీతో
హుత్వా సమిద్భి రనలం వటు వామనోఽయం
శ్రుత్వాఽశ్వమేధమఖదీక్షిత మత్యుదారం
వైరోచనిం సవిధ మాశు జగామ తస్య. 272.

తం నర్మదోత్తరతటే భృగువత్స సంజ్ఞే
క్షేత్రే బలిం తురగమేధ ముపాదధానం
ఋత్విగ్భిరాతత దిశం భృగభి ర్దదర్శ
దూరా ద్వటుం స్స్వరుచిదీపిత దిక్ క్షితి ద్యౌః. 273.

దూరా న్నిరీక్ష్య వటు వామన మూర్జితాభం
తత్తేజసా హతరుచో భృగవ స్తథాఽన్యే
సూర్యోఽథవాఽగ్ని రథవాపి సనత్కుమారో
బ్రహ్మాఽథవేతి విశయేన మిథో జజల్పుః. 274.

సన్దిగ్ధచిత్తేష్వితి భార్గవేషు
మాయావటు స్త త్సవిధం సమాప
దణ్డాజినచ్ఛత్రకమణ్డలూంశ్చ
బిభ్రచ్చ మౌంజీం వరయజ్ఞసూత్రః. 275.

దృష్ట్వా జటామణ్డల రమ్యశీర్షం
మాయావటుం తే మునయోఽభితస్థుః
వైరోచని శ్చైవ ముదా స తస్మై
నిన్యే బలిం స్వాసన మాస్తృణానః. 276.

ప్రణమ్య తస్యాంఘ్రి సరోజయుగ్మం
బలి ర్ముదా స్వాగతవాచ ముక్త్వా
కమణ్డలుస్థేన జలేన తస్య
పదద్వయ క్షాళన మాతతాన. 277.

తత్పాదశోధనజలం కలికల్మషఘ్నం
మూర్ధ్నా దధౌ బలిరదభ్ర ముదాసమేతః
యద్గాంగ మమ్బుజభవో గిరిశ స్తథాఽన్యే
మూర్ధ్నా ధరన్ స్వకలుషాన్వయముక్తికామాః. 278.

భూయః ప్రశస్య బలి రాహ వటూత్తమం తం
అర్థీవ భాసి భగవ న్నసి పాత్ర మార్యం
యద్య త్త్వమిచ్ఛసి ధరాం రజతం సువర్ణం
తత్త ద్దిశామి వద తే ఽభిమతం తథాఽన్యత్. 279.

శ్రుత్వా వటు ర్బలివచః ప్రహసన్ ప్రహృష్టః
ప్రత్యాహ తత్కులగుణాన్ బహుశః ప్రశస్య
నాఽర్థో ధనేన మమవాపి ధరా సువర్ణ
కన్యా తురంగమ శతాంగ మతంగజాద్యైః 280.

గ్రామై ర్మహద్భి రథవాన్యపదై ర్మహాత్మన్
త్వా మత్యుదార మహ మర్థితయా ఽభియాతః
గార్హస్థ్య ధర్మపదవీ మనుతిష్ఠసి త్వం
సంశిక్షితో ద్విజగణై ర్బహుధర్మవిద్భిః. 281.

భూమిం పదత్రయమితాం భవత స్సమాప్తు
మిచ్ఛామి నాఽన్య దముతో మమచార్థనీయం

దత్వా మమేష్ట మనఘం త్వదుదారభావం
నిర్వ్యర్తయాశు కులభూషణ ధార్మికాగ్ర్యే. 282.

తేనార్థితం స్వల్ప ముదీక్షమాణో
వైరోచనిః ప్రాహ వటుం వరేణ్యం
లోకేశ్వరోఽహం ద్విజవర్య మత్తో
స్వీకు ర్వనన్తా ముపజీవనార్థాం. 283.

బలిం స మాయావటు రాహ భూయః
ప్రాసాద సంభూషితచిత్తవృత్తిః
భవా నధీశో జగతాం తు సత్యం
తథాఽపి మత్ప్రార్థిత మేతదేవ. 284.

యో నోపయాతి చరణక్షితితో నతోషం
తస్యాఽఖిలక్షితిభుజోఽపి న తృప్తి రస్తి
పృ థ్వంగ వేన గయముఖ్య నృపాస్తు సప్త
ద్వీపేశ్వరా అపి శమం న తృషః ప్రయాతాః. 285.

య త్సత్య మిచ్ఛసివచో వరదాగ్ర్యరాజన్
త్రీణ్యేవ మే దిశపదాని మమాలమేతత్
ఏవం బలిః ప్రముదితో వచనం నిశమ్య
మాయావటోః ప్రహసదానన మైక్ష్య విప్రం. 286.

యత్తే సమీహిత మతంద్రితచిత్త విప్ర
గృహ్ణీష్వ తత్ప్రతి దిశామి పదత్రయం తే
ఉక్త్వేత్థ మృత్విగపరోక్షమథోద్దధార
దాతుం మహీం కరతలే జలపాత్ర మస్మై. 287.

శుక్రో బలిం వీక్ష్య తదోదపాత్ర
పాణిం మహీం దాతు ముపస్థితం తం
తస్మై సమాయావటవే పరం తం
జ్ఞాత్వా పుమాంసం సభయో జగాద. 288.

ఏష రాజన్! విభు శ్శ్రీమాన్ మాయావటుతనూ హరిః
నాస్మై త్వయా ధరాఽదేయా విష్ణవే సురజిష్ణవే. 289.

త్వ త్పీడితై స్సురగణై రభియాచితోఽయం
తద్బంధు రేత దుపగృహ్య వపు స్సురేంద్రః
త్వద్వంచనార్థ మభివాంఛతి భూమి మల్పాం
సర్వాం గ్రహిష్యతి విజిత్య భవన్త ముర్వీం. 290.

అవ్యాజచిత్త ఇవ వక్తి బహూన్ సుధర్మాన్
మాయావటు ర్హరి రయం సురకార్యకారీ
అస్మై నిశమ్య వచనం మమ న ప్రదద్యా
శ్శీఘ్రం నమేష్యపజయం రిపునిర్జితశ్రీః. 291.

దేవోఽయ మావిరభవత్ భగవా నదిత్యాం
భవ్యాయ కశ్యపమునే స్త్రిదివేశ్వరాణాం
స్థానం చ సమ్పదమపి ప్రహిత స్సురేంద్రైః
శక్రాయ దాస్యతి నిగృహ్య భవన్త మాశు. 292.

పాదత్రయప్రణయకైతవతో ధరిత్రీం
సర్వాం ప్రగృహ్య పరిదాస్యతి సోదరాయ
దత్వా విమూఢ సకలం మధుసూదనాయ
వర్తిష్యసే కథ మముత్ర జితోరిసంఘైః. 293.

వ్యాప్నోతి చైకేన పదేన భూమిం
ఖం చ ద్వితీయేన హరి స్సురార్థం
కిం వా తృతీయస్య పదస్య దేయ
మజ్ఞానత స్త్వం త్వకరో ర్హిసన్ధాం. 294.

తస్మా న్నదేయా భవతా ధరిత్రీ
స్వల్పాపి మాయావటవేఽచ్యుతాయ
స్త్రీనర్మ వైవాహికవృత్తి గోషు
ప్రాణాత్యయేచాఽనృత మాచరన్తి. 295.

గః ఏవం నిజకులగురుణా సమనుశిష్టోబలిః పరంపుమాంసం మాయావటుతను మాసేదివాంసం విజానన్ స్వవచనాతిలంఘనభీతః కులగురు మిద మువాచ.

గః సత్యమేవాఽయం మాయావటుతను ర్హరిః. అనేన వా మమపదం సకలం వినశ్యతు. అథాఽపి ప్రతిజ్ఞాత మహం నానృతం కరోమి.297.

పూర్వే శిబిప్రభృతయో ధరణీధరేంద్రాః
ప్రాణానపి ప్రియతమాన్ పరిహాయ సంధాం
సత్యాం వితేను రితి విశ్రుతమేవ తస్మా
ద్విప్రాయ నాశ్రుత మహం వితథం కరిష్యే. 298.

యజ్ఞై ర్యజన్తి పురుషం పరమం ద్విజేన్ద్రాః
యం సోఽయమేవ హరి రస్తు న ధర్మతో మే
స్థానం నిపీడయతు వా శ్రియమేవ హన్యా
న్నైనం నిహన్మి ధృత విప్రతనుం రమేశం. 290.

గః ఏవ మనృతవచనభీతం బలిం కులగురు స్స్వవచనా నాదర కుపిత శశ్శాప. 300.

యతో మాం హితవక్తారం మూఢధీ స్త్వ ముపేక్షసే
అతో విభ్రష్ట సమ్పత్తి ర్భవిష్యసి కులాధమ. 301.

శప్తోప్యేవం స్వగురుణా బలి స్సత్యే దృఢవ్రతః
మాయావామనరూపాయ విష్ణవే సమదాత్ క్షితిమ్. 302.

తదా తు విన్ధ్యావళి రస్యజాయా
వినాయ హైమంఘట మమ్బుపూర్ణం
తతో ఽవనిజ్యాంఘ్రియుగం తు తస్య
శిరస్యధత్తాంబు బలి స్సుభవ్యం. 303.

తదా బలిం తం ప్రశశంసు రాదరాత్
దివిస్థితా స్సిద్ధగణా స్సుమోత్తమైః
అవాకిరన్తో జగురేవ కిన్నరాః
బలే స్తదార్చాం వ్యనద చ్చ దున్దుభిః. 304.

తద్వామనం వపు రభూత్ ప్రగృహీతదాన
నీరం సమాతతధరాభువరాదిలోకం
విశ్వక్రమం విపుల మద్భుత మైక్షతాఽయం
తద్విశ్వరూప మతులం బలి రప్రతర్క్యం. 305.

ఏకే నాక్రాన్త భూమి శ్చరణజలభువా ఽన్యేన చాక్రాన్త నాకో
రూపేణ ద్యాం దిశ శ్చాఽసురవరభయదై ర్బాహుభి ర్వ్యాప్నువానః
లేభే న స్థాన మంఘ్రే రగణిత మహిమా వామనోఽయం తృతీయ
స్యైకో హ్యంఘ్రి స్తదాసీ త్తవ ఉపరి సముల్లంఘ్య లోకానశేషాన్.306.

వేధామోదాత్త రోరుక్రమవిభుచరణ ప్రోద్య దిన్దుప్రభాభిః
వ్యాప్తం సంవీక్ష్య సత్యం సపది తదపి చాక్రమ్య వర్ధిష్ణు మంఘ్రిం
ధర్మేణామ్బుత్వభాజా కరకముపయతా భక్తితో వేదసిద్ధై
సూక్తై స్సంస్తుత్య కృత్వా ప్రణతి మపి సమక్షాళయ త్తత్పదాబ్జం.307.

ధృత్వా తన్మూర్ధ్ని వేధా స్త్రిభువన వితతం స్వర్ధునీత్యేవ తీర్థం
స్థాణోః ప్రాక్ష చ్ఛ శీర్షే నిజకలుషపరిధ్వంసకామస్య సూనోః
తీర్థం బ్రహ్మర్షిముఖ్యా స్సనకముఖసుతా స్తన్మరీచ్యత్రిముఖ్యాః
ధృత్వా భక్త్యా శిరస్సు ప్రమద ముపగతా స్త్రిక్రమం సంప్రణేముః.308.

తోయ స్ర గ్దివ్యగన్ధాక్షత ఫలసుమనోలాజధూపై స్సదీపైః
స్తోత్రై స్తద్వీర్యచిహ్నై జయజయ నినదైః నృత్తవాదిత్రగీతైః
భేరీశబ్దైః సవంశైః పటహ డమరుకై ర్మర్దలాఖ్యై స్సువాద్యైః
బ్రహ్మాద్యా లోకనాథా బలిమధవిభవే సానుగా స్సంవితేనుః. 309.

భేరీశబ్దై స్తదానీం హృదయసమజవో జామ్బవా నృక్షరాజః
సర్వాస్స్వాశాస్వభీక్షణం మధురిపు విజయం ఘోషయామాస తోషాత్
దృష్ట్వా త్రైవిద్యయాచ్ఛా కపటపరిజితాం మేదినీం చైవ సర్వాం
భర్తారం దీక్షితం స్వం బలి మతికుపితా దానవాః ప్రోచు రిత్థం. 310.

స్వామి న్నయం హరిరుపాశ్రిత విప్రవేషో
వ్యాజా త్పదత్రయమితక్షితి యాచనాయాః

సర్వాం ప్రగృహ్య ధరణీం చ వితత్య పద్భ్యాం
ద్యాం చాద్భుతాకృతి తత త్రిజగ ద్విభాతి. 311.

ఉక్త్వైవ మీశ మనిరీక్షిత విష్ణుతత్త్వాః
రాహ్వాదయోఽసురవరా వివిధోద్యతాస్త్రాః
అభ్యాయయు ర్హరి ముదగ్రతనుం నిహన్తు
మాజ్ఞాంవినాపి చ బలేః కుపితారుణాక్షాః. 312.

తాన్ వీక్ష్య దేవ మభివిద్రవతోఽసురేంద్రాన్
దేవస్య పార్షదవరా స్సమభిప్రతస్థుః
నన్ద స్సునన్ద విజయౌ చ జయశ్చ విష్వ
క్సేనః సుపర్ణ కుముదౌకుముదాక్షముఖ్యాః. 313.

అన్యే జయన్త శ్శృతదేవ పుష్ప
దన్తాశ్చ నాగాయుతవీర్యవన్తః
ఉద్యద్వరాస్త్రాహతదైత్యసేనాః
పార్శ్వే విభో శ్చేరు రమోఘవీర్యాః. 314.

నిరీక్ష్య విష్ణోః పరివారముఖ్యై
ర్నిహన్యమానాం పృతనాం స్వకీయాం
స్మరన్ కవే శ్శాప ముదాయుధాం స్తాన్
బలి స్సధర్మస్థిరబుద్ధి రాహ. 315.

హే! రాహో! విప్రచిత్తే! కిమితి చ కురుథ ప్రత్యనీక స్సమీకం
నో నః కాలోఽద్య వీరా స్సపది రణముఖా త్సన్నివర్తధ్వ మాశు
య ద్దైవం సః పురాసీ త్సచివ ముదయతాం పౌరుషస్యాద్యజాతం
ప్రత్యర్థి శ్రేయసే త ద్విరమత సమరా న్మద్వచ స్సంనిశమ్య. 316.

యుష్మాభిః పూర్వ మేతే మధుజి దనుచరా స్సాయుధా స్సన్నిరుద్ధా
దైవేనాక్రాన్తవీర్యై ర్వయమపి తు జితా శ్చాద్య తైరేవ దీనాః
కాల స్సర్వై రుపాస్యో విసృజత కలిలం యాహి న స్సానుకూలో
జేష్యామ స్తర్హి చైనాన్ నహి నహి సమయో నోద్యమే శ్రూయతాం గీః317.

శ్రుత్వా బలివచ స్సర్వే రాహ్వాద్యా సురయూథపాః
జితా భగవతోభృత్యైః పాతాళం వివిశు స్తదా. 318

తదా బలిం విష్ణు నిదేశత స్తం
బబన్ధ పాశై ర్వరుణస్య తార్క్ష్యః
స వామన స్తం బలిమాత్తధైర్య
మువాచ నష్టశ్రియ మత్యుదారం. 319.

మహ్యం పదత్రయమితా మదిశః కిల క్ష్మాం
తత్త్రైకతః క్షితిరథాఽన్యతమే న ఖంచ
క్రాన్తే తృతీయ ముపకల్పయ మే పదస్య
స్థానం నహిష్ట మనృతం తవ ధార్మికస్య. 320.

యో న ప్రతిశ్రుత ముదీర్య దదాతి తస్య
స్యా న్నారకే వసతిరేవ ముశన్తి సన్తః
యన్మే పదత్రయభువం ప్రదిశానిచేతి
మిథ్యా త్వయా గదిత మద్య ఫలంతు భుజ్క్ష్వ. 321.

ఏవం భగవతా భూప వంచితో మాయయా బలిః
ప్రత్యాహావిక్లబమతి స్థిరచిత్త స్త్రివిక్రమం. 322.

య త్తే ప్రదత్తం చరణత్రయం మయా
మిథ్యేతి తద్దేవ న విద్ధి మాధవ
మూర్ధ్న్యర్పయ త్వం చరణం తృతీయకం
న స్యా న్మమేష్టం త్వనృతం కదాచన. 323.

య స్త్వస్య మాతా జగతః పితా చ
భ్రాతా సుహృచ్చాసి గురుశ్చ నాథ!
యత్రాఽపి వైరా దనుబద్ధభావా
నిశ్శ్రేయసం యోగివరాఇవాపుః. 324.

తేనాఽచ్యుతేన భవతా తు పరాజితస్య
వ్రీడా న దుఃఖమపి మే పరిపీడితస్య

పాశైరపి ప్రభవతి ప్రభుణా జగత్యా
వర్తేయ తే తు భగవ న్ననుశాసనేఽహం. 325.

య న్మే పితామహవరో ద్విషతా భవన్తం
పిత్రాఽపి దైత్యపతినా పరిపీడితోఽపి
భక్తిం పరాం త్వయి వహ న్న పునాచ్ఛ తాతం
త త్తే పదం శరణ మేమి విభో శరణ్యం. 326.

సోఽహం తవాఽసురరిపో స్స్వవిధం సమేతః
కారుణ్యత స్తవవినాకృతరాజ్యలక్ష్మీః
య స్త్వం సమిచ్ఛసి పదాబ్జరతం విధాతుం
తచ్ఛ్రీ సుతాది తు హరేయ మితి త్వ మాత్థ. 327.

విజ్ఞాపయత్యేవ ముదారవిగ్రహం
వైరోచనా తస్య పితామహోత్తమః
విభ్రాజమానో వపుషాంజనత్విషా
ప్రహ్లాద ఆగా దుడురా డివాఽమలః. 328.

బలిం తదా వారుణపాశబద్ధం
ప్రణామ నమ్రాశ్రుముఖం సలజ్జం
యథా పురా నార్చన మాదధానం
దదర్శ స ప్రేమ సురారివర్యః. 329.

తత్రాసీన ముపేత్య పద్మనయనం నందాదిభి స్సేవితం
సాష్టాంగం ప్రణిపత్య సాశ్రునయనో మోదా దువాచాఽసురః
య న్నాథేన వితీర్ణ మద్య భవతాఽశాక్రం త్వముష్మైపదం
తద్భూయోఽపహృత స్త్వయైవ కరుణాకార్యం తవైత ద్విభో. 330.

విన్ధ్యావళి ర్బలి సతీ చ పతిం నిరీక్ష్య
బద్ధం భయేన వినతాఽశ్రుముఖీ బభాషే
క్రీడార్థ మేత దమరేశ జగత్సమస్తం
య స్స్వామ్య మత్ర కురుతే స హి మూఢబుద్ధిః. 331.

తదా హిరణ్యగర్భోఽపి ప్రణమ్యోరుక్రమం విభుం
అనుగ్రహం యాచమాన స్తత్రాహాఽసురసత్తమే. 332.

స్వామిన్! యదంఘ్రిజలజన్మయుగే సుభక్త్యా
యత్కించి దర్పణ ముపాదధతా ముదగ్రం
నిశ్శ్రేయసం భవతి తత్పదపద్మయుగ్మే
దాతా బలి స్త్రిభువనస్య తరేత్తు దుఃఖం. 333.

అథోఽవాచ విధిం శ్రీమాన్ వామనః కరుణానిధిః
అనుగ్రహాదేవ మయా కృతమేవం ప్రజాపతే. 334.

యస్మి న్ననుగ్రహ మహం వితనోమి విద్వన్
తత్సంపదాత్మజముఖైహి క శర్మ హన్యాం
యేనాఽవృతో విమతిమాన్ పరిముగ్ధచిత్తో
మాం నావమాన్య విషయా నుపసేవతేస్మ. 335.

మాయాం మమాయమతిలంఘ్య నిరూఢచిత్తః
త్రైలోక్యరాడపి చ నోజ్ఝిత సత్యధర్మః
క్షీణ శ్శ్రియ శ్చ్యుతపదో గురుణా చ ముక్తో
బద్ధోఽపి రశ్మిభి రుపైతి న దుఃఖమల్పం. 336.

ఛద్మావృతై ర్మమ వచోభి రపోహితోఽపి
త్యక్త్వా న సత్య మదిశ ద్భువనత్రయం మే
స్థానం మయా ఽయ ముపయా త్వజరం మఘోనో
మన్వన్తరే సమనుభూయ పదం భవిష్యే. 337.

తా వన్నివాస ముపయన్ సుతలాఖ్యలోకే
వ్యాధ్యాధి తంద్ర రహితోఽనుభవే త్ప్రమోదం
రాజ న్నివాస ముపయాహి సబన్ధువర్గః
ప్రార్థ్యం సురైశ్చ సుతలం త్రిదివా దుదగ్రం. 338.

చక్రం చ మత్కరగతం సకలేచ కాలే
రక్షిష్యతి ప్రణత మంఘ్రియుగే మమ త్వాం

త్వత్సంగతో నివసతా మసురేశ్వరాణాం
తత్రాఽఽసు నశ్యతి మతిః కలుషాఽఽసురీ చ. 339.

ఇత్యురుక్రమ దేవేన ప్రోక్త స్సాధు ర్మహాబలిః
ప్రణమ్య తం సహభవం బ్రహ్మాణంచ సహానుగః
సుతలం ప్రావిశత్ శ్రీమాన్ ప్రీతో భగవదాజ్ఞయా. 340.

ప్రసాదపాత్రం కమలాపతే స్త
త్పితామహః ప్రాహ బలిం స్వపాత్రం
నేమం గిరీశో విధిరన్య దేవాః
ప్రసాద మీశస్య వరం లభన్తే. 341.

మహానను గ్రహో హ్యేష జాత స్త్వయి మహేశితుః
యో దేవతిర్యఙ్మనుజ స్థావరాణాం పరాగతిః. 342.

ఇత్యుక్తవంతం పాత్రం తం ప్రహ్లాద మురువిక్రమః
ప్లావయన్ కరుణాశీతై రపాంగై రబ్రవీ త్ప్రభుః. 343.

ప్రహ్లాద సహపాత్ర స్త్వం సుతలే వాస మాచర
తత్రా ఽహం దర్శనం నిత్యం తవ దాస్యామి సానుగః. 344.

ఇత్యుక్తః ప్రీయమాణేన హరిణాఽఽసురసత్తమః
వివేశ సహపాత్రేణ సుతలం స్వర్గివన్దితం. 345.

అథర్త్విక్ప్రవరా భూప! శుక్రాద్యాః పశ్యతో హరేః
వితేనిరే వితానన్తం పూర్ణం భగవదాజ్ఞయా. 346.

భగవానపి విశ్వాత్మా పూజిత స్సురసత్తమైః
సహ తై ర్దేవయానేన త్రిదివం వామనోఽభ్యగాత్. 347.

ఇతి మధురిపు రీశః కశ్యపా జ్జన్మ లబ్ధ్వా
బలి మసురగణేశం వంచయిత్వా వచోభిః
క్షితి మఖిల సమృద్ధాం సంప్రదాయాగ్రజాయ
త్రిదివ మధిశయానో రాజతే మోదమానః. 348.

సురపతిరపి దత్తాం వామనేనానుజేన
క్షితిమఖిలగుణాఢ్యాం ద్యాం సువశ్చేతిలోకాన్
విగతరిపుభయ శ్శ్రీవామనేనాత్త పార్శ్వో
నిఖిల సురసమేతః పాలయన్ తోష మాప. 349.

ఇతి తే గదితం రాజన్ ఉరువిక్రమచేష్టితం
శృణ్వతాం ప్రీతిజనకం భూయః కింశ్రోతు మిచ్ఛసి. 350.

కుజోత్పత్తిః

క్షోణ్యా ముపేంద్రస్య కుజ స్తనూజని
ర్జాతో మహౌజాఇతి విశ్రుతం మయా
సర్వం తదుత్పత్తి నిమిత్త మద్య మే
శ్రోతుం ద్విజేంద్రాస్తి కుతూహల మ్పరం. 351.

ఇత్యుక్తః ప్రభుణా తేన పరితుష్టో బుధోత్తమః
ప్రత్యాహ ప్రీతిమాపన్న ఉపేంద్రాత్ కుజసంభవం. 352.

సౌన్దర్యలావణ్యసుగన్ధితాదిమైః
శ్లాఘ్యైర్గుణై ర్భాసురదివ్యవిగ్రహం
ఉపేంద్రమూర్తిం సముదీక్ష్య మేదినీ
రన్తుం మన స్తేన చకార కామితా. 353.

సా విగ్రహం తు యువతే స్సుకుమారరూపం
కృత్వా చర న్మలయమూర్ధ్ని సుపుష్పరమ్యే
సా తత్ర దేవమతులశ్రియ మైక్ష తాంద్రా
దేవీ శయాన మమలోజ్జ్వలచందనాక్తం. 354.

తస్యోపకణ్ఠే సముపేత్య దేవీ
సమాశ్రితా తల్ప ముపేంద్ర మూర్తేః
రమ్యాం దదౌ జాతిసుమస్రజం సా
సుగన్ధసమ్మూర్ఛిత దిక్ప్రకాండాం. 355.

జ్ఞాత్వా చ తస్యాహ్యదిభావబన్ధం
స్వస్మిన్ తతో దేవవరాగ్రగణ్యః
చకార నానావిధ దివ్యలీలాం
తయాసహా ఽజస్ర ముదార రుచ్యా. 356.

తదంగ సంస్పర్శ విమోహితా సా
సుప్తేన భూమౌ నిపపాత కన్యా
తేనాఽహితం వీర్య ముదారరూపం
ధర్తుం నసేహే వివశా ధరిత్రీ. 357.

తదా ప్రవాళస్యపదే ధరిత్రీ
న్యచిక్షిప ద్వీర్య ముపేంద్రదత్తం
తతః ప్రవాళప్రతిమావభాసో
జజ్ఞే సుతో మఙ్గళనామధేయః. 358.

ఉపేంద్ర పుత్రస్య తు మఙ్గళస్య
మేధాఖ్యపత్న్యాం సమభూ త్తనూజః
ఘణ్టేశ్వరో విష్ణు సమానతేజా
ఇతిశ్రుతం వాయుపురాణరత్నే. 359.

గద్య

ఇతి శ్రీకృష్ణాగోదావరీమధ్యభూమణ్డలమణ్డనాయమాన నూజివీడురాజ
ధాన్యధిప శ్రీమద్వేంకటరంగాప్పారాయాస్థానవిద్వన్మణినా
శ్రీమదాత్రేయ కులతిలక మద్రామానుజాచార్యసూనునా
గోపాలకృష్ణార్యేణ
విరచితే శ్రీశోభ నాద్రీశవైభవాఖ్యే మహాకావ్యే పూర్వభాగే
అదితివంశవిస్తార వృత్రాసురసంహార, క్షీరసాగరమథన,
నామనావతారవృత్తాంత కుజోత్పత్తి కథనంనామ
అష్టమ స్సర్గః

శ్రీరస్తు

శ్రీమతేరామానుజాయనమః

శ్రీశోభనాద్రీశవైభవాఖ్యే మహాకావ్యే పూర్వభాగే

నవమస్సర్గః

మత్స్యావతారః

ఏవం నిశమ్య వరవేంకటరంగభూపః
శ్రీమద్వరాహ నరకేసరి వామనానాం
జన్మాని దివ్యచరితాని చ సంప్రహృష్టః
భూయోఽవద ద్విబుధ మచ్యుతపాదభక్తమ్. 1.

పుత్రో వివస్వా నదితే ర్య ఉక్త
స్తస్యాత్మజోగ్ర్యో ఽత్ర మను ర్బభూవ
ఇతీరితం మే భవతా ద్విజాగ్ర్య
కథం మను స్సోఽభవ దాదితేయః. 2.

కథం చ మత్స్యాంగధరో బభూవ
హరిః పరేషాం పరమో ముకున్దః
ఇదం భవత్తో విపులం ద్విజేంద్ర
కుతూహలం శ్రోతు మథాస్తి విద్వాన్. 3.

శృత్వా వచో నృపవరస్య హరే శ్చరిత్ర
సంబంధి తుష్టహృదయో విబుధో నరేంద్రం
భూయః ప్రశస్య సమువాచ మనో శ్చరిత్రం
మత్స్యావతార మపి దేవవరస్య విష్ణోః. 4.

అతీతకల్పాన్త ఉదార దర్శనో
నృపస్తు సత్యవ్రత సంజ్ఞికో మహాన్
జలే వసన్ కేశవపాదభక్తిత
స్తపశ్చచారాఽప్రతిమం జలాశనః. 5.

వ్యతనోన్నృపతి స్స చైకదా
కృతమాలాంబుని దేవతర్పణం
ద్రమిడాధిపతే స్తదైకకో
నృపతే రంజలి మాగతో ఝుషః. 6.

సోఽంజలిస్థిత ముదీక్ష్య తత్ ఝుషం
న్యక్షిప త్సహజలం నదీజలే
సోఽవద న్నరవతిం ఝుషార్భక
స్త్యక్తు మర్హసి న మాం నరేశ్వర!. 7.

బన్ధువర్గచకితం మహీపతే
రక్షమాం న తు విహాతు మర్హసి
త న్నిశమ్య వచనం నరేశ్వర
స్తం కమండలు జలే న్యధా న్ముదా. 8.

ఏకరాత్ర ముషితః కమణ్డలౌ
వర్ధమాన తను రండజోత్తమః
తత్ర వస్తు మసహః స్థలాన్తరం
మాం నయేతి సమువాచ తం నృపమ్. 9.

తం నృపో గురుకటాహ వారిణి
ప్రాక్షిప త్స చ ముహూర్తమాత్రతః
వృద్ధి మాప హి కరత్రయ స్తతో
న్యక్షిప త్సరసి తం ఝుషం నృపః. 10.

తత్ప్రమాణ ముపలభ్య విగ్రహం
తత్ర వాస మసహో మహాఝుషః
స్థాన మన్య దవనీశ మాం నయే
త్యబ్రవీ న్నరపతిం నిజాశ్రయమ్. 11.

ఏవ ముక్త పతి మత్స్యసత్తమే
తత్ర తత్ర పృథులే జలే క్షిపన్

వృద్ధి మస్య స నిరీక్ష్య భూపతి
ర్న్యక్షిప న్మహతి సిన్ధువారి తమ్. 12.

అబ్రవీ జ్ఝషవరో నరేశ్వరం
భక్షయన్తి మకరాదిమా హి మాం
నాత్రవస్తు మహ ముత్సహే విభో!
దేహి మే న్యశరణం నరేశ్వర!. 13.

సన్నిశమ్య ఝషవర్య భాషితం
సోఽతివిస్మితమనా నరేశ్వరః
కోఽభవాన్ ఝషతను ర్విమోహయన్
మాం వదేతి సమువాచ తం ఝషమ్. 14.

ఏవమాకృతిధరో మహర్ఝషః
కుత్ర నాస్తి న నిరీక్షిత శ్శ్రుతః
త్వ న్తు సాధుజనరక్షణాదరో
మత్స్యరూపమిద మాశ్రయన్ హరిః. 15.

మయ్యనుగ్రహకరో మమాధునా
దర్శనం సమదిశోహి మాధవ!
ఏవమాది కథయన్త మబ్రవీ
ద్రాజవర్య మమితద్యుతి ర్ఝషః. 16.

సప్తమే ఽద్యదివసా ద్దినే విభో!
భూర్భువస్స్వరితి విష్టపత్రయం
కల్పపూర్తి సమయే విధే ర్మహా
సాగరామ్బుసి నిమంక్ష్యతి ధ్రువమ్. 17.

తత్రవారిణి లయజ్గతే ఽఖిలే
త్వా ముపైష్యతి మహీయసీ సునౌః
త్వఞ్చ నావి సకలౌషధీయుతః.
సప్తభిశ్చ మునిభి స్సమావృతః. 18.

జన్తుభిస్సహ నివాస మాదరా
త్సంవిధత్స్వ నరనాథ! నిర్భయః
తజ్జలే మహతివాతవేగత
స్సా యథా భ్రమతి నౌ మహీయసీ. 19.

తత్ర సన్నిధిజుష స్సుదంష్ట్రికాం
శ్రావయాహిపతినా నిబధ్యతాం
త్వా మహం మునిగణై ర్మహోజలే
సఞ్చరామి సహనావ మాక్షిపన్. 20.

యావదత్యయ ముపైతి శర్వరీ
బ్రహ్మణో నరపతే తదన్తిమం
రాజవర్య! హరి రచ్యుతః పరం
బ్రహ్మచేతి నిగదన్తి మాం బుధాః . 21.

త్వయ్యనుగ్రహవశా దిమాం తనుం
ప్రాప్తవా నహ ముదారదర్శన
ఏవ మణ్డజవరః పరఃపుమాన్
తం నియమ్య సమభూ త్తిరోహితః. 22.

సత్యవ్రతో ఽపి ఋషివర్యవచో నిశమ్య
తేనోక్త వారగణనా మథవీక్ష్యమాణః
ప్రాచో వితత్య సకుశాన్ నిషసాద మత్స్య
మూర్తేః పదౌ శివదిశాభిముఖో నుపశ్యన్. 23.

తతోఽబ్ధిరుద్వేల తరఙ్గపూర్ణైః
ధరాం సమప్లావయ దభ్రబృందైః
మహోరవై ర్వృష్టియుతై ర్వివృద్ధ
స్సమాగతాగ్రేచను నౌ ర్నృపస్య. 24.

దృష్ట్వా చ తాం నావ మథాఽనుచిన్తయన్
మత్స్యాకృతేః పాదయుగం రమేశితుః

సప్తర్షిభిస్సాక ముపార్జితౌషధీ
వీరుద్గణ శ్శృఘ ముపారురోహ సః. 25

తదర్షి వాక్యేన మహీపతి ర్ముదా
వ్యచిన్తయ చ్ఛ్రీపతి మార్తరక్షకం
సువర్ణరూపో నియుతేన యోజనై
స్సమానకాయో దదృశే మహాఝుషః. 26.

తమేకశృఙ్గం స నిరీక్ష్య మత్స్య
మూర్తిం హరిం తద్వచనం విబుధ్య
నిబధ్య రజ్వాహివరేణ నావం
శృంగే చ తస్యాస్తు వదాది దేవమ్. 27.

త్వమేకఏవావసి సర్వలోకాన్
సృష్ట్వా త్వమేషాం లయకృత్త్వమేవ
త్వా మాశ్రితా యోగిగణా స్సమస్తా
విన్దన్తి ముక్తిం కృపయా తవైవ. 28.

యదీయ పాదామ్బుజ సేవయాఽఖిలం
వినాశ మాప్నో త్యఘ మాశ్రితాశ్రయం
యథాన్తికస్థం జతు జాతవేదస
స్తమేవ దేవం శరణం సమాశ్రయే. 29.

సత్యవ్రతాయైవ మభిష్టుత స్వ
రూపాయ రాజర్షివరాయ దేవః
క్రీడన్ మహాబ్ధౌ ఝుషమూర్తి రూచే
సాంఖ్యం చ యోగం పర మాత్మగుహ్యమ్ 30.

రాజర్షభి స్తై రశృణో త్స తత్వం
నావిస్థోతో దేవవరేణసూక్తం
తస్యైవ మధ్యాత్మరహస్య మాసీ
త్సం శృణ్వతో బ్రహ్మ నిశావసానమ్. 31.

కల్పావసానే మహతోఽమ్బుధానా
ద్వేధా స్సముత్థాయ ముఖాత్ స్వకీయాత్
ఉదాహర ద్వేదగణాన్ తదానీ
మపాహర త్తాన్ దనుజోఽశ్వకణ్ఠః. 32.

నష్టేషు వేదేషు శుచాకులే విధౌ
తత్పాలనార్థ మ్భగవాన్ ఝుషాకృతిః
హత్వా హయగ్రీవ మహాసురం తదా
సమాదిశ ద్వేగణాన్ విరించయే. 33.

సత్యవ్రతో రాజవర స్స విష్ణో
స్సంసేవయా జ్ఞానముపేత్య దివ్యం
ప్రసాదత స్తస్య వివస్వతోద్య
సుతో మను ర్బ్రహ్మదినే విజజ్ఞే. 34.

ప్రళయజలధిమగ్నే సర్వతో భ్వాదిలోకే
శఫరతను రుదాసీ ద్యో హి సత్యవ్రతార్థం
త మహ మమరవన్ద్యం సంశ్రితార్తిప్రహాణ
క్షమబల మనువారం భావయా మీందిరేశమ్.. 35.

వైవస్వతవంశః

వైవస్వతో మను రయం చిర మప్రజస్సన్
పుత్రం వసిష్ఠకృపయా పరిలబ్ధుకామః
మిత్రావరుణప్రియమనుం వితతాన పత్నీ
శ్రద్ధాభిధాఽనువిదధే మతి మాత్మజాయామ్. 36.

హోతా తు తస్యాః హృదయం విబుధ్య
పుత్ర్యర్థ మగ్నౌ జుహువే హవిర్భిః
కన్యాఽథ జజ్ఞే విమనా నిరీక్ష్య
పుత్రీ మిళాఖ్యాం స మనుః ప్రహృష్టః. 37.

విచిన్తయన్తం మను మబ్రవీ త్తం
ముని ర్వసిష్ఠో విమతిం చ హోతుః

తతో స్తువన్ స్వామిన మిన్దిరేశం
ఇళా తతో ఽభూ త్పురుషో వరీయాన్. 38.

సుద్యుమ్ననామా స కదాచి దావృత
సైన్యై స్తురఙ్గం సమధిష్ఠితో వనం
ప్రాగా న్మృగానుగ్రహణార్థ ముత్తరా
మాశాం ధనుర్బాణధర స్సుదంశితః. 39.

గచ్ఛ న్నయం ప్రావిశ దద్భుతాకృతిం
మేరో రథస్తా ద్విపినం సముజ్జ్వలం
యత్రాంబికేశో విహృతిం సహోమయా
భక్తానుకమ్పీ కురుతే ఽధునాపి హి. 40.

పురా మునీంద్రా గిరిశస్య సేవా
మపేక్షమాణా వన మేత దాగుః
తదా వివస్త్రా బహులజ్జితోమా
బబన్ధ నీవీం త్వరయోత్థితాఽఙ్కాత్. 41.

తదా గిరీశః ప్రియకామ్యయాఽస్యాః
సమాహ యోగీంద్రగణే నివృత్తే
పదం విశే ద్యస్త్విద మాశు యోషిత్
భవే త్పుమాన్ నైవమితి ప్రరుష్టః. 42.

తదాది సర్వే పురుషా వనం తం
త్యజన్తి యోషిత్త్వ సమాప్తిభీతాః
తదజ్ఞభావా న్మనుపుత్ర ఏష
ప్రవిష్టమాత్రో వనితా బభూవ. 43.

తం చ స్త్రియం వీక్ష్య హయంచ తత్ప్రియం
తదీయభృత్యా విజహు శ్శుచాకులాః
వధూశ్చ సా దివ్యవపు ర్విధార్యతద్
బుధాశ్రమాన్తే విచచార సా శ్రితా. 44.

దృష్ట్వా బుధ స్తాం మదనేన మోహిత
స్సాం తం నిరీక్ష్యా భవ దాత్తమన్మథా
సోమస్యసూనూ రతిమాప్య తత్ప్రియాం
ప్రాసూత సూనుం విధువంశమూలకమ్. 45.

స పురూరవసాభిద స్తతో
మనుపుత్రో వనితా వపుర్ధరః
స్వకులస్య గురుం విధే స్సుతం
మనసా చిన్తయ దిత్యనుశ్రుతమ్. 46.

స వసిష్ఠముని స్తదాశయం
సముదీక్ష్యా స్తువ దమ్బికాపతిం
స చ తుష్టమనా మహేశ్వరః
కృపయా ప్రాహ విరించి నందనమ్.. 47.

సుద్యుమ్నోయం పుమాన్ మాసం యోషా మాసం భవిష్యతి
న హ్యన్యథాకర్తు మలం సర్వథా మద్వచో మునే. 48.

గురో రనుగ్రహా దేవం తద్వ్యవస్థానుగాకృతిః
రరక్ష రాజ్యం నృపతి స్సుద్యుమ్నో మానవస్సుతః. 49.

వయసా సంపరిణత స్సుద్యుమ్న స్తనయే నిజే
ధార్మికే వత్సలే రాజ్ఞి పురూరవస సంజ్ఞితే. 50.

నిక్షిప్యరాజ్యం తపసే జగామ త్యక్తబన్ధనః
రాజ్యం ప్రశాసత స్తస్య త్రయః పుత్రా విజజ్ఞిరే. 51.

ఉత్కలో విమలశ్చైవ గయ శ్చేతి ప్రకీర్తితాః
తే చ దక్షిణదేశస్య రాజానో విశ్రుతా స్త్రియః. 52.

ఏవం చ సుద్యుమ్న సమాహ్వయే సుతే
నష్టే మనుః పుత్ర మపేక్ష్య వత్సరాన్
శతం వితేనే యమునా తరంగిణీ
కూలే తపః శ్రీపతిపాదసంశ్రయః. 53.

తతశ్చ దేవం కమలాపతిం హరిం
సుతార్థ మీజే మనురాత్త సద్వ్రతః
అసూత చేక్ష్వాకుముఖా నథాత్మజాన్
దశాత్మ తుల్యాన్ హరిపాదభక్తితః. 54.

ఇక్ష్వాకు శర్యాతి నృగాః పుషధ్ర
ధృష్టౌ చ దిష్టో నభగః కవి శ్చ
అన్యౌ నరిష్యన్త కరూశకౌ చ
పుత్రా శ్శ్రితా స్తస్య మనో దశేతి. 55.

శర్యాతి సంజ్ఞస్య మనో స్సుతస్య
కన్యా సుకన్యా చ్యవనస్య పత్నీ
ఉత్తానబర్హి శ్చ హి భూరిషేణ
శ్చానర్తనామా చ సుతాః ప్రజాతాః. 56.

ఆనర్తతో రైవతనామ జజ్ఞే
కకుద్మి సంజ్ఞ శ్శత మస్య పుత్రాః
కన్యా చ రేవత్యభిధా చ జజ్ఞే
తాం రైపత స్సంపరిగృహ్య కన్యామ్. 57.

తస్యాః వరం ప్రష్టుమనా విరించిం
ప్రాగా త్తదాసీ త్సదసి ప్రగానం
తస్యావసానే కమలాసనాయ
న్యవేదయ త్స్వం హృదయం స రాజా. 58.

విజ్ఞాయ తస్యాశయు మాహ వేధా
రాజన్! వరా యే హృది తే నివిష్టాః
తేషాం చ పౌత్రాది నృపాశ్చ లుప్తాః
కాలో వ్యతీతో బహుళో మహీశ!. 59.

యో యం భువో భారనిబర్హణాయ
వంశే యదోః ప్రాదురభూ దముష్మి

రామాభిధానాయ సమర్ప్య కన్యాం
ధన్యో భవ ప్రార్థితకార్యకారీ. 60.

ఇత్యేవమాజ్ఞాం పరిగృహ్య ధాతు
స్తం చ ప్రణమ్య ప్రయయౌ పురీం స్వాం
యక్షార్దితై ర్భ్రాతృభి రుజ్ఝితాం తాం
కన్యా మపశ్య న్నృపతి స్తదానీమ్. 61.

ఆజ్ఞాం పురస్కృత్య విధే స్స రాజా
దత్వా చ కన్యాం బలభద్రనామ్నే
తప్తుం తపో గచ్ఛ దుదారపూజ్యం
దివ్యం బదర్యాఖ్య వనం ప్రతీతః. 62.

పుత్రో నృగస్య సుమతి స్తనయోఽస్యభూత
జ్యోతి స్తతో ఽజని వసు స్తనయః ప్రతీతః
తస్యౌఘవా నజని తస్య తదా హ్యయోఽభూత్
తస్యౌఘవత్యజని చౌఘవత స్తనూజా. 63.

పృషధ్రనామా గురుణా తు గోపః
కృతః కదాచి న్నిశి వర్షకాలే
వ్రజాగత వ్యాఘ్రవధం చికీర్షుః
శిరోఽచ్ఛిన ద్గో రసినా త్వజానన్. 64.

ధృష్టాచ్ఛ దార్ష్టాఖ్య మభూత్కుల న్తు
క్షత్రం చ తద్బ్రహ్మపథం జగామ
త్యక్త్వా కవీ రాజ్యసమృద్ధి బన్ధూన్
సంప్రాప బాల్యే పురుషం పుమ్పురాణమ్. 65.

కరూశనామ్నో మనుపుత్ర వర్యాత్
సుతాః కరూశాభిహితాః ప్రజాతాః
బ్రహ్మణ్యవృత్తాః ప్రభవో హ్యుదీచో
దేశస్యభక్తా భగవత్యనన్తే. 66.

జజ్ఞే నరిష్యన్త నృపస్య చిత్ర
సేన స్తతో దక్షసమాహ్వయోఽభూత్
మీఢ్వాం స్తత స్తస్య చ కూర్చనామా
తస్యేంద్రసేనో ఽస్య చ వీతిహోత్రః. 67.

సత్యశ్రవా స్తస్య సుత స్తతో ఽభూ
దురుశ్రవా స్తస్య చ దేవదత్తః
తస్యాగ్నివేశ్యాహ్వయవాన్ సుతోఽగ్నే
రభూ త్స కానీనమునిశ్చ విత్తః. 68.

స జాతు కర్ణ్యాహ్వయవాం స్తతో ఽభూ
తదాగ్నివేశ్యాయన విప్రవంశః
నాభాగసంజ్ఞో నభగస్య రాజ్ఞః
పుత్రో యవీయాన్ సకలాత్మజానాం. 69.

తస్మై చిరస్యార్య గృహాగతాయ
వర్షీయసో న ప్రదదు ర్హి భాగమ్
స బ్రహ్మచారీ పితురేవ వాక్యా
త్సత్రే జ్గిరోభి ర్విహితేఽహ్ని షష్ఠే. 70.

సూక్తే త్వశంసీ ద్వర వైశ్వదేవే
తైశ్చానధీతే ద్రవిణాభిలాషి
పూర్ణే క్రతౌ స్వర్గముపేయివాంసః
తే తత్ర శిష్టం సకలం హిరణ్యమ్. 71.

తస్మై దదు స్తత్ర మృడః సితాంగో
భ్యేత్యేద మృక్థం మమచే త్యవాదీత్
మమేతి రాజా మమచేతి రుద్రో
మిథో వదన్తౌ నభగం సమూచుః. 72.

మఖే తు దక్షస్య పురా మునీన్ద్రా
దదు ర్హరాయాధ్వర శిష్టభాగం

అత స్త్విదం సో ఽర్హతి నీలకణ్ఠ
ఇత్యబ్రవీ ద్రాజవర స్తతో ఽయం. 73.

ప్రణమ్య రుద్రం తవచైవ భాగః
పితా మమే త్యాహ తతో గృహాణ
ఇత్యాహ రుద్రం నభగస్య సూనుః
సత్యేన తుష్టో గిరిశోపి తస్య. 74.

అంబరీషచరితమ్.

తస్యాంఽబరీష స్తనయో విజజ్ఞే
యం వై మహాభాగవతం వదన్తి
కోపోఽపి యం నాస్పృశ దార్యముక్తః
కృష్ణాంఘ్రి భక్త్యర్ణవగాఢమగ్నం. 75.

భుక్త్వా మహీం స్ఫీతధనాం ససప్త
ద్వీపాం యశోధాత దిగేకవీరః
సర్వం చ తత్స్వప్నసమం విజానన్
చక్రే మనః కృష్ణపదబ్జయుగ్మే. 76.

కరౌ తు త న్మన్దిరమార్జనే గిరం
తదీయ కల్యాణగుణానువాదనే
దృశౌ తు తద్విగ్రహవీక్షణే శ్రుతీ
కథా శ్రుతౌ తత్పదగే నిజేపదే. 77.

నాసాం తదంఘ్ర్యిత్త లస త్తులస్యాం
వపు శ్చ తద్దాసవరాంగ సంగే
ఏవం చ భక్తో భగవత్యుదార
తురంగమేధై రయజ త్త మీశమ్. 78.

సరస్వతీరోధసి పుణ్యదేశే
వసిష్ఠముఖ్యై ర్మునిభి స్సరాజా

ఇయాజ విష్ణుం త్రిదివర్థిహాస
ప్రద్థై ర్మఖై ర్భక్తితపోభియుక్తః. 79.

స హ్యేకదా ధర్మసతీసమేత
స్సమర్చనేచ్ఛుః పరమస్యపుంసః
చకార దీక్షాం శరదస్తు మాసి
ముదే ఽచ్యుత స్యోర్జసమాహ్వయే సః. 80.

స్వాంఘ్ర్యబ్జభక్తి పరిధూత సమగ్రపాప
సంఘాయ తుష్టహృదయో భగవాన్ రమేశః
చక్రం సపత్ననివహ ప్రతికూలవేషం
సంప్రాదిశత్ త్ర్ప్రకటయన్ శ్రితపారతన్త్ర్యమ్. 81.

ఆరభ్య కార్తికమాసి తు శుక్లపక్షే
ద్వాదశ్యభిఖ్య దివసే వ్రత మచ్యుతస్య
తస్యాంతత స్త్రిదివసం సముపోషితో యం
భూయ స్సమార్చయ దనన్తపదాబ్జయుగ్మమ్. 82.

స్నాత్వా స పుణ్యసలిలే యమునాతటిన్యాః
పూర్ణార్చనోపకరణో నరపాలమౌళిః
దేవం హరిం మధువనే ససహస్రకుమ్భ
దివ్యాభిషేక మకరో దఖిలార్హణాని. 83.

ప్రీత్యై స శేషశయనస్య ముదా తదానీం
నానావిధాని తు వితీర్య సమృద్ధ రిక్థః
దానాని పారణ ముపాక్రమ తార్చనాన్తే
భుక్తేషు విప్రనివహేషు సమృద్ధకామః. 84.

తదా తు దైవా త్సముపాగతం తం
దూర్వాససం యోగివరం నరేంద్రః
సమర్చ్య భక్త్యాఽదరతో యయాచే
భుక్త్యే చ మత్వాఽతిథి ముత్తమం తమ్. 85.

తతః ప్రతిశ్రుత్య తథేతి యోగీ
కర్తుం స్వకృత్యం యమునా ముపాగాత్
విచిన్తయన్ బ్రహ్మపరం మునీంద్ర
స్తత్రైవ తస్థౌ చిర మప్రమత్తః. 86.

అల్పావశేషాం చ తిథిం స విష్ణో
రనాగతం యోగివరం చ వీక్ష్య
విచిన్తయన్ పారణ విప్రవర్య
వ్యతిక్రమా ద్దోషమపి ప్రపన్నః. 87.

చకార వార్భి స్స తు పారణం నృప
స్తతః స్వమాయా ద్విహితక్రియో మునిః
విబుధ్య బుద్ధ్యా కృతపారణం నృపం
చుకోప తస్మై సుభృశం మునీశ్వరః. 88.

కృతాంజలిం భక్తివశా న్నరేంద్రం
దహన్నివా ర్కాగ్నిసమేన సోక్ష్ణా
వినిన్ద్య భూయో జటయా జ్వలన్తీం
వినిర్మమే తస్య వధాయ కృత్యామ్. 89.

సంవీక్ష్య తాం భీకరరూపవేషాం
కృత్యాం మహాయోగిరుషా సముత్థాం
ససార చక్రం భగవ త్ప్రదత్తం
తాం చాదహ త్త ద్భుజగం యథాగ్నిః. 90.

దగ్ధ్వా స్వకృత్యాం సమభిద్రవన్తం
చక్రం నిరీక్ష్య ప్రభు రస్యఘాతే
ప్రాణావనార్థం శరణం న విన్దన్
తేనానుపృష్టో ద్రవ దాశు దిక్షు. 91.

కుత్రాఽపి భూమౌ దివి వా ప్య లబ్ధ
రక్షో మునీంద్ర స్సమగా ద్విరించిం

తేనాపి నాలం తవ రక్షణే హ
మిత్యేవ ముక్తో గిరిశం సమాప. 92.

నిరాకృత స్తేన చ విష్ణుశక్తి
విదా గిరీశేన స భీతచిత్తః
యదధ్యతిష్ఠ ద్రమయాపరాత్మా
జగామ తద్దివ్యపదం మునీంద్రః. 93.

నిపత్య దేవేశపదాబ్జయుగ్మే
సుదర్శనార్చిః పరితప్త దేహః
కృతాగసం మాం పరిపాహి దీన
జనావనే త్యాహ ముని ర్విమానః. 94.

అజానతా శ్రీభవదీయభక్త
ప్రభావ మీష చ్చ మయా విమోహాత్
మహాపరాధం కృత మేత దీశ
క్షమస్వ తే పాదయుగం ప్రపద్యే. 95.

ఇత్యేవం ప్రణమన్తం తం దూర్వాసస ముదారధీః
విష్ణుః ప్రోవాచ కృపయా సంశ్రితత్రాణతత్పరః. 96.

అహం స్వతన్త్రో ఽపి చ భక్తవశ్యో
భక్తేష్టకృ ద్భక్తమనోనుసారీ
త్వం చాపరాధీ మమ భక్తవర్యే
స్తన్త్యజ్య తం త్వాం కథమేవపాయామ్. 97.

త మంబరీషం మమ భక్తవర్యం
సమాశ్రయ త్వం శరణం మునీంద్ర!
స తే కరిష్య త్యుపశాన్తి మాశు
న చాన్యథా తే హి భవేత్ ప్రశాన్తిః. 98.

ఏవం నిశమ్య భగవద్వచనం మునీంద్రో
లజ్జావనమ్రవదనో బహుదుఃఖమాప్తః

రాజర్షి పాదయుగళం సముపేత్య భీతో
జగ్రాహ శాన్తి మభిలక్ష్య సుదర్శనాగ్నేః. 99.

తస్య స్వపాదపతనా త్పరిలజ్జిత స్స
రాజర్షి రస్తువ దనన్తశయాస్త్రరాజం
శాన్తిం సమాప హరిచక్ర మథామ్బరీష
స్తోత్రేణ తం చ విముమోచ మునిం సుభీతమ్. 100.

ముక్తోస్త్రరాజేన ముని స్సతుష్టః
ప్రభావత స్తస్య విసిస్మయే చ
ప్రయుజ్య తస్యాశిష ఆత్తభవ్యాః
ప్రతిప్రయాణాయ మతిం చకార. 101.

స తస్యపాదావభిపీడ్య రాజా
తావత్స్వయంచా నుపభుక్తభి స్స
అప్రాశయ త్తం భగవ త్సుభుక్త
శిష్టం స్వయం తద్బుభుజే ప్రహృష్టః. 103.

తృప్తోఽథ భుక్త్వా ముని రమ్బరీషం
భూయః ప్రశస్యాచ్యుతపాదభక్తం
ఆమన్త్ర్య తం లోకమగా ద్విరించే
స్తోతుం గుణాం తస్య నరోత్తమస్య. 103.

ఏవం స నాభాగసుతో మ్బరీషో
భక్త్యా పరస్మిన్ పురుషేపురాణే
సంయాపయన్ కాల మథాత్మజేషు
నిక్షిప్య రాజ్యం వనమాప తప్తుం. 104.

సుతా స్త్రియ స్తస్య తు శమ్భుకేతుమ
ద్విరూప సంజ్ఞా నరపాలసత్తమాః
విరూపపుత్రః పృషదశ్వసంజ్ఞిక
స్సుతోఽభవ త్తస్య రథీతరాభిధః. 105.

అసంతతే స్తస్య రథీతరస్య
కులస్య వృద్ధ్యై గృహిణీ తనూజాన్
అసూత భూయో ఽంగిరసో మునీన్ద్రాత్
ద్విజా స్మృతా ఆంగిరసాహ్వయా స్తే. 106.

నాభాగనామ తనయోఽజనిదిష్ట రాజ్ఞః
పూర్వం స యౌవన మదా న్మదనేన మూఢః
దృష్ట్వా తు వైశ్యతనయా మతిసున్దరాంగీం
కాంచి న్మమోహ పితరం చ తదీయ మాహ. 107.

వాంఛామి వైశ్యవర తే తనయా మనూనాం
రూపాదిమై ర్గుణగణై ర్మమ దేహి తాం త్వమ్
ఇత్యర్థితో నృపసుతే స త మాహ వైశ్యో
భూపాల నీచకులజా నసమా వయం తే. 108.

వైశ్యస్సతేన నృపతే బహుధా నిరుద్ధః
పుత్ర్యర్పణాయ జనకాయ సమాహతస్య
రాజాప్యృచీకముఖ విప్రవరా న్నినీయ
వృత్తం తు సర్వ మవద త్సురత సుతస్య. 109.

మూర్థాభిషిక్తనరపాలసుతస్య తాదృక్
రాజ్ఞస్సుతైవ గృహిణీ పురతో విధేయా
పశ్చా న్నదుష్యతి హి వైశ్యసుతాదికామః
పుత్రస్య తే ఽపి సదృశం భవితా తదేవ. 110.

యద్యన్యథా ప్రథమమేవ సుత స్తవాయం
గృహ్ణాతి వైశ్యతనయాకరమాత్తకామః
జాతిర్వరా తవ సమేష్యతి నీచభావ
మిత్యేవ మూచు రమలా నృపతిం ద్విజేన్ద్రాః. 111.

ఏవం వదత్సు విబుధేషు నరేంద్రసూను
రుల్లంఘ్య తాన్ సపది వైశ్యసుతాం ప్రగృహ్య

ఉద్ధృత్య ఖడ్గ మథ చాహ నివారకో యః
ఏనాం విమోచయతుసత్వితి సంజగాద. 112.

వైశ్య స్తత స్స్వతనయాగ్రహణేన భీత
స్త్రాహీతి తత్పితర మాహ తదా శరణ్యం
ధర్మద్విడేష తనుజోఽపి చ మే సపత్నో
వధ్యోభవత్విితి బలం స తదాదిదేశ. 113.

సూను ర్నృపస్య విరచయ్య మహత్సమీకం
సైనేన్య తేన త దనాశయ దస్త్రవర్షైః
పశ్చా త్పితైవ తనయేన నిజేన యుద్ధం
చక్రే తదా నృపతిరేవ బలాధికోఽభూత్. 114.

ఆగత్య తత్ర వియతో ముని రాహ భూమి
పాలం రణం త్యజ విధర్మరతాత్మజేన
యో వైశ్యయోషితి రత స్సమవాప్య వైశ్య
భావం స తేన సమరే భవతోధికారః. 115.

వాక్యం నిశమ్య స మునే ర్విజహౌ సమీకం
సూనుశ్చ తస్య సమువాహ స వేశ్యకన్యాం
వైశ్యత్వమాప్య తనయో నృపతే స్స్వతాతం
కిం వా విధేయ మితి మే వద త న్మహీశ. 116.

శ్రుత్వా తు పుత్రవచనం జనకో ఽస్య తుష్టో
బాభ్రవ్యముఖ్య మునయ స్తవ కృత్యజాతం
య ద్వాదిశన్తి త దుపాచర ధర్మబుద్ధ్యా
తచ్ఛ్రేయసే భవతి తే త్వితి సూను మాహ. 117.

రాజ్ఞ స్సుతేన పితృశాసన సంస్థితేన
పృష్టాశ్చ తే చ మునయో విదితార్థతత్త్వాః
గోపాలనం చ కృషిమేవ వణిజ్యభావం
వృత్తిత్రయం సమదిశన్ తనయస్య రాజ్ఞః. 118.

ఏవం ద్విజేంద్ర వచనేన నరేంద్ర పుత్రో
వృత్తిం తు వైశ్యనియతా మవలమ్బ్య పత్న్యాం
సూనుం భనన్దన మసూత స చాపి మాత్రా
గోపాలనే నియమిత స్తదుపేక్ష్య రాజన్. 119.

నీపాభిధం హిమధరాధర నిత్యవాసం
రాజర్షి మేత్య చరణౌ పరిగృహ్య తస్య
గోపాలనం చ జననీగదితం స్వవృత్తం
క్ష్మాపాలనే నిజ మనోరథ మప్యవాదీత్. 120.

తత్ప్రార్థనేన సుముఖో ముదితోస్త్రవర్గం
రాజర్షి రప్యుపదిదేశ భనందనాయ
పశ్చాత్ పితృవ్యతనయాన్ వసురాతముఖ్యాన్
రాజ్యార్థమైచ్ఛ దుపగమ్య భనన్దన స్సః. అథః. 121.

వైశ్యాత్మజ స్త్వం న తవా స్తిరాజ్య
మిత్యేవ మూచు ర్నృపనన్దనా స్తే
భనన్దన స్స్వీయపితృవ్యపుత్రైః
శస్త్రాస్త్రవర్తై రకరో త్సమీకమ్. 122.

నిర్జిత్య శత్రూ నఖిలా చ పృథ్వీం
పిత్రే దిశ ద్దిష్టసుతాయ వీరః
స వైశ్యతాం స పితుశ్చ శాస్తిం
దృష్ట్వా నచైచ్ఛ త్స్వతవీర్యలబ్ధం. 123.

తదా ప్రియా తస్య విహస్య సుప్రభా
ప్రియం స మూచే నిజజన్మ వాస్తవం
సుదేవనామా నరపః పురాஉభవత్
సఖా చ తస్యాస నళాభిధోవరః. 124.

ధూమ్రాశ్వపుత్రేణ నళేన సఖ్యా
సాకం చ పత్నీభి రగా త్సుదేవః

రమ్యం స రాధాహ్వయమాసి చూతో
ద్యానం ద్విరేఫాళి నినాదితాన్తమ్. 125.

నళ స్సతీరే సరసోఽతిరమ్యాం
దృష్ట్వా చ పత్నీం చ్యవనాత్మజస్య
ప్రమిత్యభిఖ్యస్య విముహ్య మత్తో
జహార రక్షేతి నృపం వదన్తీమ్. 126.

నిశమ్య చాస్యాః ప్రమతి ర్విరావం
పతి స్సుదేవం నృపతిం తదంకే
నళేన కృష్టాం గృహిణీం చ దృష్ట్వా
సుదేవ మిత్యాహ నివర్త్య ఏషః. 127.

త్వం చార్తరక్షానియతో నళోఽయం
దుష్ట స్త్వ మేనం వినివర్తయేతి
శ్రుత్వా ఽథ వాణీం ప్రమతే స్సుదేవో
స క్షత్రియోఽహం శరణం వ్రజాన్యమ్. 128.

వైశ్యోఽస్మి నార్హామి తు రక్షితుం త్వా
మిత్యేవ ముక్త్వా విరతే సుదేవే
యస్మాత్ క్షతానాం న కరోషి రక్షాం
న క్షత్రియ స్త్వ మ్భవ వైశ్యజన్మా. 129.

ఏవం తు శప్త్వా ప్రమితి స్సుదేవం
క్రుద్ధో నళం చాప్యశప న్మునీన్ద్రః
మత్తో బలాద్యద్గృహిణీం (తనయాం) మమ త్వం
గృహ్ణాసి త ద్భస్మభవే స్త్వ మాశు. 130.

శప్తో నళ స్తత్ క్షణమేవ భస్మ
రాశి ర్బభూవాఽథ నిరీక్ష్య చైనం
భీత స్సుదేవః ప్రశమాయ తస్య
పాదా వవన్దే భృశ మాకులాత్మా. 131.

ప్రసాదిత స్తేన నళే చ దగ్ధే
ప్రసన్నచిత్తః ప్రమతి స్త మాహ
మయోక్త మన్య న్న భవే త్తథాఽపి
కృపాం కరిష్యే త్వయి రాజవర్య. 132.

జాతోఽపి సుక్షత్రియ సంతతౌ త్వం
వైశ్యోభవ స్త త్తనయోపభోగాత్
యత్నూనునా క్షత్రజ నిర్గృహీతా
భూయో భవేః క్షత్రియసత్తమ స్త్వమ్. 133.

ఏవం చ శాపాత్ కృపయా సుదేవ
ఏకత్రజన్మ న్యభవ న్నరేంద్రః
క్షత్రం చ వైశ్య శ్చ పితా స తే భూ
న్మజ్జన్మహేతుం చ వదామి రాజన్. 134.

పురా తు కశ్చి ద్వరగన్ధమాదనే
గిరా వతప్య త్సురథో నరేశ్వరః .
నిరీక్ష్య స శ్యేన ముఖాత్ నిజాగ్రతః
కృపా మకార్షీ త్పతితాం తు శారికాం. 135.

తయా చ మూర్ఛా సమభూ న్నృపస్య
పునశ్చ మోహే విగతే నరేంద్ర
శరీరత స్తస్య బభూవ సా హం
కృపావతీత్యాహ పితాఽథ మాం వై. 136.

సాఽహం సఖీభి ర్నృప వర్ధమానా
తస్యాశ్రమే రాజమునే రతిష్ఠ
భ్రాతా హ్యగస్త్యస్యమునే ర్మునీంద్రో
మౌర్ఖ్యా త్సఖీభి ర్మమ కోపితోఽభూత్. 137.

వైశ్య స్త్వమిత్యేవ మయా స తూక్తో
వైశ్యోభవ త్త్వం త్వితి సోఽపశన్మాం

దుఃఖా త్ప్రసన్నో మయి యోగివర్యో
శాపావసానం చ దదౌ కృపాళుః. 138.

వైశ్యేషు జాతా ప్రథమం తనూజం
సమ్బోధయో రాజ్యపరిగ్రహాయ
జాతిస్మరత్వం తు తదా సమాప్య
జాతిం చ పూర్వాం పతినాసహ త్వమ్. 139.

దివ్యాన్ సుభోగా ననుభోక్ష్యసే తే
భీతి ర్న భూయాదితి మేఽభిశాపాత్
ఏవం గృహీణ్యా వచనం తు వైశ్య
శ్శ్రుత్వాఽపి నైచ్ఛ త్ప్రభుతాం సదిష్టః. 140.

యదా న చైచ్ఛత్ జనక స్వరాజ్యం
భనన్దనో రాజ్యపతి ర్బభూవ
ధర్మేణ దారాన్ పరిగృహ్య తస్యాం
అసూత వత్సార్ధ సుతం గుణాఢ్యమ్. 141.

భార్యాభవ త్తస్య విదూరథస్య
పుత్రీ జితా సామనసా స్వ వీర్యాత్
హత్వా కుజంభాసుర మింద్రశత్రుం
తాం తే ప్రవక్ష్యామి కథాం నరేంద్ర. 142.

విదూరథోనామ నృపోఽస్తి కశ్చిత్
సుతౌ తదీయౌ సుమతి స్సునీతిః
వనం కదాచి త్స మృగవ్యకామో
యయౌ చ గర్తం ధరణే ర్దదర్శ. 143.

విచిన్తయన్తం తు తదా కిమేత
దిత్యబ్రవీ త్సువ్రతనామ యోగీ
కుజంభనామా దనుజోఽతివీర్యో
వస త్యముష్మిన్ వివరే సుదుష్టః. 144.

త్వాష్ట్రం సువీర్యా దపహృత్య దుష్టో
దనోస్సుతోఽయం ముసలం సునన్దం
నిహన్తి శత్రూన్ సమరే తు తేన
భినత్తి భూమిం సరసాతలస్థః. 145.

స దానవో జమ్భనతో ధరణ్యాః
కుజమ్భనామ్నా భువి విశ్రుతోఽభూత్
పురస్సమీపే భవతోఽపి తేన
బిలం కృతం త్వం తు న వేత్సి రాజన్. 146.

మహాబలం తన్ముసలం చ యోషి
త్కరాగ్రసంస్పృష్ట విహీనవీర్యం
ఇతి ద్విజోక్తం స నిశమ్య రాజా
పురం ప్రవిష్ట స్సహమంత్రివర్గైః. 147.

అమంత్రయ త్తస్య వధం తదానీం
ముదావతీనామ సుతా నృపస్య
సమీపసంస్థా సమశుశ్రువ త్తాం
కథాం నృపే మంత్రిషు చిన్తయత్సు. 148.

గః తతః కతిపయదినేషు గతేష్వారామ మాగమ్య రమమాణాం సంజాత యౌవనాం ముదావతీం సఖీభిః పరివృతాం కుజమ్భోపజహార. 149.

గః విదూరథ స్తన్నిశమ్య కుజమ్భవధాయ సునీతి సుమతినామానౌ స్వ పుత్రౌ ప్రేషయామాస. 150.

గః తౌ చ నిర్విన్ధ్యానదీతీరస్థిత బిలమార్గేణ రసాతలం గత్వా కుజంభేన నానావిధాస్త్రశస్త్రైః పరమదారుణం సమరం విధాయ మాయావినా తేన వినిహత సైన్యౌ బద్ధా వభవతాం. 151.

గః విదూరథోఽపి సుతబన్ధనం విజ్ఞాయాతిదుఃఖితమనాః యో వా సుతౌమే పరిమోచయేత్ తస్యేమాం ముదావతీం మదీయాంకన్యాం దాస్యామీతి శపథం కృత్వా స్వీయ పరరాష్ట్రేషు సర్వత్రాఘోషయత్. 152.

గః వృత్తాన్త మేతం భనన్దన సుతోవత్సధ్రోఽయం నిశమ్య విదూరథ సవిధ మాగత్య సప్రశ్రయం ప్రణమ్య తేనానుజ్ఞాతో ధృతబాణశరాసనః పాతాళం ప్రవిశ్య కుజంభేన త్రీణి దినాని యుయోధ. 153.

గః యదాయం వత్సధ్రోఽఖిలై శ్శస్త్రాస్త్రై ర్హన్తు మశక్త స్తదా కుజమ్భో ఽపి ముసలగ్రహణాయ మతిం చకార. 154.

గః కుజమ్భాపహృతా ముదావతీ విదితముసలవృత్తాన్తా అన్తఃపురస్థితా కుజమ్భే ముసలం గ్రహీతరి ప్రణామకరణవ్యాజేన బహువారం ముసలం పస్పర్శ. 155.

గః కుజమ్భో ప్యవిదిత ముసలవృత్తాన్తః ముదావతీ కరస్పర్శవిగతవీర్యం ముసల మాదాయ వత్సధ్రం జఘాన. 156.

గః వ్యర్థే చ ముసలే కుజమ్భేన వత్సధ్రో నానాశస్త్రాస్త్రవర్షై రభిహత స్తాని ప్రతిహత్యపావకాస్త్రేణ కుజమ్భం హృదయే జఘాన. 157.

గః స చ భువి నిపతితో మమార. 158.

గః తతో మోచితౌ నిజసుతౌ వీక్ష్య విదూరథోఽతిప్రీతః కన్యాం ముదావతీం వత్సధ్రాయాదిశత్ . 159.

గః యదా కుజమ్భో నిహత స్తదా తన్ముసలం నాగరాజో గృహ్ణాత్. సన్తుష్ట శ్చ నాగరాజో ముదావత్యా స్సునన్దనాఖ్య ముసలస్పర్శనేన సునన్దాహ్వాయ మకరోత్. 160.

గః వత్సధ్రశ్చ విదూరథ ప్రదత్తాం ముదావతీం సునన్దాహ్వాయాం యథావిధి సముద్వాహ్య తయాసహ దివ్యభోగాన్ బుభుజే. 161.

గః వత్సధ్రస్య సునన్దాయాం ప్రాంశు ప్రవీర శౌరి సుచక్ర విక్రమ క్రమ బలి బలాక చణ్డ ప్రచణ్డ చణ్డవిక్రమ సునయనామానో ద్వాదశపుత్రా జజ్ఞిరే.

గః తేషాం జ్యేష్ఠం ప్రాంశుం కనిష్ఠా స్సర్వేఽనుగతాః. స చ తై ర్భ్రాతృభి రనుగతః పరిపాలితరాజ్యః పరిపూర్ణదక్షిణై రనేకై ర్మఖై ర్బహువార మియాజ.

గః తస్య ప్రమతిర్నామ తనయోఽజని. స చ దైవాసురే యుద్ధే శక్రసహాయ

తాం గతః. బలజమ్భాసురౌ చాప్యపీడయత్ జఘాన చ రాక్షసాన్ నవనవతిం.

గః ప్రమితేః ఖనిత్ర శౌర్యుదావసు సునయ మహారథనామానః పంచపుత్రా స్సమభూవన్. 165.

గః తేషాం ఖనిత్ర స్సకలధర్మవిత్ ప్రజారక్షణ నిరతః భ్రాతౄన్ చతురోపి రాజ్యే యథయథం నియుజ్య స్వయమపి స్ఫీతంమహీ మ్బుభుజే. 166.

శౌరిః ప్రాచ్యాంకృతో రాజా దక్షిణస్యా ముధావసుః
సునయః పశ్చిమాశాయా ముదీచ్యాన్తు మహారథః. 167.

గః తేషాం ఖనిత్రానుజానాం పురోహితాదయః పృథక్పృథక్కల్పితాః న వంశానుగాః. శౌరే రత్రికులజ స్సుహోత్రః. ఉదావసో ర్గౌతమాన్వయః కుశావర్తః. సునయస్య కాశ్యపః ప్రమతిః. మహారథస్య వాసిష్ఠఇతి. 168.

గః ఏవం ఖనిత్రప్రదత్త దిగ్విభాగేషు తదాప్భత్యృషు చతుర్షు విభిన్న పురోహితేషు రాజ్యం కుర్వత్సు విశ్వే దేవనామా శౌరిమంత్రీ నిఖిల రాజ్యాదానాయ తం సమబోధయత్ . 169.

గః శౌరా స్వమతి మనుసరతి తదనుజాన్ తత్పురోహితానపి స్వానుగా న్విధాయ ఖనిత్రపీడనాయ చతుర్భిః పురోహితైః కృత్యా చతుష్టయ ముత్పాద యామాస. 170.

గః ఉత్పాదితం తత్కృత్యాచతుష్టయం ఖనిత్రసవిధ ముపగమ్య తత్పుణ్యచయేన నిహతవీర్యం పురోహితం విశ్వేదేవం శౌరి ప్రముఖానపి సోదరాన్ భస్మీచకార. 171.

గః ఖనిత్రోఽపి స్వభ్రాతృవినాశ శ్రవణజనిత బహుళతరదుఃఖః స్వపుత్రం క్షుపనామానం రాజ్యేభిఽషిచ్య తపఃకరణాయ వనముపగత స్త్రత సార్ధ త్రిశత వర్షాణి తప స్తప్త్వా పరిక్షీణదేహః పుణ్యాన్ లోకాన్ ప్రమయౌ. 172.

గః క్షుపోఽపి ప్రిత్రాదత్తాం మహీం యథావిధిపరిపాలయన్ కదాచిత్స భాయాం సూతగదితాం బ్రాహ్మణపుత్రస్య క్షుపస్య మహారాజ్ఞో వృత్తాంతం నిశమ్య తమహ మనుకరోమీతి ప్రతిజ్ఞాయ శమ్యాపాతదేశే త్రీన్త్రీన్ యజ్ఞానకరోత్ . గోబ్రాహ్మణాంశ్చ పరిపూర్ణ ఫలప్రదానై స్సమతోషయత్ .173.

గః తస్య ప్రమధాభిధాయాం పత్న్యాం అనిన్దితోనామ సుత స్సమభూత్. అనిన్దితస్య వైదర్భీ నన్దినీనామ్నీ పత్నీ. తస్యాం వివింశ స్తనయ స్సమజని.

వివింశనామ్ని క్షితిపే ధరిత్రీం
ప్రశాసతి ప్రోద్ధత సస్యపూర్ణా
మహీ చ కాలేజలదో వవర్ష
న సన్త్యమిత్రా స్సకలం సమృద్ధమ్. 175.

గః సచ సంగ్రామే శత్రుభిర్నిహత శ్శక్రలోకమగమత్. వివింశస్య ఖనిత్రాభిధాన స్తనయో జాయత. 176.

గః స చ ఖనిత్రో మహాబలపరాక్రమః ససాగరాం పృథ్వీం పరిపాలయన్ సప్తషష్టిసహస్రాణి సప్తషష్టిశతాని సప్తషష్టిం చ యజ్ఞాన్ భూరిదక్షిణా నాజహార.

గః యజ్ఞాన్తే ససాగరాం ధనధాన్యస్థితాం సకలాం పృథ్వీం విప్రసాద్విరచయ్య తపోమహిమ్నా బహులంద్రవ్యం సమార్జ్య పునఃపునరపి యజ్ఞానేవాజహార. 178.

గః స త్వనపత్యః పుత్రకామః పుత్రార్థం పితృయాగం కర్తుమిచ్ఛుః తదర్థ క్రవ్యసమ్పాదనేచ్ఛయా ఏకఏవాశ్వారూఢో మహావనే మృగయా మాతతాన.

గః తం తురగమారూఢం మృగయాముపధావన్తం ఖనిత్రం కశ్చన మృగో ఽభ్యేత్య రాజన్! మాం నిహత్య మదీయేన నమాంసేన స్వాభిమతం సమర్థయే త్యవదత్. 180.

గః ఖనిత్రోఽపి తం మృగమిద మువాచ. మృగోత్తమ! మాం నిరీక్ష్య మృగాస్సర్వే బిభ్యన్తి. త్వం కథం శరీరప్రదానం కర్తు మిచ్ఛసీతి. 181.

గః తతో మృగః ఖనిత్రమవదత్. రాజన్! అహ మపుత్రో వృధాజాతః. అతః ప్రాణధారణం నేచ్ఛామీతి. 182.

గః తదైవాఽన్యో మృగోఽభ్యేత్య తస్య మృగస్య సమక్షం రాజానమువాచ. రాజన్! అల మేతేన. మన్మాంస ముత్కృత్య పితౄనారాధ్య పుత్రం లభస్వ. త్వం త్వపత్యకామః. అపుత్రస్యాస్య మాంసేన తవ కథ మిష్టం సిధ్యతీతి. 183.

గః అథ రాజా ద్వితీయ మృగ మిద మాహ. మృగేనానేన స్వప్రాణత్యాగ కారణ మపుత్రత్వ ముక్తం. భవతః కిం ప్రాణపరిత్యాగకారణమితి. 184.

గః సచ రాజాన మవదత్. సన్తిచ పుత్రాః పుత్ర్యశ్చ బహవో మమ. రాజన్! సతతం కాననచారిణా మస్మాకం సింహవ్యాఘ్రాదిభి ర్భయంకిల నియతః. అత స్తద్రక్షణం కర్తు మక్షమ స్త్వదగ్రే ప్రాణాన్ త్యక్ష్యామి. యేచ యజ్ఞార్థం పశుతయా ప్రాణత్యాగిన స్తేషా మతీవోత్తమా గతిరితి శ్రుతి ర్వదతి. అజాదయ స్సర్వే యజ్ఞపశుభూతాః ప్రాణాన్ పరిత్యజ్యోన్నతి మాప్తా ఇతి. 185.

గః తతః ప్రథమోమృగో రాజాన మవదత్ . సుకృత్యయం మృగో రాజన్ బహవో ఽ స్య సుతాః. ప్రభో అనపత్యం తు మామేవ హత్వేష్టం తే సమాపయ. తతో ద్వితీయోపి ఖనిత్ర మాహ. 186.

ఏకస్యాప్యనపత్యస్య దుఃఖ మేకవిధం స్మృతం
బహూని బహుపుత్రస్య దుఃఖాని ధరణీపతే!. 187.

గః అథ రాజా ప్యువాచ

అపత్యవత్త్వం దుఃఖాయ సుఖాయ చ తథాపి చ
అనపత్యా హి పురుషా ఋణాని త్రీణి యాన్తి వై. 188.

గః సోఽహ మపత్యకామః పుత్రార్థం యతిష్యే ఇత్యుక్త్వా గోమతీతీర మాగమ్య తత్ర పుత్రార్థం పురన్దరంప్రతి తపశ్చచార. 189.

గః పురన్దరోఽపి ఖనిత్ర తపసా ప్రీత స్సుతార్థం వృత స్తస్మై సుతం ప్రదదౌ. తతశ్చ కతిపయ కాలేగతే కరన్ధమాపరనామా బలాశ్వతనయః ఖనిత్రపత్న్యా ముదభూత్ . 190.

గః సచాస్త్రకలాప మశేషం పితురేవ గృహీత్వా పితరిచోపరతే సకలాన్ మహీక్షితో వశమానీయ సమ్యక్ప్రశశాస. రాజ్యం ప్రశాసతి చ తస్మిన్ పృథ్వీం తద్దాయాదా స్సర్వేరాజానః తస్మై కరం నాదదుః. రురుధుశ్చ తన్నగరం.191.

గః తతోఽల్పబలోల్పకోశః కరన్ధమః స్వకరాంగుళీరన్ధ్రనిర్గత నిశ్వాస శ్వసనాత్ బహూంచ తురంగసేనా ముత్పాద్య తయా తాన్ సకలాన్ రిపూన్ సమరే విజిత్య పునశ్చ తాన్ కరప్రదాన్ చకార. 192.

గః తస్య వీర్యచంద్రసుతాయాం స్వయంవరగృహీతాయాం వీరాఖ్యాయాం అవీక్షిత్ నామ తనయోఽజని. 193.

గః సచావీక్షత్ వేదవేదాంగపారగః కణ్వపుత్రా దశేషమస్త్రగ్రామం సంపాద్య స్వయంవరే హిమవర్మ సుదేవ-బలి-వీర-వీరభద్ర-భీమదమ్భ నామ్నాం రాజ్ఞాం కన్యాః వరా-గౌరీ-సుభద్రా-లీలావతీ-నిభా-మాల్యవతీ-కుముద్వతీతి సమాఖ్యా అన్యాశ్చ యా స్తం నేచ్ఛన్తి తా స్సర్వా అపి జగ్రాహ. 194.

గః తతః పరభూభృతా మవీక్షితశ్చ స్వయంవర నిమిత్తకం యుద్ధ మభవత్ యుద్ధే చ తత్ర మహాఘోరే పరరాజాన స్సర్వే మిళిత్వా అవీక్షిత మబధ్నన్.

గః తతః కరన్ధమః పుత్ర మవీక్షితం పరైర్బద్ధం విజ్ఞాయ పత్న్యా వీరాభిధయో త్సాహితః విశాలేన రాజ్ఞాఽన్యైశ్చ నరపాలై ర్మహాయుద్ధం విరచయ్య సుతం ముచయామాస. 196.

గః విశాలోఽపి విజితః కరన్ధమేన సుతాం వైశాలినీ మాదాయావీక్షితం తత్స్వీకారాయాప్రార్థయత్ . 197.

గః అవీక్షిదపి విశాలేన బహువిధంప్రార్థితః పిత్రా చ సమాశ్వాసిత ప్రత్యక్షం నరేన్ద్రాణా మాత్మావమానరుషితః తాం నేచ్ఛామీత్యు క్త్వా పిత్రాసహ స్వనగర మాగతః 198.

గః వైశాలినీ సా కన్యా చావేక్షిదుపేక్షితా తమేవపతి మిచ్ఛన్తీ బన్ధుభిర నుజ్ఞాతా తపసే వనమాగత్య మాసత్రయం నిరాహారం తప స్తప్త్వా దేహ త్యాగాయ యతమానాఽవతస్థే. 199.

గః తదా కశ్చన దేవదూత స్త్రిదశైఃప్రేషితో వైశాలినీ సదేశ మాగత్య వత్స! వైశాలిని! న త్వయా కర్తవ్యః ప్రాణపరిత్యాగః భవిష్యతి చ తే మహారాజః పుత్రరత్న మిత్యవోచత్ . 200.

గః తయా చాభర్తు ర్మమ కథం పుత్ర ఉత్పత్స్యతే, అహం చావీక్షితోన్యం భర్తారం నేచ్ఛామి. స చ మహారాజో మాం నేక్షత ఇత్యు క్తో దేవదూతః కిమ నేనోక్తేన వైశాలిని! తవావశ్యం పుత్రరత్నం భవిష్యత్యేవ. మాకురు ప్రాణపరి త్యాగమిత్యుక్త్వా యథాగత మగమత్ . 201.

గః తస్మిన్నేవకాలే కరన్ధమపత్నీ వీరా కిమిచ్ఛకనామోపవాసవ్రతం కర్తుమనా భర్త్రా౽నుజ్ఞాతా తత్ర పుత్రసహాయ మైచ్ఛత్. 202.

గః తతశ్చ పుత్రేణావేక్షితా యావచ్ఛరీర సాధ్యో మమోపకార స్తమహం సకలం తవ కరిష్యామీత్యుక్త్వా వీరా తద్వ్రత మారభత్. 203.

గః ఏకదా సభాయామాసీనం కరంధమం సచివాః ప్రావదన్. రాజన్! త్వ మేకపుత్రః.తవ పుత్రశ్చాయ మవీక్షి దకృతదారపరిగ్రహో వైరాగ్యవాన్ వర్తతే. తస్మింశ్చ మృతిముపేయుషి వంశకరాభావేన రాజ్యం శత్రుభిరాక్రాన్తం భవిష్యతి. తతః పునరపి పుత్రార్థం యత్నం కుర్వితి. 204.

గః తదను వీరానుష్ఠితే కిమిచ్ఛకే వ్రతే సమాప్త్యున్ముఖే వీరా సమక్షం పురోహితః కోవా కింకి మిచ్ఛతి తత్సర్వం ప్రార్థ్యతా మిత్యువాచ. 205.

గః అవీక్షిదపి మాతేయం మమ కిమిచ్ఛకంవ్రత మనుష్ఠితా, యుష్మాకం యద్యదిష్టం తత్సర్వం ప్రార్థ్యతా మిత్యర్థిజనా నవోచత్. 206.

గః రాజా కరన్ధమః పుత్రవచనం నిశమ్య సౌత్ర మహ మిచ్ఛామి తన్మే దేహీత్యవోచత్. అవీక్షిదపి తన్మేదుష్కరం యద్యత్సువర్ణాదిక మపేక్షితం తద్దాస్యామీత్యువాచ. కరన్ధమశ్చ పుత్ర మవదత్. 207.

యది సత్యప్రతిజ్ఞ స్త్వం వృతం యది దదాసి చ
పౌత్రాననం దర్శయ మే నాన్య న్మే ప్రార్థ్యమాత్మజ!. 208.

గః అవీక్షిత్ అహంచ అకృతదారః. త్యక్త విషయాభిలాషః. కథం పౌత్రాననం దర్శయేయమితి పితర మువాచ. 209.

గః తతశ్చ కరన్ధమేన పిత్రా పునఃపునః పౌత్రాననప్రదర్శనాయ నిర్బన్ధితః అవీక్షిత్ స్వప్రతిజ్ఞాం విహాయాపి దారపరిగ్రహం కర్తుకామో౽భవత్స్థే.210.

గః స కదాచి దవీక్షిత్ మహావనే మృగయా విచరన్ ధృఢకేశనామ్నా దానవేన పరిగృహ్య పీడితాం వైశాలినీం క్రోశన్తీం నిరీక్ష్య తద్రక్షణం కర్తుకామః తం దానవం నిజఘాన. 211.

గః తదా తద్వ్యథ తుష్టై ర్దేవై ర్వరం వృణీష్వేతి యాచితో౽వీక్షిత్ పుత్రోమే భవేదితి ప్రార్థయామాస. 212.

గః దేవాశ్చాస్యామేవ కన్యాయాం తవ మహారాజో వంశకరః పుత్రో జనిష్య తీతి వరం దదుః. దేవేషు చ నిజలోకంగతే ష్వవీక్షి త్తాం వైశాలినీం దృఢకేశ వృత్తాన్త పరిజ్ఞానాయ పృష్టవాన్. 213.

గః సాచ వైశాలినీ అవీక్షి త్త్యాగానన్తరం తపసే స్వస్య వనగమనం తత్ర మహాఘోరతపశ్చరణం దేహత్యాగనిశ్చయం తదా దేవదూతాగమనం తద్వచన శ్రవణే ప్రాణధారణం చోక్త్వా పునర పీద మువాచ .214.

గః మహారాజ! పూర్వేద్యు రహం స్నానార్థం గంగాం ప్రవిష్టా తత్ర కశ్చన వృద్ధనాగో మాం గృహీత్వా రసాతలమనయత్. తత్ర మాం సర్వేనాగా నాగా పత్న్యశ్చ దృష్ట్వా మాం సంస్తుత్య దివ్యైర్భూషణై ర్విభూష్య జనిష్యమాణా న్మమపుత్రా త్స్వేషా మభయం సంప్రార్థ్య పునరపీమం లోక మానాయ యామాసుః . 215.

గః తతో రూపవతీం మాం నిరీక్ష్య దృఢకేశాభిధః కశ్చన దానవో రన్తుకామో మా మగృహ్ణాత్ . తం చ హత్వా మాం రక్షితవా నసి. అత స్త్వమేవ మమపాణిం గృహాణేతి. 216.

గః అవీక్షిదపి తథేత్యంగీచకార. తదా సునయోనామగన్ధర్వః కశ్చన సమాగ త్యావీక్షిత మవోచత్ రాజ న్నియం మమసుతా భామినీ. అగస్త్యశాపా ద్విశాల తనయాఽజని. అత ఏనాముద్వహ. అస్యాం తవ చక్రవర్తీసుతో జనిష్య తీతి. 217.

గః తతోఽవీక్షిత్ తా ముద్వాహ్య సునయనయేనసహ గన్ధర్వలోకం గత్వా తయా వైశాలిన్యా సకలాన్ భోగాన్ బుభుజే. 218.

తయా చ రమమాణ స్యావీక్షిత స్తనయోఽజని
గన్ధర్వలోకే బలావాం శ్చక్రవర్తీ మహీపతిః. 219.

గః జాతేచ తస్మిన్ శక్రాదయో మరుతం తస్య చతుర్దిక్షు రక్షకత్వేనా ప్రార్థయన్. అతశ్చాశరీరవాణ్యా మరుత్తఇతి స సంజ్ఞాం ప్రాపితోఽభూత్ 220.

గః తదన్వవీక్షి త్తం సుతమాదాయ సింహాసనమధ్యాసీనస్య పితు స్సవిధ మానాయ్యేద మువాచ. 221.

గః మహారాజ! పశ్య పౌత్రాననం. యదపేక్షయా దారగ్రహణాన్నివృత్తం మాం దారపరిగ్రహాయావరుద్ధవా నసీతి. 222.

గః తతః పుత్రం పితురఙ్కే నిధాయ యథావృత్త మశేష మకథయత్. కరన్ధమోఽపి పౌత్రానన దర్శన జనిత మహానన్దజలనిధినిమగ్నః క్రమేణ తస్మిన్ వృద్ధిముపేయుషి పరిచిత శస్త్రాస్త్రాభ్యాసే సకలవిద్యానిష్ణాతే పుత్రచావీక్షితి రాజ్య మనంగీకుర్వతి స్వయం జరయా దుర్బలశక్తి ర్వనం యియాసుః పౌత్రం మరుత్తం రాజ్యేఽభిషిచ్య పత్న్యా వీరయాసహిత స్తపోవన ముపగమ్య నియమితకరణత్రయో వర్షసహస్రం తప స్తప్త్వా జీర్ణమివవస్త్ర మిమ న్దేహం విహాయ శక్రసాలోక్య మవాప. 223.

దత్తం మరుత్త స్స్వపితామహేన
సంపాలయన్ రాజ్య మమోఘవీర్యః
ద్యుస్పర్ధి సమ్ప త్పరిపుష్టదేశో
యజ్ఞా నతానీ ద్బహుదక్షిణాఢ్యాన్. 224.

రౌక్మస్య ముంజవదగస్య నిపాత్య శృఙ్గం
తేనాకరో న్మఖవరాన్ నృపతి ర్మరుత్తః
ప్రాసాదహర్మ్యవరమణ్టపసౌధవాసాన్
హైమాన్ చకార నగరేషు నిజే స రాజ్యే. 225.

ఏవం ప్రశాసతి మరుత్తనృపే స్వరాజ్యం
మాత్రా పితుః ప్రణిహితోభిగత స్తపస్వీ
కశ్చి న్మరుత్త మవదత్ భుజగేన్ద్రపీడా
ప్రత్యూహకామ మునిసంఘ విభీతిశాన్త్యై. 226.

రాజన్ పౌత్ర విషోల్బణై రహిగణై ర్దష్టా మునీంద్రాత్మజా
దూష్యన్తే చ జలాశయా హవిరపి ప్రస్పృశ్యతే నిర్మలం
దత్తశ్చైవ బలిః ప్రసాదన కృతే తేషాం మునీన్ద్రై ర్భయాత్
సాఽహం వీక్ష్య శుచాకులాఽస్మి రిపుహన్ ఔర్వాశ్రమస్థాయినీ.227.

హుంకార మాత్రేణ గణా నహీనాం
కర్తుం సమర్థాహ్యృషయోఽద్య భస్మ

తథాఽపి రాజాన ముదీక్ష్య సర్వే
తూష్ణీం స్థితా స్త్వాం శరణం నరేన్ద్ర. 228.

యః కామభోగేన విమూఢచిత్తో
నార్తావనం సన్తనుతే నరేన్ద్ర
తస్యాశు సిద్ధ్యే న్నరక శ్చ పశ్చాత్
దుఃఖం భవే చ్చేహ మహత్యకీర్తిః. 229.

త త్సాధుతాపసజనాన్ పరిపాలయ త్వం
దుష్టాఽహివర్గ పరిబాధిత పశ్యపత్యాన్
కీర్తిం వహస్వ పితురింద్రసమస్యచేంద్ర
లోకంగతస్య పరిభుఙ్క్ష్వ చ దేవభోగాన్. 230.

ఇతి నిశమ్య తపస్వివచో నృపః
పరివిచిన్త్య నిజానవధానతాం
సధను రౌర్వమునేః పరిలజ్జితః
సమగమ న్నిలయం క్రుధయాకులః. 231.

తత్ర స్థితాం నిజపితుః ప్రసువం సవీరాం
దృష్ట్వా విధాయ చ నమో భుజగేంద్ర దష్టాన్
పశ్యన్ మునీంద్రతనయాన్ భృశమాప్యదుఃఖం
సంవర్తకాస్త్ర ముపలభ్య యయౌ మరుత్తః. 232.

స నాగలోకం గతవాన్ మరుత్తో
దదాహ తేనాస్త్రవరేణ నాగాన్
ఉపద్రుతా స్తే నవిసృజ్యవాసం
యయు ర్మరుత్త ప్రసువం భుజంగాః. 233.

తయాఽథ దత్తాభయయోరగాణాం
నివార్యతా మాత్మజ ఇత్యనూక్తః
అవీక్ష్యదావార్య సుతం వచోభి
స్తతో నివృత్తే జగృహే వృషత్కం. 234.

పరస్పరోన్మాధన బద్ధచిత్తౌ
వితేనతు ర్యుద్ధ మమోఘవీర్యౌ
సంవర్తకాలాగ్నిసమౌ మరుత్త
శ్చావీక్షిదప్యాగ్రహ దీప్తనేత్రౌ. 235.

దుష్టశాసనకృతే చ మరుత్త
స్సంశ్రితావన నిమిత్త మవీక్షిత్
నిశ్చితౌ యుధి నిబద్ధహృదౌ తౌ
భార్గవాదిమునయో హ్యుపతస్థుః. 236.

తద్వచః ప్రశమితౌ పితాసుతౌ
ప్రీతిపుష్టహృదయౌ పరస్పరం
తాపసా నహివరాం స్తు జీవయా
మాసతు ర్వినిహతాన్ వరౌషధైః. 237.

సంగతౌ తు సముదీక్ష్య తౌ నృపౌ
భామినీప్రముదితా సవీరయా
జాయయాపుర మవీక్షిదప్యగాత్
పట్టణంనిజ మగా న్మరుత్తరాట్. 238.

ప్రశాసత స్తస్య భువన్తు ధర్మతో
జితారివర్గస్య మరుత్తభూభృతః
విదర్భరాజేంద్రసుతా ప్రభావతీ
ముఖ్యాగృహిణ్యోష్ట బభూవు రుత్తమాః. 239.

సౌవీరాఖ్యా సువీరస్య రాజ్ఞః పుత్రీ తథైవ చ
సుకేశీ కేతువీరస్యసుతా మాగధభూభృతః. 240.
సిన్ధువీరసుతాచాపి కైకేయీ కేకయాత్మజా
సౌరంధ్రీచ సురంద్రస్యతనయా రూపశాలినీ. 241.

వపుష్మతీ సిన్ధుభర్తు స్తనయా సువపుష్మతీ
ప్రభావతీతి విఖ్యాతా మరుత్తనృపతేః ప్రియాః. 242.

తాభిః ప్రియాభి రనుభూత వరాభితేష్టః
ధర్మేణపాలిత జగ త్స మరుత్తరాజా
క్షేత్రం సమాప్య మహిమాఢ్య ముశీరబీజం
చక్రే కదాచన మఘం సురతుష్టికామః. 243.

యజ్ఞే తత్ర హవిర్భాగ గ్రహణాయాగతా స్సురాః
ఇన్ద్రాదయ స్తు సంవర్తో బ్రహ్మర్షి ర్యాజకోఽభవత్ . 244.

గః తదా దిగ్విజయాయ నిష్క్రాన్తో రావణ స్సకలేశ భూమణ్డలే సంచరన్ మరుత్తేన చక్రవర్తినా యోద్ధుకామ స్తద్యజ్ఞవాట ముపజగామ. 245.

దృష్ట్వాఽసురం జ్ఞాత తదీయవీర్యా
శ్శక్రాదిమా వేష మవాపు రస్య
శక్రోమయూర శ్శమన స్తు కాకో
ధనేశ్వరోఽభూ త్కృకలాసవేషః. 246.

హంసః ప్రచేతా స్సమభూ దథాఽయం
శ్వేవానువిశ్యాధ్వరవాటమగ్ర్యం.
మరుత్త మాహూహవమేవ దేహి
నచే జ్జితోఽహంత్వితి వా వదేతి. 247.

శ్రుత్వా మరుత్తోఽసురరాజవాక్యం
యుధే ప్రతస్థే స శరాసబాణః
తదా స సంవర్తముని ర్మరుత్త
మార్గం రురోధాస్యతు దీక్షితత్వాత్ . 248.

గః తదను మరుత్తో గురువాక్యగౌరవా న్నివృత్తే తం భీత మితి విజ్ఞాయ నిజభటై స్స్వజయ మఘోషయ ద్రావణః. .249.

గః మరుత్తోఽపి పరిపూర్ణసప్తతన్తుః యథాయథం సకలాన్భోగాన్ భుంజానః ప్రభావతీముఖా స్వష్టసు పత్నీషు నరిష్యన్త ప్రముఖా నష్టాదశపుత్రా నజీజనత్ .

గః సోఽయం మరుత్త శ్చక్రవర్తీ పంచదశాధిక సప్తతిసహస్ర వర్షాణి రాజ్యం

కృత్వా జ్యేష్ఠం నరిష్యన్తం తనయం రాజ్యేஉభిషిచ్య తపసే వన మభియయౌ.

నరిష్యన్తోపి రాజర్షిః స్మరన్ వృత్తం పితుర్వరం
ఈజే బహువిధై ర్యజ్ఞైః శుచిభిః పూర్ణదక్షిణైః. 252.

యే చార్త్విజ్యమనుప్రాప్తా నరిష్యన్తాధ్వరేషు తే
విప్రేంద్రా స్సవనైః పూర్ణై స్తోషయాంచక్రిరే సురాన్. 253.

విప్రేషు సర్వేషు సమృద్ధరాసు
స్వయంచ యజ్ఞాన్ విధధ త్సరాజా
మఘం కదాచిచ్చ విధాతుకామో
న త్వ ర్తిజః ప్రాప తదా దరిద్రాన్. 254.

తతో నరిష్యన్త మహీశనాథః
ప్రసాద్య కాంశ్చి ద్ద్విజవర్యవృద్ధాన్
పునః పునశ్చ ప్రణిపత్య భక్త్యా
చాకారయ త్తై ర్మఖ మిష్టమీడ్యం. 255.

ధనై ర్నరిష్యన్త నరేంద్రదత్తై
స్సునిర్భరా విప్రవరా నితాన్తం
అకుర్వతాష్టాదశభి స్సమేతాన్
ప్రాచ్యాం మఘాన్ కోటిముదూఢవిత్తాన్. 256.

చక్రుః ప్రతీచ్యాం సవనాని సప్త
కోటీ శ్చతస్రో దశచైవ యజ్ఞాన్
తథా దిశాయాం శమనస్య చక్రుః
దిశ్యుత్తరస్యాం దశకంచ పంచ. 257.

ఏవం మరుత్తతనయః పృథివీ మశేషాం
విస్తారయన్ మఘవరై ర్మథితారివర్గః
దుష్టారిమర్దన మసూత దమాభిధానం
సూనుం సమస్తజనమానస హర్ష హేతుమ్. 258.

బాభ్రవ్యభూ త్తస్య సతీంద్రసేనా
తస్యా మభూదేష దమో నరేన్ద్రః
స్థిత్వా స మాతుర్జఠరే నవాబ్దా
న్యద్ గ్రాహయ త్తాం దమమాత్మభూషాం. 259.

తతో నరిష్యన్త పురోహితాగ్ర్య
స్త్రికాలవేత్తా పరివిద్య తత్వం
దమాభిధానం వ్యతనో త్సుధన్వ
శ్రుతిం త్వగృహ్ణా ద్వృషపర్వభూపాత్. 260.

దైత్యోత్తమా ద్దుందుభినామధేయాత్
తపస్యతో ఽస్త్రా ణ్యుపలభ్య కృత్స్నం
శ్రుతీ స్తదంగాని చ శక్తితోఽయం
తథార్ ష్టిషేణా జ్జగృహేచయోగం. 261.

తం చారుకర్మాఖ్య నృపస్యపుత్రీ
దశార్ణరాజ్ఞ స్సుమనా నరేన్ద్రం
స్వయంవరే కామయత ప్రియం స్వం
సంపశ్యతాం సర్వనరేశ్వరాణాం. 262.

తదా విదర్భాధిపతే స్తనూజ
స్సంక్రన్దన శ్శూరబలో వపుష్మాన్
మద్రేంద్రసూనుశ్చ కృతానురాగా
స్తస్యాం మహానన్ద నరేశ్వరో ఽన్యః. 263.

గః తత స్త్రేత్రయోనరపాలా స్త్వవమాన జనితక్రోధవేగదీపిత నయనా
దమపార్శ్వవర్తినీం సుమనా మహరన్. 264.

తత స్త్రిభి ర్యుద్ధ మభూత్ నృపై స్తై
దమస్య వీరస్య మహాస్త్రజాలైః
రణే మహానన్దనృపస్య శీర్షం
దమోఽచ్ఛిన త్పత్రివరేణ శీఘ్రమ్. 265.

తతో వపుష్మాన్ చిరమేవ యుద్ధ్వా
దమేన గాఢం నిహత శ్శరౌఘైః
న్యవర్తతాజే స్తదను క్షితీశో
దమేప్యగృహ్ణా త్సుమనాకరాబ్జమ్. 266.

సచారుకర్మాఽథ దశార్ణరాజా
పుత్ర్యై దదౌ యౌతక మప్రమేయం
శతాంగ మాతంగ తురంగ దాసీ
దాసాదికం ప్రీతియుత స్సుతాయామ్. 267.

తతః ప్రియాయుక్ దమభూపవర్యః
పురం ప్రవిశ్యానుబభూవ భోగాన్
సుతం నరిష్యన్త నృపోఽపి రాజ్యేఽ
భిషిచ్య తప్తుం సమగా దరణ్యమ్. 268.

పత్నీంద్రసేనా చ ధవేనసాకం
తపస్వి ధర్మేణ వనే వ్యతిష్ఠత్
తదా వపుష్మా న్నృపతి ర్దమస్య
రిపు ర్విహారం విపినే వ్యతానీత్. 269.

స తావసన్తం మలపంకిలాంగం
దృష్ట్వేంద్రసేనాం వచనేన శత్రోః
దమస్య వాచం తు నిశమ్య కోపాత్
జగ్రాహ కేశేషు సుదృష్టవృత్తిః. 270.

హాహేతి తస్యాం ప్రసభం రుదన్త్యాం
ఖడ్గేన చిచ్ఛేద తదా వపుష్మాన్
క్రుధా నరిష్యన్తనృపస్య శీర్షం
స్మృత్వా విరోధం సుమనానిమిత్తమ్. 271.

అథేన్ద్రసేనా మరణం ప్రియస్య
న్యవేదయత్ శూద్రమునీంద్రవాక్యాత్

దమాయ పుత్రాయ తతో వివేశ
జ్వలన్త మగ్నిం పతినేంద్రసేనా. 272.

శ్రుత్వా దమః పితృవధం విహితం వపుష్మ
ద్రాజ్ఞా విధాయ శపథం రిపువంశనాశే
క్రుద్ధోఽహిరాడివ రణాయ వినిర్గతశ్చ
సైన్యోపగూఢ సవిధం సధనో రథేన. 273.

తతో వపుష్మద్దమయో స్సుఘోరం
బభూవ యుద్ధం వరశస్త్రజాలైః
నిపాత్యచాకృష్య కచేషు కణ్ఠే
పదాసమాక్రమ్య దమ స్సపత్నమ్. 274.

సమ్పశ్యతాం వ్యోమ్ని సురాసురాణాం
స్వవీర్యసన్దర్శన విస్మితానాం
నిహత్య తం తద్రుధిరేణ తుష్టః
దదౌ పితు స్తర్పణవారి సంఖ్యే. 275.

సుతోఽభవ త్తస్య చ రాజవర్ధన
స్సుత స్తదీయ్య స్సుధృతి శ్చ తత్సుతః
నరాభిద స్త త్తనయశ్చ కేవలః
తతోఽభవ ద్బన్ధుమదా హ్వయోనృపః. 276.

సవేగవన్తం సమసూత బిన్దు
స్తతోఽభవ త్త త్తృణబిన్దు రస్య
అనంజసాయాంతు వరాప్సరస్సు
త్రయో బభూవు స్తనయా స్సుతా చ. 277.

విశాలనామా ప్రథమ స్తతోఽభూత్
సశూన్యబన్ధుశ్చ హి ధూమ్రకేతుః
సుతా చ నామ్నైలబిలాభిధానా
తాం విశ్రవాః ప్రాప సధర్మపత్నీమ్. 278.

విశాలనామా నృపతి ర్విశాలాం
వినిర్మమే దివ్యపురీం కులాఢ్యః
స హేమచన్ద్రం సమసూత సూనుం
ధూమ్రాక్షనామా తనయ స్తదీయః. 279.

సుత స్తదీయ స్సహదేవ సంజ్ఞః
కృశాశ్వనామా నృపతి స్తతోஉభూత్
స సోమదత్తం నుషువే య ఈశం
ఇయాజ యజ్ఞైః పురుషంపురాణమ్. 280.

సుమత్యభిఖ్యం సమసూత సోమ
దత్తస్సుతం త జ్జనమేజయోஉభూత్
ఏతే విశాలాపురవాస శీలా
దిష్టస్య వంశే కథితా నరేన్ద్రాః. 281.

ఇతిశ్రీకృష్ణాగోదావరీమధ్యభూమణ్డల మణ్డనాయమాన నూజివీడు
రాజధాన్యధిప శ్రీమద్వేంకటరంగాప్పారాయాస్థాన విద్వన్మణినా
శ్రీమదాత్రేయ కులతిలక మద్రామానుజాచార్యసూనునా

గోపాలకృష్ణార్యేణ

విరచితే శ్రీశోభనాద్రీశవైభవాఖ్యే మహాకావ్యే పూర్వభాగే
మత్స్యావతారకథనం, అంబరీషచరితమ్, అవీక్షితవృత్తాంతమ్,
మరుత్తరాట్చరితాది కథనంనామ

నవమస్సర్గః

శ్రీరస్తు

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీశోభనాద్రీశవైభవాఖ్యే మహాకావ్యే పూర్వభాగే

దశమస్సర్గః

ఇక్ష్వాకువంశః

అథా నుపూర్వ్యేణ మనో స్సుతస్య
భూపత్యు రిక్ష్వాక్వభిధస్యవంశం
వదామి యత్రాఖిలలోకనాథః
ప్రాదుర్బభూ వాశ్రితరక్షణార్థమ్. 1.

మనో స్తు వైవస్వత సంజ్ఞికస్య
ఘ్రాణా ద్విజజ్ఞే క్షుపత స్సుతోఽయం
ఇక్ష్వాకునామా స శతంసుతానాం
ప్రాసూత వంశస్య వివృద్ధికామః. 2.

వికుక్షినామా నిమి దణ్డకౌ చ
నృగోవశాతి శ్శకునిశ్చ తేషాం
ప్రధానభూతాః కథితా నరేంద్రాః
మన్వన్వవాయాబ్ధి నిశాధినాథాః. 3.

విన్ధ్యాద్రి శీతగిరిమధ్య విరాజ చార్యా
వర్తస్య పూర్వదిశి తత్ర హి పంచవింశాః
పశ్చా త్తథైవ సమకుర్వత రాజ్య మార్యా
వర్తే వికుక్షి నిమి దణ్డకనామధేయాః. 4.

అన్యే తు దక్షిణ మథోత్తర మేవ దేశం
సమ్య గ్గరక్షు రితి విశ్రుత మస్తి రాజన్!
తస్యేదమేవ చరితం శ్రుణు సావధాన
శ్శ్రీనివాసపాదసరసీరుహసక్తబుద్ధేః. 5.

కదాచి దిక్ష్వాకునృపో ష్టకాయాం
శ్రాద్ధే వికుక్షిం సుత మాదిదేశ
విశుద్ధమాంసం సముపానయస్వే
త్యగా త్తదర్థం విపినం వికుక్షిః. 6.

మృగా న్నిహత్వా సవనాయ యోగ్యాన్
బుభుక్షిత శ్శ్రాన్తయా విముగ్ధః
క్రవ్యం క్రియార్థం పరిభుజ్య శేషం
నివేదయామాస నృప స్స పిత్రే. 7.

యోగేన తద్వీక్ష్య ముని ర్వసిష్టః
న చేద ముచ్ఛిష్ట మలం మఘాయ
ఇక్ష్వాకుమిత్యాహ తతః క్రుధా తం
నిస్సారయామాస పురా ద్వికుక్షిమ్. 8.

పిత్రా ప్రజావనవిధౌ మనునా త్వయోధ్యా
పుర్యాం ప్రశాస దవనిం స నృపోభిషిక్తః
ఇక్ష్వాకు రర్చన విధిం మధుసూదనస్య
సంచిన్తయన్ స్వగురు మాహ మునిం వసిష్టం. 9.

మునే! మను ర్మే జనకః పితామహో
విధేశ్చలోకే మధుసూదవం హరిం
సమర్చ్య సిద్ధాఇతి విశ్రుతం మయా
న గన్తు మస్మాభి రలం జగద్విధేః. 10.

అహం కథం పాదసరోరుహార్చనం
కరోమి విష్ణో ర్మధుసూదనస్య వై
జగత్సమస్తం కథమేతి శాశ్వతం
పదం చ మత్త స్సకలైహికం ఫలమ్. 11.

ఇత్యుక్తవన్తం నృపతిం వసిష్ఠః
ప్రోవాచ తుష్ట స్సకృత విష్ణురూపః

తప్త్వా తపస్స్వేష్ట ముపైహి రాజన్!
సేవాం హరిస్తే తపసా దిశే త్స్వః. 12.

ఇదం భవిష్య ద్విదితం పురాణే
స్స్వయమ్భు లోకా దవతీర్య రఙ్గం
విమాన మాగత్య పురీమయోధ్యాం
త్వదర్థమేవాత్ర వసే చ్చిరాయ. 13.

త్వదన్వయే రామసమాఖ్యయా హరి
ర్నిహత్య సంభూయచ చ రావణాసురం
యవీయసే తస్య విభీషణాయ వై
విమానమేత ద్వితరిష్యతీతి చ. 14.

స మార్గమధ్యే వరసహ్యజాన్తరం
విధో స్సరోరోదసి నేష్యతీతి చ
త్వదన్వయై శ్చోళనృపాలసత్తమై
స్సమర్చ్యతే తత్ర హరి ర్జనార్దనః. 15.

ఇక్ష్వాకురేవం తు నిశమ్య వాక్యం
మునే ర్వసిష్ఠస్య గురో స్స్వజానిః
తస్యాశ్రమే తప్త తపా నభస్వ
త్తుషారశీతాదిసహో బభూవ. 16.

విఘాతకామై స్తపపోస్య దేవై
స్సంప్రేషితః పంచశరస్సహాయైః
ప్రలోభయామాస నృపం వికారై
ర్నార్తిం తథాప్యాప మనో స్తనూజః. 17.

స్వశాపజన్యేన భయేన తస్మిన్
గతే పునశ్చాప్యతప న్నరేంద్రః
స్వయ న్తు విఘ్నం విదధాతుకామ
శ్శక్రః ప్రతస్థే ద్విరదాధిరూఢః. 18.

స్వదర్శనా త్తుష్టమతౌ నరేంద్రే
స్వాతిథ్యకామే కుపిత స్సురేన్ద్రః
దృష్ట్వా తదీయ్యం తపసోవిపాకం
వజ్రం ప్రచిక్షేప వధాయ తస్య. 19.

ఇక్ష్వాకురప్యస్మర దచ్యుతస్య
చక్రం శమం తస్య విధాతుకామః
తేనేంద్రవజ్రం పరిశాన్తతేజో
దృష్ట్వా సలజ్జో నిరగా త్సురేంద్రః. 20.

స్వయమ్భువో లోక ముపేత్య తస్మై
శశంస చేక్ష్వాకు మహాప్రభావం
యోగేన విజ్ఞాయ స తస్యభావం
ముమోహ రంగానయనే విరించిః. 21.

లబ్ధ్వాఽథ సంజ్ఞాం విధి రాదితేయై
స్సత్రా సమీపే వరరంగధామ్నః
బద్ధాంజలిం దీనముఖో ఽవతస్థే
సంప్రాహ తం ప్రేమదృశా రమేశః. 22.

త్వయార్చితో ఽహం వరధామ్నిరంగే
చిరాయ గత్వా నగరీ మయోధ్యాం
చతుర్యుగం తత్ర సమర్చితాంఘ్రిః
రఘ్వన్వయై రాజవరై ర్నితాన్తం. 23.

పశ్చా ద్గమిష్యామి కవేరజాయా
మధ్యే ప్రతీరం సరసో హిమాంశోః
భోగీంద్రశాయీ నివసామి సప్త
మన్వన్తరం చోళనరేంద్రపూజ్యః. 24.

కల్పాన్తకాలే తవ పద్మజన్మ
పున స్సమీపం సముపాగతం మాం

సమర్చ్య ముక్తిం ద్విపదార్ధకాలా
వసాన లభ్యా భవతే భవిష్యతి. 25.

ఏవం నియుక్తో హరిణా విరించిః
శ్రీరంగ మారోప్య సుపర్ణశీర్షే
ఆరూఢహంస స్సమగా త్తపస్యా
వస న్తదేక్ష్వాకు నృపస్యతుష్టః. 26.

సుసత్కృత స్తేన విరించి రాదరాత్
దదౌ మహద్రంగవిమాన ముజ్వలం
తత స్తదాదాయ ముదా స మూర్ధని
ప్రగృహ్య నైజం పుటభేదనం యయౌ. 27.

తత్రాఽఽలయం రంగపతే సరయ్వా
మధ్యే స చక్రే తమసాతటిన్యాః
క్రోశార్ధభాగే నగరోత్తరస్య
ద్వారస్య తస్యాభిముఖం సవప్రమ్. 28.

వసిష్ఠజాబాలిముఖై ర్మునీంద్రైః
క్రమాత్ ప్రతిష్ఠాప్య మహత్సరంగం
నిత్యైశ్చ నైమిత్తిక పూజనైశ్చ
ముదా సమారాధయ దాదిదేవమ్. 29.

తపస్య మాస్యుత్తరఫల్గునీభే
చకార తస్యావబృధం మహస్య
తదాది తత్రాహిశయో రమేశ
శ్చతుర్యుగం వాస మథాతతాన. 30.

ఇక్ష్వాకురేవం తపసో మహిమ్నా
రంగం మహద్ధామ విమాన మాప్య
తత్పాదపద్మార్చనసక్తచిత్త
శ్చక్రే నిజం రాజ్యముదీర్ణతోషః. 31.

నిమేశ్చరిత్రం ప్రవదామి రాజన్!
సుతస్య చేక్ష్వాకు నరాధిపస్య
ఆరభ్య సత్రం స గురుం వసిష్ఠ
మూర్త్విజ్యధర్మాయ నిమి ర్యయాచే. 32.

నిమిచరితమ్

పురా స శక్రేణవృతో వసిష్ఠో
యజ్ఞాయ తం ప్రాహ నిమిం మునీంద్రః
వృతోస్మి శక్రేణ పురా నరేంద్ర
నిర్వర్త్య తం తే రచయామి యజ్ఞమ్. 33.

తావన్నిరీక్ష్యోహమితీవ తస్య
శ్రుత్వా వచో భూపతి రాస్త తూష్ణీం
ముని ర్వసిష్ఠోపి సురేంద్రయజ్ఞం
చకార యావ న్నృపతిశ్చ తావత్. 34.

ఋత్విగ్భి రన్యై స్సహితో మహాత్మా
నిమి స్సమారబ్ధమఖో బభూవ
సమాప్య తం శక్రమఖం వసిష్ట
స్సమాగతః కోపవశం జగామ. 35.

శిష్య స్సవీక్ష్యాక్రమమాత్మన స్స
వ్యతిక్రమం తం వితనుం శశాప
క్రుద్ధో నిమిశ్చ ప్రతిశాప మాదాత్
పూజ్యాయ దేహో పి పతే త్తవేతి. 36.

నిమి స్తత స్వం విససర్జ విగ్రహం
స చోర్వశీ దర్శనజన్యమోహతః
అభూ త్తు మైత్రావరుణేన రేతసా
స్కన్నేన కుమ్భే నిహితేన యోగిరాట్. 37.

తం గంధతైలే తు నిధాయ దేహం
సత్రం సమాప్యాథ మునీంద్రసంఘాః

సమాగతాన్ తత్ర సురా నవోచన్
నిమిః పున ర్జీవతు భూపతి ర్నః. 38

నిమి స్తదాకర్ణ్య మునీ నవాదీత్.
మా మే తను స్స్యాత్ భయదా నితాన్తం
యస్యాః ప్రవేశేన విమూఢచిత్తాః
పశ్యన్తి న శ్రీశపదాబ్జయుగ్మం. 39.

తత స్సురేంద్రా హ్యుభయానుకూలం
సమబ్రువ న్నక్షిషు చేతనానాం
నిమిషణోన్మేషణ లబ్ధసంస్థో సంస్థో
వసే న్నిమి స్సూక్ష్మతను ర్విదేహః. 40.

ఇత్థం నిశమ్య సుమనో వచనం మునీంద్రా
రాజ్ఞోర్ఝితస్య విషయస్య నిరీక్ష్య భీతిం
దేహం నిమే స్స్వపది తత్ర మమన్థు రాసీత్
బాలోఽథ తస్య జననా జ్జనకాభిధానమ్. 41.

విదేహనామాఽపి విదేహజత్వాత్
మన్దేనజాతా న్మిథిలాభిధానం
స నిర్మమే స్వాం మిథిలాభిధానాం
పురీమభిఖ్యాత్ర యయుజ్ నరేంద్రః. 42.

దణ్డాభిధాన స్తనయో యవీయాన్
ఇక్ష్వాకురాజ్ఞ స్స పితు స్సమిష్టః
విన్ధ్యాద్రినీలాచలమధ్యదేశే
పిత్రా ప్రదత్తం ప్రశశాస రాజ్యమ్. 43.

విధాయ వాసం మధుమత్తసంజ్ఞం
పురం వసన్ తత్ర స దణ్డరాజా
కదాచిదాగా న్మధుమాసి రమ్యం
నాభ్యాశ్రమం పుష్పిత వృక్షజాలమ్. 45.

తదాశ్రమాభ్యర్ణ విహారశీలాం
లోలేక్షణాం చారుదతీం సువక్త్రాం
శుక్రస్య కన్యాం స నిరీక్ష్య దణ్డః
రతిం యయాచే సముపాత్తకామః. 46.

ధర్మజ్ఞయా కావ్యమునేస్స పుత్ర్యా
నివారితో దర్పకమూఢచేతాః
బలా దుపాశ్లిష్య విరుద్ధబుద్ధి
స్తయా న్వభూ దిష్టతమం తు భోగమ్. 46.

గతేఽథ దణ్డే నగరం తనూజాఽ
రజాభిధానా సమగాత్ రుదన్తీ
పితుస్సమీపం చ శశంస వృత్తం
దణ్డస్యరాజ్ఞః పరితాపఖిన్నా. 47.

అథాఽరజాయా వచనం నిశమ్య
క్రుద్ధో శప ద్దండనృపం మునీంద్రః
య న్మా మనాదృత్య విరుద్ధ మేత
చ్చకార దణ్డో యదతో విబుద్ధేః. 48.

రాజ్యం సమంతా చ్ఛతయోజనాఢ్యం
స్ఫీతం తు సప్తాహ ముదూఢవేగైః
పాంసుప్రవర్షైః మఘువ న్నియుక్తైః
భవే ద్వినష్టాఽఖిల జన్తుజాలమ్. 49.

యే చాశ్రమే సన్తి మమాఖిలా స్తే
సర్వేన్యతో యా న్తు విహాయ చైతం
ఇయం చ పుత్రీ శతవత్సరా న్మే
వస త్వ మత్రైవ విధూతపాపా. 50.

శప్త్వైవ ముగ్రాం రుషమాప్య కావ్యః
క్షుధార్దిత శ్శిష్యగణై స్సమేతః

త్యక్త్వాఽఽశ్రమం సోఽఽగమ దన్యత స్సాఽ
రజావస త్తత్ర పితుర్ని దేశాత్. 51.

అథాఽమరేంద్ర స్స నిదేశతోఽభూత్
పాంసుప్రవృష్టిః కిల సప్తరాత్రం
తయాఽస్యరాష్ట్రం సకలం వినష్ట
చరచరం దండ నృపస్య జాతమ్. 52.

నాఽర్హం నివాసస్య సతాం తదాసీ
దభిఖ్యయా దణ్డకకాననం చ
నిశాచరాణా మనుకూలవాసం
బభూవ దణ్డస్య నృపస్యరాష్ట్రమ్. 53.

ఇక్ష్వాకురాజ్ఞ స్తనయో నృగాఖ్యో
బహుప్రదాతా జగతి ప్రసిద్ధః
గోభూహిరణ్యాశ్వగజేంద్రకన్యా
శయ్యాది దానాని బహూ న్యకార్షీత్. 54.

నృగః కదాచి ద్ద్విజవర్య గాం స్వే
వ్యూహే గవాం సంవలితా మజానన్
దిదేశ విప్రాయ స దానకాలే
స చానయ త్తాం ద్విజవర్యజన్మా. 55.

స్వామీ చ తద్గోః పరివీక్ష్య గాం స్వాం
మమేయ మిత్యాహ నృగో నరేంద్రః
స చ ప్రతిగ్రాహ్యాఽదిశ న్మమేతి
సమాహతౌ చాధ్వగతౌ సమేతౌ. 56.

వివాదశీలౌ తు నిరీక్ష్య విప్రౌ
భ్రమో నృగస్యాపి తతోఽనునీతౌ
దానేన లక్షస్య గవాం ద్విజేంద్రౌ
నృగేణ తౌ వాగ్రహతప్తచిత్తౌ. 57.

న శాన్తి మాప్తా కలహస్య విప్రా
అగచ్ఛతాం స్వార్థపరౌ నివాసం
మృతోఽథ రాజా యమదూతకృష్టో
యమాలయం ప్రాప్య యమేన పృష్టః. 58.

పూర్వం తు భుఙ్క్షే శుభమేవ రాజ
న్నుతాశుభంవేతి తతోఽవద త్తం
పూర్వం తు భుంజే హ్యఘమేవ చేతి
తతో నృగం ప్రాహవతేతి కాలః. 59.

అజ్ఞానదానా ద్ద్విజగోః నృగోఽయం
ఘోరాపరాధాత్ కృకలాసవేషః
నిపత్య భూమౌ స్వకృతం తు విన్దన్
బృన్దావనాంధుం సమగా త్కదాచిత్. 60.

లీలావిహారరసికేన యదూద్వహేన
దృష్ట్వా నృగ స్స్వకృకలాసతను ర్విహాయ
కూపా త్సముద్ధృతవపుః కరపంకజస్య
స్పర్శా ద్విధూత వృజిన స్స్వపదం సమాగాత్. 61.

ఇక్ష్వాకురాజ్ఞి తపసా ముషితాఘసంఘే
శ్రీరంగనాథచరణార్చన సక్తచిత్తే
దివ్యంపరం పద ముపేయుషి తత్సుతానాం
జ్యేష్ఠో వికుక్షి రభవత్ పృథివీతలేశః. 62.

ఈజే మఖై ర్బహువిధైః పురుషం పురాణం
కృత్యేన తేన స యయౌ చ శశాదసంజ్ఞాం
పుత్రం పురంజయ మసూత కకుత్థ్ససంజ్ఞం
తస్యేంద్రవాహ ఇతి చాహ్వాయ మామనన్తి. 63.

పురా సుఘోర స్సమరో మహోల్బణ
స్సురాసురాణా మభవ త్తదాసురైః

సహాయభావేన వృతో వికుక్షిజః
పరాజితై ర్దైత్యగణై ర్మహాబలః. 64.

విష్ణో ర్నిదేశాత్ వృషరూప మింద్ర
మారుహ్య వీరః కకుది స్థితోఽస్య
తేజోభిరాపూర్ణతను ర్మురారేః
పురం రురో ధామరశాత్రవానామ్. 65.

హత్వాఽసురాన్ రణముఖే విశిఖై స్సుఘోరైః
లక్ష్మీం దదౌ మఘవతే స్వబలేన భల్లైః
తేనేంద్రవాహన కకుత్థ్స పురంజయాభి
ధానో వికుక్షితనయః పృథివీ మరక్షత్. 66.

తస్మా దనేన నృపతి ర్వ్యజజ్ఞే
పృథు స్సుత స్తస్య చ విశ్వగంధః
తస్యాత్మజ స్తస్యచ చంద్రసంజ్ఞ
స్తస్యాపి పుత్రో యువనాశ్వనామా. 67.

శాబస్తి సంజ్ఞస్య పురస్యకర్తా
శాబస్తినామా నృపతి స్తతోఽభూత్
తస్మా దభూ ద్రాజవరో బలీయాన్
శాబస్తిరాజ్ఞో బృహదశ్వనామా. 68.

తస్మా ద్వ్యజజ్ఞే కువలాశ్వసంజ్ఞః
తస్మిన్ వినిక్షిప్యధురం ప్రజానాం
వనంగతోఽభూ ద్బృహదశ్వరాజా
తప్తుం తపో యోగివరేణ్యవాసమ్. 69.

ఉదంకనామా తు మహర్షివర్యః
దున్ధ్వాఖ్య దైత్యేన నిపీడ్యమానః
అప్రార్థయ త్తం శరణం నృపేంద్ర
మువాచ వీర్యంచ సురేంద్రశత్రోః. 70.

మధోస్సుతో దుందురితి ప్రతీతః
దైత్యో మహావీర్యయుతో నరేంద్ర!
మదాశ్రమాభ్యర్ణ ముపేత్య సిన్ధో
రుజ్జాపకాఖ్యస్య సవాలుకాన్తః. 71.

అదృశ్యరూపో బలగర్వపూర్ణః
వసత్యభీర్భీతికరః ప్రజానాం
నిశ్వాస మేకం శరదో విముంచ
త్యసహ్యపీడ శ్చలితా తదా క్ష్మా. 72.

తం మారయాశు క్షితినాథ! దైత్యం
తేనానుకృష్టో నియమాయ నాహం
శక్తోభవామీతి తతో నరేంద్రః
ప్రత్యాహ తాం తాపస మార్తచిత్తమ్. 73.

న్యస్తాయుధోఽహం మునివర్య భూయః
స్వీకర్తు మస్త్రం నభవామ్యథాపి
పుత్రో మదీయ్యః కువలాశ్వసంజ్ఞః
హన్యా ద్రిపుం తే సుమనా భవ త్వమ్. 74.

పిత్రాఽనుశిష్టః కువలాశ్వరాజా
దున్దో ర్వధాయాగమ దాశ్రమం తం
శతేన పుత్రైస్సహితోఽథ భూమిం
చఖ్నె స్సుతా స్తస్య సముద్రతీరే. 75

భూమే రథాన్తర వినిర్గత దున్దుదైత్య
నిశ్వాసవహ్ని పరితప్త కళేబరా స్తే
త్యక్త్వాఽసు తత్ర య మముష్య సుతావినాశం
ప్రాప్తా స్తతో ఽభిగతవాన్ కువలాశ్వరాజా. 76.

ఉదంక సంప్రార్థిత విష్ణుతేజో
థిష్టానమూర్తేః కువలాశ్వరాజా

దున్దోశ్చ జజ్ఞే తుములం సమీకం
యతో యమాసీ జ్జగతాం సపత్నః. 77.

యుద్ధ్వా నుఘోర మథ దుందునిశాచరేణ
ప్రాపయ్య తం యమగృహం బృహదశ్వసూనుః
ప్రీత్యా హ్యుదంకమునినా కృతభవ్యవాదీః
ప్రాప్తశ్రియం క్షితితలం ప్రశశాస సాధు. 78.

స దున్దుమారాహ్వయరూప్యసార్ధం
చిరం ప్రజానా మకరో త్ప్రశాస్తిం
త్రయ స్తనూజాః కపిలాశ్వసంజ్ఞో
దృఢాశ్వభద్రాశ్వపదౌ చ తస్య. 79.

హర్యశ్వనామా తు దృఢాశ్వపుత్రో
నికుమ్భసంజ్ఞ స్తనయ స్తదీయః
స బర్హిణాశ్వం సమసూత తస్మాత్
జజ్ఞే కృతాశ్వో హ్యకృతాశ్వ ఏవ. 80.

దృషద్వతీజాని రయం కృతాశ్వః
ప్రసేనజిన్నామ సుతం త్వసూత
తస్యాఽపి గౌర్యాం యవనాశ్వసంజ్ఞః
పత్న్యాం తనూజోఽజని వీర్యశాలీ
స చానపత్యో మునివర్యదత్తం
వనం యయౌ దారశతేనయుక్తః. 81.

పుత్రార్థ మస్య మునయః కరుణాసముద్రాః
చక్రు ర్యథావిధి మథేఽష్టి మమర్త్యరాజ్ఞః
రాత్రౌ రహ స్యపిబ దంబు ఘటస్థితం తం
మంత్రాభిమంత్రిత మదభ్ర తృషాపరీతః. 82.

గర్భో బభూవ యువనాశ్వ నృపస్య తస్మాత్
ప్రాప్తే ప్రసూతిసమయే తు విభిద్యకుక్షిం

తస్యాపసవ్య ముదభూ దమలః కుమార
స్తేజోవిధూత రవిదీధితి రద్భుతశ్రీః. 83.

స్తన్యాభిలాషేణ రుదన్ కుమారః
కిం ధాస్యతీతి ప్రకృతే మునీంద్రైః
మాం ధాస్యతీ త్యస్య ముఖే ఽమృతార్ద్రాం
స్వ తర్జనీం న్యస్య దమర్త్యనాథః. 84.

మాంధాతృనామా సమభూ త్సబాలః
పితా చ తస్య ద్విజవర్యశక్త్యా
మృతోనసిద్ధిం తపసాఽన్వగచ్ఛత్
తతో నృపాలస్సమభూత్కుమారః. 85.

మాంధాతు రింద్ర స్త్రిసదస్యునామా
దదౌ యతో రావణముఖ్యదస్యూన్
అత్రాసయ త్సోను బభూవ సప్త
ద్వీపాం ధరిత్రీం కృత భూరియజ్ఞః.

గః సోఽయం మాంధాతా శతబిందో ర్దుహితరం బిందుమతీ ముద్వాహ్య తస్యా మమ్బరీష పురుకుత్స ముచుకున్దాఖ్యాన్ త్రీన్ పుత్రాన్ పంచాశత్కన్యాశ్చ సమసూత. 87.

సౌభరిచరితమ్.

గః తేషు ముచుకున్దో మహాయోగీ బభూవ. కన్యాపంచాశత్ సౌభరిం ఋషిం పతిం లేభిరే తదీయం చరితమిదం శ్రుణు. 88.

ధ్యాయన్ బ్రహ్మపరంతు సౌభరిమునేః కాళిందికాంతర్జలే
మగ్న స్తత్ర నిరీక్ష్య మత్స్యమిథున క్రీడారతిం మోహితః
మాంధాతార ముపేత్య తస్య తనయాం సంప్రార్థ్య కన్యా మమ
త్వా మీయాత్తు మునే! స్వయంవరముఖా త్తేనేతి సంచోదితః. 89.

మత్వా మాం జరఠం దదాతి న నృపః మహ్యం తనూజా మతో
యోగేనాఽహ ముపేత్య యౌవన మలం సంపాదయిష్యే ఫలం

ఇత్యాలోచ్య సమృద్ధ మంతరగృహం రాజ్ఞా తు సంప్రాపితః
పంచాశ ద్యువతీభిరేక హృదయం సంప్రార్థితో౽భూ ద్వరః. 90.

తత్సౌన్దర్య నిరీక్షణ ప్రముదితా మోహంగతాః కన్యకాః
సర్వా స్తం పతి సంప్రజాత కలహాః తుల్యో మమాయంత్వితి
తాభి స్స్వాదరమోహితాభి రతులం భోగం గృహోద్యానభూ
కాసారే ష్వనుభూయ సౌభరిమునిః ప్రాప్తః పరాం నిర్వృతిమ్. 91.

గః ఏవం చిరవిహార మనుభూయ సౌభరిః కదాచి ద్వివిక్త ఉపాసీనో మీన మిథున విహారదర్శన చలితాం స్వతపోనిష్ఠా మవధార్య సంలజ్జితమనా శ్శనై స్సంత్యక్త మైధునధర్మః యథాపూర్వం వనము పేత్య సపత్నీకో వానప్రస్థా శ్రమ ముపగత స్సమారాధిత భగవచ్చరణః సముపాగతో భగవత్సదనం.92.

మాన్ధాతు స్తనయా దాసీ దమ్బరీషాత్తనూజనిః
యువనాశ్వాభిధ స్తస్మాత్ హరితోభూ న్నరేశ్వరః. 93.

గః ముచుకున్దశ్చ మాన్ధాతృతనయో మహావీరో దైత్యగణసంపీడితై రమర వరై రాత్మరక్షణాయ సంప్రార్థిత స్తత్సాహాయ్యమాపన్నః చిరతర మసురగణై ర్యుద్ధ్వా స్వజయ సంపాదనతుష్టైరమరవరై రభీష్టవరప్రార్థనాయ సంచోదితః చిర మనిద్రతయా నిద్రానుకూలం నిర్జన ప్రదేశ మయాచత. 94.

గః తదను దేవైః తథేత్యంగీకుర్వద్భిః ప్రదర్శితాయాం కస్యాం చిద్గుహాయాం చిరం నిద్రాణో౽భవతస్థే. 95.

గః యదా శ్రీకృష్ణమనుద్రవన్ కాలయవనో ముచుకున్దావాసగుహాం ప్రవిష్టే శ్రీకృష్ణే స్వయం చ తత్ర ప్రవిష్ట స్తత్ర శయానం ముచుకున్ద నిరీక్ష్య తమేవ శ్రీకృష్ణం మన్వానః తం పదా వినిహత్య తద్దృష్టివహ్ని సన్దగ్ధతను రభవత్. తదాయం ముచుకున్ద శ్శ్రీకృష్ణం భగవన్త మసేవత.96.

గః స్తుత్వాచ భగవన్త మతిమానుషవైభవం తత్కటాక్షామృతవర్ష శీతలతనుః పరిశుద్ధసత్వనిధి స్తదుపదిష్టాత్మవివేకః తేనానుజ్ఞాతో గన్ధమాదనగిరిస్థితం నరనారాయణావాసం బదర్యాశ్రమ ముపగమ్య తత్ర చిరం భగవన్త మారాధ్య సంసిద్ధి మన్వగమత్. 97.

గః అథ పురుకుత్సస్య వంశం వక్ష్యామి. పురుకుత్సో మాన్ధాతు స్తనయో భుజగేంద్రదత్తాం నర్మదాం పత్నీ ముదవహత్. 98.

గః రసాతలే కాశ్యపపత్న్యా మునే స్తనయాః మౌనేయా గన్ధర్వా స్సకలాన్ పన్నగపతీన్ నిరస్తరత్నాధిపత్యా నకార్షుః. స తైశ్చ భగవాన్ జలశాయీ సంస్తుతో విజ్ఞాపిత శ్చ గన్ధర్వజనితం భయం. 99.

గః తా నాహ మాన్ధాతుః పుత్రం పురుకుత్సం స్వతేజసాஉవిశ్య యుష్మాకం విరోధినో గన్ధర్వాన్ హనిష్యామీతి. 100.

గః తత స్సన్తుష్టైః పన్నగవరైః ప్రార్థితయా నర్మదయా పురుకుత్సో నాగ లోకమనయత. తత్ర భగవాన్ పురుషోత్తమ స్తం స్వతేజసాஉవిశ్య గన్ధర్వా న్నిఖిలా న్నిజఘాన. తస్య త్రసదస్యుః పుత్ర స్సమభవత్. 101.

త్రసదస్యో స్తు సమ్భూతి స్తస్యాసీ ద్విష్ణువర్ధనః
తస్యాసీ దనరణ్యాఖ్యో యో రావణహతో యుధి. 102.

గః అనరణ్యస్య పృషదశ్వః తస్మాత్ హర్యశ్వః తస్య చ హస్తః తస్మాద్వసు మనాః వసుమనస స్త్ర్యారుణః త్ర్యారుణా త్త్రిబన్ధురః తస్య సత్యవ్రతః. స ఏవ త్రిశంకుసంజ్ఞా మవాప. 103.

త్రిశంకుచరితమ్.

గః తత్కారణంచ వక్ష్యామి. స తు త్ర్యారుణసూను స్సత్యవ్రతో జన్మారభ్య దుష్ప్రవృత్తినిరతః కస్యచి త్పురవాసినః కన్యాం వివాహకాలే உపహృత్య తస్యాం మోహపీడిత స్తేనైవ దుష్కృతేన పిత్రా త్ర్యారుణేన సన్త్యక్తః తచ్ఛాసనేనైవ చణ్డాలవేశ్మ సమీపే నివసన్ పితరి వనంగతే చ పురోహితే వసిష్ఠే రాజ్యం నిర్వహతి పితృక్రోధా న్నిరాకృతో రాజ్యానర్హః తపశ్చరతి విశ్వామిత్రే తదీయాం పత్నీం సుతపోషణపరాయణాం విలోక్య తదీయ భరణం కర్తుమనా ద్వాదశవార్షిక ముపాంశువ్రత మవలమ్బ్య విశ్వామిత్రసుత పోషణాయ తదాశ్రమ వృక్షేషు నానావిధాని మాంసాని నిబధ్య స్వయంచ తదాశ్రమాన్తిక ఏవ న్యవసత్. 104.

గః తస్య సత్యవ్రతస్య విషయే ద్వాదశవర్షాణి పర్జన్యో న వవర్ష. తదా

కదాచి ద్వసిష్ఠముని ధేనుం స్వాశ్రమమాగతాం నిరీ క్ష్యావిద్యమానమాంసః క్షుధాతురో వ్యాధధర్మ మవలంబ్య తాం నిజఘాన. 105.

గః తతో విదిత వృత్తాంతః తం శశాప వసిష్ఠః. 106.

పితు స్సన్తోషరాహిత్యం గురుధేను వధోపి చ
అప్రోక్షితస్య మాంసస్య భక్షణంచేతి యత్త్రియమ్. 107.

శంకూనాం త్వయి రాజేంద్ర విద్యతే తేన దోషతః
త్రిశంకురితి విఖ్యాత స్సత్యవ్రత భవిష్యసీతి. 108.

గః అథ విశ్వామిత్రః స్వసుతపోషణకర్తారం త్రిశంకుం నిరీక్ష్య పరితుష్టమనా వరం వృణీష్వేత్యువాచ. స చ సశరీరేణ స్వర్గ మహ మేష్యా మీత్య ప్రార్థయత్ తద న్వనావృష్టిభయే విగతే త్రిశంకూ రాజ్యేభిషిక్త స్సమ్యక్ ప్రజాః పర్యపాలయత్ . 109.

గః సచ సశరీరస్వర్గప్రాప్తికామః గురుం తత్పుత్రాంశ్చ యాజనాయ సంప్రార్థ్య తైః ప్రత్యాదిష్ట స్తాన్ ధిక్కృత్య తేనైవాపరాధేన సంక్రుద్ధై స్తై శ్చణ్డాలత్వం గమితః. దక్షిణాయా మాశాయాం తపశ్చరన్తం విశ్వామిత్రం రాజర్షిం శరణ మనుప్రాప్య తత్తపోబల సమ్పాదిత సశరీర స్వర్గవాసో ఽభవత్. 110.

హరిశ్చంద్రచరితమ్

తస్య త్రిశంకో రథాయం హరిశ్చంద్రః సూను రభవత్ 111.

రాజ్యం ప్రశాస త్పితృవంశలబ్ధ
మపత్యహీనో బహుదుఃఖతప్తః
పుత్రం యయాచే వరుణం నృపేన్ద్రి
స్స నారదేన ప్రహితః ప్రతీతః. 112.

ఉత్పత్స్యతే యది సుతో మమ తేన రాజన్
త్వా మర్చయామ్యహ మితి క్షితిపాలవాక్యాత్
ప్రీతో దద ద్వరుణరాట్ తనయం నృపాయ
ఖ్యాత స్స రోహితసమాహ్వయవాన్ ధరణ్యాం. 113.

గ తతో వరుణో హరిశ్చంద్ర ముపేత్య పుత్రేణానేన మామారాధయే
త్యవదత్. అథ హరిశ్చంద్రోవాచ. 114.

అనిర్దశోయమశుచి ర్నిర్దశో మేధ్యతాం వ్రజేత్
నిర్దశం తం సమాగమ్య వరుణః పున రబ్రవీత్. 115.

యజస్వ రాజన్ పుత్రేణే త్యబ్రవీ చ్చ తతో నృపః
దన్తాయది ప్రజాయన్తే పశు ర్మేధ్య స్తతో భవేత్. 116.

జాతేషు దన్తేషు పున ర్నరేంద్రం
యజేతి దేవో వరుణ స్సమాహ
యదా తు దన్తాః పతితాః పశోస్తు
తదా పశు ర్మేధ్యఇతి క్షితీశః. 117.

పతితేషు చ దన్తేషు యజేతి వరుణో ఽబ్రవీత్
పునర్జాత రదో మేధ్యః పశు రిత్యబ్రవీ న్నృపః. 118.

పునర్జాతేషు దన్తేషు యజేతి వరుణోఽబ్రవీత్
ఆయుధగ్రహణేయోగ్యః పశుర్మేధ్యో భవిష్యతి. 119.

ఇతి పుత్రానురాగోక్తం హరిశ్చంద్రస్య భాషితం
శ్రుత్వా తు వరుణః క్రోధం జగామ పృథివీపతౌ. 120.

సోఽయం హరిశ్చంద్ర నృపః కదాచి
న్మృగానుసారీ విచర న్నరణ్యే
శుశ్రావ యోషి న్నినదం సుదీనం
త్రాయస్వ రాజ న్నితి ఘుష్యమాణమ్. 121.

తదా కరో ద్గాధిసుతో హి విశ్వా
మిత్రో వ్రతీ ప్రాగనవాప్తవిద్యాః
తపోఽస్త్రివిద్యా న్నృవసాధ్యమానా
భీతా వినేదు ప్రమదా శరీరాః. 122.

శృత్వా వధూనాం నినదం నరేంద్రః
త్యక్త్వా మృగం మాభయ మిత్యవోచత్

సిద్ధే ర్విఘాతార్థ మథానువిష్ట
స్సగాధి పుత్రస్య తు విఘ్నరాజ్ఞా. 123.
క్రుధాకుల స్త్రీజనరక్షణాయ
క్రూరం వచః ప్రాహ మహాబలాఢ్యః. 123.

మయి శాసతి వృద్ధసమ్మతే
ధరణీం కో హి విధర్మనిష్ఠితః
పరిపీడయతి స్త్రియోఽబలా
న్న విజానన్ మమ వీర్య ముల్బణమ్. 124.

గ ఏవం వదతి హరిశ్చంద్రే విశ్వామిత్రః క్రోధ మగమత్. క్రుద్ధే చ తస్మిన్
సిద్ధ్యున్ముఖా స్తా స్సర్వా విద్యా స్తత్ క్షణేన వినేశుః. 125.

గః తత శ్చ రాజా హరిశ్చన్ద్రో విశ్వామిత్రం తపోనిధిం సముదీక్ష్య తం
చ క్రుద్ధం విజ్ఞాయ తత్పాదయోః ప్రణిపత్య స్వాపరాధవిరహం నివేద్య త
మక్రోధ మయాచత. 126.

రాజ్ఞా ప్రజాపాలననిష్ఠితేన
కర్తవ్య మార్తావన మప్యధాజిః
ధర్మేణ దానం చ విధేయ మేషు
దానం ద్విజేభ్యో రిపుభిశ్చ యుద్ధమ్. 127.

అతో ఽహ మార్త ప్రమదావనాయ
చకార యత్నం న తు మాం మునే త్వం
క్రోధం విధాతుం భగవ న్నలం హి
ధర్మే నిజే ఽహం స్థితవాన్ మునీంద్ర!. 128.

గః తదను విశ్వామిత్రోప్యువాచ.

యది దాస్యసి విప్రేభ్యో ధనం రాజ న్నభీప్సితమ్
యష్టు మిచ్ఛా మ్యహం తత్ర దక్షిణాం దీయతాం విభో!. 129.

పత్నీ కళేబర సువర్ణ పురాసులక్ష్మీ
ముఖ్యేషు య త్తవ సమీహిత మస్తి తుభ్యం

దాస్యామి సర్వ మితి రాజవరానుశిష్ట
స్తాం దక్షిణాం ప్రథమమేవ ముని ర్యయాచే. 130.

దాస్యామి విప్రేంద్ర! భవన్నిదిష్ట
స్తాం దక్షిణాం తే తవ య స్తదన్యః
తం చ ప్రదాస్యామి వర స్సమిష్టో
బ్రూహీతి రాజా ద్విజవర్య మాహ. 131.

రాజ్యం ససాగర వనాద్రి పురం రథాశ్వ
నాగేన్ద్ర సంకుల మదభ్ర ధనేన పూర్ణం
మహ్యం ప్రదేహి తనయం వపురేవ హిత్వా
భార్యా మితి క్షితిపతిం సమువాచ విప్రః. 132.

శ్రుత్వా మునీంద్రవచనం రచితాంజలి స్సః
రాజా న దీనహృ దువాచ తథేతి విప్రం
రాజ్యం కదాను మమచేతి మునీంద్ర పృష్టః
దత్తం యదా తవ తథేతి చ వాచ మూచే. 133.

యతో హి దత్తా సకలాధరిత్రీ
మహ్యం మునే త న్మమ దేశమధ్యే
త్వయా న వస్తవ్య మితి ద్విజేన్ద్ర
వాక్యం నిశమ్యాశు విచారమూఢః. 134.

పునశ్చ సంజ్ఞాం సమవాప్య ముగ్ధః
శాపేన విప్రస్య భయేన భీతః
శ్రుత్వా వసిష్ఠంచ గురుం జలస్థం
హానేతు సర్వస్య విధాయ బుద్ధిమ్. 135.

త్యక్త్వా చ సర్వం వరభూషణాద్యం
ధృత్వా చ వల్కం వసనం సపత్న్యా
సుతేనసాకం నగరం విహాయ
గన్తు మహాధ్వాన మథ ప్రతస్థే. 136.

మార్గం తు రుద్ధ్వా నృపతే స్ససూను
భార్యస్య గాధేస్తనయ స్త మాహ
తాం దక్షిణాం మహ్య మదాయ రాజ
సూయే క్వగన్తాఽసి నరేశ్వరేతి. 137.

అహం చ పత్నీసుతఏవ చేతి
శిష్టం త్రయం త్వి త్యవద న్నరేంద్రః
తథా ఽపి దేహీతి చ దక్షిణాం తా
మిత్యాహ విప్రో నృపతిం ధృఢాస్తః. 138.

నాస్త్యద్య విత్తం మమ కాల మార్య
కించి న్నిరీక్షస్వ తతో దదాని
ఏవం నరేంద్రే వదతి ద్విజేంద్రః
కాలఃకియా నిత్య వద న్నృపాలమ్. 139.

మాసో నిరీక్ష్య స్తదను ప్రదాస్యా
మ్యహం మఖార్థం త్వితి సోఽభ్యవాదీత్. 140

తతో గతే గాధిసుతే తు రాజా
సాపైస్రిః పురస్థైః పరివీక్ష్యమాణః.
సదారసూను ర్నిరగా త్పదాతిః.
పౌరా స్తదా చుక్రుశు రార్తనాదైః. 141.

ఆత్మానుధావనరతైః కరుణం రుదద్భిః
పౌరై స్తదానుసృతపద్ధతి రాత్తశోకః
కించి త్వ్యతిష్ఠత మహీపతి రధ్వమధ్యే
దృష్ట్వా తదా కుశికసూను రువాచ కోపాత్. 142.

ప్రదాయ రాజ్యం సకలం చ రాజన్!
మహ్యాం కిమర్థం చ కరోషి వంచాం
పునః ప్రయాహి త్వరయేతి చోక్తో
యయౌ ద్రుతం రాజవర స్సకమ్పః. 143.

పత్యుఃకరం సమవలమ్బ్య తదా వ్రజన్తీం
దణ్డేన గాధితనయ స్సమవారయ త్తాం
శైబ్యాం నిరీక్ష్య తదపి క్షితిపాలమౌళి
ర్నోవాచ కించిదపి ధర్మగుణానుబద్ధః. 144.

గః ఏవ మతిమాత్రక్రోధవశంగతం క్రూరకారిణం విశ్వామిత్రం విశ్వేదేవాః పంచ సమదూషయన్. దూషితశ్చ తై ర్విశ్వామిత్ర స్తేషాం మనుష్యజన్మ భూయాదితి శాపం ప్రదదౌ. 145.

గః పునశ్చ తైః ప్రసాదితః కౌశిక స్తేషాం మనుష్యత్వే త్వనపత్యత్వ మదారత్వంచస్యాదిత్యువాచ. తే చ జాతా ఉపపాణ్డవాః పంచానపత్యాశ్చా దారా మృతాః. 146.

పశ్చా ద్ధరిశ్చంద్రనృప స్సజానిః
వారాణసీం ప్రాప శివస్యవాసం
పురీ ప్రవేశే ఽభిముఖస్థితం తం
నిరీక్ష్య పూజాం వినయేన చక్రే. 147.

సంగృహ్య పూజాం నృపతే స్తు విశ్వా
మిత్రోఽబ్రవీ త్స్వార్థపరో నరేంద్రం
పూర్ణో హి మాసో నృపతే శివం తే
తాం దక్షిణాం దేహి లభస్వ సత్యమ్. 148.

పూర్ణో నమాసో హి దినార్థశేష
స్తతః ప్రదాస్యామి మునే తవార్థం
ఇత్యేవ ముక్తే విభునా నరాణాం
పున ర్గమిష్యామి నృపోత్తమేతి. 149.

శాపం చ దాస్యామి యది ప్రదద్యా
న త్వం ధన న్త్వి త్యవద న్మునీంద్రః
గతే మునౌ రాజవర స్సచిన్తాం
చకార విత్తార్థ మపోఢబుద్ధిః. 150.

సంచిన్తయన్తం పరిదీనవృత్తం
పతిం సమూచే గృహిణీ సబాష్పం
విక్రీయ మాం విత్తకృతే ద్విజాయ
సత్యం పరిపాలయ కిం హి చిన్తా. 151.

శ్రుత్వా సపత్న్యావచనం తు తస్యా
వియోగదుఃఖా త్వరితామ్యమానః
పపాత భూమౌ త ముదీక్ష్య పత్నీ
దుఃఖాకులా మూర్ఛితహృ త్పపాత. 152.

బాలోఽపి మాతాపితరౌ నిరీక్ష్య
క్షుధార్దితో భుక్తి మధో యయాచే
తదన్తరే క్రోధచలత్పదోగా
త్సకౌశిక స్స్వీయధనం గృహీతుమ్. 153

సంమూర్ఛితం తం నృపతిం నిరీక్ష్య.
ముని స్సమభ్యుక్ష్య జలేన వాక్యం
ఇదం సమాహక్షితినాథశీఘ్రం
తాం దక్షిణాం దేహి చిరం నచేతి. 154.

అవాప్య సంజ్ఞాం స నిరీక్ష్య విశ్వా
మిత్రం పున ర్మోహ మవాప రాజా
ముని స్సమాశ్వాస్య నరేన్ద్ర మూచే
భూయో నిజార్థగ్రహణానుకూలం. 155.

సత్యం పరోధర్మ ఇతి ప్రతీతం
సత్యే తు సంస్థా జగతో స్యరాజన్!
అతో హి మే దేహి మహాధ్వరాంగాం
తాం దక్షిణాం యద్యనుదృష్టధర్మః. 156.

న దాతరి త్వ య్యగమస్త మర్కః
యాయాత్ శపేయం ధ్రువమేవ రాజన్!

ఇత్యే వముక్త్వా పున రేవ యాతే
స కౌశికే రాజవర స్సుభీతః. 157.

సత్యప్రహాణాత్ మునిశాపభీతేః
విత్తస్య లోపా చ్చ నృప స్తతాప
ప్రియా పున స్తస్య పురా యదాహ
తదేవ రాజాన మవోచ దార్తా. 158.

విక్రేతు మిష్టాం గృహిణీం ప్రగృహ్య
పురే తు సర్వత్ర చచార రాజా
విప్రశ్చ వృద్ధ స్సముపేత్య కశ్చిత్
క్రీణామ్యహం మూల్యధనేన పత్నీమ్. 159.

తవేతి దత్వా చ నృపాయ విత్త
మాకర్షయ త్తాం నృపవర్యపత్నీం
బాలోఽథ తాం మాతర మార్యకృష్టాం
దృష్ట్వా ప్యరోదీ త్కరలగ్నవస్త్రః. 160.

మాతు స్సమీపం గత మైక్ష్య బాలం
జఘాన పాదేన రుషా ద్విజాగ్ర్యః
మాతు స్తు వాక్యాత్ శిశుమప్యవాప్య
క్రమేణ విప్ర స్స్వగృహం జగామ. 161.

దృష్ట్వా వ్రజన్తీం సశిశుం నిరీక్ష్య
పత్నీం తు రాజా విలలాప భూయః
అథాఽఽగతాయాదిశ దర్థ మేతత్
సకౌశికాయ క్రయలబ్ధ మీశః. 162.

అల్పన్తు మత్వా మునిరర్థమేతత్
క్రుద్ధః పునః పూర్ణధనం దిశేతి
ఊచే తతో రాజవరోఽపి కాలః
కించిత్ నిరీక్ష్యో భవతా మునీన్ద్ర. 163.

న సాంప్రతం విత్త మతో న్యదస్తి
మమేత్యవాదీ దథ కౌశిక శ్చ
సచాతిలంఘ్యో దివసోఽయమేకః
ఇత్యేవ ముక్త్వా సథనో జగామ. 164.

గతే మునౌ రాజవర స్స్వదేహం
విక్రీతుకామో ఽభవ దర్థసిద్ధ్యై
ధర్మోఽథ చణ్డాలతను స్సుఘోరః
క్రయార్థ మాగా న్నృపతే స్సమీపమ్. 165.

దృష్ట్వా స చణ్డాలతను స్తదీయ
దాస్యే వికాంక్షా మకరో న్నరేంద్రః
పున స్తదాగత్య స గాధిసూనుః
నిర్బన్ధయామాస ధనం గృహీతుమ్. 166.

చణ్డాలదాస్యే విశయేన రాజా
మునిం ప్రసాదం బహుథా యయాచే
దాసోఽస్మి తేఽహం మునివర్య తుష్టః
కురు ప్రసాదం మయి చేత్యవోచత్. 167.

గః తదను విశ్వామిత్రోఽవదత్

దాసో మే యది రాజవర్య తదహం విత్తార్బుదే నాద్య వై
చణ్డాలాయ దదామి తస్య తు భవాన్ దాసత్వ మాశ్వాచర
చణ్డాలోప్యథ కౌశికాయ విభవం దత్వా ర్బుదం భూమిపం
బధ్వా దణ్డనిఘాతదుఃఖితహృదం స్వం ప్రాపయ త్వక్షణమ్. 168.

తత్రత్యో నృపతి స్స్మరన్ స్వదయితాం బాలేన సాకం ప్రియాం
ప్రాతస్సాయమపి ప్రతప్తహృదయ శ్చణ్డాలవశ్యోఽనిశం
కుర్వన్ వాసమపి శ్మశాననిలయే వస్త్రం ధనం తద్గతం
రాజ్ఞే చ శ్వపచాజ్ఞయా తు విభజన్ తస్మై తథా చాత్మనే. 169.

ఘోరం దారుణ దుఃఖశబ్ద భయదం మాంసాస్రపూయాతతం
వ్యాప్తం గోమహిషీశకృద్భి రతులై స్తద్భక్షకూటై ర్వృతం
కంకై ర్గృధ్రశివాదిభిః ఖగగణై రాక్రందితం సజ్వలత్
వహ్నిజ్వాలభయంకరం సమవసత్ రాజా శ్మశానం సదా. 170.

భ్రష్టం రాజ్య మమాత్యపుత్రగృహిణీ వాసాదికం సంస్మరన్
ప్రాప్త శ్శోక మదభ్రమార్తి వివశ శ్చణ్డాలదాస్యాన్వయాత్
భుంజాన శ్చ శవౌదనం స నృపతిః తద్భస్మలిప్తాననః
తన్మాల్యోజ్జ్వల మస్తకో నిశిదివా హాహేతి విక్రోశతి. 171.

ఏవం ద్వాదశమాసకాల మనయత్ కోట్యర్బుదాబ్దోపమం
స్వప్నే తత్ర కదాచి దద్భుతతమే స్వం వీక్ష్య నాకస్థితం
భూయ శ్చాపి భువిస్థితం చ నరకస్థం తత్ర దుఃఖాకులం
దృష్ట్వా బోధముపేత్య దీన మవనీనాథో రురోదాతురః. 172.

అథ కదాచి దహీంద్ర నిపీడితం
మృత ముదూహ్య సుతం నృపతేఃప్రియా
కుణపవాస ముపాగమ దాతురా
సకరుణం రుదతీ మలినా కృశా. 173.

న వివేద నృపశ్చతాం ప్రియాం
రుదతీం శుష్కతనుం ప్రవాసతః
త మపి క్షితిపం విరూపిణం
గృహిణీ సాఽపి న సాన్వబుధ్యత. 174.

బాలం మృతం వీక్ష్య నరేంద్ర చిహ్న
మేతం చిరాయాకులితో నరేంద్రః
స్వం రోహితాశ్వం తనయం విబుధ్య
రురోద పుత్రవ్యసనేన ముగ్ధః. 175.

విజ్ఞాయ సాఽథ స్వపతిం త మార్తా
తదీయ కృత్యేన చ రూపత శ్చ

ఉభౌ తు సంగమ్య మృతే సుతస్య
విలేపతు స్తత్ర చిరాయ దీనౌ. 176.

ఆలింగ్య గాఢం గృహిణీం నరేంద్ర
స్సా తం చ మోహాకులితా వుభౌ చ
మృతస్య పుత్రస్య ముఖం నిరీక్ష్య
శోకావపన్నౌపతితౌ ధరణ్యామ్. 177.

శ్వపాకదాస్యం చ యథాత్మలబ్ధం
సర్వం తదాఽహ క్షితిపో గృహిణ్యై
నిశ్వాసనీలోష్ఠపుటాఽథ సాఽపి
యథాభవ త్పుత్రమృతిం తథాఽహ. 178.

వంశాంకురస్యైకసుతస్య నాశాత్
సోఢుం న శక్తో హృది దుఃఖశంకుం
పుత్రస్య తన్వాసహ వీతిహోత్రే
కర్తుం ప్రవేశం చకమే నరేంద్రః. 179.

పత్నీ చ తస్యానుసృతస్వధర్మా
పత్యాచ సాకం జ్వలనం వివేష్టుం
భర్తార మప్రార్థయ దార్తచిత్తా
తథేతి రాజాప్యవద త్స్వపత్నీమ్. 180.

తత శ్చితాయాం తనయస్య దేహ
మారోప్య పత్నీసహితో నృపాలః
బద్ధాంజలి స్సమ్య గచిన్తయ త్తం
నారాయణం శ్రీపతి మాదిదేవమ్. 181.

తదాగతా దేవగణా స్సహేంద్రాః
ధర్మేణసాకం నృపతిం సమూచుః
మా సాహసం కు ర్వధినాథ విశ్వా
మిత్ర స్సఖా తే భవతాత్ మునీంద్రః. 182.

సత్యావలంబేన మహత్యపి త్వం
కష్టేజయః పుణ్యకృతాం హి లోకాన్
ఆరోహతా హ్యత్ర కళత్రయుక్తః
భో!భో! హరిశ్చంద్ర! మహానుభావ!. 183.

తదా వినేదు ర్దివి దేవవాద్యా
న్యభూత్సుమానాం మహతీ సువృష్టిః
పుత్రశ్చ రాజ్ఞ స్సుకుమారరూప
స్సుప్తోత్థితో బాల ఇవో దతిష్టత్. 184.

రాజా పరిష్వజ్య సుతం ప్రతీతః
పత్న్యాచ సాకం ముదితో బభూవ
అనుజ్ఞయా స్వర్గ మథారురుక్షుం
నృపం శ్వపాక స్సమమాహ ధర్మః. 185.

సత్యే ధృతిం దర్శయితుం తవాహం
చణ్డాలతాం ప్రాప పరేపికష్టే
అథా మరేంద్రాస్యపదేన పుణ్య
కృతా మవాప్త్యై స తు బోధితోऽభూత్. 186.

స్వత్యాగ దుఃఖాకుల కోసలస్థ
జనై ర్వినా సర్గపదే నివాసం
స్వస్యాసహం దేవపతి ర్నరేంద్రం
తేషాం చ తత్ప్రాప్తి మథా నుమేనే. 187.

గతేషు దేవేషు స తుష్టచిత్తః
పత్న్యా సుతేనా ప్యవిశ త్పురీం స్వాం
యథాపురం ప్రీతియుత స్త్వయోధ్యాం
శశాస ధర్మేణ ధరాం స సిన్ధుమ్. 188.

యదా ప్రచేతా స్తనయం నృపస్య
సన్నాహయోగ్యన్తు నిరీక్ష్యమాణః

విజ్ఞాయభావం పితు రాత్మరక్షాం
కర్తుం ధనుష్పాణి రరణ్యమాప. 189.

వనం గతే రోహితనామ్ని తస్మిన్
మహోదరం ప్రాపయదాత్తకోపః
అపాంపతీ రాజవరం విబధ్య
తద్గన్తు మైచ్ఛ న్నగరం కుమారః. 190.

నిషిధ్యయానం నగరస్య శక్రః
పుణ్యేషు తీర్థేషు నికేతనేషు
సర్వేషు సంచార మథాదిదేశ
తథైవ చక్రే స తు రోహితోఽపి. 191

ఏవం తు షడ్వర్ష మరణ్యావాసం
విధాయ శక్రేణపదే పదే చ
నిషిద్ధయానో నగరస్య పశ్చాత్
వ్రజన్ పురం స్వం నృపతేఃకుమారః. 192.

రాజ న్నజీగర్తమునే స్తనూజం
మధ్యం శునశ్శేపసమాహ్వయం సః
ప్రదాయ పిత్రే సుఖమాప పుర్యాం
తతో హరిశ్చంద్రనృపోఽపి తుష్టః. 193.

ముక్తో మహోదరరుజా నరమేధనామ్నా
యజ్ఞేన దేవ మజయ ద్వరుణం నరేంద్రః
హోతా భవ న్మఘవతే కుశికస్యసూను
రధ్వర్యు రాస్త జమదగ్నిముని ర్వసిష్ఠః. 192.

బ్రహ్మ బభూవ తదను ప్రమదేన శక్ర
స్స్వర్ణం రథం సమదిశత్ క్షితిపాలకాయ
దృష్ట్వా తు సత్యధృతి మాపదిచాపి విశ్వా
మిత్రో దదా వవిహతాంగతి మస్య తుష్టః. 195.

తత శ్చిరం ధర్మరతో ఽనురక్షన్
నివేశ్యచిత్తం పురుషేపురాణే
నిక్షిప్య పుత్రే ధరణీధురంతాం
అవాప దివ్యంపద ముజ్వలాత్మా. 196.

బభూవ రాజా హరిత స్తు రోహితాత్
తతో ఽభవత్ చమ్పసమాహ్వయో నృపః
పురీ తు చంపా భువి యేన నిర్మితా
సుదేవనామా తనయో ఽముతో భవత్. 197.

తస్యాత్మజోఽభూ ద్విజయ స్తతోఽభూ
ద్భేరు ర్వృక స్తస్య తు బాహుకోఽస్మాత్
స వైరివర్గాహృత రాజ్యభోగ
స్సధర్మిణీయుక్ వన మావివేశ. 198.

గః సతు వృద్ధో బాహుక స్తత్రైవ వనే మమార. తత్పత్నీ కాచి దన్తర్వత్నీ త మనుమరిష్యతీ వృత్తాంతమేత ద్విజానతాచౌర్వేణ భగవతా ప్రతిషిద్ధా భూత్. 199.

గః తద న్వసహమానాభి స్సవత్నీభి స్తస్యా గర్భజిఘాంసయా అన్నేన సహ గరః ప్రదత్తోఽభూత్. తతః ప్రసూతికాలే తస్మా ద్గర్భా త్కుమార స్సమ జాయత. స చ గరేణజాతతయా సగర ఇతి విశ్రుతోఽభూత్.200.

సగరవృత్తాన్తః

గః తస్య చ జాతకర్మాది సంస్కారా నౌర్వోముని ర్విధాయాధ్యాప్యచ వేదశాస్త్రాణ్యాగ్నేయ మస్త్రం చ ప్రదదౌ. 201.

గః తత స్సగర శ్శత్రూన్ హైహయతాళజంఘ శక యవన బర్బరాదీమా నవధీత్. తే చ నిశ్శేషం వధ్యమానా వసిష్ఠం శరణ మగమన్. 202.

గః సగర శ్చ తతో గురో ర్వసిష్ఠ స్యాజ్ఞయా తాన్ సర్వాన్ వికృతవేషాన్ విభ్రష్ట సదాచారా నకరోత్. పున రపి బాహుబలజితం స రాజ్యం పర్యపాలయత్. తస్య పత్నీద్వయ మభూత్. విదర్భరాజదుహితా కేశినీ అరిష్టనేమి

దుహితా సుమతిశ్చేతి. 203.

గః స తు తాభ్యాం సహిత స్సంతానకామో హిమవత్ప్రస్థే సమాసీనం భార్గవ మౌర్వం శ్రితః. తతః ప్రసన్నో ముని రౌర్వః తత్పత్న్యా విద మువాచ. 204.

ఏకా వంశకరం పుత్రం అన్యా షష్టిసహస్రకమ్
జనయిష్యతి పుత్రాణాం కస్యాః కోవాశయో హృది. 205.

తతో వంశకరం పుత్రం కేశి న్యేక మసైక్షత
షష్టిం సహస్రం పుత్రాణాం చకమే సుమతి స్తదా. 206.

ప్రసూతికాలే తదను పుత్రం ప్రాసూత కేశినీ
షష్టిం సుతానాం ప్రాసూత సుమతిః కశ్యపాత్మజా. 207.

గః స తు కేశినీతనయో నామ్నాకర్మణాచాసమంజసోఽభూత్. సోఽసమంజసః పూర్వజన్మని కశ్చన యోగీ విభ్రష్టయోగో జాతిస్మర స్సగరపుత్రతా ముపగతః. స తు నిత్యం సరయూజలే బాలాన్ విక్షిపన్ ప్రజాక్రోశకారీ సమభూత్ ఏవమాది దుష్టచారిణం త మసమంజసం సదారం సగరో రాజ్యా న్నిష్కాసయామాస. తస్య సూను రంశుమానభవత్.208.

గః నిరస్త శ్చ పిత్రాఽసమంజస స్వయోగమహిమ్నా తాన్ బాలాన్ సన్దర్శయిత్వా ప్రజాస్నేహపాత్రః పరితప్యతా పిత్రాఽనువీతోఽపి న రాజ్య మిచ్ఛన్ యదేష్టం యయౌ. 209.

గః కదాచి త్సగరే చక్రవర్తి న్యౌర్వభగవ దుపదిష్ట యోగవిది తాధ్యాత్మయా ధార్ష్యేఽశ్వమేధేన భగవన్తం పరమపురుష మారాధయతి త మశ్వం పురన్దరో జహార. 210.

గః తతో యజ్ఞఛిద్రేణ యజమాన విపత్తి మాశంకమానై రధ్వర్యుప్రభృతిభి రాదిష్ట స్సగర స్వపుత్రాన్ షష్టింసహస్రాణి హయాన్వేషణాయాజ్ఞాపయా మాస.

గః తేనపిత్రా నిర్దిష్టా స్సముద్యతాయుధాః పృధివీంసర్వాం నిఖనన్త స్సత్వాని సకలాన్యపీడయన్. 212.

ఏకైక స్సాగరసూనుసు రేకైకం యోజనం క్రమాత్
భువ మాయామవిస్తారా మఖన ద్వీర్యదుర్భరః. 213.

గః ఏవం నిఖనద్భి స్సాగరైః పీడితాని సర్వాణి భూతాని బ్రహ్మాణ ముపగమ్య సగరాత్మజజనితాం స్వీయాం పీడాం వ్యజిజ్ఞపన్. 214.

గః విజ్ఞప్త శ్చ బ్రహ్మా తా నాశ్వాసయ న్నేవ మువాచ.యో సావనాదినిధనః పరమపురుషః కపిలరూపేణ పాతాళేఽప తిష్ఠతి తస్య కోపాగ్నినిర్దగ్ధా స్సర్వే సగరాత్మజా భవేయుః. మా భూ ద్వో భయ మితి. 215.

గః ఏవం ప్రాగాదిక్రమేణ చతస్రోదిశః ఖనన్తః తాస్వవస్థితాన్ శిరోధృత మహీతలాన్ విరూపాక్ష మహాపద్మ సౌమనస భద్రనామానో దిశాగజాన్ ప్రదక్షిణా ద్యుపచారై ర్మానయన్తః స్వీయాశ్వాదర్శనా దతికుపితా భూయో భూయశ్చ పృథివీ మఖనన్. 216.

గః తతః ప్రాగుదీచ్యాం స్వీయం హయం తదన్తికే తపశ్చరన్తం కపిలం మునిం చ దృష్ట్వా త మేవాశ్వహర్తారం మన్యమానాః క్రోధారుణితాధరా స్సాయుధా స్తం హన్తు మభ్యద్రవన్. 217.

గః తత శ్చక్షురున్మిషతా భగవతా కపిలేన క్రోధాగ్నినా దగ్ధా స్తతత్ క్షణాదేవ తే సర్వే భస్మీభూతా బభూవుః. 218.

గః అథ చిరాద ప్యనాగతేషు పుత్రే ష్వధ్వరపూర్తికామ స్సగర స్వపౌత్ర మంశుమన్తం తురఙ్గాన్వేషణా యాదిశత్. 219.

గః తదను భగవతా కపిలేన స్వానుగ్రహాయ తత్ర సమాగతేన పితృవ్య మాతులేన పక్షిరాజేన చ గాంగేనాంభసా భస్మై తత్ప్లావయేత్యుక్త స్త మశ్వ మాదాయ సగరసన్నిధి మగమత్. 220.

గః సగరోఽపి పౌత్రానీత తురగేణ సమాపితక్రతుః పుత్రోదకార్థం గంగావ తరణ మన్విచ్ఛన్నేవ అలబ్ధ మనోరథో భగవతౌర్వేణోపదిష్టయోగమార్గ స్స్వ ముత్తమాంగతి మగమత్. 221.

గః తతః స్వీకృతరాజ్యతంత్రోఽంశుమా న్నృపతిః గంగావతరణ మన్విచ్ఛన్ మహతా కాలేనాప్యలబ్ధవాంచః స్వసుతే దిలీపే రాజ్యం నిక్షిప్య

పరాంగతిం గతవాన్. 222.

గః దిలీపోఽపి నృపతిః పరిపాలితసకలప్రజః పితామహతృప్తిం కర్తు
మశక్తఏవ కాలధర్మమగమత్. 223.

భగీరథచరితమ్

గః తస్య చ పుత్రో భగీరథో విదితపితృవృత్తాంత స్త త్తర్పణాయ గంగా
మవతార యితుకామః తదర్థం గోకర్ణే మహతి క్షేత్రే బ్రహ్మాణం
తపసాఽరాధయామాస.

గః ఆరాధితో బ్రహ్మా స్వం రూపం తస్మై సమదర్శయత్. తతో భగీరథం
స్వీయమభిప్రాయ మావిష్కుర్వంతం బ్రహ్మా ప్రత్యువాచ. 225.

గాంగేన వారిణా రాజన్ కుర్వేషాం సలిలక్రియాం
న తు లౌకిక మేతేషాం జలం న స్యా ద్విశుద్ధిదమ్. 226.

గంగాం ధర్తుం మహాదేవ శ్శక్త స్తం ప్రార్థయ ప్రభుం
న హి తత్పతనం భూమి స్సహిష్యతి నృపోత్తమ!. 227.

గః ఏవ మాదిశ్య స్వంలోకంగతే విరించనే తస్మిన్నేవక్షేత్రే భగీరథ
శ్శూలిన ముద్దిశ్య ఘోరం తప శ్చచార. 228.

గః ప్రసన్న స్తతో మహాదేవో భగీరథ ప్రార్థితో గంగాం ధర్తు మైచ్ఛత్.
తదను భగీరథ ప్రార్థితా గంగా స్వావాసా ద్విఘూర్ణిత తరంగౌఘ సంప్లుత
విమానా అతిగర్వితా స్వధారణేచ్ఛుం రుద్ర మవమన్తుకామా మహావేగేన
స్థాణో ర్జటామణ్డల గమ్భీరే శిరసి న్యపతత్. 229.

గః తత స్తత్రైవ భ్రమన్తీ మలబ్ధమార్గాం గంగా ముపలబ్ధుమనా భగిరథః
పునరపి శివప్రసాదనాయ తప శ్చచార. ప్రీత శ్శివ స్తాం జటామణ్డలా
త్సప్తధా వ్యసృజత్. 230.

తాసు తిస్రోఽగమన్ పూర్వ మబ్ధిం తిస్ర స్తు పశ్చిమం
ఏకా భగీరథం రుద్రనిర్దిష్టానుగతా తదా. 231.

గః సా చ గంగా భగీరథరథ మనుగతా మధ్యేమార్గం యజమానస్య జహ్నోః

క్రతుక్షేత్ర మాప్లావయత్. క్రుద్ధో౽థ జహ్నుస్త మపిబత్. తదను భగీరథో౽లక్షిత గంగాగమనః ప్రసాదయామాస తం జహ్నుమ్. 232.

గః తతః ప్రసన్నేన జహ్నునా శ్రోత్రమార్గేణ విసృష్టా. తస్మిన్ ప్రీతహృదయై ర్దేవై ర్జాహ్నవీతి వ్యవహృతా గంగా భగీరథరథ మనుసృత్య పాతాళ మగమత్. 233

గః భగీరథశ్చ పరమప్రీత స్తేషాం పితౄణా మౌర్ధ్వదైహికం యథావి ధ్యకరోత్. సాగరాశ్చ గంగాజల సంప్లావిత భస్మానః పరిధూత పాప్మానః స్వర్గముపలేభిరే. ఏవం నిర్వ్యూఢ సంకల్పో భగీరథ శ్శ్రుతంనామ పుత్రమజీజనత్. 234.

నాభావర స్తు తస్యాభూత్ అమ్బరీష స్తు తత్సుతః
సిన్ధుద్వీప స్సుత స్తస్మాత్ అయుతాయు స్తతో౽భవత్. 235.

ఋతుపర్ణాభిధ స్తస్మా ద్రాజా నళసఖో౽భవత్
సో౽క్షవిద్యాం నళా యాదాత్ తదుపాత్తాశ్వవిద్యకః. 236

సర్వకామాభిధ స్తస్మాత్ సుదాస స్తత్సుతో౽భవత్
తస్మాత్ కల్మాషపాదాఖ్యో జాతో మిత్రసహో నృపః. 237.

కల్మాషపాదచరితమ్

గః స చ సౌదాసో మిత్రసహః పృథివీం పరిపాలయన్ కదాచి న్మృగయాం చరన్ వ్యాఘ్రరూప మవలమ్బ్య సర్వాన్ మృగాన్ నిఘ్న ద్రాక్షసద్వయం నిరీక్ష్య తత్త్రైకం బాణేన జఘాన. 238.

గః తత్ క్షణాదేవ స పతితో రాక్షసాకార మభజత్. తస్య భ్రాతాచ ద్వితీయో రాక్షసో రాజ్ఞః ప్రతిక్రియాం కర్తుమనాః సమయం నిరీక్ష్య మాణో౽వతస్థే.

గః తతః కస్మింశ్చిత్కాలే సౌదాసః కంచన క్రతు మారభ్య వసిష్ఠ మధ్వర్యు మవృణోత్. 240.

గః వసిష్ఠే చ పరిసమాపిత క్రతౌ యజ్ఞాయతనా న్నిర్గతే స రాక్షసో వసిష్ఠరూప మవలమ్బ్య రాజగృహ ముపగమ్య మనుష్యమాంసం మే దేహి

పునర ప్యాగమిష్యా మీత్యుక్త్వా నిర్గతః. పునశ్చ సూదరూపం ధృత్వా రాజని యోగేన మనుష్యమాంసం పక్త్వా వసిష్ఠాగమన ప్రతీక్షో ఉ భూత్.

గః పున రప్యాగతాయాతిథయే వశిష్ఠాయ సౌదాస స్స్వవర్ణపాత్రస్థితం నరమాంస మదిశత్ వసిష్ఠోఉపి తద్రాజకృతం నిరీక్ష్యాతిక్రోధ కలుషీకృత మనా స్తస్మిన్ శాప మసృజత్. 242.

యస్మా దభక్ష్యం మే దత్తం నరమాసం మహీపతే
తత స్త్వం రాక్షసో భూత్వా మానుషం మాంస మత్స్యసి. 243.

గః తతో భీతేన రాజ్ఞా స్వామిన్ భవతైవైవం నియుక్త మిత్యభిహితో భగవాన్ ముని రచిన్తయత్ విదిత్వా తద్రాక్షసకృతం తం చ శాపం ద్వాదశవర్షావసాన మకరోత్. 244.

గః శప్త శ్చైవం సౌదాసః క్రోధాక్రాన్తచేతా నిరపరాధశాపదాయినం గురు మపి శప్తుమనాః కరేణ జల మాదధే. తదా ఉస్యపత్నీ పతివ్రతా మదయన్తీ తం న్యవర్తయత. 245.

గః నివృత్త శ్చ పత్నీవచనాత్ తం చ మంత్రితం జల మితరత్రావకాశ మపశ్యన్ స్వపాదయో శ్చి క్షేప. తత శ్చ కల్మాషపాదో ఉభవత్ .246.

గః మన్త్రితజలశక్తేః త్సమ్ప్రక్తౌ తత్పాదౌ విజహచ్ఛాయౌ నైల్య ముప గతౌ. స చా నన్తరమేవ రాక్షసం రూప మవలంబ్య అరణ్యే విచరన్ మనుష్య మాంసాదనశీలో ద్వాదశవత్సరా ననయత్. 247.

గః మధ్యే కదాచి దరణ్యే విహరన్తం వసిష్ఠసుతం సదారం శక్తిముని మపశ్యత్ తదా విశ్వామిత్ర నియుక్తేన రుధిరాభిధేన రక్షసాచావిష్ట స్స సౌదాసో రాక్షసా కారః తం చ శక్తిం తదనుజాంశ్చ భక్షితు ముపచక్రమే. తదా శక్తేఃపత్నీ విదిత సౌదాసస్వరూపా బహుదైనం నివారయామాస. 248.

త్వమిక్ష్వాకు కులోద్భూతో మదయన్తీపతి ర్విభుః
సౌదాసోఉయం వసిష్ఠస్య సుత శ్శక్తి ర్మహానృషిః. 249.

నార్హ స్త్వం భక్షితుం విప్ర మకృతార్థం మయా సహ
నాధర్మః క్రియతే రాజన్ రాజభిః పుణ్యశీలిభిః. 250.

గః ఏవ మభియాచితోఽపి సౌదాస శ్శాపాభిభూతో వ్యాఘ్రః పశుమివ త మభక్షయత్. సాచ శక్తిపత్నీ త మశపత్. 251.

యస్మా దలబ్ధభోగాయాః కామార్తాయాః పతి ర్మమ
హత స్త్వయా తత స్త్వం చ భోగారంభే హతోభవేః. 252.

గః శప్త్వైవ మతిదుఃఖాకులా మృతం పతిం సంస్కృత్య స్వయం చ సమిద్ధే నలే స్వాత్మానం న్యక్షిపత్. తతో ద్వాదశవర్షాన్తే ముక్తశాప స్సౌదాస స్స్వయం రూప ముపగతో భోగార్థ ముపక్రాన్తో విదితవృత్తాన్తయా మదయంత్యా నివారిత స్తదాది స్త్రీ భోగం విజహౌ. 253.

గః అనపత్యాయాం చ మదయన్త్యాం రాజ్ఞానుమతో వసిష్ఠో గర్భ మాధత్త. స చ గర్భః పరిపూర్ణ సప్తవర్షోఽపి న ప్రాజాయత. తత స్సౌదాసోఽశ్మనా త దుదరం నిజఘాన. 254.

గః తస్మా దశ్మకోనామ నృపతిః జజ్ఞే. తస్మాన్మూలకః. స తు మూలకో నిక్షత్రియాం పృథివీం విదధతా భగవతా పరశురామేణోపద్రుతః స్త్రీభిః పరి రక్షితః నారీకవచ సంజ్ఞా మవాప. 255.

గః తతో దశరథః. తస్మా దిలబిలః. తస్మా ద్విశ్వసహ స్సమభూత్. విశ్వ సహే చ రాజ్యం కుర్వత్య ధర్మనిరతే ఽననుష్ఠిత యజ్ఞే చ త దపరాధా దనావృష్టి స్సుమహతీ సమజని. 256.

గః సా చానావృష్టి శ్శతవత్సరపరిమితా సర్వాన్ దేశాన్ వినాశ మనయత్ తతో వసిష్ఠో రాజాన మయజత్. యజ్ఞా త్తస్మాత్ ఖట్వాంగాఖ్యం శస్త్రి ముద్వహన్ ఖట్వాంగోనామ రాజా సముదభూత్. 257.

ఖట్వాఙ్గచరితమ్.

గః సఖట్వాంగశ్చక్రవర్తీ యావదాయుషం ధర్మనిరత స్సురకార్య సాహాయ్య కారీ దైవాసురే సంగ్రామే స్వయమహిమ్నా సర్వా నసురరాక్షసా నహత్.

గః ప్రీతైశ్చ దేవై ర్వరం వృణీష్వేతి ప్రార్థితః స్వాయుః పరిమాణం వద స్వితి పరం సంప్రార్థ్య ముహూర్తావసాన మాయురితి దేవైః ప్రత్యుక్తః తదాదేశా

దేవాతిపవనేన విమానేన ధరా ముపగతః అతిప్రీత్యా పరమాత్మ ని సంయోజిత మనాః పరమం స్థాన మవాప. 259.

గః తస్య చ దీర్ఘబాహుః తస్మా త్సుదర్శనో రాజాऽభవత్ . స చాయోధ్యా మధి వసన్ కాశీరాజతనయాం పత్నీ ముపలభ్య చిరం రాజ్యం శశాస. తంచ కదాచిత్ శక్తి రయోధ్యావాసి న్యవోచత్. రాజ న్నిదం భరతఖణ్డ మిత స్సప్త మేహని ప్రళయే నిమంక్ష్యతి. త్వం సదారో హిమవద్గిరి మాశ్రిత్య తత్ర నివాసం కు ర్వితి. 260.

గః తతోऽనుపదమేవ పృథివీతలం సర్వం హి వాయువా వినాశిత సకల బీజం తేజోవిదీపిత సకల వీరుత్ జలమయ మభవత్. ఏవం దశవర్షా ణ్యవస్థితే పృథివీతలే తదను వాయునా నిపీతజలా పృథివీ స్వం రూప మదర్శయత్ . తతశ్చ వైశాఖశుక్ల తృతీయ్యాయాం గురువాసరే సుదర్శనో రాజా హిమాలయా దయోధ్యాం ప్రావిశత్. తస్య చ దిలీపః పుత్ర స్సమజని. 261.

గద్య

ఇతి శ్రీకృష్ణాగోదావరీమధ్యభూమణ్డలమణ్డనాయమాన నూజివీడు
రాజధాన్యధిప శ్రీమద్వేంకటరంగాప్పారాయాస్థాన విద్వన్మణినా
శ్రీమదాత్రేయ కులతిలక మద్రామానుజాచార్యసూనునా
గోపాలకృష్ణార్యేణ
విరచితే శ్రీశోభనాద్రీశవైభవాఖ్యే మహాకావ్యే పూర్వభాగే
ఇక్ష్వాకువంశకథనం, నిమిచరితం, సౌభరివృత్తాంతం, హరిశ్చంద్ర
సగర భగీరథ కల్మాషపాదచరితాది కథనంనామ
దశమస్సర్గః

శ్రీరస్తు

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీశోభనాద్రీశవైభవాఖ్యే మహాకావ్యే పూర్వభాగే

ఏకాదశస్సర్గః

దిలీపచరితమ్

స మాగధేశస్య సుతాం సుదక్షిణాం
వివాహ్య తస్యా మగతాత్మజోదయః
చిరా దపి ప్రాప్య పితుఃపదం ముదా
వ్యచిన్తయ త్స్వీయ మఘం మహీపతిః. 1.

అథాకులాన్తఃకరణో దిలీప
స్సజాని రారూఢ సుతాభిలాషః
నిరూప్య మంత్రిప్రవరేషు రాజ్యం
గురో ర్వసిష్ఠస్య నివాస మాగాత్. 2.

పథివ్యతిక్రమ్య వనాని కానిచిత్
దిలీపభూప శ్శ్రుతిఘోష శబ్దితం
సముజ్ఝితద్వేష మృగౌఘ మణ్డితం
యయౌ హిమాద్రి స్థిత మాశ్రమం గురోః. 3.

నిరీక్ష్య తత్రస్థ మరుంధతీధవం
గురుం తదంఘ్రోః ప్రణనామ భక్తితః
మునిశ్చ సస్నేహ ముదీక్ష్య భూమిపం
సజాని మా హేద ముదారచేతనః. 4.

కశ్చి త్సుఖం తే నృపధర్మవీర్య
ప్రజానురక్తాఖిలనీవృతో హి
కశ్చి త్సురేంద్రా భవ దర్చనాభి
స్తుష్యన్తి కశ్చి త్సుహృదశ్చ పుష్టాః. 5.

పుత్రేషు విన్యస్య పదం ప్రజానాం
ఇక్ష్వాకవః పూర్వతరే ధరేశాః

గతా స్సజాయా స్తపసే హ్యరణ్యం
అనాత్మజ స్త్వం కి ముపాగతోఽత్ర. 6.

శ్రుత్వా గురో ర్వాచ మువాచ రాజా
చన్ద్రోఽభిగన్తుం నిజ మాత్తబుద్ధేః
నాహం తపం తప్తు ముపాగతోఽత్ర
వక్ష్యామి తద్య త్పద మాగత స్తే. 7.

సత్యం తదుక్తం మమ పూర్వభూపాః
పుత్రార్పిత క్ష్మా వ్యచర న్నరణ్యే
ధర్మావలంబో ఽహ మలబ్ధపుత్రః
కథం చ తద్భూరి హ్యఘు మాత్మశక్త్యా. 8.

కథం చ లప్స్యామి సుతం చ వంశ
కరం మునే తీర్ణమహాఘరాశిః
వదన్త మేవం నృపతిం దిలీపం
ముని ర్గురుః ప్రాహ మహాప్రభావః. 9.

త్వం కదాచి దుపసేవ్యనాయకం
స్వర్గిణాం పున రుపాగతోఽధ్వని
కల్పసాల సవిధే సమాస్థితాం
కామధేను మభిలక్ష్య మన్దధీః. 10.

తాం ప్రదక్షిణ నమస్క్రియాదిభి
ర్నాచయ శ్శుభద పాదరేణుకాం
తత్క్రుధాఽశప దమానితా త్వయా
ధేను రార్తిశమనీ నతాత్మనామ్. 11.

య న్న పూజయసి మాం సదుర్మతే
త న్న లప్స్యసి సుతం కులావనం
య ర్హి పూజయసి మత్కులోద్భవాం
ధేను మాప్స్యసి తదా తనూజనిమ్. 12.

నాశృణో స్త దృతుకాలశుద్ధయా
సంగమార్థ మభియన్ స్వజాయయా
సారథి స్తవ చ చక్రఘోషతో
నాశృణో త్సురభిశాప మీదృశమ్. 13.

తన్మమాశ్రమగతాం మమ ప్రియాం
నన్దినీం సురభి పుత్రికాం సుతాం
సంప్రపూజ్య తనయం కులాంకురం
ప్రాప్య మోద ముపాయాహి పార్థివ!. 14.

ఇ త్యుపబ్రువతి పార్థివం మునౌ
తత్ క్షణా దుపగతా తు నన్దినీ
తాం నిరీక్ష్య పున రబ్రవీ న్మునిః
పార్థివం ప్రవణమానసం సుతే. 15.

కాంక్షితే తు సమయే సమాగతా
ధేను రార్తిశమనాయ నన్దినీ
త త్సమర్చ్యయ సజాని రాదరాత్
భద్ర మస్తు భవతో చిరా న్నృప. 16.

సంనిశమ్య గురుభాషితం నృపో
జాయయాసహ ముదం పరాంగతః
గన్ధమాల్యసమలంక్రియాదిభి
స్తాం సమర్చ్యయ దపత్యకామ్యయా. 17.

ప్రాత రాశ్రమపదా ద్వినిర్గతాం
నన్దినీ మనుగతో నరేశ్వరః
ఆదినాన్త మనుచారయన్ వనే
ఘోరజన్తునివహా ద్రరక్ష తామ్. 18.

అన్వతిష్ఠ దవనీపతి స్థితాం
తాం పపా వనునిపీత జీవనాం

అన్వగచ్ఛదపి సంచల త్పదాం
అన్వశేత శయనాదరాం నృపః. 19.

సాయ మాశ్రమ ముపాగతాం ముదా
నన్దినీ మనుగతా సుదక్షిణా
ధూపదీపఫలదానభూషణైః
ప్రార్చ్య త్కృత నమః ప్రదక్షిణా. 20.

ఏకవింశతి దినార్చితా ముదా
సా దిలీపవిభునా ప్రియాయుజా
తస్య చిత్త మథ సమ్యగీక్షితుం
కన్దరం హిమవతో ఽవిశ ద్గిరేః. 21.

పశ్యతా హిమగిరే ర్మహీక్షితా
రామణీయ్యక మలక్షిత స్తదా
కేసరీ గిరిగుహాశ్రయో ఽగ్రహీత్
తాం విభీతహృదమర్జునీ మునేః. 22.

సా రురావ కరుణం మృగాధిపా
క్రాన్తమూర్తి రనిరీక్షితాశ్రయా
క్రన్దితం స తు నిశమ్య పార్థివః
కన్దరే హిమవతో దదర్శ తాం. 23.

స్వప్రమాదభవ ధేను దుర్దశాం
వీక్ష్య దుఃఖితమనా ధరేశ్వరః
తత్తనో రుపరి సంస్థితం హరిం
తూణతో విశిఖ మాదదే క్రుధా. 24.

పూర్ణ మాశు విశిఖం వికర్షత
శ్చాశ్రుతే నరపతే ర్భుజోరగః
స్తమ్భితో హరివరస్యవీర్యతః
సోఽపి కించి దపి వేదనేశ్వరః. 25.

స్తబ్ధబాహు మథ వీక్ష్య పార్థివం
ప్రాహ కేసరివరో భియాకులం
శంకరస్య పదకింకరం హి మాం
కుమ్భకుక్షి మనువేత్థ పార్థివ. 26.

దేవదారు రగమో ఽయ మీప్సితో
దుర్గయా తు విహితోక్షి తోషదః
వల్క మస్య పరిపాటితం పురా
దన్తినా తదను కోపితా శివా. 27.

అస్య రక్షణకృతే స్వకింకరం
సింహరూపధర మత్ర చణ్డికా
సన్న్యవేశయ దతో సదాశివః
కేసరీ న భవతో వధక్షమః. 28.

త ద్వచశ్రవణజాత విస్మయః
పార్థివో హరి మువాచ శామ్భవం
కింకరోత్తమ భవస్య తే నమో
ముచ్యతాం మునివరస్య గౌ రియం. 29.

ప్రార్థితేన గురుణా సుతార్థినా
రాధనాయ మునినా మయాఽర్పితా
మద్వశే విసృజ వాఽథ మత్తనుం
భక్షయాశు కరుణాం కురు ప్రభో. 30.

బ్రహ్మణస్సుత వసిష్ఠయోగినో
నన్దినీం హృదయనన్దినీ మిమాం
హన్తు మర్హసి న చామరప్రభో
కిం కరోషి కృపయాశు పాలయ. 31.

ఏవమాది స వదన్ మహీపతి
స్స్వం పపాత పురతో హరే స్మరన్

సింహపాత మతిభీషణం తదా
పుష్పవృష్టి రపత న్నృపోపరి. 32.

పుత్ర! వత్స! పరిలమ్బ ధైర్య ము
త్తిష్ఠ చేతి స నిశమ్య గో వచః
నన్దినీ మివ దదర్శ మాతరం
నో దదర్శ మృగరాజ మగ్రతః. 33.

విస్మితం నృప మువాచ నన్దినీ
మాయయా మమ నృ పేద మాహితం
త్వ న్మనోద్రఢిమ వేదనేచ్ఛయా
మాం నిహన్తు మపి నాన్తకః క్షమః. 34.

తోషితాఽస్మి పరిచర్యయా తవ
ప్రార్థ యేష్ట మితి చోదిత స్తయా
పుత్రమైచ్ఛ దమలం కులాంకురం
సం ప్రణమ్య నృపతి స్స నన్దినీమ్ 35.

ప్రార్థితా నృపతినాఽథ నన్దినీ
న్యస్య పత్రపుటకే నిజం పయః
సంపిబే త్యదిశ దున్మదో నృపః
సం పపావథ తథేతి తత్పయః. 36

ఆశ్రమం తు సహధేను మాగతం
భాస్వరానన ముదీక్ష్య వల్లభం
సిద్ధకార్య మనువిద్య నన్దినీం
తుష్టహృ న్నృప సుదక్షిణార్చయత్. 37.

వీక్ష్య తన్ముఖవికాస మబ్రవీత్
బ్రహ్మసూను రమలో ఽథ దమ్పతీ
వాం ప్రసన్నహృదయా స నన్దినీ
ప్రాప్స్యథః కులవిభూషణం సుతం. 38.

కామధేనురపి కల్పపాదపః
కామదా వితి భువి ప్రకీర్తితౌ
య త్వయీశ సురభిఃకులోద్భవా
సంప్రసీదతి న కిం తవాపతేత్. 39.

ఏవ మాదరవ తర్షిణా నృపః
శ్లాఘితః ప్రియతమా సమన్వితః
వ్యుష్య రాత్రి ముటజే తదాజ్ఞయా
ప్రాత రాతత యాశాః పురం యయౌ. 40.

గర్భమాప దథ సా సుదక్షిణా
లోకనాయకకలాశ్రయం ముదా
తాం నిరీక్ష్య నృపతి స్స్వతేజసా
భాసురీకృతదిశాం ముదం యయౌ. 41.

నిర్భరే దశమమాసి సా సుతం
మాగధీ తు సుషువే మనోహరం
నామ తస్య రఘు రిత్యధార్వయ
జ్ఞాతకర్మ సమనంతరం నృపః. 42.

తస్య బాల్య ముపలభ్య భూపతిః
క్రీడనాకుల ముపాత్త ముద్రఘోః
చౌలసంస్కృతి విభూషితం తత
శ్చాక్షరగ్రహణదక్ష మాతనోత్. 43.

ప్రాప్తకాల ముపవీతి సంస్కృతః
ప్రా గ్గ్రహీ ద్గురువరాత్ కలా రఘుః
స్వీచకార ధనురాగమం పితుః
చర్మణారురు మృగస్య సోర్పితః. 44.

యౌవనోజ్వలతనూ రఘుః పితు
శ్శాసనా న్నృపసుతాం సమగ్రహీత్

తాః ప్రియేణ రఘునా పురాదరాత్
తారకా ఇవ సుధాంశునా రతిమ్. 45.

తం చకార రఘు మాతతశ్రియం
భూపతి స్తు యువరాజ మాత్మజం
న్యస్య తత్ర పృథివీధురం నృపః
సత్క్రియావిధిభి రార్చయ త్సురాన్. 46.

తం నియమ్య తురగానుపాలనే
సంవిధా త్తురగమేధ సత్క్రతూన్
ఏకకోనశత మీశ్వరం నృప
స్సాన్తరాయ రహితం ముదా యుతః. 47.

భూప్రదక్షిణకృతే సముజ్ఝితం
వాజినం శతతమే ఽశ్వమేధకే
తేన రాజసుతసైన్యరక్షితం
సంజహార మఘవా హ్యలక్షితః. 48.

కృత్య మూఢహృదయే తతో రఘౌ
నన్దినీ రఘుసమీప మాయయౌ
తద్వపు ర్జల విమృష్ట లోచన
స్సన్దదర్శ మఘవాన మమ్బరే. 49.

రశ్మిభి ర్యుత ముపాత్త రంహసం
సంహరన్త మభివీక్ష్య తం రఘుః
మేఘనిస్వన గభీరయా గిరా
ప్రావద ద్ధురి నివర్తయన్ గతిమ్. 50.

త్వం మఖాశగణనాయకః ప్రభో!
పూజ్యసే చ సవనేషు యజ్వభిః
దీక్షితస్య మఖవాజినం పితుః
కిం త్వపాహరసి పాకశాసన. 51.

నేదృశం త్రిజగతీపతే స్తు తే
కర్మ తే సమ ముశన్తి ధార్మికాః
య న్నివారయితు మర్హసి ప్రభో!
ధర్మలోప మపి యజ్వనాం కిల. 52.

ఇ త్యుపశ్రుతవచా రఘో ర్వృషా
సన్నివృత్య సహమాతలిం రథం
ప్రత్యువాచ నరదైవ సమ్భవం
తత్ప్రభావజనిత ప్రమోదకః. 53.

య త్వమాత్థ నృపపుత్ర త త్తథా
రక్ష్యమేవ హి యశో నృపైః పరాత్
త్వత్పితాకృతశతాశ్వమేధకో
హర్తుమేవ యతతే యశో మమ. 54.

ఉత్తమఃపురుష ఉచ్యతే హరి
స్థాణురాశ్రిత మహేశ్వరాహ్వయః
విశ్రుతోఽహ మవనౌ శతక్రతు
స్తత్ క్షమేయ పితు రధ్వరం కథమ్. 55.

ఆహృతో హి తురగ స్తతో మయా
హ్యత్ర మా కురు కుమార చాపలం
మా విశాధ్వని వృథోద్యమో రఘో
మద్రుషా హి సగరాత్మజన్మనామ్. 56.

సంశ్రుతేంద్ర వచనో నృపాత్మజః
ప్రత్యువాచ విహసన్ పురన్దరం
ఏవ మేవ యది తే మనోగతం
త ద్గృహాణ ధను రాత్తసాయకమ్. 57.

ఏవ ముక్త వచనో రఘుః కృథా
సంగృహీత ధను రింద్ర ముద్ధతం

స్తమ్భయన్ పురహరస్య శూలిన
స్సంజహార సుషమాం పినాకినః. 58.

స్తమ్భితో౽థ రఘుణా శతక్రతుః
క్రోధవేగ మసహో భుజాన్తరే
సంజఘాన రఘు మాశుగాహినా
దైత్యదానవ శరీరభేదినా. 59.

తం ప్రహార మవమాన్య వీర్యవాన్
బాహుభోగిని రఘు శ్శచీపతేః.
అర్పయన్ నిజశరం తతో౽న్యతః
కేతనత్రుటన మాతనోత్ క్రుధా. 60.

క్రుద్ధయో స్సుర నరేంద్రరాజయో
ర్భీమ యుద్ధ మభవత్ శితైఃశరైః
ఉగ్ర మక్ష మతరో నృపాత్మజం
తత్ర జేతు మభవ త్సురేశ్వరః. 61.

కోపయన్ హరి మథ ప్రకోష్ఠకే
శింజినీం మఘవతో ౽చ్ఛిన ద్రఘుః
జిష్ణు రప్యనుకృత త్రిలోచనో
వజ్ర మాయుధ మథాదదే రుషా. 62.

తేన వక్షసి భృశం స తాడిత
స్సంపపాత భువి సైనికాశ్రుభిః
సంవిధూయ శుచ మాశ్వభిస్థిత
స్సంగరాయ పరితుష్టసైనికః. 63.

తం తథా ౽ప్రతిమ ధైర్య విక్రమం
వాసవో రఘు ముదీక్ష్య హర్షితః
ఇత్యువాచ కరుణారసోక్షితో
రజ్యతే హి సకలోగుణై ర్జనః. 64.

య ద్విసోఢు మచలేంద్ర భేదనం
వజ్ర మాయుధమపి త్వయా రఘో
హర్షితో౽స్మి తవ వీర్యత స్తతో
వాంఛితం వద కి మశ్వ వర్జితమ్. 65.

ఏవ ముక్తవతి వాసవే రఘు
స్సంహర న్నిషు ముదగ్ర ముద్ధృతం
ప్రత్యువాచ బహుమాన్య త ద్వచః
ప్రీతిమన్త మమరావతీవిభుమ్. 66.

య ద్యమోచ్య మనుమన్యసే విభో
తత్సమాప్తి ముపయాతి కర్మణి
త్వత్ప్రసాదవిభవేన మత్పితా
సంభునక్తు ఫలమాశ్వమేధికమ్. 67.

సంశ్రుణో త్విమ ముదస్త మద్భుతం
మత్పితా తవ తు దూతవక్త్రితః
ఏవ మస్త్వితి వదన్ పురన్దర
స్స్వం పురీం సమగమ న్ముదాన్వితః. 68.

రాజసూనురపి నాతిహర్షితః
ప్రాప యజ్ఞసదనం మహీపతేః
త ద్విబుధ్య పురతో నరా ద్ధరే
రానన్ద సుతవీర్యతో నృపః. 69.

వజ్రఘాతకిణభూషితం వపుః
తస్య హస్తకమలేన సంస్పృశన్
మోద మాప్య పరినిష్ఠిత క్రతుః
రాజ్య మార్ప్యయ దథాత్మజే రఘౌ. 70.

దత్వా యథాక్రమ ముదారమతి ర్మహీశో
రాజ్యం సుతాయ పరిభుక్తసమస్తభోగః

మోక్షాధ్వ నిశ్చలమతి ర్వనవాసకామః
పత్న్యా గురో రగమ దాశ్రమ మూర్జితశ్రీః. 71.

తత్రా త్మనాసహ నియమ్య హృషీకజాలం
వన్యేన శోషిత తను ర్జటిల స్సచీరః
రాగం విధూయ సకలైహికభోగవర్గే
ముక్తా రతో గురు మువాచ మునిం వసిష్ఠమ్. 72.

దిలీప వసిష్ఠ సంవాదః

ధర్మా స్త్వయా హి నిఖిలా స్సముదాహృతా మే
నానావిధైహికఫలాయన తా మవాప్తాః
ఆముష్మిక శ్చ మమ నాస్తి తు తేషు రాగో
మోక్షాధ్వని ప్రియహృదో భగవన్! మునీంద్ర!. 73.

అష్టాక్షరీమంత్ర ప్రభావః

మంత్ర స్తు క స్సకలమంత్రగణేషు శస్తో
మోక్షప్రదో భువి నృణాం కతమశ్చ మంత్రః
యేనాహ మాద్య మమలం పురుషం సమర్చ్య
యాస్యామి మోక్షపద మాశు వ దార్య తన్మే. 74.

శ్రుత్వా దిలీపవచనం మునిరా ట్ప్రహృష్ట
స్తచ్చిత్తశుద్ధి మభివీక్ష్య విధూతపంకాం
మోక్షాదరం చ పరివీక్ష్య కృపార్ద్రచేతాః
ప్రత్యబ్రవీ త్స భగవాన్ నృపతిం దిలీపమ్. 75.

పప్రచ్ఛ రేవ మృషయో హి పురా మునీంద్రం
త న్నారదం స చ విధిం సనకాద్యుపేతః
తా నాహ య త్పరమపూరుషనాభిపద్మ
జాతో విధి స్తవ తు త త్ప్రవదామి రాజన్!. 76.

సృష్ట్యాదికాల జనితో హరిణా విరించి
స్తేనోపదిష్ట నిగమో విదితాఖిలార్థః

ఆరాధ్య మాధవ మనుగ్రహ తంత్రశీలం
ప్రీతం త మబ్రువ దిదం విహిత ప్రణామః. 77.

స్వామిన్! రమేశ! భువనేష్వఖిలేషు పుంసాం
సంసారసాగర సముత్తరణం హి సిధ్యేత్
మంత్రేణ కేన మమ త ద్వద పుత్రకాయ
దాసాయ మహ్యమపి య చ్ఛుభదం ప్రభూయాత్. 78.

విజ్ఞాపితః కమలసంభవినైవ మీశః
ప్రాహ ప్రసన్నవదనః కృపయా విరించిం
సర్వేషు మంత్రనికరేషు వరో హి మంత్ర
రత్నాహ్వయో మను రుదాహ్రియతే మునీంద్రైః. 79.

ఐశ్వర్య మైహిక మపత్య కళత్రముఖ్యం
పారత్రికం చ గతబన్ధ మథా త్మభోగం
మత్ప్రాప్తి మప్య సదృశీం ప్రదదాతి మంత్ర
రత్నం సకృత్ ప్రగృణతాం ప్రణయేన పుంసామ్. 80.

వేదాన్తగోఽపి కులజోఽపి కృతాధ్వరోఽపి
మద్భక్తిమా న్న యది సోఽస్య మనూ న యోగ్యః
విప్రోఽపి బాహుజవిశౌ వృషలోప్యథాన్యే
మత్సేవకా యది మనా వధికారభాజః. 81.

నాయం మను ర్మమ విరోధవరాయనాపి
శుశ్రూషవేఽపి చ న వైదికమార్గ భేత్రే
దేయో న జీవన నిమిత్తమపి ప్రియో యో
మహ్యం స ఏవ హి మనో రుపదేశపాత్రమ్. 82.

నై వాస్య దేశ సమయైః ఫలతః ప్రకారైః
నైయత్య మస్తి న చ మిత్ర సపత్నశుద్ధిః
న్యాసం పుర శ్చరణమ ప్యనుయాతి పంచ
వింశాక్షరో మను రయ న్ద్విదళశ్చ షట్పత్. 83.

మ చ్చక్ర శంఖ పరిచిహ్నిత దేహవత్త్వం
మద్భక్తవర్గ పదపంకజ భక్తిభూమా
మన్నామ కర్మ గుణకీర్తన మప్యజస్రం
మత్తో ఽన్యదైవ విముఖత్వ మథాపదాయామ్. 84.

సంభాషణేక్షణ విముక్తి రవైష్ణవానాం
శ్రీమత్తదీయ వినివేదిత శిష్టభుక్తిః
ఇత్యాది సద్గుణగణా నివసన్తి యస్మిన్
తస్మై ప్రదేయ మితి మంత్ర రహస్య మేతత్ . 85.

సత్సంప్రదాయనిరతం శ్రుతవేదరాశిం
బ్రహ్మేష్ఠ మర్పిత ధియ భగవ త్యనన్తే
దంభాభిమాన మదరాగ విలోభ శూన్య
మాచార్య ముత్త మముశన్తి మనోః ప్రదానే. 86.

సద్బుద్ధి రుజ్ఝితమదః ప్రణిపాతశీలః
సాధుప్రియ స్సముచితాచరణశ్చ శాన్తః
దాన్తో ఽనసూయు రమలో హరిపాదభక్త
శ్శిష్యో మనో ర్గ్రహణయోగ్య ఇతి ప్రతీతః. 87.

విష్ణో ర్దినే శుభకరే గుణయుక్తమేవ
మాచార్య మాప్య సముదీరిత లక్షణాఢ్యః
శిష్యః పరీక్షితమనా బహుధా స మంత్ర
రత్నోపదేశకరణే గురుణార్థనీయః. 88.

స్నాత్వోషసి ప్రవిమలో విధృతోర్ధ్వపుండ్రో
హుత్వా స్వగృహ్యవిధినా ఽర్చిత మత్పదాబ్జః
పంచామృతై స్సమభిషిచ్య పవిత్రశంఖౌ
రుక్మాదిలోహ రచితౌ పురతో ఽర్చయే న్మే. 89.

సంస్థాప్య వహ్ని మభితో మమ మంత్రరత్న
మంత్రేణ విష్ణుమనుభి శ్శుభదై స్తథాఽన్యైః

పుంసూక్తత స్సఘృతపాయస హోమ మార్యః
కుర్యా దథాష్టసహితం తు శతంసహస్రమ్. 90.

తస్మిన్నిధాయ మమ శంఖసుదర్శనేఽగ్నౌ
హుత్వా ఘృతేన మనునా తు షడక్షరేణ
భక్త్యాయుతో ద్విదశవార మథ ప్రతప్త
చక్రేణ దక్షిణభుజే ఽంకణ మాదధీత. 91.

శిష్యస్య వామభుజమూల మథ ప్రతప్త
శంఖేన భక్తి నిభృతస్య తతో ఽంకయిత్వా
నిర్వర్త్య హోమ మపి శేష మను ప్రపూజ్య
భూయ స్సుదర్శనదరౌ కలశోదకేన. 92.

పూతేన మంత్రనికరై రభిమంత్రితేన
సంప్రోక్ష్య శిష్య శిరసి ప్రయతం సుశీలం
శుద్ధోర్ధ్వపుండ్రధరమూర్తియుతం చ శిష్య
మధ్యాపయే ద్రహసి మంత్ర మిమం గురు స్సః. 93.

ఆచార్యలబ్ధ వరమంత్రరహస్య తత్త్వో
వృత్తిం స్వకాన్త దుపదేశవశా ద్విబుధ్య
శిష్య స్సమర్చ్య గురు మంశుకభూషణాద్యై
ర్దేహావసానసమయే పద మగ్ర్య మీయాత్ 94.

ఉక్త్వైవ మబ్జజనుషం పురుషఃపురాణ
స్తస్యాంకనం తు విదధే స్వసుదర్శనేన
మంత్రం తదర్థమపి సమ్య గథోపదిశ్య
తేనార్చితః కమలయా కమలాధినాథః. 95.

ఏవం ప్రకార ముపదిశ్య స నారదాదీన్
బ్రహ్మాఽంకనం సమకరో చ్చ సుదర్శనేన
మంత్రం దదౌ తదను మంత్ర ముపేత్య భక్త్యా
సార్థం ససిద్ధి మగమన్ కిల నారదాద్యాః. 96.

సర్వే మహర్షి నివహా అపి నారదోక్తం
మంత్రం సమాప్య విధివ ద్గతవిష్ణులోకాః
మహ్యం చ సోఽప్యుపదిదేశ మనుం స్స్వయంభూః
న్యాస ప్రపత్తి శరణాగతి శబ్దవాచ్యమ్. 97.

మత్తః పరాశరముని స్స్వమవాప మంత్ర
మేత ద్రహస్య మఖిలోత్తమ మంత్రరత్నం
నారాయణా త్పరతరో న చ ముక్తిదాయీ
మంత్రాద్వయాదపి పరో న హి సత్య మేతత్. 98.

ఏవం నిశమ్య నృపతి స్స్వ గురో ర్వసిష్ఠాత్
మంత్రప్రభావ మతులం పరితుష్టచిత్తః
పప్రచ్ఛ విష్ణుపదభక్తిభిదా మునీంద్రం
తృప్తిం న యాతి విబుధో హి హరే ర్గుణేషు. 99.

విష్ణుభక్తిప్రభావః

తాపత్రయానల విదగ్ధహృదాం జనానాం
శాంతిప్రదాం విషయకానన ఝాంఘికానాం
యోగీంద్ర కర్ణకుహరేషు సుధాం దధానాం
ప్రబ్రూహి విష్ణుపదపంకజభక్తి మార్య!. 100.

హృష్టో హిమాచల మవాప్య గురు ర్వసిష్ఠ
స్తం ప్రాహ శిష్య మురుబోధ మథ ప్రశస్య
ఏవం పురా రజతపర్వతమూర్ధ్ని దేవీ
పార్వ త్యువాచ గిరిశం పతి మాత్మవన్తమ్. 101.

స్వామిన్! హరే శ్చరణపంకజయుగ్మ భక్తే
రూపం సమస్తజనముక్తిపదస్య హేతుం
ధ్యేయాం శ్చ మంత్రనివహాంశ్చ హరే స్తు పాద
పుజావిధాన మపి తస్య విభో స్స్వరూపమ్. 102.

రూపం గుణానపి విభూతి మథాఽస్య దివ్య
స్థాన స్వరూప మపునర్భవ మాదిపుంసః
యేనాప్నువన్తి శరణేన నరా స్సుపాపాః
దివ్యంపదం సకలమేత దుదారబుద్ధిః. 103.

ప్రీత్యా మయి ప్రియ వదేతి శివో భవాన్యా
పృష్టః ప్రశస్య పరితుష్టమనా స్తదీయాం
భక్తిం పరాం సమభివీక్ష్య పురాణపుంసి
ప్రత్యాహ తాన్ భగవతో మనువైభవాదీన్. 104.

నారాయణః పరతర స్సకలామరాణాం
బ్రహ్మాత్మతత్త్వ పురుషైః పరశబ్దపూర్వైః
వాచ్యోఽచ్యుత స్సకలలోక విసర్గరక్షా
సంహారహేతు రమల స్సకలాన్తరాత్మా. 105.

జ్యోతిఃపరం నిఖిలయజ్ఞపతి శ్చ నిత్యః
విష్ణుః ప్రజాపతి పతి ర్మమచాపి నాథః
మోక్షప్రదో హి జగతాం స చ వాసుదేవః
శ్రీమాన్ త్రయీశిరసి దీప్తగుణస్వరూపః. 106.

దేవ స్సహస్రచరణాక్షిశిరా హిరణ్య
గర్భ స్సుశీల జలధిః కరుణాసముద్రః
వాత్సల్యసిన్ధు రతిలబ్ధ సమస్తకామ
స్సర్వజ్ఞతా సకలశక్తియుతత్వ పూర్ణః. 107.

నీళాపతి శ్చ ధరణీపతి రాత్తలక్ష్మీ
ర్వక్షస్యుదార సుమనోహర దివ్యరూపః
మాహాత్మ్యమస్య గదితుం సకలం న శక్యం
బ్రహ్మాదిభి స్సురగణై రపి దేవి! నూనమ్. 108.

ఏవం త్రయీశిఖరవేద్యగుణస్య విష్ణోః
భక్తిం తు షోడశవిధాం ప్రవదన్తి సన్తః

త్రత్రాద్య మజ్జమృషిభిః కథితం హి శంఖ
చక్రాంకనం తదను శుద్ధమృదూర్ధ్వపుండ్రమ్.

ధృత్వా తదీయ మనువర్ణ పరిగ్రహార్చా
ధ్యానం జప శ్రవణ కీర్తన వన్దనాని
తన్నామ సంస్మరణ మంఘ్రియుగస్య సేవా
తత్పాదతీర్థ వినివేదిత సేవనం చ. 110.

ఆరోపణం చ తులసీశిశుకస్య తస్మాత్
అన్యామరార్చన నమస్కృతి భక్తిభేదా
తద్వాదశీవ్రతవిధి స్త్వితి భక్తిభేదాః
మోక్షాయ సర్వజగతాం చ మమాపి చ స్యుః. 111.

పూజ్య స్సదా విధృత శంఖ సుదర్శనేన
విప్రేణ బాహుతలయో ర్విధినా రమేశః
పంచాయుధా న్యత సుదర్శనమేవ శంఖ
చక్రేథవా విధి వదేవ ధరే ద్ద్విజాతిః. 112.

య స్త్వగ్నితప్త దర చక్రధర స్స్వబాహ్వోః
మూలే విహాయ స యమస్య పురం సుఘోరం
విష్ణోఃపదం సముపయాతి జపార్చనాది
చక్రాంకనేన రహితస్య వృథా మురారేః. 113.

విప్ర స్సుతం ధృత సుదర్శన చిహ్న మగ్రే
ప్రీత్యోపనీయకృత సత్క్రియ మాదధీత
గోభూహిరణ్యముఖ దానమపి ప్రశస్తం
చక్రాంకితాయ సముశన్తి ఫలప్రదం చ. 114.

శ్రాద్ధాన్నదాన మపి చక్రధరాయ శస్తం
వ్యర్థం తదంకరహితాయ చ వైదికాయ
తీర్థాభిషేక సకలాధ్వర దివ్యదేశ
వాసప్రయోజవయుతో విధృతారిచిహ్నః. 115.

వేదాన్తగోఽపి కృతయజ్ఞశతోఽపి విద్వాన్
చక్రాంకనేన రహితః పతితః ప్రకీర్త్యః
నాద్యం తదీయ మణువస్త్వపి వైష్ణవేన
తస్మా ద్విధానసహితం బిభృయా త్సచక్రం. 116.

రాజన్య వి డ్వృషలజాతిభి రప్యథాన్యైః
స్త్రీభిశ్చ ధార్య మురువిక్రమ చక్రచిహ్నం
తప్తం ద్విజాతివిహితం వృషలాబలానాం
ధార్యన్తు చన్దనరసేన విధానపూర్వం. 117.

బ్రాహ్మణ్యసిద్ధి రపి వైష్ణవధర్మసిద్ధి
స్యా చ్చక్రచిహ్నధరణా ద్విజపుంగవానాం
శ్రౌతం చ కర్మ విహితం స్మృతిషూపసిధ్యేత్
జ్ఞానం చ సిధ్యతి భవిష్యతి మంత్రసిద్ధిః. 118.

య శ్చక్రచిహ్న సమలంకృత బాహుమూల
స్తస్యైవ విష్ణుచరణార్చన యోగ్యతా స్యాత్
తస్మా న్నధార్య మితరామరలాంఛనం హి
పంచాయుధేతర రమాపతి లాంఛనం చ. 119.

అన్యాయుధాంకిత భుజో న హి కర్మణోర్హః
విప్ర స్తతో భగవదాయుధ పంచకం తు
శంఖం చ చక్ర మథవాపి సుదర్శనం వా
ధార్యం తదంకరహితో న నిరీక్షణార్హః. 120.

వర్ణచ్యుతోఽపి ధృతశంఖ సుదర్శనాంకో
లోకం పునాతి సకలం న తు శస్తవర్ణః
చక్రాంకనేన రహిత స్త మవైష్ణవం న
పశ్యేత్ శ్వపాక మివ వైష్ణవధర్మశీలః. 121.

సర్వాశ్రమేషు వసతాం ద్విజపుంగవానాం
ధార్యం సుదర్శన లలామజరద్గవీభిః

ఋక్సామమంత్ర యజుషోపలబ్ధ
మాథర్వణేషు పఠితం స్మృతి షూపదృష్టమ్. 122.

పౌరాణికై రుపగతం చ తథేతిహాసై
శ్రీపాంచరాత్ర పఠితం ద్విజశిష్ట దృష్టం
చక్రాంకనం చ తులసీనళినాక్షమాలా
సంధారణం గళతలే సితమూర్ధ్వపుండ్రమ్. 123.

సచ్ఛిద్రమేవ చ లలాటతలే ధరేయుః
యేతే హి వైష్ణవవరా జగతీం పునన్తి
యే చక్రచిహ్నితభుజా భవసాగరం తే
సన్తీర్య గోష్పధ మివాక్షరదివ్యధామ్ని. 124.

పశ్యన్తి పద్మనయనం కమలాసహాయం
సంప్రాపయన్తి చ నిజాన్ పరమంపదం తత్
బాహ్యం తథాన్తర మితి ద్వివిధం తు లోకే
తద్వైష్ణవం ప్రకథితం పరిచిన్తయద్భిః. 125.

చక్రాంకనాది సముదా హ్రియతే ౭త్ర బాహ్యం
వైరాగ్య మాన్తర మితి ప్రవదన్తి సన్తః
తస్మా దవశ్య మమలాత్మభి రంకితాంగైః
చక్రాదిభి స్స్వపరమఃపురుషో ౭ర్చనీయః. 126.

నోచే న్నసిధ్యతి హి వైష్ణవతా౭థ భద్రే
వక్ష్యామి పుణ్డ్రమహిమాన ముదగ్రమానం. 127.

ధృతోర్ధ్వపుణ్డ్రో భవబన్ధముక్తః
వదన్తు విష్ణో రుపయాతి విప్రః
సహశ్రియా విష్ణు రుపైతి వాసం
సదోర్ధ్వపుణ్డ్రస్య విశాలమధ్యే. 127.

వర్ష్మోర్ధ్వపుండ్రాంకితమేవ యస్య
తన్మన్దిరం వైష్ణవ మామనన్తి

యస్తూర్ధ్వపుండ్రాణి ధరే త్స విప్ర
స్స్నాతో హి తీర్థేషు కృతాధ్వరౌఘః. 128.

య స్తూజ్జ్వలం శ్వేతమృదూర్ధ్వపుణ్డ్రం
ధరే త్సలోకే ష్వభిపూజిత స్స్యాత్
విమాన మారుహ్య స యాతి విష్ణో
స్థానం పరం ముక్తసమస్తపాపః. 129.

త్రిసంధ్య మూర్ధ్వం బిభృయా త్సుపుండ్రం
దృష్ట్వా నమస్కృత్య చ తం ద్విజేంద్రం
సమస్త దానస్య ఫలం లభే చ్చ
స శ్శ్రాద్ధభోజ్యః పితృతృప్తికారీ. 130.

య స్తూర్ధ్వపుణ్ద్రేణయుతో హి కుర్యాత్
శ్రాద్ధం గయాశ్రాద్ధ ఫలం లభే త్సః
దానం చ యజ్ఞ శ్చ తపోజపాది
ధృతోర్ధ్వపుండ్రేణ కృతం ఫలాఢ్యమ్. 131.

వినోర్ధ్వపుండ్రేణ కృతం తు కర్మ
కించి చ్చ నశ్యే న్న తు సంశయోఽత్ర
యత్తూర్ధ్వపుండ్రేణ వివర్జితం తత్
శ్మశానవ ద్గాత్ర మవీక్షణార్హమ్. 132.

సంధ్యాది కార్యం తు వినోర్ధ్వపుండ్రం
కృతం తు గృహ్ణన్తి నిశాచరౌఘాః
కర్తా చ యాయా న్నరకం తు తస్మాత్
ధృతోర్ధ్వపుండ్రః కృతవైదిక స్స్యాత్. 133.

న తిర్య గాపద్యపి వైదికేన
పుండ్ర తు ధార్యం ద్విజపుంగవానాం
ఊర్ధ్వం తు పుండ్రం తిలకం తు రాజ్ఞాం
విశాన్తుపట్టాకృతి పుణ్డ్రముక్తమ్. 134.

త్రిపుణ్డ్రి ముక్తం వృషలస్య దేవి
మృదుర్ధ్వపుణ్డ్రిం తిలకన్తుధార్యం
కస్తూరికాద్రవ్యకృతన్తు గన్ధ
కృతన్తుపట్టాం భసితేనతిర్యక్. 134.

ఊర్ధ్వం తు పుణ్డ్రిం న నిషిద్ధ మార్యై
సర్వైశ్చవర్ణై రపి ధార్యమేవ
విష్ణౌ తు భక్తి ర్యది రాజవైశ్య
శూద్రాన్త్యజాతైరపి తద్ధి ధార్యం. 135.

పట్టాకృతిం వా తిలకం తు తిర్యక్
కదాపి విప్రో బిభృయా త్కథంచ
నారాయణా దన్యసురార్చనం చ
త్యజే త్తు విద్వాన్ కులజో ద్విజాతిః. 136.

విప్రోపి విద్వాన్ కులజోపి భస్మ
ధారీ స మద్యోక్షిత కుమ్భతుల్యః
త్రిపుండ్ర మాపద్యపి శూద్రధార్యం
ధృత్వా ద్విజస్యా త్పతితో న శఙ్కా. 137.

ఏకాన్తినో యే హరిపాదభక్తా
స్తే సాన్తరాళం హరిపాదరూపం
ఊర్ధ్వం తు పుణ్డ్రిం భగవన్నివాసం
మధ్యే నిశాచూర్ణయుతం ధరేయుః. 138.

అచ్ఛిద్ర మూర్ధ్వం బిభృయా త్తు పుణ్డ్రిం
ద్రుహ్యే త్సవిష్ణుం కమలాంచ తత్స్థాం
అచ్ఛిద్ర పుండ్రేణయుతం లలాటం
శునఃపదాధార మితి ప్రతీతం. 139.

శ్రీవేంకటాద్రౌ తుళసీసుమూలే
గంగాప్రతీరే నగమూర్ధ్ని విష్ణోః

క్షేత్రే నదీరోధసి బిల్వమూలే
జలాశయే వా జలధేఃప్రతీరే. 140.

శ్రీరంగదేశే శుభదే ప్రయాగే
నృసింహశైలే చ వరాహశైలే
శ్రీద్వారకే కూర్మపదే చ పుణ్యే
క్షేత్రే పరే వా మృద మాదధీత. 141.

శుభాం హరిస్నానజలం తు యత్ర
ప్రవాహతాం యాతి మృదం తు తత్థాం
సంగృహ్య తత్పాదజలావసిక్తాం
ధృతోర్ధ్వపుండ్రా హరిపాదగా స్స్యుః. 142.

మృచ్ఛ్యామవర్ణా భువి శాన్తిదా స్యాత్
రక్తామృదా వశ్యకరీ ప్రతీతా
లక్ష్మీకరీ పీతరుచి స్తు మృత్స్నా
శ్వేతాం మృదం మోక్షరుచి ర్విదధ్యాత్. 143.

వక్రం విరూపం తతమేవ దీర్ఘం
తనుం చ బద్ధాగ్ర మపేతమూలం
పదచ్యుతం వర్తుల మేవ తిర్య
గ్ఘ్రస్వం తథా చ్ఛిద్ర మథాపసవ్యమ్. 144.

కృతం తథా వఙ్గులినావగన్ధ
మనర్థ మూర్ధ్వం కథితం హి పుండ్రమ్
ఆరభ్యమూలం తు న సోలలాట
పర్యన్త మూర్ధ్వం విలిఖే త్తు పుండ్రమ్. 145.

భ్రూమధ్య మారభ్య తు సాన్తరాళం
కుర్యా త్తు తద్వ్యంగుళ మన్తరాళం
శాఖేస్మృతే చాంగుళిమాత్ర రూపే
మృదాలభేదేవ మృజుం పుండ్రమ్. 146.

శ్రీకేశవధ్యానయుతో లలాటే
నారాయణధ్యానయుత స్తు కుక్షౌ
వక్షఃస్థలే మాధవమేవ కణ్ఠే
గోవిన్ద ముచ్చార్య ధృతోర్ధ్వపుండ్రః. 147.

విష్ణుం స్మరన్ దక్షిణకుక్షిభాగే
తస్మిన్ భుజే శ్రీమధుసూదనం చ
త్రివిక్రమం స్కన్ధతలే తదీయే
పార్శ్వే ధరే ద్వామనమేవ వామే. 148.

తస్మిన్ భుజే శ్రీధరమేవ తస్మిన్
స్కన్ధే హృషీకేశ మనుస్మరం శ్చ
శ్రీపద్మనాభ స్మరణేన పృష్ఠే
త్రికేతు దామోదర చిన్తనేన. 149.

తచ్ఛోధనామ్బ శ్శిరసా ప్రగృహ్యాత్
శ్రీవాసుదేవ స్మరణేన విప్రః
ఏవం తు పుణ్డ్రాణి ధరే ద్దశద్వా
తత్త న్మనూచ్చారణతో ద్విజాతిః. 150.

సర్వేషు పుండ్రేషు రమాం హరిద్రాం
సన్ధారయే ద్వైష్ణవధర్మనిష్ఠః
చత్వారి పుణ్డ్రాణి లలాట వక్షోః
భుజేషు పుండ్రేషు నృప స్తు కుర్యాత్. 151.

వైశ్యో లలాటే హృదయే చ పుణ్డ్రౌ
ద్వావేవ కుర్యా ద్వృషలశ్చ వారీ
ఏకం తు ఫాలే విదధీత పుండ్రం
సర్వైః లలాటే ప్రథమం తు ధార్యమ్. 152.

చతుర్షు పుండ్రేషు తు వాసుదేవ
సంకర్షణౌ దేవమథా నిరుద్ధం

ప్రద్యుమ్నమూర్తిం బిభృయా న్నరేంద్రః
గోవిన్ద కృష్ణౌ తు విశానుచిన్త్యౌ. 153.

ఏకం తు నారాయణమేవ శూద్రో
నారీ స్మరేతా మతిభక్తియుక్తా
అశ్వత్థపత్రాకృతి వేణుపత్రా
కారం తు వాసారసకోరకాభం. 154.

మోహాయ పుండ్రత్రయ ముక్త మార్యై
ర్భక్తో హి విష్ణౌ హరిపాదతుల్యం
దణ్డాకృతిం వాపి ధరే త్సుపుండ్ర
మేవం ప్రియే పుండ్రవిధి ర్మయోక్తః. 155.

శ్రీమత్సుదర్శన విభూషిత బాహుమూలాః
శ్రీశ్వేతమృ ద్విరచితామల దివ్యపుణ్డ్రాః
పద్మాక్షదివ్యతులసీదళమాల్యకణ్ఠాః
తే సమ్పునన్తి సకలాని జగన్తి దేవి!. 156.

మన్త్రస్య వైభవ మథ శ్రుణు దేవి! భద్రే!
న్యాసార్చనే భగవతో మనునావరేణ
అష్టాక్షరేణ విదధీత న తేన విష్ణు
బాహ్యో న సిద్ధి రుపదేశమితేన లోకే. 157.

అష్టాక్షరం ద్వయమపి ప్రథమం గృహీతం
గృహ్ణీత వైష్ణవవరాత్ పున రన్యవిప్రాత్
శాఖాసహస్రనిపుణోపి కృతాధ్వరోపి
నా వైష్ణవో గురురుపేత సదన్వయోపి. 158.

యోఽధ్యాపయే న్మనుయుగం తమువైష్ణవాగ్ర్య
మాచార్య మత్ర కథయన్తి భవచ్ఛిదన్తం
సేవేత వత్సరముపేత్య తతోఽస్య వృత్తిం
జ్ఞాత్వా గురు ర్విమలహృ ద్విదధీత శిష్యమ్. 159.

సన్తప్త చక్రదరచిహ్నిత బాహుమూలం
శ్వేతోర్ధ్వపుణ్డ్రధర మర్పిత దాసశబ్దం
శిష్యం గురు ర్విమలచేతస మాదరేణ
హ్యధ్యాపయే ద్వయ మథో మనుమేవవాద్యమ్. 160.

అన్యం చ వైష్ణవమనుం విధినాఽత్ర దేవి
న్యాసం తు వైష్ణవజనస్య వదన్తి ముఖ్యం
న్యాసాత్పరో మనురిహాస్తి న సంశయోఽత్ర
న్యాసః ప్రపత్తిరితి చ ద్వయమన్త్ర ఏవ. 161.

పూర్వం ద్వయం సముపలభ్య తతోఽష్టవర్ణం
మన్త్రం లభేత స తు వైష్ణవముఖ్యగణ్యః
యస్తుద్వయా నధికృతి స్సతు సర్వమన్త్ర
యోగ్యో న తస్య హి న సిధ్యతి మన్త్రజాలమ్. 162.

ఇతీరయిత్వా గిరిశః ప్రియాయై
సాష్టాక్షరస్యాతిశయం ద్వయస్య
అష్టాక్షరార్థం చ నివేద్య సమ్యక్
విష్ణో స్స్వరూపం చ జగాద రాజన్!. 163.

పరత్వవర్ణనమ్.

నారాయణో బ్రహ్మపరం పురాణో
విష్ణు ర్హరి ర్లోకపతిః పరాత్మా
లక్ష్మీపతి ర్దివ్యవపు ర్గుణాఢ్యో
దివ్యేపదే రాజతి నిత్యముక్తైః. 164.

నిత్యాఽఖిలానాం జగతాం హి మాతా
విష్ణో రనన్యా తరణేః ప్రభేవ
సర్వాక్షిపాదానన శీర్షహస్తా
నీళా ధరా గీ ర్గిరిజాదిరూపా. 165.

శక్తిః పరా తస్య హరే స్సమస్త
విద్యాస్వరూపాఽఖిలసంపదంగా
కటాక్షలేశే క్షణలంఘితాజ
రుద్రేంద్ర చంద్రార్క్యయమాది సమ్పత్. 166.

నానావతారాన్ జగతీషు పత్యా
వితన్వతీ రక్షిత సర్వలోకా
లోకే తు యత్సాతిశయం హి యోషి
ద్వస్త్వస్తి తత్రాస్థిత దివ్యరూపా. 167.

తస్యా స్వరూపం విపులం చ రూపం
గుణాశ్చ దివ్యాశ్రయణానుకూలాః
ఋక్సంహితాయాం పఠితా విశేషా
త్తయా విచిన్త్య శ్రియ మాశు యాయాత్. 168.

తయా సదాధిష్ఠిత వక్షసేద్ధః
కృపాసముద్రోఽఖిల లోకహేతుః
శేషీ హరి ర్మే సకలే చ కాలే
శేషోఽహ మస్మీతి చిన్తయేన్మా. 169.

మాతాపితా భ్రాతృసుతాది బన్ధు
ర్గతి ర్నివాస శ్శరణం సుహృచ్చ
ఋతే తమీశం హరి మాదిదేవం
నాన్యస్య శేషోఽహమితి ప్రదధ్యాత్. 170.

ఆత్మాహ్యణు స్సర్వశరీరగ శ్చ
హృదిస్థితో జ్ఞానవిదీపనేన
యథా ప్రదీపః ప్రభయైకదేశ
స్థితోపి సర్వత్ర తత స్తథాఽయమ్. 171.

జ్ఞానస్వరూపోఽపి గుణీ చ తేన
సుఖాదిభోక్తా వపుషోఽస్యయోగాత్

శేష్యస్యజన్తోః పరమఃపురాణః
పుమా నితి శ్రౌతశిరస్సు సిద్ధమ్. 172.

విభూతియుగ్మం గిరిజే ఉస్యభోగ
లీలార్థమస్త్యత్ర విభూతి రేషా
లీలార్థమణ్డై ర్బహుభి స్సమేతా
వినశ్వరా ప్రాకృతభూతిజన్యా. 173.

ఏకైక మణ్డం దశభి స్తు లోకై
శ్చతుర్భి రప్యద్రివరై శ్చభూతైః
చతుర్విధై ర్ద్వీపయుతై స్సముద్రైః
పూర్ణం ఖవాయ్వగ్నిధరామ్బురూపైః. 174.

కలా నిమేషాదిమయో ఉత్రకాలో
విభూతి మేషా మ్పరిణామయుక్తాం
కరోతి సంకల్పవశేన విష్ణో
రధిష్ఠిత స్తేన నృపాత్యయాన్తమ్. 175.

దశోత్తరై రావృత మణ్డ మేత
జ్జలాదిమై రావరణై స్సమన్తాత్
అణ్డాని సర్వాణ్యపి చైవ మేవ
మహార్ణవే సన్తి విజృంభితాని. 176.

ప్రకృత్యభిఖ్యస్య తు సప్తమస్యో
పరిస్థితా స్యావరణస్య సీమ్ని
వ్యూమ్నో హ్యథస్తా త్పరమస్య దేవి!
నద్యస్తి కాచి ద్విరజాభిధానా. 177.

వేదాత్మన స్స్వేదజలప్రభూతా
విష్ణో ర్విధూతాఉఖిలజన్తుబన్ధా
తస్యాఃపరే రోధసి విద్యతే సా
నిత్యావిభూతిః పరమస్య సంజ్ఞా. 178.

అనేకకోట్యర్క ధనంజయాభా
విశుద్ధసత్వా ప్రళయాదిశూన్యా
అప్రాకృతా చిత్ పరిణామభేదై
స్సంకల్పసిద్ధై ర్వితతా తు విష్ణోః. 179.

నిరన్తరబ్రహ్మగుణానుభూతి
జన్యప్రమోదార్ణవమగ్నచిత్తైః
నిత్యై రనన్తాణ్డజవర్య విష్వ
క్సేనాదిభి ర్ముక్తగణైశ్చ పూర్ణా. 180.

త్రిపాద్విభూతిః పరమంపదం త
ద్విష్ణో రగమ్యా విధిరుద్రముఖ్యైః.
జ్ఞానాధ్వనా శాస్త్రపథేన చాపి
వీక్ష్యా మునీంద్రై స్సనకాదిభి స్తైః. 181.

యత్రాప్య భూయో న నివృత్తిమన్తః
తత్రైవ చాప్తాః పరమం ప్రమోదం
విజ్ఞానినో హ్యక్షర దివ్యధామ
వైకుణ్ఠ మిత్యేవ తదాఽమనన్తి. 182.

లోకా స్తదీయా గణనావిదూరాః
నిత్యా వికారాదిమ దోషశూన్యాః
విశుద్ధసత్వా రవికోటిభాసో
నారాయణాంఘ్ర్యంబుజభక్తసేవ్యాః. 183.

సర్వే చ పంచోపనిషత్ స్వరూప
సుసామగానప్రియపూర్ణవీథ్యః
దివ్యాంగనా పుమ్భిరుపాత్తగేహాః
పూర్ణాశ్చ వేదైకరసై స్సరోభిః. 184.

దివ్యద్రుమై ర్దివ్యసుమప్రసూనై
ర్దివ్యాండజైః కోకిలశారికాద్యైః

కేళీశుకై ర్దివ్యమయూరహంసై
ర్విభూషితా దివ్యసరోవనాద్యైః. 185.

పరస్యథామ్నో విరజా తటిన్యా
మధ్యేపదం కేవలనామభేదం
స్థానం యదాత్మానుభవైకభాజాం
శ్రీశాంఘ్రిసేవావ్యతిరేక మస్తి. 186.

సంసారతాపత్రయతప్తచిత్తాః
స్వల్పేసుఖే తత్ర నిజానుభూతౌ
తృప్తింగతా స్తావ దుపాస్య ముక్తా
స్తత్రానుభూయాత్మపదం రమన్తే. 187.

తదన్తరాత్మ న్యపరాగశూన్యే
నిష్టాతచిత్తా స్తు మహానుభావాః
తత్రాల్పమోదే త్వనివిష్టచిత్తాః
పరేపదే బ్రహ్మపరం భజన్తే. 188.

ప్రాసాదవప్రై శ్చ విమాన హర్మ్యై
రప్రాకృతై స్తోరణసౌధగేహైః
విరాజితే తత్ర పదే పరస్మిన్
పుర్యస్త్యయోధ్యా మణిగోపురాఢ్యా. 189.

ద్వారై శ్చతుర్భిః పరితో విదీప్తా
చణ్డాదిమ ద్వారప రక్ష్యమాణా
నిత్యోత్థ తారుణ్యపుమఙ్గనాభి
ర్విశోభితా కోట్యనలాభగేహా. 190.

చణ్డప్రచణ్డౌ పురతః పురస్య
భద్రస్సుభద్రోఽపి చ యామ్యభాగే
పాశ్చాత్యభాగే విజయోజయశ్చ
ధాతావిధాతోత్తరతోఽవనస్థాః. 191.

ప్రాచ్యాం దిశాయాం కుముదఃపతి స్తు
తథాగ్నిమూలే కుముదాక్షనామా
యామ్యాం దిశమ్పాతి చ పుణ్డరీకః
కోణం చ తత్పాతి తు వామనాఖ్యః. 192.

పశ్చాద్దిశం పాతి తు శంకుకర్ణః
తత్కోణమేవావతి సర్వనేత్రః
కుబేరకాష్ఠాం సుముఖ స్తు పాతి
తత్కోణమేవావతి సుప్రతిష్ఠః. 193.

తన్మధ్యతో ऽన్తఃపుర మృద్ధియుక్తం
విమానరత్నాయుత దీప్యమానం
దివ్యాప్సరోభిః పరితోవిదీప్తం
భాస్వత్ప్రభం తోరణగోపురాఢ్యమ్. 194.

మధ్యే తు తస్యా ద్భుతరూప ముద్య
న్మణిప్రభ స్తమ్భసహస్రరమ్యం
నిత్యైశ్చ ముక్తై ర్వరసామగాన
రసై రుపేతం మణిమణ్టపం తత్. 195.

సింహాసనం తత్ర లసత్యనన్త
వేదాత్మకం మణ్టపమధ్యదేశే
ధర్మాద్యధర్మాది పదాష్టకేన
యుక్తం చ దివ్యం భగవన్నివాసమ్. 196.

సుర్యాగ్నిచంద్రా కమఠాధిప శ్చ
శేషో గరుత్మానపి పీఠరూపం
ఛందాసి సర్వాణి చ సర్వమంత్రాః
ప్రాప్తా స్తదాహు ర్మణియోగపీఠం. 197.

తన్మధ్యతోऽష్టదళ మద్భుత ముద్యదర్క
భాస్వ త్సరోజవర మస్తి పురాణ మార్యే!

తత్కర్ణికాన్తరతతిః పరమఃపురాణ
స్సావిత్రికా వపుషి దేవవర స్సమాస్తే. 198.

లక్ష్మ్యా సహేన్దీవరపత్రవర్ణో
కోట్యర్కతేజాశ్చ యువాకుమారః
సుకోమలాఙ్గ స్ఫుటితారుణాబ్జ
నిభాఙ్ఘ్రిహస్తాక్షియుగశ్చ సుభ్రూః. 199.

తిలప్రసూనాభ సునాసికాన్తః
సుకర్ణపాశాంచితకర్ణపత్రః
స్ఫురత్కపోలో రుచిరాబ్జవక్త్రః
ముక్తారదోద్యత్స్మితశోభితౌష్ఠః. 200.

పూర్ణేన్దుసఙ్కాశముఖోర్కభాస్వ
త్సుకున్తల స్స్నిగ్ధ సుకున్తలాన్తః
మన్దారముఖ్యప్రసవాభినద్ధ
సుకేశపాశో భుజగేన్ద్రబాహుః. 201.

పీనాంసయుగ్మో మణిమౌక్తికస్రక్
సువైజయన్తీ రుచిరాబ్జకణ్ఠః
లక్ష్మీనివాసీ కృతపీనవక్షా
విరించిజన్మస్థలనాభిపద్మః. 202.

పీతామ్బరోద్య త్కటిదేశభాస్వ
త్సుమేఖలో దర్పణతుల్యజానుః
సద్యోవికాస్యబ్జనిభాఙ్ఘ్రియుగ్మః
నఖేన్దుకాన్త్యాఞ్చితపద్మపీఠః. 203.

కిరీటకేయూరవరాఙ్గులీయ
ముఖై రనేకైశ్చ మహావిభూషైః
విభూషితాఙ్గ స్సుకుమారరూపః
కన్దర్పకోటిప్రతిమాఙ్గశోభః. 204.

చక్రాబ్జసంశోభి సమూర్ధ్వబాహు
ర్వరప్రదాభీతిద హస్తయుగ్మః
సుచన్దనాలిప్తతను స్సుమాల్య
విభూషిత శ్శ్రీపరవాసుదేవః. 205.

హిరణ్యవర్ణాం హరిణీం సువర్ణ
రూప్యస్రజం సర్వసులక్షణాఢ్యాం
సునీలకేశీం మణికుణ్డలాన్తాం
సయౌవనారమ్భతనుం సువక్త్రామ్. 206.

మందారజాతీముఖ పుష్పవృష్ట్యా
ధమ్మిల్ల ఝుఙ్కారి మధువ్రతౌఘాం
సుభ్రూ సునాసోన్నతపీవరస్తనాం
శ్రోణీతటోద్య న్మణిమేఖలాఢ్యామ్. 207.

హారస్రగాసక్తగళాం చతుర్భి
ర్హస్తై స్సమేతా జ్కనకాబ్జమాల్యాం
భుజద్వయీసన్ధృత పద్మకోశాం
లక్ష్మీ మనేకాభరణోజ్వలాఙ్గామ్. 208.

వామాఙ్కభాగేతు దధ ద్ధరిత్రీ
నీళాపరీభూషిత పార్శ్వయుగ్మః
పద్మాసనాష్టచ్ఛదవర్తి దివ్య
సుచామరోద్య ద్విమలాదిశక్తిః. 209.

దివ్యాప్సరః పంచశతైస్సుసేవ్యః
సేనేశ తార్ క్ష్యాహిపముఖ్యనిత్యైః
ముక్తైరనేకైః పరివారవర్గైః
పరిచ్ఛదైశ్చాపి సమృద్ధభోగః. 210.

వైకుణ్ఠనాథః పరవాసుదేవః
సుసామఘోషశ్రుతి సావధానః

సదానుభూత స్స్వగుణస్వరూప
స్స్వమ్మోదతే తత్ర పదేపరస్మిన్. 211.

వ్యూహనిరూపణమ్

వ్యూహాన్ చతుర్భేదయుతా నుశన్తి
శ్రీవాసుదేవస్య పరస్యసన్తః
శ్రీవాసుదేవః ప్రథమస్మృతోఽత్ర
సంకర్షణో వ్యూహవరో ద్వితీయః. 212.

ప్రద్యుమ్ననామా త్వనిరుద్ధనామా
తృతీయతుర్యౌ కథితౌమునీన్ద్రైః
శ్రీవాసుదేవే పరమే గుణానాం
షట్కం వరీవర్తి సమృద్ధరూపమ్. 213.

జ్ఞానంచ శక్తిశ్చ బలంచ వీర్యం
తేజ స్తథైశ్వర్య మపీతి షట్కైః
వ్యూహేచ తే సన్తిహి వాసుదేవే
సంకర్షణో జ్ఞానబలాభిపూర్ణః. 214.

ఐశ్వర్యవీర్యే విభృతే తృతీయే
వ్యూహేనిరుద్ధోధిక శక్తితేజాః
ప్రాచ్యాన్దిశి శ్రీపరమస్యధామ్నః
శ్రీవాసుదేవస్య చకాస్తి లోకః. 215.

ఆగ్నేయభాగే కమలానివాసో
యామ్యేతు సఙ్కర్షణమూర్తిలోకః
సారస్వతం నిర్ఋతికోణసంస్థం
ప్రద్యుమ్నలోకో వరుణస్యభాగే. 216.

వాయవ్యభాగేతు రతే ర్నివాసో
లోకో నిరుద్ధస్య కుబేరదేశే
ఈశాన్యభాగేస్తిహి శాన్తిలోక
స్త్వేవం హి పూర్వావరణ స్వసంస్థా. 217.

లోకాశ్చతుర్వింశతి రచ్యుతానాం
శ్రీకేశవాద్యుత్తమమూర్తిభాజాం
సన్తి ద్వితీయావరణే తృతీయే
మత్స్యాదిలోకాదశ సన్తి దేవి!. 218.

సత్యాచ్యుతానన్త గజాస్యవిష్వ
క్సేనా శ్చతుర్థావరణే వసన్తి
ఋచాంచ సామ్నాం యజుషాంచ వేద
మాతు స్తథాథర్వణ పక్షిరాజ్ఞోః. 219.

మమాపి ధర్మస్య నివాసలోకా
స్తుర్యోత్తరే హ్యావరణే వసన్తి
చక్రాసి శార్ జ్గాబ్జ గదాహలాది
లోకాస్తు షష్ఠావరణే వసన్తి. 220.

మహేన్ద్రి వహ్న్యన్తక నైర్ఋతానాం
అబీశ వాయ్వీశ సఖేశ్వరాణాం
లోకావసన్త్యావరణే తతోన్యే
దేవ్యైవ సప్తావరణ క్రమోయమ్. 221.

విశ్వేచ దేవా మరుతశ్చ సాధ్యా
స్తథేతరే దేవి పరత్రధామ్ని
నిత్యాహితే ప్రాకృతలోకసంస్థా
భజ న్త్యనిత్యత్వమితి శ్రుతిస్థమ్. 222.

ఏత త్పదం తత్పరమం నవేద
యజ్ఞేన దానై ర్వ్రతపోభి రన్యైః
ప్రాప్యం ద్వయేనైకతమేన దేవి!
భక్త్యాచ సమ్ప్రాప్య ముశన్తి సన్తః. 223.

శ్రుత్వైవ్తత దార్యా ముదితాగిరీశం
పతిస్వ మాహోత్థిత విష్ణుభక్తిః

పదేపరస్మిన్ గగనే నివాసీ
సమ్ప్రాప్తదివ్యాఖిలకామపూరః. 224.

దేవః కథం ప్రాకృతమణ్డలే తు
రజస్తమోమిశ్రతమే స్థితోఽభూత్
తథా వదత్తాం గిరిశః ప్రహృష్టః
గుణప్రవాహస్మరణేన విష్ణోః. 225.

సంహారకాలే చిదచిత్సమూహ
మనామరూపం నిజరూపమాప్తం
ధరన్త మాద్యం పురుషం వరేణ్యం
నిత్యైశ్చముక్తై రనుభావ్యరూపమ్. 226.

త్రిపాద్విభూతౌరమయా రమేశం
రమన్త మానన్దపయోధిమగ్నం
బద్ధాంజలి స్సంస్తుత తత్స్వరూపా
ప్రోవాచ దేవం ప్రకృతిః ప్రమోదాత్. 227.

స్వామిన్! త్వమేవాసి హి సర్వలోక
సమాశ్రయో మయ్యధునా ప్రసీద
అనామరూపా నిఖిలాస్తు జీవా
మత్తా స్సదాదుఃఖమయా వసన్తి. 228.

తేషాం యథాపూర్వ ముపాత్తనామ
రూపాం విధేహీశ్వర సృష్టి మాద్యాం
లీలార్థ మాస్థాయ తనుం మదీయ్యాం
ముక్తా యథాతే ఽనువిశన్తి దేహమ్. 229.

ఇత్యాదినా ప్రార్థిత లోకసృష్టిం
తామాస్థిత స్తద్విభజన్ పుమాంసం
క్రమా న్మహత్తత్వ మహంకృతిం చ
భూతేన్ద్రియా ణ్యాసృజదేవ తస్మాత్. 230.

భూత్వై రథాణ్డం మహదేవ సృష్ట్వా
మహార్ణవం తత్ర మహావగాఢం
వటస్యపత్రే మృదులే శయాన
స్స్రష్టుం జగత్ప్రావిశ యోగనిద్రామ్. 231.

నిమేషకాష్ఠాక్షణముఖ్యభేదం
సృష్ట్వాచ కాలం ముకుళీకృతం స్వం
వికాసయన్ నాభిసరోజ మత్ర
ప్రద్యుమ్నరూపో హ్యసృజ ద్విరించిమ్. 232.

రజోగుణేనూపగతో విధాతా
తతో స్తువ ద్దేవవరం ప్రసుప్తం
నమో నమస్తే పురుషోత్తమాయ
నారాయణాయాఖిలసత్వధామ్నే. 233.

కర్తా త్వమేవాస్య పరాగతి శ్చ
హేతుశ్చ నిత్యం జగతోఽఖిలస్య
త్వదంగసంస్థాన్ మమ దేహి లోకాన్
ప్రభూతనిద్రాహి కుతో ఽఖిలేశ. 234.

ఇతీరితః పద్మభవేన దేవ
స్సముత్థిత స్త చ్ఛయనా ద్విచిన్త్య
క్షణం చతుర్భి ర్దశభిశ్చ లోకై
ర్యుతం తదణ్డం విదధే సహైమమ్. 235.

సద్వీపసిన్ధుం కులపర్వతాఢ్యాం
సృష్ట్వా భువంచాపి తదణ్డమధ్యే
బ్రహ్మాణ మీశన్తు విధాయ మధ్యే
సాఙ్గాన్ దదౌ వేదగణాన్ విధాత్రే. 236.

అనుజ్ఞయాఽథ స్వభువ స్స్వయమ్భూ
స్ససర్జ సర్వాణి చరాచరాణి

ధ్యాతుః పునశ్చాథ లలాటదేశా
జ్జాతో విభో శ్శూలకరస్త్రి నేత్రః. 237.

జటోజ్జ్వల న్మస్తకమణ్డితోహం
సంహారకార్యే జగతో నియుక్తః
షాడ్గుణ్యమూర్తి స్సచ వాసుదేవో
వ్యూహత్రయాత్మా భవతీతి విద్మః. 238.

ప్రద్యుమ్నమూర్తిః పరమేష్టికాల
ప్రజాపతీనాంచ జనస్య తత్ర
అన్తర్నియన్తా విదధాతి సర్గ
మైశ్వర్యవీర్యాఖ్యగుణద్వికాఢ్యః. 239.

వ్యూహే ఽనిరుద్ధో మనుకాలరాజ
జనాన్తరస్థో విదధాతి రక్షాం
తేజశ్చ శక్తించ గుణద్వికన్తు
సమ్ప్రాప్య నిత్యం విభవాదిహేతుః. 240.

సఙ్కర్షణో జ్ఞానబలాభిపూర్ణో
రుద్రస్య కాలస్య యమస్య పుంసాం
అన్తర్నియన్తా కురుతే జగత్యా
స్సంహార మన్తేచ తథాన్తకే చ. 241.

లోకావరా వ్యూహచతుష్టయస్య
వైకుణ్ఠలోకోఽపి చ విష్ణులోకః
ద్వీపస్థితో దుగ్ధపయోధిరేవం
స్మృతాః పురాణేషు నివాసభూతాః. 242.

వైకుణ్ఠలోకో బహిరణ్డతోఽస్య
జలావృతే రన్తరబేతదోషః
ఆమోదసన్తానక ముఖ్యలోకై
ర్యుత స్సహస్రార్కమరీచిదీపః.. 243.

నానావిధై ర్మణ్టప సౌధహర్మ్య
విమానవప్రై రభితస్సుదీప్తః
పరేణధామ్నా సమసన్నివేశః
స పంచపద్మోన్నత యోజనై స్తు. 244.

విస్తారితో దివ్యవరాఙ్గనాభిః
విభూషితో భాతి రమేశతుల్యైః
యే ఉష్టాక్షరధ్యానరతా హి భక్తాః
సమ్ప్రాప్యతే లోకమిమం విముక్తాః. 245.

సమ్ప్రాప్తకామా స్సహితాః పరేణ
పుంసా ప్రియే యాన్తి పున ర్న జన్మ
తత్రైవ జప్త్వాక్షర మన్త్రరాజం
సిద్ధిం గతా యాన్తి పరంపదం తత్. 246.

వైకుణ్ఠలోకే ఉత్ర స వాసుదేవో
యథాపరే వ్యామ్ని తథైవ చాస్తే
తన్మధ్యతో దివ్యపురం చ వేద
వతీతి విఖ్యాత ముదీర్ణసౌధమ్. 247.

చణ్డప్రచణ్డాది సురక్షితాన్తః
పురం మహాగారగణాభిరమ్యం
ఆధారశక్త్యాదియుతే హిరణ్యే
పీఠే చ నానామణిరత్న రమ్యే. 248.

అష్టచ్ఛదామ్భోరుహ కర్ణికాయా
మాస్తే సహస్రారుణదీప్తిరమ్యః
హిరణ్మయామ్భోరుహ మాతులుఙ్గ
ఫలేచ పాత్రం వసువశ్చ ముద్రామ్ 249.

అభీతిదాం హస్తచతుష్టయేన
ధృత్వాఉస్య పార్శ్వేస్తి హి దక్షిణే శ్రీః

వామే చ చిత్రాభరణాంబరాఢ్యా
రక్తోత్పలే ద్వే సముదగ్రబాహ్వోః. 250.

ధృత్వేతరాభ్యాం శుకమేవ ధాన్య
పాత్రం కరాభ్యాం ధరణీ సమాస్తే
నిత్యాశ్చ ముక్తాశ్చ పరాంబరస్థా
భజన్తి తం దేవ ముదారరరూపమ్. 251.

లోకోఽయ మష్టాక్షరసిద్ధిభాజాం
సేవ్యో న చాన్యైః కథమప్యుదారః
వ్యూహద్వితీయస్య నివాసభూత
స్సంకర్షణాఖ్యస్య తు విష్ణులోకః. 252.

స సత్యలోకాపరనామధేయో
విశుద్ధసత్వో యుత సూర్యతేజాః
కల్పావసానేఽపి న లీయతే సో
మమాప్యజస్యా ప్యనిరీక్షణీయః. 253.

సుధామ్బు దివ్యామలపూర్ణవాపీ
సరోభి రత్యద్భుత హేమపద్మైః
మయూరకేళీశుకకోకిలాళి
వినాదితోద్యానశతై శ్చ దీప్రః. 254.

విమాన సౌధాయుత దివ్యవప్ర
ప్రాసాదజాలై ర్వితత స్సమన్తాత్
దివ్యాప్సరో గాన వినాదితాశో
హిరణ్మయానేకగృహాభిరామః. 255.

ప్రియే! తత్ర దివ్యాపురీ ద్వారకాఖ్యా
మణిస్తమ్భరమ్యా సుధాంశుప్రకాశైః
వృతా సౌధహర్మ్యై ర్విమానై స్సమన్తాత్
ప్రహృష్టైశ్చ దివ్యై ర్వధూపుంభిరిద్ధా. 256.

జనా స్తత్ర సర్వే వరాలంక్రియాఢ్యాః
ధృతాబ్జాదిహస్తా స్సరోజాక్షివక్త్రాః
సదా పీతవస్త్రాః హరేశ్చేష్టితాని
ప్రియే ససంగృణన్తి ప్రమోదేన విష్ణోః. 257.

తదన్తః పురం శ్రీచతుర్ద్వారదీప్తం
విమానైశ్చ హర్మ్యై ర్విరాజ త్ప్రదేశం
ప్రియే తస్య మధ్యే మణిస్తమ్భరమ్యో
వరోమణ్డపోఽస్తి ప్రియామోదపూర్ణః. 258.

తదన్తరే పుష్పవితానరమ్యే
కల్పాగమచ్ఛాయసమృద్ధశైత్యే
వరాసనే దివ్యకుథేన దీప్తే
శుభే సుపర్యంకతలే సుగన్ధే. 259.

దేవ శ్శ్రియాసార్ధ ముదార రూపో
విరాజతే తత్ర ధృతారిశంఖః
బాహుద్వయాలింగితవత్సదీప్త
రమోద్భుతాసేచనకాంగయష్టిః. 260.

సత్యాదిభి స్త మభిరత్ర రమాష్టభేదా
విద్యోతతే దరసుదర్శన శార్ ంగఖడ్గాః
కౌమోదకీ చ పురుషాకృతయోస్త్రి రాజా
రక్షన్తి దేశ మిమ మద్భుతశక్తియుక్తాః. 261.

సత్యా చ రుక్మిణీ సీతా పద్మా పద్మాలయా శివా
సులక్షణా సుశీలా చేత్యాఖ్యా లక్ష్మ్య ఉదాహృతాః. 262.

య ద్వాదశాక్షరమనోజపలోలచిత్తా
స్తే ప్రాప్నువన్తి పదమేత దభీద్ధమగ్ర్యం
న ప్రాప్యమే తదఖిలైరపి వేదపాఠై
ర్యజ్ఞై ర్జపై ర్వ్రతగణైరపి సోపవాసైః. 263.

దాస్యేన విష్ణౌ తు భజన్తి లోక
మేతం పరబ్రహ్మణి వాసుదేవే
నోచే చ్ఛృతై ర్జన్మభి రప్యవాప్యో
నాయం వ్రతోపాసన వేదయజ్ఞైః. 264.

శుద్ధోదకా బ్ధ్యుత్తరకూలదేశే
వ్యూహ స్తృతీయో వసతీతి విద్మః
సనత్కుమారాదిమయోగిసేవ్యం
ప్రద్యుమ్నమూర్తి ర్గుణయుగ్మయుక్తః. 265.

శ్వేతద్వీపే చన్ద్రకోటిప్రకాశే
నానారత్నోద్భూషితోద్యాన రమ్యే
దివ్య త్పుష్పైః కల్పవృక్షై రభీద్ధే
ఫుల్లాబ్జాభిః పద్మినీభి స్సమేతే. 266.

మధ్యే చైరావత్యభిఖ్యా శుభా పూః
నానారత్నస్వర్ణవప్రావృతాన్తా
దివ్యై స్సౌధై ర్మణ్టపాద్యై స్సమేతా
దివ్యస్త్రీభి ర్దివ్యపుమ్భిర్విదీప్రా. 267.

తస్మి న్నన్త ర్దివ్యమన్తఃపుర న్తు
ప్రాభాతార్క ప్రోజ్జ్వల త్సౌధయుక్తం
తన్మధ్యే శ్రీమణ్టపం దివ్యరూపం
దివ్యామ్నాదై ర్వాసితం భాసురాబ్జైః. 268.

దివ్యామ్భోభి ర్దివ్యపుష్పై ర్విదీప్తం
దివ్యోద్భూషం సామగానోపపూర్ణం
తన్మధ్యే భాత్యాసనం కోటిసూర్య
ప్రఖ్యం తస్మి న్నష్టపత్రం సరోజమ్. 269.

తత్కర్ణికామధ్యతలే ముకున్ద
స్సంశుద్ధహేమప్రతిమాంగయష్టిః

గదాబ్జశంఖారి విరాజమాన
చతుష్కరో రాజతి దివ్యభూషః. 270.

విశాలఫాలే వరకుంకుమేన
దివ్యోర్ధ్వపుండ్రేణ కృతేన దీప్తః
పద్మాసనాసీనతను శ్శ్రియాంకే
వామే విదీప్తో సితకున్తలాక్ష్యా. 271.

పాత్రం వసోర్దర్పణ మాతులుంగ
ఫలే సువర్ణామ్బుజ మప్యుదారైః
చతుష్కరై స్తత్ర రమా గృహీత్వా
విద్యోతతేఽంకే మధుసూదనస్య. 272.

తస్యా స్సదృశ్య స్తనవ స్తదీయా
భాన్త్యత్ర దాస్యోఽఖిల దాస్యకర్త్ర్యః
అనన్తతార్క్ష్యాహిప ముఖ్యనిత్యా
వనేషు హర్మ్యేషు చ సంచరన్తి. 273.

ఈశా వాచ్యా మహాదేవీ
జామ్బవీ కమలాలయా
సావిత్రీ సర్వగా పద్మే
త్యస్యా మూర్త్యష్టకం శ్రియః. 274.

విష్ణో షడక్షరమనోజపతశ్చ భక్త్యా
స ద్వాదశీవ్రతవిధే రపి లోక ఏషః
గమ్యో న చాన్యవిధిభి శ్శ్రుతిపాఠయజ్ఞ
దానాదిభి ర్నపునరాగమనం చ తస్మాత్. 275.

సన్తోషయిత్వా తు సహస్రనామ
జపేన మన్త్రేణ షడక్షరేణ
ధ్యానేన నిర్ముక్త సమస్తపాపా
లోకం భజన్తీ మముపాత్తమోదాః. 276.

వ్యూహ శ్చతుర్ధ స్సురదర్శనార్థం
మధ్యే పయోవారినిధే విశాలే
ఫణాసహస్రోజ్జ్వలశేషమంచే
శ్రియాసహా సీదతి సోఽనిరుద్ధః. 277.

నీలాభ్రసంకాశ తను స్సుపద్మ
నేత్రో వివస్వచ్ఛత తుల్యదీప్తిః
ధృత్వా కిరీటం మణికుణ్డలాభ్యాం
విదీప్తకర్ణో ఽరుణపద్మహస్తః. 278.

దేవీచ లక్ష్మీః కనకాంగ రమ్యా
కస్తూరికాచిత్రక శోభిఫాలా
మన్దారసూనాంచిత కేశపాశా
హస్తైశ్చతుర్భి ర్లసితాఽత్రభాతి. 279.

ధృత్వోర్ధ్వబాహుద్వయతోఽబ్జయుగ్మం
ద్వయేనపాణ్యో రితరేణ దేవం
ఆలింగ్య దేవాంశ్చ నిరీక్ష్యమాణా
నేత్రాన్తవీక్షాభిరపేక్షితాభిః. 280.

దైతేయ సంబాధిత దేవవర్గైః
సంప్రార్థిత స్తత్ర సకైటభారిః
దదాతి తేషా మభయ స్తు తత్ర
గాయన్తి తం చారణకిన్నరౌఘాః. 281.

ఏవం ప్రియాత్ వ్యూహభిదా మురారే
శ్శ్రుత్వా ముదం ప్రాప హిమాద్రిపుత్రీ
న తృప్తి మాప్తా భగవత్కథాయాం
పునశ్చ తం ప్రాహ శివం ముదా సా. 282.

య ద్ద్వాదశీవ్రత ముశన్తి నృణాం శుభానాం
హేతు స్స్మృతేరపి కుతూహలత స్తమేతం

శ్రోష్యామి నాథ! భవతోఽత్ర విధేయ మగ్ర్యం
పూజాక్రమం భగవతశ్చ వదాద్య మహ్యమ్. 283.

ఏకాదశీవైభవ మప్యుదారం
పాపాపహం సర్వనృణాం చ విద్వన్
ఇతీరితః ప్రీతియుతో భవాన్యా
ప్రాహ స్స్మృతః శ్రీపతిదివ్యచేష్టః. 284.

ఏకాదశ్యా వైభవం దేవి! భద్రే!
వక్ష్యామి త్వం సంశ్రుణు ప్రీతియుక్తా
ఏకాదశ్యాం మానవా స్తూపవాసాత్
స్థానం విష్ణో ర్యాన్తి ధూతాఘసంఘాః. 285.

సప్తోత్పత్తి ప్రోద్ధతం పాపసంఘం
జ్ఞానేనాప్యజ్ఞానతోవాపి సిద్ధం
నశ్యే త్సర్వం ద్వాదశీ విష్ణుపూజా
శక్తే రేకాదశ్యుపప్రోషణాచ్చ. 286.

సహస్రాశ్వమేధే శ్శతైర్వాజపేయైః
ఫలం య త్తదాప్నో త్యముత్రోపవాసాత్
చతుఃపూరుషార్థ ప్రదా ద్వాశీయం
సదా సర్వకామాన్ దదాతీతి విద్మః. 287.

ఏకాదశీవ్రతసమం న చ దేవి! భూమౌ
యేనాఖిలం దురితసంఘ ముపైతి నాశం
త్యక్త్వా య ఏతదితరవ్రత మాతనోతి
భిక్షాటనం స హి తనోతి విహాయ రాజ్యం. 288.

ఏకాదశేంద్రియకృతం దురితం వినశ్యే
దేకాదశీవ్రతవిధేరితి సద్వచోస్తి
ఏకాదశీతిథిషు యచ్చకరోతి భుక్తిం
స బ్రహ్మహాది దురితం నియతం ప్రయాతి. 289.

భుంక్ష్వేతివా వదతి య స్సచ గాం జహీతి
మద్యం పిబేతి వచనాదివ పాప మీయాత్
స్త్రీణాం నృణాం చ నిఖిలాశ్రమవర్ణభాజాం
ఏకాదశీవ్రతతిథి ర్నియతో భవేద్ధి. 290.

పురోడాశలేశో ప్యభక్ష్యో వ్రతేఽస్మిన్
కి మన్నాదనస్య ప్రియే వర్ణనీయం
పితుశ్శ్రాద్ధ మస్మిన్ వ్రతే ప్రాప్త మార్యే
పరస్మిన్ దినేస్యా న్నచాత్రోపవాసాత్. 291.

నిషిద్ధం పితృణాంగణో నాన్నమద్యాత్
సురాశ్చాపి తస్మా న్నభుంజీత తస్యాం
నిషిద్ధాన్నదానా ద్ద్విజం హన్తి భద్రే!
న వధ్యోహి విప్రస్త్వితి శ్రౌతవాణీ. 292.

విద్ధాం దశమ్యాం తు విహాయ శుద్ధా
మేకాదశీం స్వీకురుతాత్ జనోఽయం
విద్ధారుణస్యోదయకాలమిశ్రా
సైకాదశీ త్యాజ్యతమా దశమ్యా. 293.

సూర్యోదయా త్ప్రాగ్ఘటికా శ్చతస్రో
రుణోదయాఖ్యం ప్రవదన్తి సన్తః
తదా దశమ్యా యది మేళనం స్యాత్
వ్రతోపవాసం పరతో ఽహ్నికుర్యాత్. 294.

కళా ద్వాదశీస్యా త్త్రయోదశ్యుషస్థా
తదా ద్వాదశీస్యా దుపోష్యైవ శుద్ధా
కళాప్యస్తి చైకాదశీ విష్ణుతిథ్యాం
తదాతూపవాసం తదైవాహ్ని కుర్యాత్. 295.

తదా పారణాహ త్రయోదశ్యవశ్యం
వినా ద్వాదశీం చ ప్రియే! సర్వవర్ణైః. 296.

రాత్రౌ దశమ్యాం న విధాయ భుక్తిం
స్త్రీసంగశూన్యో ఽవని తల్పశాయీ
కృత్వోపవాసం పరతోఽహ్ని ధాత్రీ
ఫలస్యపిష్టేన విమృష్టదేహః. 297.

స్నాత్వా తు సన్ధ్యాచరణం విధాయ
సంపూజయే చ్చక్రధరం రజన్యాం
పాషణ్డినం వా పతితం శ్వపాకం
పశ్యే న్నభాషేత దినత్రయం సః. 298.

అవైష్ణవో యః కథిత స్స దేవి!
పాషణ్డసంజ్ఞః పతితశ్చ పాపైః
యుక్తో మహద్భిః కథిత శ్శిఖాది
త్యాగీ వికర్మస్థ ఇతీరితో హి. 299.

గంధప్రసూనాభరణాంశుకాద్యై
ర్ఘపార్చనా స్తోత్ర నమస్క్రియాభిః
రాత్రౌ సమర్చ్యాఖిలలోకనాథం
ప్రజాగరం భక్తియుతో విదధ్యాత్. 300.

ప్రభాతకాలే తులసీ విమిశ్రైః
స్నాత్వా జలై స్తర్పితదేవవర్గః
సుగంధిపుష్పై స్తులసీదళాద్యై
స్సంపూజ్య లక్ష్మ్యాసహ దేవదేవమ్. 301.

అష్టోత్తరేణాథ శతేన తత్త
న్మంత్రై స్సుగంధై శ్శతపత్రపుష్పైః
సమర్చ్య ధూపం తు సమర్ప్య నీరా
జనం చ దత్వా ఽజ్యగుడోపపూర్ణమ్. 302.

సుపాయసాన్నం వినివేద్య భక్త్యా
సమర్ప్య తాంబూలమపి ప్రణమ్య

ప్రదక్షిణంచాపి విధాయ భక్త్యా
కర్పూరదీపం తదను ప్రదద్యాత్. 303.

అష్టోత్తరేణాஉథ శతేన వహ్నౌ
పుంసూక్తతః ప్రత్యృచ మాజ్యహోమం
శ్రీసూక్తతః పాయసహోమ మార్యే!
కృత్వా స మౌనః ప్రథమం ద్విజాగ్ర్యాన్. 304.

సంభోజయిత్వా తదను స్వయం చ
భుక్త్వా హరే రర్పిత శిష్టమగ్ర్యం
పురాణపాఠైశ్చ దినస్య శేషం
సంయాపయిత్వా నిశి భూశయ స్స్యాత్. 305.

ఏవం యో ర్చచయతి ప్రియే తు కమలానాథం స యా త్యుత్తమం
లోకం సర్వజన స్సుఖం చ సులభం కామాంశ్చ సర్వాన్ భువి
ప్రీతే శ్రీమధుసూదనే జితమహాపాపౌఖిలై ర్వర్జిత
స్తైపై రుత్తమ మేత దార్య చరితం కిం శ్రోతు మిచ్ఛస్యథ. 306.

ఇతిశ్రీకృష్ణాగోదావరీమధ్యభూమణ్డల మణ్డనాయమాన శ్రీనూజివీడు
రాజధాన్యధిప శ్రీమద్వేంకటరంగాప్పారాయాస్థాన విద్వన్మణినా
శ్రీమదాత్రేయ కులతిలక మద్రామానుజాచార్యసూనునా
గోపాలకృష్ణార్యేణ
విరచితే శ్రీశోభనాద్రీశవైభవాఖ్యే మహాకావ్యే పూర్వభాగే
దిలీప వసిష్ఠ సంవాదే అష్టాక్షరీమంత్రప్రభావ, పరవ్యూహవర్ణన
ఏకాదశీవ్రతవైభవాది కథనంనామ
ఏకాదశ స్సర్గః

శ్రీరస్తు

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీశోభనాద్రీశవైభవాఖ్యే మహాకావ్యే పూర్వభాగే

ద్వాదశస్సర్గః

ఏవం నిశమ్య వచనం గిరిశస్య గౌరీ
ప్రాహ ప్రియం సమవలమ్బిత విష్ణుభక్తిః
పాషణ్డదర్శన సహాసన భాషణాది
త్యాజ్యస్తు సద్భిరితి యత్కథితం త్వయాద్య. 1.

పాషణ్డా స్తే కీదృశః కీదృగంగా
స్సర్వే స్తత్ర శ్శ్రోతు మిచ్ఛాస్తి దేవ!
శ్రుత్వా త్వేత ద్భాషితం శైలపుత్ర్యా
భూయ శ్శూలీ ప్రాహ దేవీ ముమాం త్వామ్. 2.

నారాయణం దేవమృతేఽన్యదేవం
సర్వాధికత్వేన వదన్తి యే వై
యే చ ద్విషో వైష్ణవపాదపద్మే
ష్వవైష్ణవాన్ యే చ సమాశ్రయన్తే. 3.

కపాలభస్మాస్థిధరాశ్చ యే వై
జటాధరా యే చ వినావనస్థాన్
అవైదికాంకై రుపలక్షితా యే
పాషణ్డనామ్నా సకలా శ్రుతా స్తే. 4.

ఊర్ధ్వేన పుండ్రేణ చ శంఖచక్ర
చిహ్నాదిభి ర్యే రహితా స్తు విష్ణోః
ప్రియై శ్శ్రుతి స్మృత్యుదితే చ మార్గే
యో వా న తిష్ఠే త్స చ పూర్వనామా. 5.

కర్మాఖిలం వై శ్రుతిసిద్ధ మీశ
ప్రీత్యావినా య శ్చరతి స్వతన్త్రం

సర్వాధ్వరాణాం ఫలదం మురారిం
వినాగ్నిశక్రాదిమ దేవమాత్రాన్. 6.

ఉద్దిశ్య యజ్ఞేషు జుహోతి యో వై
స్వాతన్త్ర్యబుద్ధ్యా చ కరోతి కర్మ
పాషండనామ్నా కథితాః ప్రియే తే
యో విష్ణు మన్యై ర్మనుతే సమానమ్. 7.

వాచా హృదా చ మనసాపి న వాసుదేవం
జానాతి య స్సకథితః ఖలు పూర్వనామా
ఉక్త్వా కిమత్ర బహు దేవి ధృతాగమాన్తాః
పాషణ్డినో భగవతో విముఖాః స్మృతా స్తే. 8.

అవైష్ణవా విప్రవరాశ్చ యే తే
చణ్డాలజాతే రథమా భవేయుః
తేషాం తు సంస్పర్శన దర్శనాది
ప్రమాదతస్స్యా దపి పాపదం తు.. 9.

నిశమ్య భర్తు ర్వచనం భవానీ
పప్రచ్ఛ తం సంశయితాన్తరాత్మా
కపాలభస్మాస్థ్యజినాని వేద
విరుద్ధలింగాని కథం త్వ మీశ. 10.

దధాసి గుహ్యం పరమేత దద్య
మహ్యం వద ప్రీతియుతో మమాత్ర
మనో విసందిగ్ధ ముదార బుద్ధే
క్షమస్వ నాన్యత్ర వదామి చైతత్. 11.

పృష్టో రహస్యగజయా గిరిశః ప్రహృష్టో
హేతుం నిజాచరిత వేదవిరుద్ధరీతేః
త్వం మే పృథక్తనురితి ప్రవదామి భద్రే
గుహ్యం పరత్ర కథనీయ మిదం న దేవి. 12.

పురా నముచ్యాదిమ దైత్యసంఘాః
స్వాయమ్భువాఖ్యస్య మనోస్తుకాలే
ధర్మావలమ్బాః నిఖిలాఘశూన్యాః
జిత్వా మరాన్ భేజు రదఃపదాని. 13.

సర్వేఽమరా దైత్యగణై ర్విభగ్నా
మహాబలై రిన్ద్రముఖా స్సశోకాః
భయార్దితా విష్ణు సమీప మాప్తా
దుఃఖం స్వ మూచు ర్దితిజౌఘజన్యమ్. 14.

శ్రుత్వాఽమరాణాం వచనం మురారి
ర్భయాకులం దైత్యగణా నవధ్యాన్
విజ్ఞాయ ధర్మిష్ఠమతీ తదానీం
మామబ్రవీ దేవ ముదారబోధః. 15.

మోహనాయ భవ దైత్యజన్మనా
మాచర శ్రుతివిదూషితాయనం
చర్మభస్మముఖలింగధారణం
నిన్దితం కురు విముగ్ధయే ద్విషామ్. 16.

శక్తిం కణాదమపి గౌతమ భార్గవోప
మన్యూన్ మృకణ్డు కపిలౌ చ బృహస్పతిం చ
దూర్వాససం చ జమదగ్నిమితి ద్విజేంద్రాన్
శైవా నృషీన్ దశ సమావిశ తేజసా త్వమ్. 17.

యుక్తాన్ మహిమ్నా తవ శాస్త్రసంఘాన్
పురాణజాలాన్యపి తామసాని
వదన్తి తే శక్తినివిష్టసత్వా
యేభ్యో గతిః స్యా న్నరకే నరాణామ్. 18.

కంకాళ శైవాది విభేద పాశు
పతాఖ్యశాస్త్రం రచయ త్వమేవ

త్వయా గృహీతం శ్రుతిబాహ్య మేత
న్మతం గృహీత్వా నభవేయు రేతే. 19.

మయార్చనీయో హ్యవతారరూపే
భవే స్సదా తామస మోహనాయ
యుగేయుగే చాపి మతం తదేత
న్నష్టా భవేయు ర్దితిజా గృహీత్వా. 20.

దేవదేవకథితం వచ స్తదా
సంనిశమ్య భయకంపిమానసః
ఇత్యవోచ మురు మంగళప్రదం
దేవదేవ మరవిన్దలోచనం. 21.

యది త్వయాஉజ్ఞప్త మిదం రమేశ
కుర్యా స్తదాత్మా మమ నాశమీయాత్
కృత్యం శ్రుతీనాం సు విరుద్ధమేత
త్కర్తుం న శక్నోమి భవన్నిదేశాత్. 22.

ఉల్లంఘనం తే వచనస్య దేవ
శక్యం న తస్మా ల్లులితం మనోమే
అథామ్బుజాక్ష స్సమువాచ దుఃఖా
త్సమాకులం మాం కృపయా కృపాబ్ధిః. 23.

దేవార్థసిద్ధ్యై భవతో మదాజ్ఞాం
విధాతు రాత్మా తవనైతి నాశం
షడక్షరం తారకమంత్ర మగ్ర్యం
జపన్ సదా ధ్యాత మదీయరూపః. 24.

భస్మాస్థిమాలాஉజినధారణాది
జన్య స్త్వతిక్రమ్య మహాఘరాశిం
చిత్తే నివేశ్యాచ్యుత మమ్బుజాక్షం
మాంప్రాప్స్యసి క్షేమ మదభ్ర మీశ!. 25.

ఇత్యేవ ముక్త్వా హరి రాదితేయాన్
విసృజ్య ధామ స్వమగా త్ప్రహృష్టః
దేవాశ్చ మామేత్య భృశం సశోకా
స్స్వమార్థయన్ స్వార్థసమాప్తికామాః. 26.

అహం నిదేశం మధుసుదనస్యా
నుసృత్య దేవార్థ సమృద్ధికామః
పాషణ్డినాం వృత్తి ముపేత్య దేవి
కపాల భస్మాస్థ్యధరం జటాశ్చ. 27.

శక్త్యా సమావిశ్య చ గౌతమాదీన్
ఋషీన్ నిదేశా న్మధుసూదనస్య
శాస్త్రాణి పాషణ్డ సమాదృతాని
పురాణజాలాని చ తామసాని. 28.

విధాయ తై రాసురవర్గమోహం
కృత్వా సురాణాం కృతవాన్ ప్రమోదం
మతం మమాలమ్బ్య నిశాచరేంద్రాః
భస్మాస్థి ధృత్వోగ్ర తపోవలమ్బాః. 29.

సంపూజ్య మామేవ సురాసృగాద్యైః
దుర్గన్ధ్యసంఘై స్సుమచన్దనాద్యైః
వరాణి లబ్ధ్వా చ మదేన మత్తాః
కామేషులోలా భృశమాత్తరోషాః. 30.

అధర్మసంచారవశా చ్చ సత్వ
వీర్యై ర్విహీనా విజితా స్సురేంద్రైః
వినాశ మాపు ర్గిరిజే నిదేశా
ద్ధరే రితి వ్యావృతవా నధర్మే. 31.

జపన్ సదా తారకనామమంత్రం
దుఃఖం చ నాప్నోమి సుఖీ భవాని

మంత్రోత్తమస్యాస్య మహాప్రభావో
న వర్ణనీయో హి మయా భవాని. 32.

సహస్రనామ్నాం సదృశన్తు మంత్ర
మేత త్వదన్తి శ్రుతితత్వనిష్ఠాః
జపన్ సదాహం మనుమేత దేవ
లిప్తో న పాపై స్సుఖ మేమి దేవి!. 33.

శైవం త్తథా పాశుపతం చ శాస్త్రం
కృతం మయై వాసురమోహనార్థం
మహచ్చ వైశేషికనామ శాస్త్రం
కణాదనామ్నా మునినా సముక్తమ్. 34.

న్యాయం తు గౌతమకృతం కపిలేన సాంఖ్యం
చార్వాకమేవ ధిషణేన నిహీనతత్వం
ప్రోక్తం తథా భగవతైవ కృతన్తు బౌద్ధం
శాస్త్రం సుదూరపరివర్తి సదాగమానామ్. 35.

ప్రచ్ఛన్నబౌద్ధాఖ్య మసత్ప్రమేయం
మాయార్థవాదం తు కలౌ మయైవ
విప్రాత్మనా శ్రౌతపథస్య దూరం
సంకథ్యతే దైత్యవిమోహనాయ. 36.

శాస్త్రే ఽత్ర జీవేశ్వరయో రభేదం
నిరూహ్యతే బ్రహ్మణి నిర్గుణత్వం
వేదార్థవ ద్వేదవిరుద్ధతత్త్వం
వినాశదం సంస్మరణా చ్చనిత్యమ్. 37.

పురా ముని ర్జైమిని రాహ శాస్త్రం
నిరీశ్వరం వ్యాసమునీంద్రశిష్యః
ఏతాని సర్వాణ్యపి తామసాని
శాస్త్రాణి భద్రే నరకప్రదాని. 38.

పురాణభేదం శ్రుణు తామసాని
తత్ర ప్రవక్ష్యామి హిమాద్రిపుత్రి!
బ్రాహ్మం చ పాద్మం వరవైష్ణవం చ
శైవం తథా భాగవతం మహీయః. 39.

భవిష్య మాగ్నేయ సునారదీయ
మాత్స్యాని కౌర్మం చ వరాహ లైంగే
సబ్రహ్మకైవర్తక వామనం చ
స్కాంధం తథా గారుడమేవ దేవి!.
మృకణ్డుపుత్రేణ కృతం పురాణం
బ్రహ్మాణ్డ మిత్యేవచ షట్త్రియోమీ. 40.

సాత్వికాని షడమీషు వైష్ణవం
పాద్మ భాగవత గారుడాని చ
నారదీయమపి విష్ణు వైష్ణవా
లమ్భనా చ్ఛుభ వరాహమేవ చ. 41.

మార్కండేయ బ్రహ్మనామ్నీ భవిష్య
ద్బ్రహ్మండే చ బ్రహ్మ వైవర్తమేవ
కథ్యన్తే శ్రీవామనంచేతి సద్భి
ర్వేధశ్శ క్తే ర్వర్ణనా ద్రాజసాని. 42.

మాత్స్యం కౌర్మం స్కాన్ద లైంగే చశైవం
అగ్నేయంచే త్యూచిరే తామసాని
రుద్రస్యాగ్నే ర్వర్ణనా ద్వైభవస్య
సంకీర్ణాని ప్రాహు రన్యాని దేవి. 43.

ముక్తిదాని కథయన్తి సాత్వికా
న్యేషు రాజస ముశన్తి నాకదం
తామసం చ నరకప్రదం స్మృతీ
రేవమేవ కథయన్తి షట్త్రయం. 44.

భారద్వాజ వ్యాస పారాశరాణి
శ్రీహారీతం కాశ్యపంచైవ దేవి
వాసిష్ఠం చేత్యాహు రార్యాః స్మృతీ స్తా
స్స్వత్వోన్మేషా త్సాత్వికాని ప్రియాంగి. 45.

కాత్యాయనం మానవ యాజ్ఞ్యవల్క్య
దాక్షానిచాత్రిస్మృతి రేవ విష్ణోః
రజః ప్రధానాని సమీరితాని
స్వర్గప్రదాని ప్రవదన్తి ధీరాః. 46.

సాంవర్త శాంభౌశనసాని బార్హ
స్పత్యం త్తథా గౌతమ ధర్మశాస్త్రం
స్మృతి ర్యమస్యాపి చ తామసాని
వినాశదా న్యాహు రమూని ధీరాః. 47.

సాత్వికేషు కురుతే రుచిం హరేః
పాదపద్మయుగళప్రియాశయః
అన్యకేషు రమతే విమూఢధీః
దేవి సాత్వికజనో నచాదరమ్. 48.

తతః ప్రహృష్టా గిరిజా గిరీశం
ప్రోవాచ విష్ణోశ్చరితస్య రాజన్
శుశ్రూషయా విష్ణుదశావతార
కథా సురమ్యాః కథయేతి దివ్యాః. 49.

మత్స్యాది దివ్యాచ్యుతజన్మచేష్టాః
శ్రుత్వా తదీయం వచనం ప్రహృష్టః
విశేషతః ప్రాహ శివ స్తత స్సా
ననన్ద భూయః ప్రశశంస నాథమ్. 50.

ఏవం వసిష్ఠ గదితం గిరిజా గిరీశ
సంవాదసిద్ధ మతులం విమలాపదానం

విష్ణో ర్నిశమ్య వరవైష్ణవ చిహ్నజాల
మిత్రాది తుష్టహృదయో నృపతి ర్ననన్ద. 51.

పున ర్దిలీప స్స్వగురుం వసిష్ఠం
ప్రోవాచ భక్త్యా నతకన్ధర స్సః
తవ ప్రసాదా ద్భగవ న్మయా శ్రీ
విష్ణో శ్శ్రుతా దివ్యకథా స్తథాన్యత్. 53.

ధన్యోహ మస్మ్యస్య కథాం మునీంద్ర
కుతూహలాత్ శ్రోతు మహం యయాచే
జుగుప్సితం రూప ముమాసహాయః
కథం సులేభే గిరిశ స్త్రిణేత్రః. 53.

అకథయ త్తదను క్షితిపం మునిః
శ్రుణు నృపాద్భుత దివ్యకథా మిమాం
య దనుపృచ్ఛసి మాం గురుగౌరవాత్
శుభ ముపైష్యతి తే మహ దద్య హి. 54.

స్వాయమ్భువోమను రగే నృప మన్దరాఖ్యే
శ్రీమా నియాజ మునిభిస్సహ దీర్ఘసత్రం
పూర్వం తు తత్ర మిళితా ఋషయోగ్ర్యశీలా
శ్శాస్త్రార్థతత్వపరిశీలన మావితేనుః. 55.

పూజ్యః కోవా వైదికానాం ద్విజానాం
శంభు శ్రీశ బ్రహ్మణాం ముక్తిదః కః
పాదామ్భో వా భుక్తశిష్టం చ కస్య
పూతం కోవా ధామ దివ్యం పరాత్మా. 56.

కస్యా ంఘ్ర్యంభ స్తృప్తిదం స్యా త్పితౄణా
మిత్యేవం తే సంశయగ్రస్తచిత్తాః
తత్రాన్యోన్యం భావ మాత్మీయ మిష్టం
ప్రత్యేకం సంప్రాహు రగ్ర్యా మునీంద్రాః. 57.

రుద్రం కేచి త్తూజ్యమాహు ర్మునీంద్రాః
కేచి త్తూస్సర్యం కేచి దాహు ర్విరించిం
యో౽సౌ శ్రీమాన్ సర్వగో వాసుదేవః
పూజ్యస్త్వేకో దేవతానాం వరిష్ఠః. 58.

ఏవం త్తేషా ముత్తమానాం ఋషీణాం
భావం స్వంస్వం జల్పతాం తత్ర విద్వాన్
విష్ణుః శ్రీమాన్ శుద్ధసత్వాత్మమూర్తి
రేకోదేవః పూజనార్హో ద్విజానాం. 59.

దేవాః పూజ్యా నేతరే వైదికానా
మిత్యేవం స్వ మ్భావ మూచే మను స్తాన్
శ్రుత్వా వాక్యం మానవం యోగివర్యా
స్సర్వే ప్రోచు స్సన్నమన్తో భృగుం తే. 60.

యోగీంద్ర న స్సంశయ మర్హసి త్వం
భేత్తుం తతో విష్ణ్వజశంకరాణాం
గత్వా సమీపం త్తు నిరీక్ష్యమూర్తీ
ర్యత్రాస్తి దేవే పరిశుద్ధసత్వమ్. 61.

జ్ఞాత్వాతు సమ్య గ్వద నో మునీంద్ర
సఏవ పూజ్యో ద్విజపుంగవానాం
తీర్థం ప్రసాదం పరమం పవిత్రం
తృప్తిం తదీయం కురుతే పితౄణామ్. 62.

ఇత్యర్థితో భృగు రుదారమతి ర్మునీంద్రైః
కైలాసశైల మగమ న్మరుతః పథా౽శు
ద్వారం గిరీశనిలయస్య సమాప్య తత్స్
మూచే నివేదయ శివాయ భృగుం సమేతం. 63.

గణేశ్వర స్తం సమువాచ నన్దీ
దేవ్యా రహః క్రీడతి శంకరో నః

వక్తుం న కాలోద్యహి జీవనేచ్ఛా
యద్యస్తి గచ్ఛేతి రుషా మహర్షిమ్. 64.

ఏవం నిషిద్ధోఽపి భృగు ర్మహర్షి
ర్ద్వారే వస త్తస్య చిరం గృహస్య
తథా ప్యనిర్గగచ్ఛతి పార్వతీశే
క్రోధాకుల స్తం పరుషం శశాప. 65.

య న్మాం న జానాతి సమీప మాప్తం
మత్తః స్త్రియాభోగపర స్తమోన్ధః
మమావమానా త్తవ యోనిలింగ
రూపం భవే ద్వేదవిదా మపూజ్యమ్. 66.

న పూజ్యసే విప్రవరై స్తమోన్ధ
స్స్నానోదకం తే హవి రప్యజస్రం
నిర్మాల్య మస్పృశ్య ముమేశ్వరస్యా
త్పాషండిన స్స్యు ర్భవతశ్చ భక్తాః. 67.

భస్మాస్థిరుద్రాక్షధరాశ్చ లింగ
ధరా స్త్రియామార్గ విదూరచారాః
శ్రుత్వా వచ స్తస్య భృగో స్త్రినేత్రో
హన్తుం భృగుం శూలకరః ప్రతస్థే. 68.

నివారయామాస గృహీత శూలా
తం పార్వతీ క్రోధ ముపేత ముగ్రం
తథాపి ఫాలాక్షి శివస్య దీప్తం
దృష్ట్వాత్మపాదాక్షి విదీపయిత్వా. 69.

హసన్ ప్రయాతో మునిరా త్త్రినేత్ర
ఫాలాక్షివహ్నే ర్మునిపాదవహ్నేః
శాన్తం తదాద్యాస్త శివో ద్విజానా
మనర్చనీయో ధృతలింగరూపః. 70.

శప్త్వైవ ముగ్రం భృగు రప్రమేయ
వీర్యం విరించే స్సదనం ప్రయాతః
ప్రణమ్య తం ప్రాంజలి రాసనస్థం
తస్థౌ పుర స్తస్య సహామరేంద్రైః. 71.

దృష్ట్వా మునిం సోఽథ రజోగుణేన
సమావృతో నార్హణ మాతతాన
ప్రత్యుత్థితిం వా కుశలప్రసంగం
న వాకరో న్మూఢమనాః స్వలక్ష్మ్యా. 72.

అనాదృత స్తేన భృగు ర్మహర్షి
శ్శశాప తం క్రోధవశం ప్రయాతః
రజోగుణోద్రిక్త హృదా యతోఽహం
న పూజిత స్త్వమపి త్రిలోక్యామ్. 73.

ఇతఃప్రభృ త్యర్హణ మబ్జవాస
నాప్స్యసి మచ్ఛాప వినష్టశక్తిః
తదాది దేవై ర్మనుజైశ్చ దైత్యైః
పూజాం నచాప్నోతి నృపేంద్ర వేధా. 74.

తతో భృగు ర్మన్దిర మాప విష్ణో
ర్దుగ్ధామ్బుధే రుత్తరకూలసంస్థం
భక్తై ర్మురారే భృశమర్చిత స్స
న్నన్తః పురం ప్రాప్య విమానమధ్యే. 75.

అహీన్ద్రపర్యంకతలే శయానం
లక్ష్మీకరోన్మర్దితపాదయుగ్మం
సంసేవ్య విష్ణుం కుపితో మునీంద్ర
స్సవ్యాంఘ్రిణా వక్షసి తం జఘాన. 76.

ఉత్థాయ తూర్ణం భగవాన్ తత స్స
ధన్యోఽహమస్మీతి వదన్ ప్రమోదాత్

సంపీడ్య పాదౌ కరపంకజాభ్యాం
శనై రవాదీ న్మధురం ప్రహృష్టః. 77.

యస్మాదహం తేంఘ్రి సరోజధూళ్యా
సంస్పృష్టవక్షాః పరిపూతదేహః
గంగాదిసర్వోత్తమపుణ్యతీర్థ
సంగాదివాసం పరిధూతపాపః. 78.

ఏవం వదన్ తం భృగు మాదినాథః
శ్రియా సుభక్త్యా సుమచన్దనాద్యైః
సర్వోపచారైః పరిపూజ్య దేవ్యా
ప్రణమ్య సాష్టాంగ మతిష్ఠ దగ్రే. 79.

ఆనన్దబాష్పాకులనేత్రయుగ్మ
స్సముత్థిత స్స్వాసనతో మునీంద్రః
కృతాంజలిః ప్రాహ సురూపశీల
శాన్త్యాదిభి ర్విస్మితహృ న్మురారేః. 80.

బ్రహ్మణ్యదేవ శ్శరణం ద్విజానాం
త్వమేవ పూజ్యో ఽమలసత్వమూర్తిః
పూజ్యా న చాన్యే త్రిదశాస్తు య స్తాన్
పాషణ్డతాం యాతి సమర్చయే త్సః. 81.

రజస్తమోభ్యాం పరిమృష్టసత్వా
బ్రహ్మేంద్రరుద్రాది సురాహ్యశుద్ధాః
త్వత్పాదతీర్థం తవ భుక్తశేషం
హరత్యఘం దేవ పితృద్విజానామ్. 82.

అన్యామరాణాం న హి సేవ్య మన్నం
పాదోదకం వా సురయాసమానం
నిర్మాల్య మస్పృశ్య ముశన్తి సన్త
స్తత్తామసానాం ప్రియతాం సమేతి. 83.

తస్మా ద్ద్విజ స్త్వాం సతతం సమర్చ్య
తీర్థం ప్రసాదం తవ సేవమానః
నాన్యం నిరీక్షేత సురం న తీర్థం
నాన్యం ప్రసాదం చ సమాదదీత. 84.

శ్రాద్ధే పితృభ్యో న దదాతి య స్తు
తీర్థం ప్రసాదం తవ భుక్తశిష్టం
శ్రాద్ధం వృథా స్యా త్పితరశ్చ దుర్గే
పతన్తి నిత్యం నరకే చిరాయ. 85.

పరాన్తు తృప్తిం పితర స్సురేంద్రాః
యాన్తి త్వదుచ్ఛిష్టహవి ర్గృహీత్వా
తస్మా చ్ఛ్రియోనాథ! సదాద్విజానాం
త్వమేవ పూజ్యస్త్వితి నిశ్చయో మే. 86.

నారాయణ స్త్వం జగతోహ్యధీశః
శ్రియఃపతి ర్వేదశిర స్సుగమ్యః
న వర్ణనీయో మహిమా మహాత్మన్
మహర్షిభిశ్చాపి సురైస్సహేంద్రైః. 87

బ్రహ్మాదయో దేవవరాశ్చ సర్వ
నాథం న జానన్తి భవన్త మీశ
రజస్తమోభ్యాం పరిధూతచిత్తా
స్త్వదీయ మాయాముషిత స్వభావాః. 88.

మహర్షిభి స్తే సవిధం సమేత
స్సంశ్రేరితో వేత్తు మహం సుశీలం
యతో మయా వక్షసి దేవ నాథ
హత స్తదాగో మమ సోఢు మర్హః. 89.

విజ్ఞాప్యైవం శార్ఙ్గపాణిం మహర్షిః
భూయోభూయ స్తం ప్రణమ్య ప్రహృష్టః

ప్రత్యుద్యాతో యజ్ఞభూమిం ద్విజానాం
హృష్టై ర్విప్రైః పూజితః ప్రత్యవాదీత్. 90.

రజస్తమః పీడితమానసౌ తౌ
వేధ శ్శివౌ శాపహతౌ మయాద్య
పూజ్యౌ న విప్రైస్సహి శుద్ధసత్త్వ
ధామామ్బుజాక్షో హరిరేవ పూజ్యః. 91.

విహాయ నారాయణ మాదిదేవం
మోహేన యః పూజయతేఽన్యదైవం
పాషండతాం యాతి స దుర్గతిం చ
ప్రాప్నోతి లోకే పురుష స్సుపాపః. 92.

స్మృతి ర్హరేరేవ సమస్తపాప
హన్త్రీ తదంఘ్ర్యంబు చ భుక్తశిష్టం
స్వర్గాపవర్గౌ ప్రదదాతి నౄణాం
విశేషతో విప్రగణేన సేవ్యమ్. 93.

విష్ణో ర్నివేదిత ముశన్తి హవి స్సురాణాం
తృప్తిప్రదం పితృగణస్య వదన్తి చార్యాః
అన్య ద్ధవిః పితృగణాయ దదాతి యో వై
శ్రాద్ధే వృథా భవతి త త్పితృనాశహేతుః. 94.

కదాచి దప్యత్తి చ య శ్శివాదే
ర్నిర్మాల్య మాప్నోతి స విప్రవర్యః
చణ్డాలతాం కల్పశతేషు నిత్యం
దుఃఖాగ్నినా తామ్యతి నారకేషు. 95.

తస్మాత్తు యూయం పురుషంపురాణం
నారాయణం పూజయతాఖిలేశం
తాపాదిభి స్సంస్కృతిభిః ప్రముష్ట
పాపా శ్శుభైః పంచభి రాత్తమోదాః. 96.

శంఖం చ చక్రం పరితప్త మగ్నౌ
భుజద్వయే సంబిభృయాత్ క్రమేణ
మృదోర్ధ్వపుండ్రాణి లలాటముఖ్య
స్థలేషు సమ్య గ్బిభృయాచ్చ విప్రః. 97.

సమర్చయే చ్ఛ్రీపతిమేవ మంత్ర
రత్నేన నిత్యం విధినా సభృత్యం
ధ్యాయే త్తమేవాఘ నివారణాయ
యజే జ్జపే చ్చాపి తమేవ దేవమ్. 98.

ఏవం నిశమ్య మునయో భృగుణా సముక్తం
భూయః ప్రశస్య ముదితా స్తముదీర్ణకీర్తిం
తస్య ప్రసాద సముపాగత తప్తచక్ర
శంఖాంకనా వ్యరచయన్ హరిపాదపూజామ్. 99.

శ్రుత్వా వసిష్ఠా దితి విప్రవర్యా
ద్గురో ర్దిలీపో నృపతిః ప్రహృష్టః
తస్మా దుపాత్తాతుల మంత్రరత్న
చక్రాంకనాదిః పరమం పుమాంసమ్. 100.

సమర్చయిత్వా నృప యావదాయు
రన్తే హరే రాప పదం పురాణం
యదక్షరం వేదవిదో వదన్తి
పశ్యన్తి య త్సూరిగణా హ్యజస్రమ్. 101.

రఘుమహారాజ చరితమ్

పితరి వనముపేతే ప్రాప్తరాజ్యో రఘూరాట్
విజితసకలదేశః ప్రాగ్దిగాదిక్రమేణ
నిఖిలరిపున్నృపాణాం మౌళినిర్యత్నరాగా
రుణచరణసరోజః పాలయామాస భూమిమ్. 102.

విజితారి రాప్త వసుసంచయో రఘుః
స్వయమ ప్యుదీర్ణ విభవో బహుశ్రుతః

పరిచిన్తయన్ వసుగణప్రయోజనం
సతు విశ్వజి త్క్రతు మధాదధే నృపః. 103.

విప్రాదిభ్యో దత్త సర్వస్వరాశిం
తస్మిన్ యజ్ఞే శిష్ట మృత్పాత్రమాత్రం
కౌత్సః ప్రాప ద్దక్షిణార్థీ గురో స్తం
సమ్యక్తం స ప్రాచయ త్ప్రీతిపూర్వమ్. 104

మృత్పాత్రనిక్షిప్త సుమామ్బుముఖ్య
సమర్హణ ద్రవ్య ముదీక్ష్య కౌత్సః
కించి ద్విభగ్నాత్మ మనోరథస్సన్
త మభ్యవోచ త్కుశలం మునీంద్రః. 105.

గురో స్స్వ నిర్బన్ధవశేన కోప
మితస్య కౌత్సో వరతన్తునామ్నః
జ్ఞాతు స్స్వదైన్యం వచనేన విద్యా
సంఖ్యా శ్చతస్రో దశచాపికోటీః. 106.

విత్తం యయాచే రఘుణానుపృష్టః
శ్శ్రేయసం వేదతపోవనేషు
సంపూజిత స్సమ్య గదభ్రభక్త్యా
తదాగ్రణీ ర్బుద్ధిమతాం నరేంద్రమ్. 107.

తథేతి రాజా శ్రుత కౌత్సవాక్యో
ధీర స్స్వసామర్థ్యవశేన హృష్టః
జిత్వా కుబేరం ద్రవిణం తదీయం
కౌత్సాయ దాతుం చకమే సువీరః. 108.

వసిష్ఠమంత్రాంబు సముత్ క్షణేన
సంజాతవేగం రథ మారురుక్షుః
ద్విత్రాణి వస్తుం సదినాని కౌత్సం
సంప్రార్థయ త్స్వీయగృహే మునీంద్రమ్. 109.

తతో రఘౌ సజ్జ సమస్తశస్త్రం
శతాంగ మారోహతి వాసరాదౌ
కోశాలయస్థాః పతితాం వియత్తః
హిరణ్యవృష్టిం రఘువే శశంసుః. 110.

శ్రుత్వా రఘు స్త త్స్వముదీక్ష్యరాశిం
ద్రవ్యస్య విత్తేశ నిదేశలబ్ధం
మత్వా ౨ ఖిలం తద్వినయేన హృష్ట
స్స్వమార్పయ ద్యోగివరాయ రాజా. 111.

శతోష్ట్రివామీభి రుపోఢవిత్త
రాశీభి రాగా న్మని రాదరేణ
ప్రశస్య రాజాన మథాలయం స్వం
తస్మై ప్రయుజ్యాశిష మాత్మజార్థమ్. 112.

గతే మునౌ తస్య నృపస్య దేవీ
సమేత గర్భామదనాభకాయం
బ్రాహ్మముహూర్తే సుషువే తనూజ
మజాభిధాం తస్య పితా చకార. 113.

అజమహారాజ చరితమ్

సజాతకర్మా ద్యుపవీతికార్య
పర్యన్తసంస్కారపరంపరాభిః
విశుద్ధదేహో గురుగేహవాసం
విధాయ విద్యానిఖిలా హ్యగృహ్ణాత్ . 114.

విదర్భరాజా౨థ నృపాయ దూతం
సంప్రాహిణో త్స్వస్వసురాతితంసుః
స్వయంవరం రాజకుమారవర్తై
స్తదా రఘుశ్చాపి ముమోద రాజా. 115.

అథా౨నుమేనే స్వకుమారయాత్రాం
స్వయంవరార్థం రఘురాత్తసైన్యాం

ప్రణమ్య తాతం శిరసా ప్రహృష్టః
ప్రయాణకామః ప్రయయావజోఽపి. 116.

మార్గప్రయాస ప్రశమాయ చమ్వా
స్తాం నర్మదాయా స్సరితః ప్రతీరే
న్యవేశయ త్తత్ర గజోథవన్య
స్సాన్నితోద్వదతిష్ఠ త్సలిలస్య మధ్యాత్. 117.

మదస్రవద్గండయుగ స్సనాగ
స్తీరే నివిష్టాం నృపపుత్రసేనాం
విలోడయామాస విశేషభీత
తురంగ నాగద్విరదాం క్షణేన. 118.

పలాయితేషు స్వగణేషు భీత్యా
జఘాన తం నాగ మజ స్సురుష్టః
ఆకర్ణకృష్టేన శితేన రాజ
సుతః పృషత్కేన నిరూఢవీర్యః. 119.

స విద్ధమాత్రో ద్విరదో వపు స్త
త్యక్త్వా సమాలమ్బిత నైజరూపః
స్వీయంతు వృత్తాన్త మవోచ దగ్రే
సంపూజ్య తం కల్పతరుప్రసూనైః. 120.

పుత్రో హమీశ! ప్రియదర్శనస్య
గన్ధర్వవర్యస్య రఘోఃకుమార!
ప్రియంవదాఖ్య స్తు మతంగశాపాత్
స్వీయాపరాధా ద్గజతా ముపేతః. 121.

ఇక్ష్వాకువంశోద్భవినాజనామ్నా
యదా హతః కుమ్భతలే తదా తే
శాపావసానం భవితేతి తేన
ప్రసాదితేనోక్త మపేతరోషమ్. 122.

తదాద్యహం తం మృగయ న్నజాఖ్యం
నృపం గృహీత ద్విపరాజదేహః
చరా మ్యరణ్యే ష్వధునా ప్రసక్త
మదీయపుణ్యేన సమభ్యుపేతమ్. 123.

త్వయాఽఽహ ముక్మోచిత నాగదేహః
ప్రతిక్రియాం కర్తు మజో త్స్నేహాఽఽద్య
గాన్ధర్వమస్త్రం ప్రదదామి తుభ్యం
సంమోహనంనామ పరై రధృష్యమ్. 124.

ఊరీకృత్య తథేతి రాజతనయో గన్ధర్వవర్యస్య త
ద్వాక్యం ప్రీతియుతో నిపీయ విమల స్తన్నర్మదాయాఃపయః
లబ్ధ్వాస్త్రం తదుదఙ్ముఖ స్సురవరా త్తుష్టో విదర్భాన్ యయౌ
గన్ధర్వోపి కుబేరసన్నిధి మగా ల్లబ్ధ్వా వపు స్స్వం తదా. 125.

నగరసవిధ దివ్యోద్యానభూమిం ప్రయాతం
నృపసుత మజమైక్ష్య శ్రీవిదర్భాధినాథః
ప్రమదయుగభితస్థే తం చ దృష్ట్వోపచారై
స్స్వపుర ముచితవేషం పూజయిత్వా ప్రతస్థే. 126.

తం చ పత్తన మథ ప్రవేశ్య వై
పూజయన్ రఘుసుతం విదర్భరాట్
అధికారిపురుషై రదర్శయ
త్సున్దరం పటగృహం ప్రహర్షితః. 127.

విచిన్తయన్ తత్ర విదర్భరాజ
కన్యా మజ స్తల్ప మథాధిశిశ్యే
నిద్రావసానే ప్రతిబోధకా స్తం
ప్రాబోధయన్ కీర్తిత తద్గుణౌఘాః. 128.

తతః ప్రభాతే కృతనిత్యకృత్య
స్సూతో రఘోః క్లృప్త విచిత్రవేషం

స్వయంవరాస్థానతలం సమాప
విరాజితం రాజకుమారరత్నైః. 129.

మధ్యే నృపాణాం తనయో నృపస్య
గృహీత గీర్వాణవిలాసచేష్టాం
పశ్యన్ శ్రియం రాజవరేణదిష్టం
స మారురోహాసన మద్రితుంగమ్. 130.

తత స్సునన్దాముఖముఖ్యచేటీ
నిగూఢపార్శ్వాం చతురంతయానం
ఆరుహ్య కన్యా తు విదర్భరాజ్ఞః
స్వయంవరార్థం సమగా త్సద స్తత్. 131.

నిరీక్ష్య తాం సంజితమారమూర్తిం
నృపాః స్వభావప్రతివేదనాయ
శృంగారచేష్టా వివిధాః ప్రహర్షా
చక్రు స్సమక్షం నృపపుత్రికాయాః. 132.

పార్శ్వద్వయీశోభి నృపేంద్రపంక్తిం
వివేశ తత్రేందుమతీ వరేచ్ఛుః
తత స్సునన్దాశ్రుత రాజవంశా
తాం ప్రత్యవోచత్ క్రమశ స్సభాయామ్. 133.

పరన్తపం మాగధ మంగనాథ
మవన్తినాథం నృపతిం ప్రతీపం
తం శూరసేనాధిపతిం సుషేణం
హిమాంగదాఖ్యం చ కళింగనాథమ్. 134.

పాణ్డ్యేశ్వరం నాగపురీనివాస
మిత్యాదికాన్ భూపతిపుత్రవర్యాన్
అభంగురైశ్వర్య సురూపసం ప
చ్ఛోభాసముజ్జృంభిత రమ్యవేషాన్. 135.

సఖ్యాఽథ విజ్ఞాపిత వృత్తవంశాన్
వ్యత్యక్రమ త్వా నృపవర్యపుత్రీ
తత స్సుతం రాఘవ మాప్య తస్య
రూపే చకారాప్రతిమాం రతిం సా. 136.

సుపుష్పితాం పద్మలతా ముపేక్ష్య
నాన్యత్రగచ్ఛేదపి భృంగరాజః
తథా సునన్దాపి రఘుక్షితీశ
పర్యన్తమూచే న్వయ మిన్దుమత్యై. 137.

తతః ప్రహృష్టా కృతభావబన్ధా
తస్యాక్షిప త్కంఠతలే స్రజం తాం
అథ క్షితీశా రఘుపుత్రరత్నే
కృత్వాభ్యసూయాం శిబిరాణి జగ్ముః. 138.

అలంకృతం రాజసుత స్తదేన్దు
మత్యా విశ త్పట్టణ ముత్పతాకం
స రమ్యకీర్తిః పురవాసియోషి
ద్వర్గైః పరిక్రమ్య పురీం నరేంద్రః. 139.

తతో విదర్భాధిపతే నిశాన్త
మలంకృతం ప్రాప ససైన్యవర్గః
కరేణుకా కుంభతలావతీర్ణ
స్స కామరూపాధిపతే ర్గృహీత్వా. 140.

హస్తం విదర్భాధిప సన్నిదిష్టం
రమ్యం చతుష్కంతు సమాససాద
తత్రాధితిష్ఠన్ కనకస్యరమ్యం
సింహాసనం రాజసుతో విరేజే. 141.

పూర్వాద్రిశృంగేతు విరాజమాన
సహస్రరశ్మిశ్శరదీవ భాతి

పురోధసా భోజపతే స్సమీప
మాసాదితౌ తౌ జ్వలతోనలస్య. 142.

తతో యథాశాస్త్రి మవర్తతాశు
వైవాహికం కర్మకరగ్రహాది
తత్రోత్సవే భోజనరేశ్వరేణ
సమ్మానితా రాజవరా యథార్హమ్. 143.

గూఢాశయా జగ్ము రమర్షదీప్తాః
స్వానాదరా ద్భోజనరేంద్రపుత్ర్యాః
తత స్స్వసమ్ప త్సదృశంతు యౌతకం
ప్రదాయ పుత్ర్యాః పరితుష్టమానసః. 144.

అజం ప్రయాన్తం పథి వాసరత్రయం
ముదానుగమ్య ప్రతినిర్యయౌ నృపః
స్వయంవరే భోజనరేంద్రపుత్ర్యా
సంవంచితా భూపతయ స్సురుష్టాః. 145.

వధూసహాయం రురుధుః పదవ్యా
మధ్యే యథా జాంగలికో భుజంగాన్
సంరక్షణే పిత్ర్య మథాన్తరంగం
నిర్దిశ్య పత్న్యా రణచండకోపః. 146.

నైపథ్య మాస్థాయ రణానుకూలం
తస్థా వజో వైరిగణాభిముఖ్యే
ద్వన్ద్వం తదాభూ త్సమరస్తు పూర్వం
సైన్యస్య తస్యోద్భటకోపవృత్తేః. 147.

తతో భవ త్సంకులయుద్ధ ముగ్రం
మహాభటౌఘక్షపణస్య హేతుః
తతో రఘోస్సూను రుదగ్రకోపః
ప్రియంవదానుగ్రహలబ్ధ మస్త్రం. 148.

ప్రయుజ్య గాన్ధర్వ మరాతివర్గం
చకార నిశ్చేష్టమివ ప్రసుప్తం
అథ ప్రహృష్టో జలజం ప్రదధ్మౌ
వజో మహామేఘగభీరఘోషమ్. 149.

విసృజ్య వర్మ శ్రమవారిబిన్దు
సంకీర్ణగాత్ర స్స దదర్శ పత్నీం
పత్యా జయం శత్రుగణస్య తుష్టా
సంబోధితా భోజనరేంద్రపుత్రీ. 150.

అథావిశ త్స్వీయపురం గృహిణ్యా
సాకం వివస్వానివ మేఘగర్భం
వధూసమేతం తనయం నిరీక్ష్య
రఘుః ప్రతుష్టః పరిపాలనే తం
నియుజ్య రాజ్యస్య స భుక్తభోగ
స్తపస్యమోఘం సమధత్త చిత్తమ్. 151.

చర మాశ్రమ ముత్తమం శ్రిత
స్తనయ ప్రార్థనయా పురాన్తికే
రఘు రాశ్రమ మాప్య పూరుషే
పరమే దత్త మనోవశీకృతమ్. 152.

పితృదత్త ధరానుపాలనం
విదధ త్సమ్పరిరంజయన్ ప్రజాః
రఘుసూను రుదార కీర్తిమాన్
ధరణీశక్రఇవాత్యరోచత. 153.

పితరి ప్రచురై స్తపోబలైః
హృతపాపే పురుషంపరం రఘౌ
సముపేయుషి తస్య దుఃఖిత
స్స వితేనే చరమక్రియా మజః. 154.

గతే ఽథ కాలే రఘుసూనుపత్నీ
వైదర్భపుత్రీందుమతీ సురూపం
గిరీశసూనూపమ తేజసాఢ్యం
పూర్వాదిగాదిత్యమివా భ్యసూత. 155.

తస్యా కరో ద్దశరథాహ్వాయ మబ్జవాస
సూను ర్వసిష్ఠముని రాతత కీర్తిజాలః
రాజాప్యృణత్రయ మృషి క్రతుభు క్పితౄణాం
సమ్యక్ శ్రుతా ధ్వర సుతై ర్వ్యతిలంఘ్యతుష్టః. 156.

తతః కదాచి న్నగరోపకణ్ఠో
ద్యానం గృహిణ్యాసహ భూమిపాలః
సంప్రావిశ చ్చైత్రరథం కుబేర
ఇవా న్వభూ త్తత్ర రతిం ప్రహృష్టః. 157.

తదా తు గోకర్ణసమాఖ్య పుణ్య
క్షేత్రే ఽమ్బుధే రోధసి దక్షిణస్య
స్థాణుం స్థితం తోషయితుం పదవ్యా
తయా యయౌ నారదయోగివర్యః. 158.

వీణోత్తమాంగే విహితా సుమానాం
మాలా హృతా గన్ధవహేన తస్య
కల్పద్రుమాణాం సురభి ర్నరేంద్ర
పత్న్యాః కుచాగ్రస్థితి మాతతాన. 159.

నిరీక్ష్య తా మిందుమతీ సుమాలాం
కుచాగ్రసంస్థాం వివశా క్షణేన
మమార తైలేన వివర్జితార్చి
శ్శిఖేవ దీపస్య గతప్రబోధా. 160.

స నిరీక్ష్య సతీం మృతా మజో
విలలాపాకులచేతన స్తదా

గ్రహబద్ధఇవ ప్రభాకరో
న విరేజే రుదితా సితాననః. 161.

గుణరూప సుయౌవనా న్యజో
బహుసంస్మృత్య చిరం నరేశ్వరః
వినదంశ్చ విమూఢచేతన
స్స్వగృహిణ్యా నిపపాత భూతలే. 162.

పున రప్యుపలబ్ధ సంస్మృతి
స్స్వచిరాయాంక తలే నివేశ్య తాం
విలలాప విలాసచేష్టిత
స్మరణేన ప్రకటం మహీపతిః. 163.

తదను క్షితిపః ప్రియాం సతీ
ముపదిశ్యాఖిల పైతృకక్రియాః
స విధాయ విశిష్టసంపదః
పుర మాగా త్స్వజనస్య శోకదః. 164.

తదా వసిష్ఠోధ్వర బద్ధదీక్ష
స్తస్యా మవిజ్ఞాయ శుచం సమాధేః
శిష్యం తమాశ్వాసయితుం నరేంద్రం
స ప్రాహిణో త్తత్సవిధం మహర్షిః. 165.

సంప్రేషిత స్తేన సశిష్యవర్య
శ్శుచం తు తస్యాపనుద న్నృదగ్రాం
మహర్షి సందేశ మశేష మాశు
సంప్రావదత్ ప్రశ్రయతో ద్విజేంద్రః. 166.

జగ త్యముత్ర క్షితిపాల కశ్చి
ద్విలంఘితుం కర్మనిజం న శక్తః
అతోనుభావ్యం సుకృతం చ పాప
మశేష మేవం విదధే విధాతా. 167.

పురా మునీంద్రే తృణబిందునామ్ని
తపశ్చర త్యుగ్ర ముపేతశంకః
తపోన్తరాయాయ హరిణ్యభిఖ్యా
మప్రేషయ ద్దేవవధూం సురేశః. 168.

ముని స్తపోవిఘ్న మథాచరన్తీం
శశాప తాం కోపవిదీప్తనేత్రః
మర్త్యేషు లబ్ధాజని మిత్యధార్తా
సాయాచత క్షన్తు మృషిం స్వదోషం. 169.

తతో దయాళు స్తృణబిందుయోగీ
శాపాన్త మూచే సురపుష్పవీక్షాం
సేయం విదర్భేశ్వరసూను రాసీ
న్నరేంద్రపత్నీందుమతీ తవాపి. 170.

త దంగ పత్నీ మనుశోచితుం క్షమ
శ్శాపాన్తమాప్తాం సురలోకవాసినీం
సంగ శ్శరీరస్య శరీరిణోపి వై
న నిత్యఇత్యేవ ముశన్తి కోవిదాః. 171.

ఇతిగురువరవాక్యం శిష్యవక్త్రా న్నిశమ్య
క్షితిపతి రుపశాన్త స్త్రీశుగాలబ్ధధైర్యః
ప్రతికృతిసదృశానాం దర్శనై రిన్దుమత్యాః
శిశుసుత మనుపశ్య న్నష్టవర్షా నతారీత్. 172.

తతః ప్రజారక్షణజాగరూకే
సుతే దశస్యన్దన నామధేయే
రాజ్యం వినిక్షిప్య రఘోఃకుమారః
ప్రాయోపవేశే మతిమాతతాన. 173.

త్య క్త్వా వపు ర్విష్ణుపదీ సరయ్వో
స్సంగస్థలే పుణ్యజలే నరేంద్రః.

లోకం సురాణాం సముపేత్య పత్న్యా
రేమే తయా నన్దనవాటికాసు. 174.

దశరథరాజచరితమ్

దశరథ స్తదను క్షితిమండలం
పితృపితామహరీతి ముపాశ్రితః
పరిరరక్ష యశోధవళీకృతా
ఽఖిలదిశో వితతాధ్వరదీక్షితః. 175.

జాయాస్త్రిస్ర స్తస్య రాజన్ బభూవుః
కౌసల్యాద్యా మధ్యమా కైకయీ తు
ఆసీ దన్యా తస్య పత్నీ సుమిత్రా
తాభీ రేమే భుక్తభోగో నరేంద్రః. 176.

షష్టిస్సహస్రా ణ్యనువృత్తరాజ్యే
తస్మిన్ సమానామపి పుత్రజన్మా
న ప్రాభవ ద్దుఃఖ ముపేత్య పశ్చా
త్సుమంత్ర సంబోధిత పూర్వవృత్తః. 177.

ఆనాయ్య శాన్తాపతి మృష్యశృంగం
తం రోమపాదస్య పురా న్మునీంద్రం
తేనానుసంస్థాపిత వాజిమేధ
స్సర్వా నతీత్యాఘగణా న్నరేంద్రః. 178.

పుత్రేష్టి మాధాయ ముని ప్రభావా
దసూత పుత్రాన్ చతురోఽతిరమ్యాన్
రామో ఽభవ త్కోసలరాజ పుత్ర్యాం
జ్యేష్ఠో గుణై రంజితసర్వలోకః. 179.

తత స్తు కైకేయ్యభిధా ద్వితీయా
ప్రాసూత సూనుం భరతాభిధానం
పుత్రౌ సుమిత్రా సుషువే యమౌ తు
శత్రుఘ్నపూర్వం నృప లక్ష్మణంచ. 180.

శ్రీరామచంద్రస్యసహానుజస్య
దివ్యాపదానా న్యథ వచ్మి రాజన్. 181.

రామో రావణముఖ్యశత్రునికరం హత్వా పురీమాశ్రితో
మిథ్యాదోషనిరూపణశ్రవణతః పత్న్యా భృశం దుఃఖితః
స్వీయాం కల్మషహీనతాం ప్రకటయన్ లీలావిహారాశయాం
సీతా మాశ్రమమండలం సమనయ ద్గర్భేణ యుక్తాం విభుః. 182.

త్యక్త్వా త్వాశ్రమమణ్డలే జనకజాం ప్రాప్తే పురీం లక్ష్మణే
వాల్మీకి ర్మునిరాట్ కృపాళు రభిత స్తాం రామపత్నీం సతీం
పశ్యన్ దుఃఖితచేతసః స్వతనయాభావంతు తస్యా స్దధత్
కాషాయాంబరధారిణీ మనుపదం సమ్య గ్గరక్షాదరాత్. 183.

తస్యాశ్రమే సూత యమౌ తనూజౌ
సీతా నిజార్చిః ప్రతిభాసితాశా
జ్యేష్ఠం కుశం తత్ర లవం ద్వితీయం
స నామ చక్రే ముని రద్వితీయౌ. 185.

తౌ బాలలీలా స్సమతీత్య బాలౌ
కృతోపవీతీ ముని రాదరేణ
శాస్త్రాధ్వసంచార సమర్థబుద్ధీ
బభూవతు శ్శిక్షిత మానసౌ తౌ. 186.

తదా తు వాల్మీకి మునే స్స నారద
స్సమాప దివ్యాశ్రమ మిందిరాశ్రితం
తమర్చయామాస భృశం మునీశ్వర
శ్శుభాను సంప్రశ్నముఖై స్సుమంగళైః. 187.

తతో జగత్యుత్తమ మంగళాశ్రయం
పరంపుమాంసం గుణవిస్తృతాశ్రయం
అపృచ్ఛ దబ్జాసనసూను మాదరా
న్ముని స్సవల్మీకభవః ప్రహర్షితః. 188.

ఇక్ష్వాకువంశ ప్రభవం స రామం
గుణై రనన్యై స్తతలోకసంఘం
పరంపుమాంసం వినివేద్య పశ్చాత్
కథాన్తదీయాం నిఖిలేన తస్మై. 189.

సంక్షేపత స్తత్ప్రభవాది దివ్య
గతాశ్వమేధానువిధానమధ్యాం
వైకుంఠలోకాక్రమణాన్తిమాంశాం
సమ్యఙ్మునిః ప్రాహ సుసూక్ష్మబుద్ధిః. 190.

రామాయణం వేదశిర స్సదృక్షం
సంక్షేపతః శ్లోకశతేన యుక్తం
నిశమ్య వాల్మీకిముని ర్నిదేశాత్
విధే రతానీ ద్విపులం ప్రహృష్టః. 191.

య ద్వాల్మీకి మునీశ్వరేణ రచితం కావ్యం త్రయియా సమ్మితం
కాండైఃషడ్భి రథోత్తరేణ రుచిరై శ్లోకై స్సమానాంఘ్రిభిః
గాయత్ర్యక్షర సంఖ్యయా దశశతై ర్యుక్తై రసాపూరితైః
శ్రీమాన్ వెంకటరంగనాథ! త మహం సంగృహ్య వక్ష్యామి తే. 193.

ఏవం సుధీ ర్వేంకటరంగభూపో
గోపాలకృష్ణార్య వచో నిశమ్య
శ్రద్ధాళు రైక్ష్వాక వరాపదాన
శ్రుతౌ త మాహేద మపారమోదః. 194.

రఘువరచరితాఖ్యో రామచంద్రాపదాన
ప్రకటనముకురాభో రమ్యచంపూప్రబన్ధః
విరచిత ఇతిపూర్వం త్వత్తఏవ శ్రుతోఽభూత్
ద్విజవర త ముదారం శ్రోతు మిచ్ఛా మమాస్తి. 195.

ఏవం వెంకటరంగభూపతివచో గోపాలకృష్ణాహ్వయ
శ్శ్రుత్వా భక్తి ముదీక్ష్య తస్య పరమేపుంసి స్థిరాం హర్షితః

శ్రీరామాయణసంగ్రహం విరచితం చంపూప్రబన్ధం పురా
స్వేనోపాక్రమత ప్రవక్తు మనఘం నత్వా రమావల్లభమ్. 196.

ఇతి శ్రీకృష్ణాగోదావరీమధ్యభూమణ్డలమణ్డనాయమాన శ్రీనూజివీడు
రాజధాన్యధిప శ్రీమద్వేంకటరంగాప్పారాయాస్థాన విద్వన్మణినా
శ్రీమదాత్రేయ కులతిలక మద్రామానుజాచార్యసూనునా
గోపాలకృష్ణార్యేణ
విరచితే శ్రీశోభనాద్రీశవైభవాఖ్యే మహాకావ్యే పూర్వభాగే
పాషండిలక్షణం, రఘుమహారాజచరితం ఇందుమతీపరిణయం
రఘువరచరితారంభ కథనంనామ
ద్వాదశస్సర్గః

రాజ్యలక్ష్మీసమేత శ్రీవ్యాఘ్రనరసింహస్వామివారు

ఆగిరిపల్లి

SRIRASTU

SRIMATE RAMANUJAYA NAMAh

Sri Sobhanadreesa Vaibhavam

UBHAYA VEDANTA SABHA

NARSAPUR 534 275.

Phone; o8814` 273676 cell. 94408 25631